Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio
ir vidurinio ugdymo bendrųjų
programų
15 priedas

BALTARUSIŲ TAUTINĖS MAŽUMOS GIMTOSIOS KALBOS IR LITERATŪROS BENDROJI PROGRAMA

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Baltarusių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros bendroji programa (toliau – Programa) apibrėžia Baltarusių gimtosios kalbos ir literatūros dalyko paskirtį, tikslą ir uždavinius, dalyku ugdomas kompetencijas, pasiekimų sritis ir pasiekimų raidą, dalyko mokymo(si) turinį, pasiekimų lygių požymius ir mokinių pasiekimų vertinimą.

2. Programa apibrėžia gimtosios kalbos mokymosi turinį. Kultūrinis ir kalbinis kontekstas sąlygoja Programos tikslus ir uždavinius bei jos turinį. Siekiama puoselėti, tobulinti ir rūpintis gimtąja kalba ir kultūra, o taip pat integruotis į Lietuvos kultūrinį ir visuomeninį gyvenimą saugant kultūrinį ir kalbinį palikimą, įsitraukiant į bendrų kultūros vertybių kūrimą, jausti pilietinę atsakomybę.

3. Kalbos pažinimas, literatūrinis ir kultūrinis ugdymas itin reikšmingi mokinio asmenybinei, pilietinei, kultūrinei brandai ir kompetencijų ugdymuisi. Gimtosios kalbos paskirtis ugdymo procese yra ypatinga tuo, kad ji ne tik dalykas, kurio mokoma(si), bet ir priemonė bendrauti, įgyti žinių, toliau mokytis ir tobulėti.

4. Programoje išskirtos 5 pasiekimų sritys: kalbėjimas, klausymas ir sąveika; skaitymas ir teksto supratimas; rašymas ir teksto kūrimas; kalbos pažinimas; literatūrinis ir kultūrinis ugdymas. Šios pasiekimų sritys yra bendros nuo pirmos iki IV gimnazijos klasės, kiekvienam koncentrui numatyti konkretūs kiekvienos srities pasiekimai, suformuluoti atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus ir įgytą patirtį.

5. Programoje aprašyti mokinių pasiekimai suprantami kaip žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų visuma. Tikimasi, kad jie bus pasiekti baigiant ugdymo programą. Kiekvienos pasiekimų srities pasiekimų raida atskleidžiama šešiuose ugdymo koncentruose (1–2, 3–4, 5–6, 7–8 klasės, 9–10 ir I–II gimnazijos klasės ir III–IV gimnazijos klasės). Mokymo(si) turinys nusako mokymosi strategijas, kontekstus, kuriuose ugdomi mokinių pasiekimai, ir mokymo(si) kontekstų pasirinkimo galimybes laipsniškam žinių ir supratimo įgijimui, gebėjimų ir vertybinių nuostatų ugdymui.

6. Spiralinis pasiekimų raidos ir mokymosi turinio išdėstymas leidžia grįžti prie svarbiausių užsibrėžtų tikslų ir išplėsti jų taikymo sritį, tobulinti gebėjimus naujuose ir sudėtingesniuose kontekstuose.

7. Pasiekimai aprašomi keturiais pasiekimų lygiais: slenkstinis (I), patenkinamas (II), pagrindinis (III) ir aukštesnysis (IV). Kiekvienas pasiekimo lygio požymis nurodo mokinio rodomus rezultatus.

II SKYRIUS
TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

8. Baltarusių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros dalyko ugdymo tikslas – ugdyti mokinius kaip gimtosios kalbos, literatūros ir kultūros vartotojus ir puoselėtojus, lavinti mokinių gebėjimą komunikuoti sakytine ir rašytine baltarusių bendrine kalba, formuotis vertybes, pilietines nuostatas, kūrybiškumą ir estetinį skonį remiantis kalbos, literatūros ir kultūros žiniomis ir sociokultūrinio konteksto supratimu.

9. Pradinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

9.1. vertina kalbos vartojimą kaip asmeniškai svarbią, prasmingą veiklą, teikiančią galimybių bendrauti, mokytis ir išreikšti savo poreikius;

9.2. įgyja ir lavina kalbos vartojimo gebėjimus (kalbėjimo, klausymo, kalbinės sąveikos skaitymo ir rašymo srityse) suprasdami ir kurdami nesudėtingus tekstus;

9.3. geba taisyklingai kalbėti ir rašyti, aiškiai reikšti mintis ir jausmus; siektų nuolat tobulinti savo kalbinius gebėjimus;

9.4. skaito ir supranta grožinius ir informacinius tekstus; kaupia žinias apie baltarusių žymiausias asmenybes, literatūros ir kultūros elementus, įgyja skaitytojo ir kultūros vartotojo patirtį;

9.5. įgyja baltarusių kalbos ir kultūros pažinimo pradmenis ir žinių sisteminimo pagrindus;

9.6. suvokia gimtąją kalbą ir kultūrą kaip vieną iš reikšmingų savo tapatybės komponentų daugiakultūrėje aplinkoje;

9.7. domisi savo gimtinės, Lietuvos ir Baltarusijos kultūra ir šiuolaikiniu gyvenimu; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atsiveria kultūrų įvairovei.

10. Pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

10.1. remdamiesi informacijos šaltiniais ir patyriminiu mokymusi kaupia skaitytojo, kalbos ir kultūros vartotojo patirtį, lavina mąstymo įgūdžius;

10.2. vertina kalbinę veiklą kaip komunikavimo, kognityvinių procesų ir saviraiškos įrankį, geba reikšti mintis, jausmus žodžiu ir raštu taisyklinga, aiškia ir turininga kalba, siekia nuolat tobulinti savo kalbinius gebėjimus;

10.3. ugdo kalbos vartojimo gebėjimus (kalbėjimo, klausymo, kalbinės sąveikos, skaitymo ir rašymo srityse), supranta ir kuria įvairaus pobūdžio tekstus atsižvelgdami į komunikavimo situaciją ir teksto žanrą;

10.4. supranta kalbą kaip sistemą; vartoja pagrindines lingvistines sąvokas, padedančias mokytis kalbų, aptarti kalbinius reiškinius daugiakultūrėje aplinkoje;

10.5. vartodami pagrindines literatūros mokslo sąvokas analizuoja, interpretuoja ir vertina grožinės literatūros tekstus bei kitus nesudėtingus meno kūrinius, lavina estetinę pajautą; įžvelgia literatūros jungtis su kitais menais; literatūros ir kitų meno kūrinių pagrindu formuoja savo vertybių sistemą;

10.6. plečia žinias apie baltarusių literatūrai ir kultūrai svarbius reiškinius (kūrinius, atstovus, įvykius) istoriniame ir šiuolaikiniame sociokultūriniame kontekste;

10.7. suvokia gimtąją kalbą ir kultūrą kaip vieną iš reikšmingų savo tapatybės komponentų daugiakultūrėje aplinkoje ir asmeninio tobulėjimo pagrindą;

10.8. domisi savo gimtinės, Lietuvos, Baltarusijos ir Europos kultūra, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu; aktyviai dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime; gerbia kultūrų įvairovę, įžvelgia tarpkultūrinius ryšius.

11. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami tikslo, mokiniai:

11.1. remdamiesi informacijos įvairiais šaltiniais ir patyriminiu mokymusi įgyja kalbos ir literatūros tyrinėjimo ir kūrybiško problemų sprendimo patirties;

11.2. tobulina sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo gebėjimus (kalbėjimo, klausymo, kalbinės sąveikos, skaitymo ir rašymo srityse), supranta ir kuria tekstus atsižvelgdami į komunikavimo situaciją, teksto žanrą ir stilių;

11.3. supranta kalbos ir kultūros kaitą, šių procesų priežastis; vertina vykstančius visuomenėje kalbos ir kultūrinio gyvenimo reiškinius;

11.4. analizuoja, interpretuoja ir vertina įvairių grožinės literatūros rūšių ir žanrų kūrinius bei kitų rūšių tekstus remdamiesi literatūros teorijos išmanymu, istoriniu, sociokultūriniu bei kitais kontekstais; supranta estetinę literatūros kūrinių vertę;

11.5. domisi savo gimtinės, Lietuvos, Baltarusijos kultūra, istorija ir šiuolaikiniu gyvenimu platesniame Europos ir pasaulio kultūros kontekste; aktyviai dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime; gerbia kultūrų įvairovę ir supranta tarpkultūrinius ryšius.

11.6. siekia asmeninio tobulėjimo ir supranta mokymosi visą gyvenimą svarbą.

III SKYRIUS
KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

12. Įgyvendinant Programą ugdomos šios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, pažinimo, kūrybiškumo, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, pilietiškumo, skaitmeninė. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą.

13. Komunikavimo kompetencija – tai viena esminių gimtosios kalbos ir literatūros dalyku ugdomų kompetencijų. Komunikavimo kompetencija apima kalbos pažinimą ir vartojimo įgūdžius, kalbos (kalbų) funkcionavimo visuomenėje dėsnių suvokimą ir paisymą. Mokiniai ugdosi pasirinkti tinkamas verbalines ir neverbalines raiškos priemones ir formas, kurti pranešimą atsižvelgiant į komunikacijos tikslą, komunikavimo situaciją ir adresatą per trijų pasiekimų sričių (kalbėjimo, klausymo ir sąveikos, skaitymo ir teksto supratimo, rašymo ir teksto kūrimo) veiklas. Rengdami žodinius, rašytinius ir kitus pranešimus, pristatydami ir diskutuodami juos grupėse, mokiniai derina įvairius komunikavimo kanalus ir priemones, įvairias komunikavimo strategijas. Nagrinėdami įvairaus pobūdžio tekstus, mokiniai įgyja gebėjimus atpažinti įvairias komunikavimo intencijas, informacinius ir asmenines nuostatas išreiškiančius pranešimus, manipuliacijų priemones, patikrinti pranešimo patikimumą, interpretuoti pranešimą remiantis išplėstiniu kontekstu. Komunikavimo gimtąja kalba kompetencijos ugdymas sudaro prielaidas ir mokinių savivokos, saviraiškos plėtotei.

14. Kultūrinė kompetencija – tai dar viena esminių gimtosios kalbos ir literatūros dalyku ugdomų kompetencijų. Kultūrinis sąmoningumas ugdomas, kai suvokiami, analizuojami, vertinami ir lyginami savo gimtinės, Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros tradicijos bei dabartiniai reiškiniai. Mokiniai nagrinėdami literatūros ir kitų menų kūrinius, medijų tekstus, kitus kultūros reiškinius, susipažindami su kūrėjais, atsižvelgia į platesnį istorinį, kultūrinį ir sociokultūrinį kontekstą, aptaria literatūros ir kitos meninės kūrybos vertę, suvokia kultūros daugialypiškumą. Supranta kalbą kaip kultūros dalį, jos elementų sąsajas su etninės kultūros ypatumais. Mokiniai aktyviai dalyvaudami mokyklos ir visuomenės kultūriniame gyvenime įgyja nuostatą saugoti ir puoselėti tradicijas ir kultūros paveldą, gerbti kultūrų įvairovę.

15. Pažinimo kompetencija apima dalyko žinias ir gebėjimus, kritinio mąstymo, problemų sprendimo, mokėjimo mokytis gebėjimus. Dalyko žinias ir gebėjimus mokinai ugdosi kalbos pažinimo bei literatūros ir kultūros pažinimo procese. Nagrinėdami kalbinius ir kultūrinius reiškinius, literatūros kūrinius mokiniai remiasi pagrindinėmis kalbotyros ir literatūrologijos sąvokomis, logiškai samprotauja ir argumentuoja, sistemina žinias, sieja skirtingos raiškos informaciją. Praktinės dalyko veiklos sritys – kalbėjimas ir sąveika, teksto supratimas ir teksto kūrimas – taip pat yra grindžiamos dalyko žiniomis ir gebėjimais, problemų formulavimo ir sprendimo įgūdžiais. Mokėjimo mokytis formavimas yra integruotas į visą dalyko ugdymo turinį – mokiniai skatinami stebėti ir reflektuoti savo mokymąsi ir pažangą, nagrinėti savo klaidas, modifikuoti savo veiksmus ir kelti naujus tikslus.

16. Kūrybiškumo kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros dalyko turinyje siejama su idėjų generavimu, informacijos vertinimu, tyrinėjimu, kūrinių interpretavimu, įvairių žanrų ir tipų tekstų kūrimu. Kurdami tekstą, mokiniai ieško informacijos, vertina ją, kelia klausimus, pasirenka raiškos ir pateikimo formą, numato teksto kūrimo strategijas. Teksto supratimas reikalauja pasitelkti įvairias mąstymo operacijas, kad galima būtų atskleisti jo tiesioginę ir netiesioginę prasmę, kalbinės raiškos elementų funkciją. Kūrybiškumo kompetencijos ugdymas reikalauja aktyvaus mokymo(si) metodų, skatinančių savarankiškų idėjų kėlimą ir sprendimų ieškojimą, naudojimo. Mokinių kūrybiškumas gali būti ugdomas taip pat aktyviai jiems dalyvaujant kultūriniame mokyklos ir visuomenės gyvenime.

17. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetenciją gimtosios kalbos ir literatūros pamokose lavinama atitinkamai parenkant skaitomų tekstų problematiką. Skaitydami ir analizuodami įvairaus pobūdžio tekstus mokiniai suvokia, kaip mintys ir emocijos veikia sprendimų priėmimą ir elgesį, kaip asmeninės savybės daro įtaką pasirinkimams ir sėkmei. Įvardija ir nagrinėja bendražmogiškas vertybes, kuria individualią vertybių sistemą. Gretindami įvairių tautų literatūrą

mokiniai analizuoja stereotipų ir išankstinių nusistatymų kilmę ir neigiamą poveikį, ugdo pagarbą asmenims iš skirtingų socialinių ir kultūrinių grupių, išmoksta vertinti sveikatą, kaip vieną iš esminių vertybių. Asmeninės savybės ugdomos taip pat per kalbinę veiklą ir komunikacinę sąveiką. Socialinį sąmoningumą ir teigiamų tarpusavio santykių kūrimą stiprina atitinkamų mokymo metodų, skatinančių bendradarbiavimą, lavinančių darbo grupėje ir lyderiavimo įgūdžius, naudojimas.

18. Pilietiškumo kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros pamokose ugdoma skaitant ir nagrinėjant įvairių epochų grožinius ir negrožinius tekstus, susijusius su tokiomis svarbiomis vertybėmis, kaip pilietinė atsakomybė, žmogaus pareigos ir teisės, žmogaus ir tautos laisvė, Lietuvos valstybingumo kūrimas ir stiprinimas, demokratijos principai ir kt. Nagrinėdami žmogaus ir žmonių grupių (pvz., etninių, profesinių, amžiaus grupių) bendravimo ir bendradarbiavimo, atsakomybės problemas istoriniame ir dabartiniame sociokultūriniame kontekste, mokiniai ugdosi gebėjimus atsakingai ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, stiprinti pilietinį tapatumą, saugoti savo gimtinės, Lietuvos kultūrą, tradicijas ir gamtą, gerbti požiūrių ir gyvenimo būdų įvairovę. Ugdomi mokinių medijų ir informacijos kritiško vertinimo, atrinkimo ir panaudojimo asmeniniais ir mokymosi tikslais įgūdžiai.

19. Skaitmeninė kompetencija gimtosios kalbos ir literatūros ugdyme siejama su įvairių formų ir formatų skaitmeninio turinio panaudojimu bei kūrimu. Gebėjimų naudotis skaitmeninėmis technologijomis formavimas yra integruotas į visą dalyko ugdymo turinį: kalbėjimą, skaitymą, rašymą, kalbos, literatūros ir kultūros pažinimą. Skaitydami ir klausydami tekstus mokiniai naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, mokosi informacijos kaupimo, apdorojimo, jos patikimumo įvertinimo, skaitmeninės saugos bei autorinių teisių tvarkos. Kurdami tekstus naudojasi elektroniniais ištekliais, įgyja elektroninių pranešimų redagavimo įgūdžių. Mokosi etiško, saugaus, atsakingo ir sėkmingo bendravimo ir bendradarbiavimo skaitmeninėje erdvėje. Mokiniai skatinami ne tik naudotis elektroniniais ištekliais, bet ir kurti skaitmeninį turinį, valdyti jį ir dalytis juo.

IV SKYRIUS
PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

20. Kiekvieno koncentro turinį sudaro atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos pasiekimų sritys: kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A), skaitymas ir teksto supratimas (B), rašymas ir teksto kūrimas (C), kalbos pažinimas (D), literatūrinis ir kultūrinis ugdymas (E). Programoje pasiekimų sritys žymimos raide (pavyzdžiui, A, B).

20.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A). Ši sritis apima mokinio gebėjimus suprasti kalbėjimo, klausymosi paskirtį ir jų sąveiką. Klausant įvairių tipų tekstų bendrine sakytine kalba, girdima gyvai ar medijose, ugdomas gebėjimas suprasti turinį, interpretuoti, daryti išvadas ir vertinti išgirstą informaciją, taikyti klausymosi strategijas; kalbėti, atsižvelgiant į komunikavimo situaciją, tikslą ir adresatą; dalyvaujant dialoge, įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose, debatuose aktyviai klausytis, samprotauti, argumentuotai pritarti ar prieštarauti, remiantis asmenine, socialine, kultūrine patirtimi; laikytis etiško ir saugaus bendravimo principų; pristatant sakytinius tekstus, tinkamai vartoti kalbinės raiškos ir neverbalinės komunikacijos priemones; taikyti kalbėjimo strategijas.

20.2. Skaitymas ir teksto supratimas (B). Ši sritis apima mokinio gebėjimą rasti informaciją, tikslingai ir atsakingai naudotis įvairiais šaltiniais ir technologijomis, kritiškai vertinti vaizdinės ir tekstinės informacijos šaltinių patikimumą, daryti išvadas, ištirti ir įvertinti skirtingų tipų ir funkcinių stilių tekstų turinį, kalbą bei teksto elementus, atpažinti autoriaus intencijas. Skaitymo sritį sudaro verbalinio ir neverbalinio teksto skaitymo veiklos ir pasiekimai. Skaitymo veiklos ir pasiekimai apima dalykinio teksto specifikos, temos, idėjų, teksto parašymo ir skaitymo tikslų, informacijos pateikimo būdų supratimą, susiejimą su jau turimomis žiniomis ir jų panaudojimą, vizualios informacijos svarbos supratimą ir gebėjimą ja naudotis, mokėjimą lyginti iš kelių šaltinių gautą informaciją, atpažinti manipuliaciją ir įtakos darymo būdus.

20.3. Rašymas ir teksto kūrimas (C). Ši sritis apima nuoseklų mokinių teksto kūrimo (žodžiu ir raštu), redagavimo ir pateikimo raštu gebėjimų ugdymą. Siekiama išugdyti mokinio gebėjimus kurti rišlų tekstą, atitinkantį žanro reikalavimus ir komunikacinę situaciją, suprasti skirtingų tipų ir žanrų

tekstų kūrimo ir redagavimo etapus ir principus ir sėkmingai taikyti savo žinias praktinėje veikloje. Atkreipiamas dėmesys į tai, kad sukurtą tekstą būtina redaguoti kalbos taisyklingumo ir kalbinės raiškos priemonių tinkamumo, formalaus ir semantinio rišlumo atžvilgiu; taip pat būtina sukurtą tekstą suprantamai, taisyklingai ir estetiškai pateikti adresatui, parenkant tinkamiausią formą, derinant tekstą, grafines priemones ir vaizdinę medžiagą.

20.4. Kalbos pažinimas (D). Ši sritis apima mokinio gebėjimus tinkamai vartoti kalbos sąvokas nagrinėjant kalbinius reiškinius ir tekstų kalbinę raišką, nuosekliai taikyti kalbinėje veikloje gimtosios kalbos fonetikos, gramatikos, skyrybos, leksikos ir stilistikos žinias, paisyti kalbos taisyklingumo ir plėtoti žodyną. Mokiniai ugdomi taikyti įvairias kalbos pažinimo strategijas. Siekiama ugdyti sąmoningą kalbinių reiškinių, vykstančių šiuolaikinėje visuomenėje, daugiakalbėje ir daugiakultūrėje aplinkoje, stebėtoją, kuris geba juos aiškinti ir analizuoti. Skiriamas dėmesys tam, kad mokiniai suvoktų gimtosios kalbos kūrybines galias, jos reikšmę asmens tapatybei ir pasaulėvaizdžiui.

20.5. Literatūros ir kultūros pažinimas (E). Ši sritis apima mokinio gebėjimus skaityti, nagrinėti, interpretuoti, lyginti ir vertinti įvairių tipų, rūšių ir žanrų, įvairių laikotarpių gimtosios bei visuotinės literatūros kūrinius; pasiekimus suprasti literatūros paskirtį ir knygos vertę žmogaus gyvenime; pažinti kultūrai svarbius tekstus ir reiškinius, iškilias kultūros asmenybes; stebėti ir vertinti šiuolaikines literatūrines ir kultūrines aktualijas; domėtis savo gimtinės, lietuvių, baltarusių kultūra, tradicijomis ir šiuolaikiniu gyvenimu. Įžvelgti lietuvių ir baltarusių literatūros ir kultūros sąsajas, gerbti kultūrų įvairovę. Taip pat svarbu realizuoti savo talentus, literatūrinius ir kitus meninius polinkius, kultūrinius interesus; dalyvauti kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime.

20.6. Toks pasiekimų sričių skirstymas yra sąlyginis, nes ugdymo procese visos šios dalys glaudžiai susijusios. Ypač svarbi yra dermė tarp visų pasiekimų sričių, kad mokinių įgūdžiai tobulėtų. Nepakankamas dėmesys kuriai nors sričiai (ar jos ignoravimas) palieka visą kalbinę veiklą menkavertę. Todėl labai svarbu yra ugdymo procese užtikrinti vidinę dalyko integraciją. Mokinys ugdosi kalbinius gebėjimus vartodamas kalbą, pažindamas kalbos sistemą ir literatūrą, suvokdamas įvairius grožinius ir negrožinius tekstus.

21. Mokinių pasiekimų raida aprašoma pagal pasiekimų sritis, pateikiant mokinių pagrindinio lygio pasiekimus kas dvejus metus. Lentelėje raide (pavyzdžiui, A, B, ...) žymima pasiekimų sritis, raide ir skaičiumi (pavyzdžiui, A1, A2, ...) žymimas tos pasiekimų srities pasiekimas:

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
Pasiekimų sritis: Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)						
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus. (A.1.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų natūraliu tempu, girdimą gyvai ar medijose, nusako teksto temą, išskiria esminę informaciją pagal nurodytus kriterijus. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, girdimų gyvai ar medijose, perteikiamų natūraliu tempu, tembru, nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ar/ir keletą minčių apie teksto visumą. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru nusako ir aptaria teksto temą, tikslą, tiksliai formuluoja pagrindinę mintį, kelia vieną kitą probleminį klausimą tekstui. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingomis intonacijomis, tiksliai formuluoja teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia vieną kitą hipotezę, išsiaiškina nesuprastas sąvokas, mintis. (A.1.1.3.)	Klausydamas įvairių tekstų, bendrine sakytine kalba perteikiamų įvairių kalbėtojų tikslingai klausdamas formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta įprastus stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.3.)	Klausydamas įvairių tekstų (monologą/dialogą/ polilogą) bendrine sakytine kalba nurodo ir paaiškina tikslo, konteksto ir adresato ryšį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta ir apibūdina stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.3.)
	Įžvelgia tekste aiškiai pateiktą informaciją. Pasako savo nuomonę apie ją remdamasis asmenine patirtimi. Atkreipia dėmesį į kelis raiškos elementus. (A.1.2.3.)	Įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Išgirstą informaciją sieja su asmenine patirtimi ir tekstu. Supranta pažintų raiškos elementų svarbą. (A.1.2.3.)	Atskleidžia tekste aiškiai išreikštus požiūrius, nagrinėja netiesiogiai išreikštas mintis, susieja teksto dalis. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Sieja ir lygina raiškos elementus.(A.1.2.3.)	Įžvelgia ir apibendrina tekste pateiktą informaciją, teksto autoriaus intenciją. Daugeliu atvejų kritiškai vertina turinį ir raišką, pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis tekstu ir specifinėmis žiniomis. (A.1.2.3.)	Samprotauja (interpretuoja ir apibendrina) apie tekste keliamų problemų ir sprendimo būdų pagrįstumą, remdamasis tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Aptaria kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, įžvelgia teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (A.1.2.3.)	Samprotauja apie tekste keliamų problemų, sprendimo būdų ir išvadų pagrįstumą. Vertina teksto turinį, faktų ir/ar nuomonės daroma įtaką. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones, jų vertybines nuostatas. (A.1.2.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	Klausydamas teksto nusiteikia suprasti, tinkamai reaguoja į klausimus, pastebėjimus. (A. 1.3.3.)	Nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, tikslingai klausdamas pasižymi informaciją. Kelia vieną kitą klausimą, daro išvadas. (A. 1.3.3.)	Nusiteikia aktyviai klausytis, išsiaiškina klausymo tikslą, pasižymi esminę informaciją, vartoja pritarimo teiginius. Kelia klausimus, daro išvadas, remiasi situacijos kontekstu.(A. 1.3.3.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją. Remiantis situacijos kontekstu vartoja pritarimo ar neigimo teiginius. Kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.(A. 1.3.3.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją, grafine forma pavaizduoja teksto tezes, užsirašo raktinius žodžius, svarbiausius teiginius. Kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui, pasinaudodamas bendra teksto logika.(A. 1.3.3.)	Pasirenka ir derina tinkamas teksto klausymo strategijas. (A. 1.3.3.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose. (A.2.)	Dalyvauja dialoge, reaguoja į pašnekovo klausimus ir pasisakymus. Papasakoja, paaiškina ir išsako savo nuomonę. Vartoja neverbalines kalbos priemones (pvz.veido išraiška, žvilgsnis, gestai). (A.2.1.3.)	Dalyvauja dialoge/pokalbyje, palaiko ir plėtoja jį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų, pritaria ar prieštarauja. Parenka ir vartoja verbalines ir neverbalines (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose remdamasis asmenine patirtimi, žiniomis iš kitų šaltinių. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį mažai žinoma tema, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal kelis aspektus iš pateiktų, pritaria ir prieštarauja. Tinkamai derina verbalines ir neverbalines kalbos priemones (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba, laiko paskirstymas). (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose remdamasis asmenine, socialine patirtimi. Diskutuoja įvairiomis temomis, išreiškia ir paaiškina savo nuomonę, remiantis įvairių sričių žiniomis, argumentuotai prieštarauja. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose /debatuose remdamasis socialine, kultūrine, literatūrine patirtimi. Diskutuoja/debatuoja aktualiomis temomis, kelia problemas, plėtoja mintis ar idėjas, išsako savo požiūrį, argumentuoja, pateikia vieną kitą kontrargumentą, apibendrina, vertina. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose /debatuose remdamasis įvairių sričių kontekstais. Diskutuoja, samprotauja apie literatūros istorijos reiškinius, medijų įvairovę. Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina, vertina. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	Bendraudamas neoficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir nurodytą tikslą. Laikosi elementarių mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus bendravimo virtualioje erdvėje.(A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, suaugusieji), kitus situacijos elementus (kasdienė/artima aplinka) ir nurodytą tikslą. Laikosi pagrindinių mandagaus bendravimo taisyklių, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje.(A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji/asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas apsikeisti informaciją. Laikosi mandagaus bendravimo/bendradarbiavimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), kitus situacijos elementus (viešoji/už mokyklos ribų erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas reikšti ir pagrįsti požiūrį, priimti bendrus sprendimus. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.3.)	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), oficialios ir neoficialios situacijos ypatumus, intenciją (svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, apibendrinti požiūrius). Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius tikslingai laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į daugumą reikšmingų situacijos elementų. Supranta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją. (A.3.)	Atsižvelgdamas į adresatą pristato žodžiu parengtą trumpą tekstą artima/ kasdienė temą, laikydamasis išvardytų užduoties reikalavimų. Remiasi iliustracijomis, nuotraukomis. (A.3.1.3.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą žinoma/nauja tema, paiso trinarės struktūros. Plėtoja konkrečią temą ir mintį, kartais pasirinkdamas	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, paiso trinarės struktūros. Iš esmės logiškai plėtoja temą ir mintį. Daugeliu atvejų	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą literatūros/visuomenės ar kultūrinio gyvenimo tema, paiso trinarės struktūros. Iš esmės logiškai plėtoja temą ir mintį. Tinkamai	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą įvairiomis temomis. Daugeliu atvejų paiso minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais,	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą. Dažniausiai logiškai ir nuosekliai plėtoja temą ir mintį, naudojasi sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Teiginius

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
		tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.3.)	pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.3.)	naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.3.)	tinkamai įterpia citatas. Nuosekliai plėtoja temą ir mintį. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.3.)	iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai įterpia citatas. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui, prisitaiko prie kintančios komunikavimo situacijos. (A.3.1.3.)
	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Pagal pavyzdį tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes.(A.3.2.3.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius ir kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Iš esmės tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją, kalba raiškiai ir girdimai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius, kirčiuoja naujai pažintus žodžius, frazes, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.3.)	Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose, daugeliu atvejų laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo normų.Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.2.3.)	Laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų, nežinomus atvejus tikrina pasirinktuose šaltiniuose. Kalba tinkama intonacija (pvz., iškilmingai, neutraliai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą. (A.3.2.3.)	Siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų.(A.3.2.3.)
	Pristatydamas trumpą tekstą žodžiu pratinasi naudotis planu ar/ir vaizdine medžiaga. Apmąsto savo kalbėjimą, atsižvelgia į	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu, raktiniais žodžiais ir/ar vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui. Aptaria	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Kartais papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Derina jį su iliustracine medžiaga, siekdamas pranešimo aiškumo. Aptaria savo	Pristatydamas tekstą žodžiu naudojasi įvairiomis technologijomis siekdamas pranešimo aiškumo ir įtaigumo. Detaliai aptaria savo ir	Pasirenka ir taiko tinkamas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.3.3.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.3.)	savo kalbėjimą, pasinaudoja kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.3.)	iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, įžvelgia raiškos privalumus ir trūkumus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tinkamai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	kitų kalbėtojų pranešimo turinį, raišką, poveikį klausytojui, sutelkia dėmesį į pagrindinę mintį ir ją pagrindžiančius teiginius. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tinkamai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	
Pasiekimų sritis: Skaitymas ir teksto supratimas (B)						
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)	Sklandžiai ir sąmoningai skaito balsu ir tyliai trumpus ir nesudėtingus tekstus. Skaito vaidmenimis trumpus tekstus, jeigu vaidmenys yra aiškiai išskirti. (B.1.1.3.)	Skaito sklandžiai, sąmoningai, įvairiais būdais (pvz. garsiai, tyliai). Pasirenka tinkamą skaitymo tempą. (B.1.1.3.)	Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito tekstą balsu, tyliai, peržvelgdamas akimis. (B.1.1.3.)	Sąmoningai skaito skirtingais būdais įvairius tekstus. (B.1.1.3.)	– (B.1.1.3.)	– (B.1.1.3.)
	Taisyklingai taria garsus, kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, daro pauzes atsižvelgdamas į skyrybos ženklus. (B.1.2.3.)	Skaitydamas balsu taisyklingai taria garsų junginius, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu daro logines pauzes. Intonacija perteikia teksto prasmę. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių tipų tekstus perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių epochų tekstus perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairius tekstus perteikia teksto prasmę, nuotaiką ir savo interpretaciją. (B.1.2.3.)
	Pasinaudodamas patarimais taiko daugumą mokymosi	Taiko dauguma mokymosi turinyje nurodytų skaitymo	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų	Taiko skirtingas mokymosi turinyje nurodytas skaitymo	Tikslingai parenka skaitymo strategijas ir

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	turinyje nurodytų skaitymo strategijų. (B.1.3.3.)	strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu. (B.1.3.3.)	tinkamiausia skaitymo tikslui. (B.1.3.3.)	tinkamiausias skaitymo tikslams. (B.1.3.3.)	strategijas derindamas jas su skaitymo tikslais. (B.1.3.3.)	kūrybiškai jas taiko. (B.1.3.3.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)	Randa aiškiai pateiktą informaciją. aptaria nurodytus esminius žodžius, kuriais perteikiama informacija. Pasinaudodamas patarimais sieja skirtingos raiškos informacijos elementus. (B.2.1.3.)	Randa tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, grupuoja ją. Išskiria ir aptaria esminius žodžius ir sakinius, kuriais perteikiama informacija. Pagal pateiktą modelį sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Randa, grupuoja ir lygina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, aiškiai išreikštą požiūrį. Aptaria dauguma teksto kalbinės raiškos elementų. Sieja, palygina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Randa, grupuoja, lygina ir apibendrina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją ir išreikštus požiūrius. Pagal pateiktą modelį aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas. Sieja, palygina, apibendrina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Aptaria teksto stilių ir kitus kalbinės raiškos elementus, jų funkcijas. Atpažįsta ir aptaria įvairių tekstų žanrų ypatumus; nagrinėja konkrečių pranešimų funkcijas pagal nurodytus kriterijus. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones ir vertybines nuostatas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)
	– (B.2.2.3.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina. (B.2.2.3.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, atpažįsta kai kurias netiesiogiai pasakytas mintis ir pagal pateiktą pavyzdį jas paaiškina. (B.2.2.3.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir mintis, atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus įžvelgia teksto autoriaus intencijas. (B.2.2.3.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, mintis ir požiūrius, įžvelgia teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius	Randa ir paaiškina netiesiogiai pateiktą tekste informaciją, išreikštus požiūrius, aptaria teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
					klausimus aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (B.2.2.3.)	manipuliacijas. (B.2.2.3.)
	Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus nusako teksto temą. Randa pažįstamame tekste įvykių sekos chronologinius ryšius. (B.2.3.3.)	Nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, pagal pateiktą modelį randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja ir lygina. (B.2.3.3.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, pagal pateiktą modelį kelia probleminius klausimus. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro išvadas. (B.2.3.3.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Įžvelgia įvairius ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja ir daro išvadas. (B.2.3.3.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Pagal pateiktą modelį daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja, daro išvadas, apibendrina. (B.2.3.3.)	Įvardija ir nagrinėja teksto problemą ir jos sprendimo būdus, analizuoja argumentų tinkamumą. Skiria faktus, nuomonę, refleksiją. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko įvairias mąstymo operacijas. Vertina tekstą pagal nurodytus vertinimo kriterijus. (B.2.3.3.)
	Pagal pateiktą modelį sieja tekste esančią informaciją su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus pasako savo nuomonę apie tekstą ir	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina tekstą, pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą,	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių, su sociokultūriniu ar / ir istoriniu kontekstu. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą,	Sieja, lygina ir aptaria tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis savo išmanymu, tekstu,

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	perskaitytą informaciją. (B.2.4.3.)	patirtimi ir tekstu. (B.2.4.3.)	kitu tekstu nurodytu aspektu. (B.2.4.3.)	remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytais aspektais. (B.2.4.3.)	remdamasis tekstu, specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytai keliais aspektais. (B.2.4.3.)	specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais pasirinktu aspektu. (B.2.4.3.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)	Nurodytame šaltinyje randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. (B.3.1.3.)	Nurodytuose keliuose šaltiniuose randa ir atrenka aiškiai įvardytą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja ir palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja, palygina ir pagal nurodytą kriterijų grupuoja informaciją iš kelių šaltinių. (B.3.1.3.)	Pasirinktuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Tikslingai pasirenka informacijos šaltinius, randa, atrenka ir vertina informaciją. Palygina, klasifikuoja ir apibendrina informacij ą iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Pasirinktuose šaltiniuose randa, atrenka ir vertina informaciją, reikalingą konkrečiai problemai spręsti. Palygina, sistemina ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)
	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.)	Įžvelgia ir paaiškina atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.) .	Pagal pateiktą modelį vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į pateiktus kriterijus vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent pora kriterijų. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus skiria objektyvią ir	Vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent keletą kriterijų. Skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Pagal pateiktus kriterijus atpažįsta akivaizdžias manipuliacijos	Kritiškai vertina skirtingų šaltinių informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Atpažįsta ir analizuoja manipuliacijos ir propagandos apraiškas. Paaiškina žiniasklaidos reikšmę pilietinei visuomenei ir aptaria,

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
				subjektyvią informaciją. (B.3.2.3.)	apraiškas, įžvelgia ir aptaria medijų poveikį vartotojams. (B.3.2.3.)	kaip medijos įvairiomis priemonėmis paveikia vartotojus. (B.3.2.3.)
Pasiekimų sritys: Rašymas ir teksto kūrimas (C)						
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)	Pagal bendrus nurodymus, pavyzdį ir iliustracijas kuria trumpą konkretaus turinio tekstą iš esmės laikydamasis užduoties ir mokymosi turinyje nurodytų žanro reikalavimų. (C.1.1.3)	Pagal bendrus nurodymus, pavyzdį, planą, vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstą, daugeliu atvejų atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus žanro reikalavimus, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.3)	Pagal bendrus nurodymus, modelį, susidarytą planą, įvairią vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstus su abstraktaus turinio elementais, iš esmės atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Vartoja pagrindinius raiškos elementus, atitinkančius teksto žanrą, turinį, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste. (C.1.1.3)	Kuria žodžiu ir raštu skirtingos paskirties ir turinio tekstus, atitinkančius daugumą mokymosi turinyje nurodytų teksto tipų ir žanrų reikalavimų. Dažniausiai pasirenka atitinkamą kalbinę raišką, atsižvelgdamas į žanrą, temą, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste ir už mokyklos ribų. (C.1.1.3)	Pagal įvestį kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą, atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Pasirenka iš esmės tinkamą kalbinę raišką. (C.1.1.3)	Kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų. (C.1.1.3)
	Kurdamas tekstą iš esmės sieja jį su tema. Vartoja žinomus sinonimus ar įvardžius vengdamas žodžių kartojimo tekste. (C.1.2.3)	Pagal aptartą planą plėtoja teksto temą. Paiso trinarės teksto struktūros, formuluoja įžanginį ir baigiamąjį sakinį. Iš esmės pagal prasmę išskiria	Logiškai plėtoja teksto temą. Paiso trinarės struktūros, formuluoja trumpą įžangą ir pabaigą. Pagal prasmę išskiria pastraipas. Sieja sakinius pastraipoje	Logiškai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Gana aiškiai formuluoja pagrindinę teksto mintį, suskirsto ją į teiginius, bent du teiginius pakankamai	Motyvuotai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Įterpia citatas į savo kuriamą tekstą. Laikosi logiškos, trinarės teksto struktūros, iš esmės	Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
		pastraipas ir sieja sakinius. Vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, praleidžia kai kuriuos žodžius, vengdamas jų kartojimo tekste. (C.1.2.3)	vartodamas rišlumo priemones. Iš esmės tinkamai vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, praleidžia kai kuriuos žodžius, vengdamas jų kartojimo tekste. (C.1.2.3)	detalizuoja. Paiso trinarės teksto struktūros. Iš esmės pagrįstai išskiria pastraipas, laikosi pastraipos logikos; tinkamai vartoja kai kurias teksto rišlumo leksines ir gramatines priemones. (C.1.2.3)	motyvuotai išskiria pastraipas. Pastraipoje dažniausiai laikosi minčių dėstymo logikos. Tinkamai vartoja daugumą žinomų teksto rišlumo priemonių. (C.1.2.3)	ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto logiškos struktūros. Daugeliu atvejų pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos, iš esmės paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų. (C.1.2.3)
	Siekdamas aiškumo vartoja daugumą naujai pažintų žodžių ir posakių. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos daugeliu atvejų tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką. Vartoja vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius, palyginimus, epitetus. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, daugumą išmoktų gramatinių konstrukcijų, vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius, epitetus, palyginimus, patarles. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, daugumą išmoktų gramatinių konstrukcijų, daugeliu atvejų vartoja vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)	Siekdamas preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)	Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai ir tikslingai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja	Iš esmės aiškiai rašo raides, žodžius, sakinius ir žinomus skyrybos ženklus, paiso linijų ir	Iš esmės aiškiai ir sklandžiai rašo ranka žodžius, sakinius ir tekstus. Rašo vieno-	Iš esmės aiškiai, sklandžiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir	Aiškiai ir iš esmės sklandžiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra.	Rašydamas klaviatūra formatuoja ir maketuoja tekstą. Iš esmės tinkamai išdėsto tekstą	Rašydamas klaviatūra formatuoja ir maketuoja tekstą. Tinkamai išdėsto tekstą

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
savo sukurtą tekstą. (C.2.)	paraščių, tinkamai išdėsto puslapyje tekstą ir jo pavadinimą. (C.2.1.3)	dviejų pastraipų trumpus tekstus mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.3)	kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.3)	Rašydamas klaviatūra, formatuoja tekstą, iš esmės nuosekliai pasirinkdamas šriftą, jo dydį, paraštes, pastraipas, tarpus tarp eilučių. Iš esmės tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)	ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)	ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)
	Rašo taisyklingai daugumą įsimintų žodžių, iš esmės paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinės rašybos, gramatikos ir leksikos klaidos netrukdo suprasti teksto prasmę. (C.2.2.3)	Laikosi daugumos gramatikos, rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Iš dalies pasitaikančios sudėtingesnės rašybos ir skyrybos klaidos, gramatikos ir leksikos klaidos netrukdo suprasti teksto prasmę. (C.2.2.3)	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės taisyklingai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinės klaidos netrukdo perteikti teksto prasmę. (C.2.2.3)	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Daro kai kurias klaidas, bet raštingumas pakankamas, kad galima būtų suprasti visą tekste išsakytą informaciją, mintis ir teksto logiką. (C.2.2.3)	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje. Beveik visada tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką. Dažniausiai paiso rašytinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.3)	Taiko daugumą rašybos, gramatikos ir skyrybos taisyklių. Iš esmės tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką, iš esmės paiso stiliaus reikalavimų. (C.2.2.3)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	Pagal bendrus nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto konkretaus pobūdžio elementų iliustravimui. (C.2.3.3)	Panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, iš dalies nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.3)	Panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Nurodo šaltinį ar autorių. Daugeliu atvejų pateikia vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.3)	Tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, dažniausiai suderina tekstą su iliustracine medžiaga. Daugeliu atvejų nurodo šaltinį ar autorių, kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.3)	Pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: iš dalies grupuoja ir pateikia informaciją, pavaizduoja kai kurių jos elementų santykius grafine forma, iš esmės derina tekstą su dviejų rūšių iliustracine medžiaga. Dažniausiai kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, daugeliu atvejų nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.3)	Atsižvelgdamas į probleminę situaciją paruošia ir pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: grafine forma struktūruoja dalį pateikiamos informacijos, pavaizduoja jos kai kurių elementų santykius, derindamas tekstą su dviejų-trijų rūšių iliustracine medžiaga. Iš esmės kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.3)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)	Kuria tekstą pagal pavyzdį, pateiktą planą ar paveikslėlių seką. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal nurodymą. (C.3.1.3)	Kuria tekstą pagal pavyzdį, sudarytą planą, vaizdinę medžiagą, pateiktus esminius žodžius. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal susitartus kriterijus. (C.3.1.3)	Taiko nurodytas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Daugeliu atvejų naudojasi nurodytais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius.	Taiko pasirinktą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Naudojasi iš esmės tinkamais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas	Taiko išmoktas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Iš esmės tinkamai naudojasi pasirinktais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus taiko įgytas kalbos	Iš esmės tikslingai pasirenka ir taiko sakytinio ir rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi įvairiais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
			Saugodamas autorių teises iš esmės nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	autorių teises dažniausiai nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	žinias, daugeliu atvejų naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises dažniausiai nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	taiko sukauptas kalbos žinias, daugeliu atvejų naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises daugeliu atvejų nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)
Pasiekimų sritys: Kalbos pažinimas (D)						
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)	Išskiria pagrindinius kalbos elementus: raides, garsus, žodžius, pagrindines kalbos dalis, sakinius. Atpažįsta gimininguss žodžius, pateikia pavyzdžių. (D.1.1.3.)	Išskiria daugumą kalbos vienetų: balsius ir priebalsius, žodžius ir jų reikšmę, žodžių dalis, kalbos dalis, sakinių rūšis, ir aptaria juos nurodydamas jų pagrindinius požymius. (D.1.1.3.)	Vartoja terminus, numatytus 5-6 klasės mokymosi turinyje. Skiria balsių ir priebalsių požymius. Atpažįsta žodžių dalis, kalbos dalis, nurodo ir aptaria esminius jų požymius, apibūdina vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų sakinių struktūrą, nurodo pagrindines sakinio dalis, nusako jų raišką. (D.1.1.3.)	Vartoja terminus, numatytus 5-8 klasės mokymosi turinyje. Formuluoja žinomų kalbos sąvokų apibrėžimus pateikdamas esminius jų požymius ir pavyzdžius. Nagrinėja žodžių, vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų ir prijungiamųjų sakinių struktūrą, skiria sakinio dalis, apibūdina jų raiškos būdus. (D.1.1.3.)	Vartoja kalbos terminus, numatytus pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Kalbos dalis sieja su jų sintaksine funkcija ir stilistine teksto raiška. (D.1.1.3.)	Vartoja kalbos ir kalbotyros terminus, numatytus pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Atpažįsta ir apibūdina kalbos funkcinius stilius, remdamasis jų funkcija, vartojimo sritimi ir būdingais kalbinės raiškos elementais. (D.1.1.3.)
Taiko gimtosios kalbos	Kalbinėje veikloje taiko pagrindines gramatikos, tarimo ir	Kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, tarimo ir skyrybos	Kalbinėje veikloje taiko daugumą fonetikos, leksikos,	Kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, fonetikos, leksikos ir	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, numatytas	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, siekdamas

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)	skyrybos taisykles, numatytas 1-2 klasės mokymosi turinyje. (D.2.1.3.)	taisyklių, numatytų 3-4 klasės mokymosi turinyje. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius taikydamas taisyklingus kaitybos modelius. Taisyklingai derina žinomų žodžių formas sakinyje. (D.2.1.3.)	gramatikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius, turinčius netaisyklingų formų. Taisyklingai suderina žinomų žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Sudėtiniuose sakiniuose vartoja įvairius jungtukus. (D.2.1.3.)	skyrybos taisykles, numatytas 5-8 klasės mokymosi turinyje. Sudėtingesnius žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Taisyklingai vartoja jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose sakiniuose. (D.2.1.3.)	pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo. (D.2.1.3.)	kalbos ir stiliaus taisyklingumo, sklandumo ir estetikos. Apibrėžia skirtingus bendrinės kalbos normos variantus, nurodo jų taikymo sritis ir paiso jų reikalavimų. Tinkamai vartoja baltarusių kalbos mandagumo formules ir kreipinius, tinkamai derindamas jas prie konteksto. (D.2.1.3.)
	Plėtoja žodyną atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Atpažįsta žodžių pagrindinę ir perkeltinę reikšmę. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, sudaro įvairius vedinius. Atpažįsta ir aptaria daugiareikšmius žodžius. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną vartodamas specifinę leksiką, susijusią su kalbinės veiklos temomis, atpažįsta žodžių stilistinius atspalvius, nurodo jų vartojimo kontekstą. Sudaro įvairius vedinius ir sudurtinius žodžius. Atpažįsta ir aptaria žinomus frazeologizmus. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros raida. Naudoja įvairius naujų žodžių darybos būdus. Atpažįsta ir aptaria skolinius. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis. Aptaria leksikos plėtotės būdus ir naujų žodžių atsiradimo priežastis, pateikia pavyzdžių. (D.2.2.3.)
	Vartoja įvairių rūšių vientisinius išplėstinius	Vartoja įvairių rūšių išplėstinius ir sudėtinius	Vartoja įvairių rūšių sakinius, gramatines	Vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius,	Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines	Tikslingai pasirenka leksines ir gramatines

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	sakinius, taisyklingai sieja žodžius sakinyje. (D.2.3.3.)	sakinius, taiko taisyklingas gramatines konstrukcijas, dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir posakius. (D.2.3.3.)	konstrukcijas, sinonimus, vaizdingus žodžius ir pasakius. (D.2.3.3.)	pagal nuorodą keičia sintaksines konstrukcijas. Vartoja sinonimus, sustabarėjusius žodžių junginius, frazeologizmus ir kitus vaizdingus žodžius. (D.2.3.3.)	kalbinės raiškos priemones, keičia sintaksines konstrukcijas atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Siekdamas pranešimo logikos vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius. Atpažįsta ir taiso nurodytame tekste daugumą tipinių klaidų. (D.2.3.3.)	kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Redaguodamas savo tekstą atpažįsta ir taiso daugumą tipinių klaidų. (D.2.3.3.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)	Atpažįsta savo aplinkoje skirtingas kalbas ir palygina jų leksiką. (D.3.1.3.)	Stebi įvairias kalbas savo aplinkoje. Palygina ir aptaria skirtingų kalbų leksikos ir gramatikos elementus. (D.3.1.3.)	Stebi ir aptaria kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai leksikoje ir morfologijoje. (D.3.1.3.)	Stebi ir nagrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai žodžių semantikoje ir žodžių junginių struktūroje. (D.3.1.3.)	Tyrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį baltarusių kalbai įvairiuose kalbos lygmenyse, pateikia pavyzdžių. Aptaria globalizacijos procesų poveikį gimtajai kalbai, remdamasis ryškiais pavyzdžiais. Apibūdina baltarusių kalbos giminystės ryšius su kitomis kalbomis, nurodo panašumus ir skirtumus. (D.3.1.3.)	Tyrinėja, palygina ir aptaria baltarusių kalbos ir kitų kalbų panašumus ir skirtumus įvairiuose kalbos lygmenyse. Aptaria leksinius skolinius kalboje, siedamas jų atsiradimą su istoriniu kontekstu ir tarpkultūriniais kontaktais, pateikia skolinių iš įvairių kalbų pavyzdžių. (D.3.1.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, nurodo kelius ryškius jų skirtumus. (D.3.2.3.)	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, palygina jų tarimo, leksikos, gramatikos skirtumus. (D.3.2.3.)	Atpažįsta ir aptaria daugumą šnekamosios kalbos požymių, nurodo jos vartojimo sritis. (D.3.2.3.)	Atpažįsta įvairias gimtosios kalbos atmainas, aptaria pagrindinius tarmių ir žargonų požymius, nurodo jų vartojimo sritis. (D.3.2.3.)	Nurodo baltarusių kalbos unikalius požymius, išskiriančius ją tarp kitų kalbų, pateikia pavyzdžių. Įžvelgia kalboje istoriškai kintančius elementus, atpažįsta ankstesnių epochų tekstuose pasenusius žodžius. (D.3.2.3.)	Paaiškina bendrinės kalbos sąvoką. Aptaria baltarusių kalbos arealinę ir socialinę diferenciaciją, remdamasis pavyzdžiais. Nurodo regioninio varianto vartojimo sritis, įvardija ir aptaria jo ypatumus, pateikia pavyzdžių. Atpažįsta tekstuose ir aptaria ankstesnių epochų kalbinius ypatumus, paaiškina archaizmo sampratą, pateikia pavyzdžių. Randa tekste ir aptaria ryškius kalbinės stilizacijos atvejus, paaiškina jų taikymo tikslingumą. (D.3.2.3.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo	Taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Grupuoja, palygina skirtingus kalbos elementus pagal nurodytą kriterijų. (D.4.1.3.)	Taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Grupuoja, palygina ir pertvarko kalbos elementus pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.3.)	Sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, grupuoja ir tvarko informaciją. (D.4.1.3.) Stebi kalbos reiškinius, pastebi daugumą jų dėsningumų, daro	Sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, sistemina informaciją pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.3.) Tyrinėja ir nagrinėja kalbos reiškinius, pagal	Sistemina įgytas žinias, taiko jų vartojimo strategijas. (D.4.1.1.3.) Tyrinėdamas kalbos reiškinius kelia klausimą, randa ir įvertina tinkamus	Taiko kalbos žinių kaupimo iš įvairių šaltinių, jų sisteminimo ir vartojimo strategijas. (D.4.1.1.3.)Atlieka tiriamuosius darbus: kelia nesudėtingus

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
strategijas. (D.4.)			nesudėtingas išvadas. (D.4.1.3.)	pateiktą pavyzdį kelia klausimą, pateikia argumentus, daro išvadas. (D.4.1.3.)	sprendimo būdus, daro išvadas. (D.4.1.2.3.)	probleminius klausimus, tyrinėja ir analizuoja kalbos reiškinius, daro išvadas ir apibendrina. (D.4.1.2.3.)
	Naudojasi vadovėliu ir nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Naudojasi vadovėliu, aiškinamaisiais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaimeniniais kalbos žodynais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)
Pasiekimų sritys: Literatūros ir kultūros pažinimas (E)						
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (E.1.)	Skaito ir pagal pavyzdį aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius atsižvelgdamas į du aspektus iš pateiktų. Išvardija bent du autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.3)	Skaito ir pagal nurodytus aspektus aptaria tautosakos, vaikų literatūros kūrinius. Sieja kelis autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais. (E.1.1.3)	Skaito ir aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atpažįsta nurodytus jų istorinio konteksto elementus. Sieja dauguma autorių, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais ir aptaria jų biografijos elementus. (E.1.1.3)	Skaito ir aptaria literatūros kūrinius, jų istorinio konteksto elementus pagal daugumą nurodytų aspektų. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus aptaria kūrinių vertę bent dviem aspektais iš pateiktų. Sieja daugumą perskaitytų kūrinių su autoriais, jų biografijos elementais ir su kitais kūriniais, pagal nurodytus aspektus. Iš	Skaito ir aptaria kūrinius literatūrinio proceso kontekste. Sieja nagrinėtus kūrinius su autoriais, jų biografijos elementais ir kitais kūriniais. Apibūdina literatūros raidą kaip istorinio proceso dalį, atpažįsta istorinio konteksto elementus ir pagal pavyzdį aptaria. Orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros	Skaito ir aptaria kūrinį remiantis literatūros raidos žiniomis, įžvelgia bruožus būdingus epochai, kurioje kūrinys atsirado (pvz. problematiką, stilių ar kalbą, tradicijas). Aptaria rašytojų, iš privalomų kūrinių sąrašo, kūrybos vertę literatūros istorijos kontekste pagal nurodytus aspektus. Pasirenką kūrinį atsižvelgdamas į

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
				esmės orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką ir autorių. (E.1.1.3)	kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą ir autorių. (E.1.1.3)	tematiką, žanrą, autorių ir problematiką. (E.1.1.3)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)	Nusako kelių įvykių seką; trumpai apibūdina pagrindinius kūrinio veikėjus, atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jų veiksmus. Randa daugumą vaizdingų žodžių ir frazių. Paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Pagal pateiktą pavyzdį formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą, išsako savo įspūdį, aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.3.)	Nusako įvykių seką ir pagal pateiktą pavyzdį randa priežasties ir pasekmės ryšius; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria kūrinio veikėjus, jų veiksmus, santykius, jausmus ir mintis. Randa daugumą vaizdingų žodžių ir frazių ir pagal pateiktą pavyzdį paaiškina jų reikšmę. Paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus formuluoja grožinio teksto temą, aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir aptaria vertybes; išsako įspūdį; aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.3.)	Remdamasis sudarytu modeliu aptaria vaizduojamojo pasaulio elementus, nusako įvykių seką ir aptaria priežasties ir pasekmės ryšius; apibūdina veikėjus nurodytais aspektais, atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus vertina jų charakterį ir poelgius. Randa tekste daugumą iš nurodytų meninės kalbos priemones ir pagal pavyzdį aptaria jų funkciją. Formuluoja grožinio teksto temą, mintį, nusako nuotaiką; pagal pateiktą pavyzdį aptaria aiškiai išreikštas vertybes, problemas. (E.2.1.3.)	Pasinaudodamas pateiktu modeliu analizuoja lyrikos, epikos ir dramos kūrinius atsižvelgdamas į rūšies ir žanro ypatumus. Randa tekste dauguma iš mokymosi turinyje nurodytų meninės kalbos priemonių ir naudodamasis patarimais aptaria jų funkciją. Pasinaudodamas pateiktu modeliu interpretuoja ir vertina grožinį tekstą, remdamasis visuotinėmis vertybėmis ir socialiniu kontekstu, taikydamas istorijos ir kultūros žinias. (E.2.1.3.)	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir savarankiškai pasirinktu kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jos funkciją kūrinyje. (E.2.1.3.)	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija, kontekstų (pvz. socialiniu, istoriniu, biografiniu, filosofiniu) išmanymu ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. Paaiškina, kaip interpretacija priklauso nuo pasirinkto analizės aspekto, skaitytojo literatūrinės ir gyvenimo patirties. Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir paaiškina jos funkciją kūrinyje. Atpažįsta ir aptaria grožiniuose kūriniuose kalbinės stilizacijos tipus. (E.2.1.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
	Skiria poeziją nuo prozos pagal nurodytą kriterijų. (E.2.2.3.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstą. Skiria poeziją ir prozą, atpažįsta dramą pagal nurodytą kriterijų. (E.2.2.3.)	Pagal pateiktą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.3.)	Pagal sudarytą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais ir palygina panašios tematikos kultūros tekstus. (E.2.2.3.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina skirtingus kultūros tekstus. (E.2.2.3.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, aptaria jų meninės raiškos ir stiliaus ypatumus. Įžvelgia ir aptaria literatūros kūrinio intertekstualumą. Lygina literatūros kūrinius su kitais literatūros kūriniais ir su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.3.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame	Atpažįsta ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius. (E.3.1.3.)	Stebi, atpažįsta, diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dauguma kultūros reiškinius. (E.3.1.3.)	Diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, kultūros reiškinius nurodydamas panašumus ir skirtumus. (E.3.1.3.)	Pagal pateiktą schemą klasifikuoja kultūros reiškinius. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.3.)	Klasifikuoja kultūros reiškinius, aptaria aukštosios ir populiariosios kultūros apraiškas pagal nurodytus kriterijus. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.3.)	Stebi, lygina, vertina ir aptaria nurodytais aspektais šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas. Aptaria, lygina ir vertina nurodytais aspektais savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.3.)

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.).	Atpažįsta daugumą etninės kultūros simbolių, tradicijų, žymiausių asmenybių. (E.3.2.3.)	Skiria ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas. Išvardija keletą žymiausių asmenybių ir aptaria jų vaidmenį. (E.3.2.3.)	Skiria ir apibūdina etninės kultūros simbolius, tradicijas ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria jų reikšmę. Įvardija ir aptaria dviejų-trijų pasirinktų žymiausių asmenybių vaidmenį ir jų nuopelnų reikšmę. (E.3.2.3.)	Atpažįsta ir apibūdina kultūrinius ženklus ir vertybes, aptaria jų reikšmę, nurodydamas du-tris aspektus. Aptaria dviejų-trijų žymiausių mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę. (E.3.2.3.)	Aptaria ir palygina reikšmingiausias baltarusių kultūros tradicijas ir vertybes su kitų tautų tradicijomis ir vertybėmis. Aptaria tradicijų kaitą. (E.3.2.3.)	Aptaria, palygina reikšmingiausias baltarusių tradicijas ir vertybes su kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis. Aptaria ir vertina jų kaitą. (E.3.2.3.)
	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, savarankiškai atlikdamas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, savarankiškai ir atsakingai atlikdamas užduotys. (E.3.3.3.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. Inicijuoja kultūrines ir/ar visuomenines veiklas. (E.3.3.3.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, inicijuoja ir kuria įvairias kultūrines ir/ar visuomenines veiklas. (E.3.3.3.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)	Taiko kartojimą, iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria bent tris sąvokas iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.3.)	Taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Pagal nurodytus kriterijus palygina dvi-tris sąvokas nurodytas mokymosi turinyje. (E.4.1.3.)	Sieja naujas žinias ir gebėjimus su jau įgytomis žiniomis. Pagal pateiktą schemą grupuoja informaciją, skirsto į kategorijas, daro nesudėtingas išvadas. (E.4.1.3.)	Aptardamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus, stebėdamas ir nagrinėdamas kultūrinius reiškinius pagal pateiktą modelį kaupia žinias ir jas sistemina; daro užrašus pagal pasiūlytą schemą. (E.4.1.3.)	Tyrinėdamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius kaupia žinias ir dažniausiai jas sistemina; daro užrašus pasinaudodamas pasiūlytomis schemomis. (E.4.1.3.)	Taiko žinių kaupimo iš įvairių šaltinių ir jų sisteminimo asmeniškai naudingiausias strategijas. Atlieka tiriamuosius darbus: kelia probleminius klausimus, analizuoja literatūros kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius,

Pasiekimai	1-2 klasė	3-4 klasė	5-6 klasė	7-8 klasė	9-10 ir I-II gimnazijos klasė	III-IV gimnazijos klasė
						apibendrina ir daro išvadas. (E.4.1.3.)
	Konsultuodamasis naudojasi pasirinkta mokymo(si) priemone ir nurodytomis skaitmeninėmis priemonėmis. (E.4.2.3.)	Naudojasi mokymo(si) priemone, aiškinamaisiais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (E.4.2.3.)	Naudojasi nurodytais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotį. (E.4.2.3.)	Naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotį. (E.4.2.3.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotis. (E.4.2.3.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais šaltiniais, rekomenduoja kitiems atsižvelgdamas į tikslą ir poreikius. (E.4.2.3.)

V SKYRIUS
MOKYMO(SI) TURINYS

22. Mokymosi turinys 1 klasei:

22.1.Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

22.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas.

Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų bendrine sakytine kalba, girdimų gyvai ar medijose, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai. Mokomasi perteikti turinį (informaciją) savais žodžiais, pasakyti savo nuomonę, susieti su savo patirtimi. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, pasakyti mintį kitais žodžiais, kalbą papildyti gestais, pakartoti.

22.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi dalyvauti dialoge, atsižvelgti į kalbėjimo adresatą: papasakoti, paaiškinti, išsakyti savo nuomonę, atsakyti į klausimus, klausti. Formuojami įgūdžiai saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo susitarimų (pvz., dialoge, komandiniame darbe).

22.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Pratinamasi kalbėti raiškiai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties garsų, žodžių kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant greitakalbes).

Pratinamasi pristatyti žodžiu parengtą trumpą tekstą, remiantis iliustracijomis. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis vaizdine medžiaga. Mokomasi aptarti savo kalbėjimą ir nusakyti, kas pasisekė / nepasiekė, ką kitąkart reikėtų daryti kitaip.

22.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

22.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi skaityti trumpus ir nesudėtingus tekstus skiemenimis, žodžiais, trumpais sakiniais, balsu ir tyliai; tarti garsus, kirčiuoti žodžius, intonuoti sakinius, daryti pauzes atsižvelgiant į skyrybos ženklus. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: skaityti dar kartą; atsakinėti į klausimus; patikslinti neaiškių žodžių reikšmes; suvokti teksto ir iliustracijų ryšį.

22.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi rasti tiesioginę informaciją, teksto temą, įvykių sekos chronologinius ryšius, susieti informaciją tekste su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi; išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie perskaitytą informaciją.

22.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius ir interesus atitinkantys negrožiniai tekstai: informaciniai ir medijų tekstai (pvz., skelbimai, instrukcijos, tvarkaraštis, filmas, paveikslėlių istorija, animacija, enciklopedijos). Mokomasi orientuotis knygų ir tekstų įvairovėje, naudotis namų ir klasės biblioteka.

22.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

22.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas. Mokomasi paaiškinti, kas pavaizduota paveikslėlyje. Mokomasi kurti trumpą tekstą pagal pavyzdį, pagal kelių paveikslėlių seką, pasirinkti tinkamus žodžius. Mokomasi sieti sakinius su tema, sieti vieną sakinį su kitu pagal prasmę.

22.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi atsakyti į klausimą pilnu sakiniu, kurti trumpą informacinį tekstą (žodžiu), trumpą pasakojimą (žodžiu) pagal kelių paveikslėlių seką.

22.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas. Mokomasi taisyklingai ir dailiai rašyti rašytinės abėcėlės raides ir jas jungti žodžiuose. Mokomasi ir pratinamasi rašyti žinomus ir vartojamus žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo tarimo. Mokomasi taisyklingai užrašyti įsidėmėtinos rašybos žodžius. Mokomasi rašyti vardus, pavardes ir vietovardžius didžiąja raide. Mokomasi rašyti trumpus sakinius, pratinamasi rašyti didžiąją raidę sakinio pradžioje.

22.4. Kalbos pažinimas:

22.4.1. Fonetika. Mokomasi taisyklingai žymėti garsus raidėmis. Mokomasi abėcėlės, raidžių pavadinimų. Mokomasi atpažinti ir atskirti balsius ir priebalsius.

Aptariama baltarusių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai. Mokomasi atlikti garsinę žodžio analizę (pasakyti visus žodžio garsus iš eilės, pasakyti pirmą, paskutinį ar žodžio viduryje esantį nurodytą garsą). Mokomasi taisyklingai tarti bendrinės kalbos garsus -

[ў], [г], [ч], [дз’], [дж], [р], [ц’], dvigarsį [шч]. Mokomasi tarti ir kirčiuoti žinomus ir vartojamus žodžius. Praktiškai susipažįstama su žodžio skirstymu į skiemenis. Mokomasi suvokti ir atpažinti skirtumus tarp tarimo ir rašybos.

22.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas.

22.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Praktiškai susipažįstama su žodžiais, reiškiančiais daiktų, asmenų, veiksmų ir požymių pavadinimus.

22.4.4. Sintaksė ir skyryba. Mokomasi atpažinti ir vartoti savo kalboje vientisinius sakinius. Mokomasi atpažinti sakinio perteikiamą prasmę ir intenciją, skirti tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius sakinius (be terminų vartojimo) ir intonuoti juos. Mokomasi vartoti didžiąją raidę sakinio pradžioje ir taisyklingai vartoti skyrybos ženklus sakinio gale: tašką, klaustuką, šauktuką.

22.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Aptariamos vartojamos Lietuvoje kalbos, mokomasi gretinti jų leksikos ir rašto skirtumus.

22.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

22.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Nagrinėjamos temos – mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Kultūros tekstų atranka – atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos:

22.5.1.1. įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

22.5.1.2. žymiausių gimtosios ir visuotinės vaikų literatūros autorių;

22.5.1.3. autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;

22.5.1.4. vaikų žurnalai, internetiniai puslapiai ir kt.

22.5.2. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: baltarusių liaudies pasakos: *Як курачка пеўніка ратавала, Як кот звяроў напалохаў, Лёгкі хлеб, Чаму месяц без вопраткі ходзіць?,* Р. Бензярук. *Шпак і Верабей*, Р. Бохан. *Скарынка*, А. Вольскі. *Няма прыгажэй*, М. Калачынскі. *Размова з жураўлём,* У. Ліпскі. *Марынчын сон*, М. Пазнякоў. *Скарб, Родная мова*, П. Ткачоў. *Незвычайны дыктант*, В. Хомчанка. *Апельсін, Мама,* А. Якімовіч. *Што любіць бабуля?* ir kt.

Šiuolaikinių ir klasikinių autorių vaikams eilėraščiai pasirinktinai: Э. Агняцвет, В. Вярба, Н. Галіноўская, А. Дзеружынскі, В. Жуковіч, У. Карызна, Т. Мушынская, М. Танк ir kt.

22.5.3. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

22.5.3.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi nusakyti temą; atpažinti eilėraščio elementus (eilutę, strofą).

22.5.3.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (laiką, vietą, įvykį); nusakyti temą.

22.5.3.3. Dramos analizė. Skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą. Mokomasi suvokti eiliuoto ir prozos kūrinio pagrindinius skirtumus.

22.5.3.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, dainos, eilėraščio, spektaklio).

22.5.3.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti grožinę (meninę) kalbą ir šnekamąją kalbą. Mokomasi atpažinti literatūriniame tekste: pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą ir tipiškas pasakos kalbines formules, aptarti jų funkcijas.

22.5.3.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: atpažinti ir paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis, kai yra suteikiama pagalba; išsakyti įspūdžius, patirtus skaitant kūrinį; nusakyti grožinio teksto nuotaiką (linksmus, liūdnus, juokingus kūrinius / epizodus); nurodyti labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą; išsakyti savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remiantis iliustracijomis, asmenine patirtimi; nusakyti, ar įvykiai yra išgalvoti.

22.5.3.7. Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretavimas. Mokomasi aptarti filmus, animaciją, spektaklius vaikams, pasakyti savo įspūdį ir nuomonę.

22.5.4. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

22.5.4.1. pamokos skirtingose kultūrinėse erdvėse (pvz., teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikromis temomis;

22.5.4.2. mokykliniai renginiai (pvz., konkursai, festivaliai);

22.5.4.3. susipažinimas su žymiausiomis Lietuvos ir Baltarusijos asmenybėmis.

23. Mokymosi turinys 2 klasei:

23.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

23.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų bendrine sakytine kalba, girdimų gyvai ar medijose, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai. Mokomasi nusakyti teksto temą, perteikti turinį (informaciją) savais žodžiais, pasakyti savo nuomonę, susieti su savo patirtimi. Mokomasi sieti skirtingos raiškos informacijos elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausytis, suprasti, daryti išvadas.

23.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi dalyvauti dialoge, atsižvelgti į kalbėjimo tikslą ir adresatą: papasakoti, informuoti, paaiškinti, išsakyti savo nuomonę, atsakyti į klausimus, klausti, reikšti mintis ir jausmus. Formuojami įgūdžiai saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo susitarimų. (pvz., dialoge, komandiniame darbe).

23.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Pratinamasi kalbėti raiškiai, garsiai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties garsų, žodžių kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant greitakalbes). Pratinamasi pristatyti žodžiu parengtą trumpą tekstą, remiantis iliustracijomis. Mokomasi plėtoti temą, laikytis užduoties reikalavimų. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu ar vaizdine medžiaga. Mokomasi aptarti savo kalbėjimą ir atsižvelgti į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją.

23.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

23.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi skaityti trumpus ir nesudėtingus tekstus balsu ir tyliai; intonuoti sakinius, skaityti vaidmenimis trumpus tekstus. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: aiškinti pavadinimą; klausinėti kitų; iliustruoti; sieti žodinę ir nežodinę informaciją; išskirti knygos struktūros elementus (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos).

23.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi rasti aiškai pateiktą informaciją, teksto temą, raktinius žodžius, nurodyti svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką; susieti informaciją tekste su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Mokomasi išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie tekstą remiantis asmenine patirtimi.
23.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų, kaip skaitytojų, įvairius poreikius ir interesus atitinkantys negrožiniai tekstai: informaciniai ir medijų tekstai (pvz., atsiminimai, laiškai, filmai, paveikslėlių istorijos, elektroniniai tekstai, animacijos, enciklopedijos). Mokomasi orientuotis knygų ir tekstų įvairovėje, naudotis namų ir klasės biblioteka. Nurodytame šaltinyje rasti informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui, paaiškinti atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui.

23.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

23.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

23.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti trumpą tekstą žodžiu ir raštu pagal užduotį, pavyzdį, laikantis temos. Mokomasi pradėti tekstą įžanginiu sakiniu. Mokomasi tinkamai vartoti žodžius, padedančius išreikšti įvykių seką, laiką ir vietą. Mokomasi užrašyti informaciją apie

daiktų ypatybes (pasirengiant aprašymui). Mokomasi tinkamai pasirinkti žodžius, vengti jų nepagrįsto kartojimo.

23.3.1.2. Strategijos. Mokomasi pasakoti pagal planą, perskaitytą tekstą ir paveikslėlių seką. Mokomasi redaguoti kvietimą, rašyti laišką pagal pavyzdį (kreipinys, vietovė, data, atsisveikinimas, parašas). Formuojamas įgūdis dar kartą skaityti parašytą tekstą, mokomasi taisyti jį pagal nesudėtingą nurodymą.

23.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų: trumpas informacinis tekstas (žodžiu ir raštu), pasakojimas, trumpas laiškas, kvietimas, sveikinimai, kūrybiniai bandymai pagal pavyzdį (pvz., pasaka, eilėraštis).

23.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

23.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Pratinamasi aiškiai ir taisyklingai rašyti žodžius ir sakinius. Nagrinėjamos pagrindinės rašybos taisyklės: didžiosios ar mažosios raidės rašymas varduose, pavardėse, geografiniuose pavadinimuose, šalių gyventojų ir tautybių pavadinimuose, įstaigų, švenčių pavadinimuose, mandagumo formulėse laiške. Mokomasi užrašyti adresą, dažniausiai vartojamus sutrumpinimus, kūrinio arba rašomo teksto pavadinimą, skaičius žodžiais. Plėtojant žodyną mokomasi naujų žodžių rašybos. Mokomasi taisyklingai užrašyti įsidėmėtinos rašybos žodžius. Mokomasi taisyklingai perkelti žodį į kitą eilutę.

23.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti arba nupiešti iliustraciją kuriamam tekstui, paaiškinti jos ryšį su tekstu.

23.3.3.3. Rašyba. Formuojami įgūdžiai taisyklingai rašyti: dalelytę „*не*“ su veiksmažodžiais ir būdvardžiais; žodžius su specifiniais kalbos rašto ženklais („*ў*“, „’“); žodžius su *о, э–а; е, ё–я, д – дз’, т – ц’*; žodžius su pailgintais preibalsiais. Mokomasi žymėti priebalsių minkštumą raidemis *я, е, ё, ю, ь*. Mokomasi teisingai rašyti balsius po priebalsių *ж, ш, ч, ц, р*. Mokomasi teisingai rašyti žodžius su skardžiaisiais priebalsiais prieš dusliuosius arba žodžio gale (paprastieji atvejai).

23.4. Kalbos pažinimas:

23.4.1. Fonetika. Susipažįstama su balsių ir priebalsių skirstymu (skardieji ir duslieji, kietieji ir minkštieji priebalsiai). Mokomasi žodžio skirstymo į skiemenis ir žodžių kirčiavimo žodyje.

23.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas. Mokomasi teisingai vartoti sinonimus ir antonimus (be terminų vartojimo). Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, žodžio šaknis. Supažindinama su daugiareikšmiais žodžiais ir žodžiais su tiesiogine ir perkeltine reikšme.

23.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Mokomasi atpažinti daiktavardžio reikšmę ir gramatines kategorijas: giminę, vienaskaitą ir daugiskaitą. Mokomasi atpažinti būdvardžio, veiksmažodžio ir įvardžio reikšmę.

23.4.4. Sintaksė ir skyryba. Mokomasi pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius. Susipažįstama su veiksniu ir tariniu kaip pagrindinėmis sakinio dalimis. Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams, derinti būdvardžius ir daiktavardžius pagal giminę ir skaičių, derinti veiksmažodžius ir daiktavardžius. Mokomasi vientisinių ir išplėstinių sakinių sudarymo vartojant klausimus.

23.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Susipažįstama su baltarusių bendrine kalba ir regioniniu gimtosios kalbos variantu. Aptariami leksikos skirtumų pavyzdžiai.

23.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

23.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Nagrinėjamos temos. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos:

23.5.1.1. įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

23.5.1.2. žymiausių gimtosios ir visuotinės vaikų literatūros autorių;

23.5.1.3. autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;

23.5.1.4. vaikų žurnalai, interneto puslapiai ir kt.

23.5.2. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: Baltarusių liaudies pasakos: *Лісіца і Гусак, Хітры Вол, Каза-манюка*, Бадак А. *Шкадаванне*, Р. Бензярук. *Хмарчын ручнік,* В.

Гарбук. *Кветкі, Незнарок і знарок,* М. Даніленка. *Па лясах і палях*, Р. Ігнаценка. *Лістапад у лесе, У арэхах, Чырвоныя гронкі рабіны*, А. Кобец-Філімонава. *Кропелька*, І. Муравейка. *Куплёная груша*, Ф. Рамашка. *Пацеркі на снезе, Слёзы лілеі, Татава поле, Пагрэйся, ветрык!*, Л. Улашчанка. *Хлеб,* В. Хомчанка. *Венікі*, М. Чарняўскі. *Павучковыя арэлі*, А. Якімовіч. *Хто самы добры?* ir kt.

Eilėraščiai vaikams klasikinių ir šiuolaikinių autorių pasirinktinai: В. Вярба, Н. Галіноўская, А. Грачанікаў, А. Дзеружынскі, В. Жуковіч, А. Зэкаў, Я. Колас, Я. Купала, П. Прануза, М. Чарняўскі М. ir kt.

23.5.3. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

23.5.3.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi nusakyti temą; atpažinti eilėraščio elementus (eilutę, strofą).

23.5.3.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti aiškiai išreikštus vaizduojamo pasaulio elementus (veikėją, vietą, įvykį); nusakyti temą.

23.5.3.3. Dramos analizė. Skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą.

Mokomasi suvokti eiliuoto ir prozos kūrinio pagrindinius skirtumus.

23.5.3.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, legendos, dainos, eilėraščio, spektaklio).

23.5.3.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti grožinę (meninę) kalbą ir šnekamąją kalbą. Mokomasi atpažinti literatūriniame tekste: pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą ir tipiškas pasakos kalbines formules, aptarti jų funkcijas.

23.5.3.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: atpažinti ir paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis, kai yra suteikiama pagalba; išsakyti įspūdžius, patirtus skaitant kūrinį; nusakyti grožinio teksto nuotaiką (linksmus, liūdnus, juokingus kūrinius / epizodus); nurodyti labiausiai patikusią (vaizdingiausią, įdomiausią, juokingiausią ar pan.) teksto vietą; aptarti veikėjus, paaiškinti jų veiksmus ir poelgius; išsakyti savo nuomonę apie perskaitytą tekstą, remiantis iliustracijomis, asmenine patirtimi; nusakyti, ar įvykiai yra išgalvoti.

23.5.3.7. Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretavimas. Mokomasi aptarti filmus, animaciją, spektaklius vaikams, pasakyti savo įspūdį ir nuomonę.

23.5.4. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

23.5.4.1. teatro, muziejaus lankymas;

23.5.4.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;

23.5.4.3. mokykliniai renginiai (pvz., konkursai, festivaliai);

23.5.4.4. susipažinimas su žymiausiomis Lietuvos ir Baltarusijos asmenybėmis.

24. Mokymosi turinys 3 klasei:

24.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

24.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų bendrine sakytine kalba, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai (pvz., vaizdo ir garso įrašų); aptarti, išsakyti savo nuomonę apie išgirstą informaciją.

Mokomasi suprasti ir perteikti turinį (informaciją) savais žodžiais, naudojant tinkamą raišką. Pratinamasi įžvelgti tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Mokomasi įvardyti pagrindinę temą, keletą minčių apie teksto visumą, išsakyti emocijas, susieti su savo patirtimi. Mokomasi lyginti skirtingos raiškos elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausytis, suprasti, daryti išvadas. Pratinamasi naudotis paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: prašoma patikslinti informaciją, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.

24.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi plėtoti dialogą ir pokalbį, kultūringai pertraukti, išsakyti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, komentuoti išgirstą

informaciją, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Mokomasi pokalbio pradžios ir pabaigos etiketo (kreipimasis, sveikinimasis), laikysenos etiketo (pvz., veido išraiška, gestai). Pratinamasi etiškai ir saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, komandiniame darbe).

24.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Pratinamasi kalbėti raiškiai, garsiai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties, žodžių kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą įvairiu tempu). Mokomasi pabrėžti svarbiausią prasminę sakinio vietą.

Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą, plėtoti temą, paisyti trinarės struktūros. Formuojami įgūdžiai papildyti pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui, pasitelkti technologijomis ir interneto ištekliais. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, pateiktais žodžiais ar vaizdine medžiaga. Mokomasi aptarti savo kalbėjimą ir atsižvelgti į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją.

24.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

24.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi pasirinkti skaitymo tempą, taisyklingai tarti garsu junginius, tinkamai kirčiuoti žodžius, intonuoti sakinius. Mokomasi raiškiojo grožinio teksto skaitymo, skyrybos ženklų paisymo. Atliekami dikcijos lavinimo pratimai. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: peržvelgia į akis krintančią informaciją (iliustracijos, antraštes ir kt.); sieja tekstą su jau žinoma informacija; klausinėja kitų ir savęs; pasitikslina žodžių reikšmes (klausdami mokytojo, žodynuose); savo įspūdžius pasižymi simboliais. Aiškinamasi, kokie yra knygos struktūros elementai (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos, antraštinis lapas, dailininkas).

24.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę informaciją; sieti ir lyginti skirtingos raiškos informaciją; įvardyti teksto temą, raktinius žodžius, aiškiai išsakytą pagrindinę mintį; svarbiausias detales, faktus, veiksmų seką; teksto prasmines dalis; sieti tekstą su turimomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio, išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie tekstą remiantis asmenine patirtimi.

24.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų, kaip skaitytojų, įvairius poreikius atitinkantys, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs negrožiniai tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: dalykiniai, informaciniai ir medijų tekstai (pvz., filmas, reklama, skelbimas, sveikinimai, spaudos straipsniai, komiksai, elektroninis tekstas, animacija, žemėlapis, nesudėtingos schemos, instrukcijos). Mokomasi naudotis mokykline biblioteka.

24.3 Rašymas ir teksto kūrimas:

24.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

24.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti tekstą žodžiu ir raštu laikantis temos, pagal užduotį, sudarytą planą, pavyzdį, vaizdinę medžiagą. Mokomasi paisyti trinarės pasakojimo struktūros: kurti trumpą įžangą (užuomazgą), dėstymą (veiksmo vystymąsi, kulminaciją), pabaigą (atomazgą) ir trinarės aprašymo struktūros: trumpa įžanga, dėstymas, pabaiga. Mokomasi sieti sakinius su teksto tema, sieti vieną sakinį su kitu. Siekiant teksto rišlumo mokomasi vengti žodžių kartojimo, vartojant sinonimus, įvardžius ir kt. Mokomasi pasirinkti tinkamus žodžius, išreiškiančius aprašymo vietą, erdvę, erdvės tvarką; aptarti ir grupuoti objektų ypatingus bruožus ir detales. Siekiant teksto aiškumo, mokomasi taisyklingai vartoti žodžius ir jų gramatines formas, perkeltinės reikšmės žodžius, epitetus.

24.3.1.2. Strategijos. Mokomasi kurti aiškinamąjį tekstą pagal modelį: klausimas – atsakymas; kelti klausimus (pasirengti interviu), atsakyti į klausimą keliais sakiniais. Tobulinamas įgūdis dar kartą skaityti parašytą tekstą, mokomasi taisyti jį pagal nurodymus.

24.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų, adresato ir komunikavimo situacijos: pasakojimas, konkretaus objekto aprašymas, trumpas aiškinamasis tekstas, užrašas (baltar. нататка), elektroninis laiškas, sveikinimai, skelbimas, kūrybiniai bandymai (pvz., dienoraštis, eilėraštis ir pan.).

24.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

24.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Mokomasi aiškiai rašyti žodžius ranka, trumpus tekstus klaviatūra (telefonu, kompiuteriu), lygiuoti tekstą pagal paraštes. Rašant sakinį ir trumpą tekstą taikyti pagrindines rašybos taisykles, įskaitant dažnai vartojamų sudurtinių žodžių rašybą. Mokomasi užrašyti datą, sutrumpinimus. Plėtojant žodyną ir mokantis gramatikos pagrindų mokomasi naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašybos.

24.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti iliustraciją teksto fragmentui, parengti teksto pristatymą su atitinkančiomis iliustracijomis; pateikti informaciją lentelės forma ir kt. Mokomasi nurodyti iliustracinės medžiagos autorių ir šaltinį.

24.3.3.3. Rašyba. Tobulinami įgūdžiai taisyklingai rašyti: dalelytę „*не*“ su veiksmažodžiais ir būdvardžiais; žodžius su specifiniais kalbos rašto ženklais („*ў*“, „’“); žodžius su *о, э–а; е, ё–я, д – дз’, т – ц*’; žodžius su pailgintais priebalsiais; žodžius su balsiais po priebalsių *ж, ш, ч, ц, р*. Mokomasi taisyklingai rašyti priešdėlius *аб-, ад-, над-, пад-, з-(с-), (раз-(рас-), без-(бес-), уз-(ус-); apostrofą žoždžiuose su priešdėliais; dvigubus priebalsius.*

24.4. Kalbos pažinimas.

24.4.1. Fonetika. Įtvirtinami taisyklingo ir raiškaus balsių ir priebalsių tarimo ir žodžių kirčiavimo įgūdžiai. Mokytojui padedant mokomasi taisyklingo skaitvardžių tarimo.

24.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas. Mokomasi atpažinti ir aptarti daugiareikšmius žodžius, nusakyti jų tiesioginę ir perkeltinę reikšmę (be terminų vartojimo), aptarti perkeltinės prasmės vaizdingumą. Aptariama aiškinamojo kalbos žodyno (*Тлумачальны слоўнік беларускай мовы*) struktūra. Aiškinamasi, kad jis sudarytas abėcėline žodžių tvarka.

Supažindinama su sąvokomis: priešdėlis, šaknis, priesaga, galūnė. Mokytojui padedant mokomasi sudaryti naujus priešdėlinius, priesaginius žodžius pagal pavyzdį, juos tinkamai vartoti tekste.

24.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Susipažįstama su savarankiškomis ir nesavarankiškomis kalbos dalimis. Mokomasi skirti gyvąsias ir negyvąsias būtybes žyminčius daiktavardžius; daiktavardžių vienaskaitą ir daugiskaitą; daiktavardžių giminę. Mokomasi atpažinti daiktavardžių ir būdvardžių formas. Mokomasi keisti būdvardžių giminę ir gramatinį skaičių. Susipažįstama su veiksmažodžių bendraties forma ir veiksmažodžių laikais. Mokomasi taisyklingai vartoti veiksmažodžių vienaskaitą ir daugiskaitą; keisti būtojo laiko veiksmažodžių giminę ir gramatinį skaičių.

24.4.4. Sintaksė ir skyryba. Mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams (veiksniui ir tariniui); pagal sakymo tikslą sudaryti tiesioginius, klausiamuosius, skatinamuosius sakinius. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi sakinyje rasti veiksnį (išreikštą daiktavardžio ar asmeninio įvardžio vardininku), tarinį (išreikštą asmenuojamąja veiksmažodžio forma) ir juos tinkamai pažymėti sutartiniais ženklais. Supažindinama su neišplėstinių ir išplėstinių sakinių vartojimu. Supažindinama su sudėtinio sakinio sąvoka.

24.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Aptariami leksikos, tarimo ir gramatikos (pvz., giminės) skirtumų pavyzdžiai.

24.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

24.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka.

Nagrinėjamos temos. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaityti ir nagrinėti pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos:

24.5.1.1. įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

24.5.1.2. klasikinių ir šiuolaikinių autorių;

24.5.1.3. žymiausių gimtosios ir visuotinės vaikų literatūros autorių;

24.5.1.4. autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva;

24.5.1.5. vaikų žurnalai, internetiniai puslapiai ir kt.

24.5.2. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: Baltarisių liaudies pasakos: *Лёгкі хлеб, Недалікатны сын, Зайздросны дзядзька,* Л. Арабей. *Добрая Фея, Новы сшытак*, Р. Ігнаценка.

Лістападнік, У. Караткевіч. *Жабкі і Чарапаха*, Я. Колас. *Вясна, Ластаўкі, Ясныя дні восені*, Н. Мацяш. *Залатое сэрца*, І. Муравейка. *Лыжкай па лбе, Паўлік-будаўнік*, У. Мяжэвіч. *Цяцерка*, М. Мятліцкі. *Пытанне*, Я. Сіпакоў. *Першы астраном*. В. Хомчанка. *Крыўда, Елка з белымі кветкамі*, І. Шамякін. *Пастух*, У. Ягоўдзік. *Бусел, Янка і Ружа*. А. Якімовіч. *Ножык,* М. Янчанка. *А таму!* ir kt.

Eilėraščiai vaikams klasikinių ir šiuolaikinių autorių pasirinktinai: Э. Агняцвет, М. Багдановіч, П. Броўка, Н. Галіноўская, С. Грахоўскі, А. Дзеружынскі, Я. Колас, Я. Купала, Н. Гілевіч, М. Дукса, С. Шушкевіч ir kt.

24.5.3. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

24.5.3.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi atparti lyrinį subjektą; nusakyti temą, teksto nuotaiką; atpažinti eilėraščio elementus: eilutę, strofą, rimą, ritmą, priedainį.

24.5.3.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (veikėją, laiką, vietą, įvykį); nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; nurodyti pagrindinius kūrinio veikėjus.

24.5.3.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi atpažinti dramos elementus (dialogą, sceną, veikėją); skaitant vaidmenimis ar vaidinant dramos kūrinio ištrauką mokomasi suprasti dramos kūrinio savitumą.

Mokomasi suvokti eiliuoto, prozos ir dramos kūrinio pagrindinius skirtumus.

24.5.3.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, legendos, dainos, apsakymo, eilėraščio, spektaklio, komikso).

24.5.3.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti grožinę (meninę) kalbą ir šnekamąją kalbą. Mokomasi atpažinti literatūriniame tekste: epitetą, perkeltinės reikšmės žodžius, pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą ir tipiškas pasakos kalbines formules, aptarti jų funkcijas.

24.5.3.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: nusakyti ir aptarti įvykių seką, priežasties ir pasekmės ryšį; apibūdinti kūrinio pagrindinius ir antraeilius veikėjus, jų veiksmus, santykius, jausmus ir mintis; formuluoti grožinio teksto temą, pagrindinę mintį ir aptarti išreikštas vertybes; paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis remiantis savo žinojimu ir vertybėmis; išsakyti įspūdį, aptarti grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas; apibūdinti grožinio teksto nuotaiką ir išsakyti savo nuomonę.

24.5.3.7. Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretavimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus: aptarti filmus, animaciją, spektaklius vaikams; išsakyti savo įspūdį ir nuomonę.

24.5.4. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

24.5.4.1. teatro, muziejaus, kino teatro lankymas;

24.5.4.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikromis temomis;

24.5.4.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);

24.5.4.4. mokykliniai ir tarpmokykliniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais ir kultūriniais įvykiais.

25. Mokymosi turinys 4 klasei:

25.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

25.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių tekstų bendrine sakytine kalba, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai (pvz., vaizdo ir garso įrašų ar transliacijų); aptarti, nurodyti paskirtį, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie išgirstą informaciją. Mokomasi suprasti ir perteikti turinį (informaciją) savais žodžiais, naudojant tinkamą raišką. Mokomasi įžvelgti tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Mokomasi įvardyti pagrindinę temą, mintį, keletą minčių apie teksto visumą, intenciją, išsakyti emocijas, susieti su savo patirtimi. Mokomasi sieti ir lyginti skirtingos raiškos

elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausytis, suprasti, daryti išvadas. Naudojamasi paprasčiausiomis kompensavimo strategijomis: prašoma patikslinti informaciją, kalbą papildyti neverbalinėmis priemonėmis.

25.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose.

Mokomasi inicijuoti ir plėtoti dialogą ir pokalbį, kultūringai pertraukti, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, komentuoti išgirstą informaciją, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Mokomasi pokalbio pradžios ir pabaigos etiketo (kreipimasis, sveikinimasis), laikysenos etiketo (pvz., veido išraiška, gestai). Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, komandiniame darbe).

25.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi kalbėti raiškiai, garsiai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties, žodžių kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą įvairiu tempu). Mokomasi pabrėžti svarbiausią prasminę sakinio vietą. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą, plėtoti temą ir mintį, paisyti trinarės struktūros. Mokomasi papildyti pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementams iliustruoti, pasitelkti technologijas ir interneto išteklius. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, pateiktais žodžiais ar vaizdine medžiaga. Mokomasi aptarti savo kalbėjimą ir atsižvelgti į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją.

25.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

25.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Toliau tobulinami sklandaus skaitymo gebėjimai, mokomasi pasirinkti skaitymo būdą ir tempą atsižvelgiant į situaciją ir skaitomą tekstą, naudojamas technologijas; daryti pauzes, skaityti ir deklamuoti raiškiai. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: kelia hipotezes, apie ką gali būti tekstas; nuolat apmąsto, ar supranta prasmę; randa ir pasižymi reikšmingus žodžius ir mintis. Aiškinamasi, kokie yra knygos struktūros elementai (autorius, pavadinimas, sutartiniai ženklai vadovėlyje, puslapiai, iliustracijos, antraštinis lapas, dailininkas, turinys, leidimo metai).

25.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi rasti tiesioginę ir netiesioginę informaciją, grupuoti ją; sieti ir lyginti skirtingos raiškos informacijos fragmentus; įvardyti teksto temą, raktinius žodžius, aiškiai pasakytą pagrindinę mintį; svarbiausias detales, faktus, atskleisti veiksmų seką, priežasties ir pasekmės ryšius; sudaryti planą; sieti ir lyginti tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio; išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie tekstą remiantis asmenine patirtimi ir tekstu, sieti ir lyginti informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių.

25.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs negrožiniai tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų tekstai (pvz., filmas, reklama, skelbimas, komiksai, spaudos straipsniai, elektroninis tekstas, animacija, žemėlapis, nesudėtingos schemos, instrukcijos). Pratinamasi naudotis biblioteka už mokyklos ribų.

25.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

25.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

25.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti tekstą žodžiu ir raštu laikantis temos, pagal užduotį, sudarytą planą, pavyzdį, vaizdinę medžiagą, pateiktus esminius žodžius; išreikšti ir paaiškinti nuomonę. Mokomasi paisyti trinarės teksto struktūros. Mokomasi išskirti tekste pastraipas pagal prasmę, nusakyti pastraipos mintį, jos ryšį su teksto tema. Mokomasi sieti vieną sakinį su kitu pastraipoje; siekiant teksto rišlumo vengti žodžių kartojimo, vartojant sinonimus, antonimus, įvardžius ir kt., pasirinkti tinkamus žodžius ir gramatines formas. Siekiant teksto aiškumo, mokomasi taisyklingai vartoti žodžius ir jų gramatines formas, perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius, epitetus, palyginimus. Mokomasi išskirti aprašymo dominuojantį elementą ir detales.

25.3.1.2. Strategijos. Mokomasi kurti aiškinamąjį tekstą pagal modelius: klausimas – atsakymas, teiginys – pavyzdys. Tobulinamas įgūdis dar kartą skaityti parašytą tekstą, mokomasi taisyti jį pagal iš anksto susitartus kriterijus. Mokomasi tikrinti rašybą naudojantis rašybos žodynu.

25.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją: paveikslo, žmogaus aprašymas,

aiškinamasis tekstas, žinutė, neoficialus laiškas, sveikinimai, linkėjimai, kūrybiniai bandymai (pvz., eilėraštis, dienoraštis, pasakojimas ir pan.).

25.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

25.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Mokomasi aiškiai ir sklandžiai rašyti ranka, klaviatūra (telefonu, kompiuteriu); rašant tekstą taikyti pagrindines rašybos taisykles. Tobulinami ir automatizuojami rašymo įgūdžiai. Plėtojant žodyną ir mokantis gramatikos pagrindų mokomasi naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašybos. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti iliustraciją tekstui; pateikti informaciją lentelės arba kita grafine forma. Formuojami įgūdžiai nurodyti iliustracijos autorių ir šaltinį.

25.3.3.2. Rašyba. Tobulinami ir automatizuojami įgūdžiai taisyklingai rašyti žodžius mažąja ir didžiąja raide, žodžių, kurių rašymas skiriasi nuo tarimo, žodžius su minkštaisiais, dusliaisias priebalsiais, žodžius su specifiniais kalbos rašto ženklais („*ў“; „дз“, „дж“;* „“,), taisyklingai rašyti daiktavardžius su prielinksniais, dalelytę „*не*“ su veiksmažodžiais, daiktavardžiais, būdvardžiais. Tobulinima būdvardžių galūnių rašyba (*-ы, -і, -ая, -яя, -ое, -ае, -ыя, -ія*).

25.4. Kalbos pažinimas:

25.4.1. Fonetika. Mokomasi pažinti ir skirti kalbą ir raštą. Susipažįstama su priebalsių supanašėjimo reiškiniu, mokomasi atpažinti skardžiųjų priebalsių suduslėjimo atvejus.

Mokomasi taisyklingai kirčiuoti įvairius žodžius ir morfologines formas.

25.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, mokomasi atitinkamų semantinių grupių žodžių darybos. Mokomasi atpažinti vaizdingus žodžius ir žodžių junginius, aptarti jų reikšmę, atpažinti ir vartoti sinonimus, antonimus (be termino vartojimo), pateikti jų pavyzdžių. Įtvirtinama giminiškų žodžių sąvoka. Žodžio dalys.

25.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Mokomasi skirti savarankiškas kalbos dalis (daiktavardį, būdvardį, veiksmažodį, įvardis); mokomasi atpažinti semantinius ir (ar) gramatinius kalbos dalių požymius.

Mokomasi taisyklingai linksniuoti daiktavardžius ir būdvardžius. Susipažįstama su asmeniniais įvardžiais (išrinkti linksniai) ir jų vartojimo taisyklėmis.

Mokomasi asmenuoti dažniausiai vartojamus veiksmažodžius esamajame, būtajame ir būsimajame laike.

Mokomasi atpažinti ir teisingai vartoti prielinksnius ir jungtukus.

25.4.4. Sintaksė ir skyryba. Mokomasi atpažinti vienarūšes sakinio dalis, jų skyrybą. Mokomasi atpažinti žodžius, apibrėžiančius veiksnį ir tarinį. Mokomasi kelti klausimus kitiems sakinio žodžiams. Mokomasi derinti žodžius sakinyje gimine, skaičiumi ir linksniu. Mokomasi vientisinių ir sudėtinių sakinių sudarymo. Susipažįstama su sudėtinių sujungiamųjų ir prijungiamųjų sakinių (be termino) pagrindiniams santykiams (pvz., priešinimo, įvykio sekos, priežasties, pasekmės) išreikšti tipais, mokomasi vartoti tinkamus jungtukus ir skyrybos ženklus.

25.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Susipažįstama su Europos kalbomis, mokomasi atpažinti skirtingas kalbas vartojamas savo aplinkoje. Susipažįstama su žinomų kalbų leksikos ir gramatikos panašumais ir skirtumais. Mokomasi apibūdinti dvikalbystę (daugiakalbystę), aptarti jos naudą ir pateikti pavyzdžius.

25.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

25.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka.

Nagrinėjamos temos. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos:

25.5.1.1. įvairių literatūros rūšių, tautosakos;

25.5.1.2. klasikinių ir šiuolaikinių autorių;

25.5.1.3. žymiausių gimtosios ir visuotinės vaikų ir jaunimo literatūros autorių;

25.5.1.4. autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva

25.5.1.5. vaikų žurnalai, interneto puslapiai ir kt.

25.5.2. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: Baltarusių liaudies pasakos: *Ад крадзенага не пасыцееш, Андрэй за ўсіх мудрэй, Музыка-чарадзей*, В. Вітка. *Дзень Нараджэння*, А. Вольскі. *Роднае слова*, Н. Гальпяровіч. *Бацька гарадоў беларускіх*, І. Грамовіч. *Выпаў снег*, В. Гурскі. *Верныя сябры*, М. Даніленка. *Журка,* Р. Ігнаценка. *Бабіна лета,* А. Каско. *Горад з Белаю Вежаю*, У. Ліпскі. *Пошук радаводных крыніц*, А. Масла. *Калючык і космас*, М. Пазнякоў. *Клён,* Б. Сачанка. *Адкуль пайшоў твой род?,* Я. Сіпакоў. *Беручы — аддаваць*, Г. Скаржынская-Савіцкая. *Чаму пралескі сінія*, А. Станюк. *Чаму?*, П. Ткачоў. *Хітрун,* М. Чарняўскі. *Слуцкія паясы*, У. Ягоўдзік. *Жаўрук* ir kt.

Šiuolaikinių ir klasikinių autorių eilėraščiai pasirinktinai: П. Броўка, В. Гардзей, Н. Гілевіч, А. Грачанікаў, В. Жуковіч, У. Карызна, Я. Колас, Я. Купала, У. Мазго, Г. Пашкоў, К. Цвірка, В. Шымук ir kt.

25.5.3. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai

25.5.3.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi atparti lyrinį subjektą, adresatą; nusakyti temą, nuotaiką, pagrindinę teksto mintį; atpažinti eilėraščio elementus: eilutę, strofą, rimą, ritmą, priedainį.

25.5.3.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi analizuoti kūrinį pagal veiksmo nuoseklumą; aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (veikėją, laiką, vietą, įvykį); nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; nurodyti pagrindinius ir antraeilius kūrinio veikėjus.

25.5.3.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi atpažinti dramos elementus (dialogus, sceną, veikėjus).

Mokomasi suvokti pagrindinius poezijos, prozos ir dramos kūrinio skirtumus.

25.5.3.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą (mįslės, patarlės, skaičiuotės, pasakos, legendos, dainos, apsakymo, eilėraščio, dramos, komikso).

25.5.3.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti tekste epitetą, perkeltinės reikšmės žodžius, pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą ir tipiškas pasakoms kalbines formules ir aptarti jų funkcijas.

25.5.3.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: nusakyti ir aptarti įvykių seką, priežasties ir pasekmės ryšį; apibūdinti kūrinio pagrindinius ir antraeilius veikėjus, jų veiksmus, santykius, jausmus ir mintis; formuluoti grožinio teksto temą, pagrindinę mintį ir aptarti išreikštas vertybes; paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis remiantis savo žinojimu ir vertybėmis; apibūdinti grožinio teksto nuotaiką ir išsakyti savo nuomonę.

25.5.3.7. Kitų kultūros tekstų analizė ir interpretavimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus: sąmoningai ir dėmesingai žiūrėti filmus, koncertus, spektaklius vaikams ir aptarti juos.

25.5.4. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

25.5.4.1. teatro, muziejaus, kino teatro lankymas;

25.5.4.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikromis temomis;

25.5.4.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);

25.5.4.4. mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

25.5.4.5. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais ir kultūriniais įvykiais.

26. Mokymosi turinys 5 klasei:

26.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

26.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių įvairių negrožinių (informacinių, publicistinių, praktinių: receptai, instrukcijos ir pan.), tautosakos ir grožinės vaikų literatūros tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ir garso

įrašų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tembru ir skirtingomis intonacijomis. Mokomasi nusakyti ir aptarti teksto temą, tikslą, formuluoti aiškiai išreikštą pagrindinę mintį.

Mokomasi suprasti ir nuosekliai perteikti turinį (informaciją), atskleisti aiškiai išreikštus požiūrius, teksto kalbinės raiškos elementus. Pratinamasi įžvelgti ir nagrinėti netiesiogiai išreikštas mintis. Mokomasi išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie išgirstą informaciją, remtis asmenine patirtimi, tekstu. Mokomasi lyginti skirtingos raiškos elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausytis, suprasti, išskirti nurodytą informaciją, daryti išvadas, remtis situacijos kontekstu.

26.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi inicijuoti ir plėtoti pokalbį, išreikšti ir pagrįsti požiūrius, pritarti ar prieštarauti, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką.

Pratinamasi rengti interviu: apibrėžti tikslą, temą ir pasirinkti respondentą, susisiekti su pašnekovu, pasirinkti vietą, laiką ir formą (pvz., interviu-dialogas), išstudijuoti medžiagą pasirinktai temai ir apie respondentą iš įvairių šaltinių, paruošti klausimus; žodinį interviu užrašyti raštu, redaguoti, iliustruoti (pvz., nuotraukos, vaizdai, iliustracijos), derinti tekstą su kalbintu asmeniu. Mokomasi laikytis kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., veido išraiška, gestai). Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, interviu, komandiniame darbe).

26.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi kalbėti raiškiai, girdimai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties, naujai pažintų žodžių, gramatinių formų kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą įvairiu tempu). Mokomasi pabrėžti svarbiausią prasminę sakinio vietą. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą, logiškai plėtoti temą ir mintį, paisyti trinarės struktūros. Mokomasi papildyti pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui, pasitelkti technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, užrašais ar vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėjimą, atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti ją pranešimui tobulinti.

26.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

26.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi taisyklingai tarti garsus, kirčiuoti, intonuoti sakinius, pasirinkti skaitymo būdą ir tempą, daryti logines pauzes, intonacija perteikti teksto prasmę, skaityti vaidmenimis. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: aiškinasi pavadinimą, kelia (kuria) hipotezes, apie ką gali būti tekstas; nuolat apmąsto, ar supranta prasmę; randa ir pasižymi reikšmingus žodžius ir mintis; pasitikslina žodžių reikšmes (klausdami mokytojo, tradiciniuose ir skaitmeniniuose žodynuose); savo nuomonę ir įspūdžius pasižymi simboliais, sieja žodinę ir nežodinę informaciją; aiškinasi knygos sandarą.

26.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti ir grupuoti skirtingos raiškos informaciją (iš kelių skirtingų šaltinių); mokomasi įvardyti teksto temą, raktinius žodžius, pagrindinę mintį; svarbiausias detales, faktus, atskleisti veiksmų seką, priežasties ir pasekmės ryšius. Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų kuriamą prasmę; išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie tekstą; sudaryti planą (paprastą ir sudėtinį / išplėstinį).

26.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi mokinių suvokimo galimybes ir jų, kaip skaitytojų, įvairius poreikius atitinkantys, asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti svarbūs tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete ir viešojoje erdvėje: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., filmas, reklama, komiksai, interviu, elektroninis tekstas, dainovaizdis, vaikų literatūros ekranizacijos, žemėlapis, nesudėtingos schemos). Naudojamasi biblioteka už mokyklos ribų.

26.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

26.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

26.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti rišlų tekstą, plėtojant temą, paisant žanro reikalavimų, trinarės struktūros, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją. Tobulinami įgūdžiai kurti rišlų tekstą pagal planą, iliustraciją, lentelę ir pan. Mokomasi išskirti pastraipas, nusakyti pastraipos temą ir jos ryšį su teksto tema. Siekiant teksto rišlumo mokomasi pasirinkti

tinkamus žodžius. Mokomasi kurti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu. Mokomasi kurti aiškinamąjį tekstą pagal anksčiau pažintus modelius; išskirti dominuojantį elementą ir detales aprašyme, tinkamai jas parenkant. Siekiant teksto aiškumo, mokomasi taisyklingai vartoti žodžius ir jų gramatines formas, epitetus, perkeltinės reikšmės žodžius, vaizdingas frazes, palyginimus, patarles.

26.3.1.2. Strategijos. Mokomasi nagrinėti teksto temą, parinkti temą atitinkančią informaciją, plėtojant temą pasinaudoti nurodytu informacijos šaltiniu, planuoti tekstą, rašyti pagal planą. Tobulinamas įgūdis dar kartą skaityti parašytą tekstą, mokomasi taisyti jį pagal iš anksto susitartus kriterijus.

26.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų, adresato ir komunikavimo situacijos: iliustracijos, paveikslo, gamtos reiškinio, aplinkos aprašymas; pranešimas apie įvykius, atpasakojimas, instrukcija, kvietimas, skelbimas, kūrybiniai bandymai (pvz., pasakojimas, eilėraštis, afiša, scenarijus, dienoraštis ir kt.).

26.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

26.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Rašoma sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai, taikant rašybos taisykles, estetiškai ir logiškai išdėstant tekstą puslapyje. Rašoma klaviatūra (telefonu, kompiuteriu). Plėtojant žodyną ir mokantis gramatikos pagrindų mokomasi naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašybos. Mokomasi įterpti pavienes citatas į tekstą.

26.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti iliustraciją tekstui; pateikti informaciją grafine forma. Formuojami įgūdžiai nurodyti perteikiamos informacijos ar vaizdo medžiagos autorių ir šaltinį. Tobulinami įgūdžiai nurodyti vaizdinės medžiagos ir citatos autorių ir šaltinį.

26.3.3.3. Rašyba. Tobulinami ir automatizuojami įgūdžiai taisyklingai rašyti žodžius mažąja ir didžiąja raide, žodžių, kurių rašymas skiriasi nuo tarimo. Mokomasi rašyti žodžius su skardžiaisiais ir dusliaisias priebalsiais; žodžius su balsiais *о, э, а; е, ё, я*, minkštumo ženklu ir apostrofu, priebalsiais [д] – [дз’], [т] – [ц’], taisyklingai rašyti у, ў, susidvejinusius (baltar. *падоўжаныя*) priebalsius. Mokomasi taisyklingai rašyti raidžių junginius *іё (ыё), ія (ыя), іе (ые);* priešdėlines balsias ir priebalsius.

26.4. Kalbos pažinimas:

26.4.1. Fonetika. Mokomasi klasifikuoti balsius ir priebalsius. Mokomasi aptarti priebalsių supanašėjimo atvejus ir pateikti pavyzdžius. Mokomasi priebalsių grupių raiškaus tarimo, veiksmažodžių gramatinių formų taisyklingo tarimo (pvz. *смяяцца, разгаварыцца* ir pan.). Atliekami dikcijos lavinimo pratimai. Mokomasi taikyti sakytinės kalbos kultūros principų.

Mokomasi atpažinti kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai kirčiuoti žodžius.

26.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, mokomasi atitinkamų semantinių grupių žodžių darybos. Mokomasi atpažinti vaizdingus žodžius ir žodžių junginius, paaiškinti jų reikšmę ir funkciją, vartoti sinonimus ir antonimus, apibūdinti juos ir pateikti jų pavyzdžių, naudotis sinonimų žodynais. Susipažįstama su daugiareikšmių žodžių sąvoka (vartoja terminą), mokomasi apibūdinti jų reikšmes, pateikti pavyzdžių. Atpažįstama perkeltinė žodžio reikšmė, paaiškinamas jos atsiradimo mechanizmas. Mokomasi atpažinti, apibūdinti ir vartoti frazeologizmus kalbinėje veikloje. Mokomasi naudotis aiškinamuoju baltarusių kalbos žodynu, rasti jame žodžio ir frazeologizmo reikšmę (reikšmes).

Mokomasi atpažinti, apibūdinti skolinius, pateikti pavyzdžių. Susipažįstama su skolinių žodynu (balt. *Слоўнік іншамоўных слоў*), mokomasi juo naudotis. Susipažįstama su neologizmais, mokomasi pateikti jų pavyzdžių, nusakyti jų atsiradimo priežastis. Mokomasi nurodyti gimininių žodžių semantinius ryšius, skirti paprastuosius žodžius ir vedinius, sudaryti naujus žodžius priešdėliais, priesagomis ir galūnėmis.

26.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Kartojamos ir gilinamos įgytos žemesnėse klasėse žinios.

26.4.4. Sintaksė ir skyryba.

26.4.4.1. Pagrindinės sakinio dalys. Mokomasi atpažinti pagrindines sakinio dalis: tarinį ir veiksnį. Mokomasi nustatyti veiksnio reiškimo būdus (veiksnys reiškiamas daiktavardžio arba įvardžio vardininku). Mokomasi veiksnio ir tarinio formų derinimo. Mokomasi atpažinti neišplėstinį

ir išplėstinį sakinį. Mokomasi atpažinti veiksnio grupę ir tarinio grupę sakinyje. Susipažįstama su vientisinio sakinio struktūros schema. Mokomasi žodžių junginių: pagrindinis ir priklausomasis žodis, klausimų kėlimas sakinio žodžiams.

26.4.4.2. Antrininkės sakinio dalys. Susipažįstama su terminu antrininkės sakinio dalys (baltar. *даданыя*). Mokomasi taisyklingai derinti dažniausiai vartojamų veiksmažodžių ir papildinių formas (taip pat su prielinksniais).

26.4.4.3. Mokomasi vienarūšių sakinio dalių, jų skyrybos (kablelis ir dvitaškis).

26.4.4.4. Mokomasi taisyklingai taikyti tiesioginės kalbos (citatų) skyrybos ženklus (brūkšnys, dvitaškis, kabutės).

26.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Susipažįstama su vartojamomis Lietuvoje kalbomis, pateikiami jų panašumų ir skirtumų leksikos lygmenyje pavyzdžiai. Aptariama kitų kalbų įtaka baltarusių kalbos leksikoje ir gramatikoje.

26.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

26.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

26.5.1.1. Vaikystės pasaulis: emocijos, jausmai, patirtis, svajonės ir pomėgiai

26.5.1.2. Namai. Šeima. Vaikų ir suaugusiųjų pasaulis

26.5.1.3. Čia mūsų gimtinė, čia mūsų namai

26.5.1.4. Senųjų laikų atgarsiai: tikrovė ir legendos

26.5.1.5. Kasdienybės stebuklai, svajonės, vaizduotė

26.5.1.6. Kelionė po meno pasaulį

26.5.2. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių problematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos: įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; įvairių literatūros tipų: nuotykių, fantastinės; regiono legendos; skaičiuotės, mįslės, patarlės. Rinkdamasis tekstus, mokytojas atsižvelgia į tai, kad mokiniai perskaitytų ir aptartų bent 4 stambesnės formos kūrinius (romanus (išskyrus rusų kalba), apysakas, dramas) ir keletą smulkesnių žanrų kūrinių (pasakų, legendų, apsakymų, eilėraščių).

26.5.3. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: pvz. В. Адамчык. *Сонечны зайчык*, Baltarusių liaudės pasakos *Разумная дачка, Залаты птах*, Р. Баравікова. *Казачныя аповесці пра міжпланетнага Пажарніка і іншых мамурыкаў*, Я. Брыль. *Цюцік*, Бэргстрэм. *Суперкніга пра Біла з Болаю,* Э. Валасевіч. *Дняпроўскі чарадзей*, П. Васючэнка. *Каляровая затока*, В. Гапеева. *Сумны суп*, А. Глобус, А. Хадановіч. Л. Вольскі. *Малевіч для дзяцей*, А. Грачанікаў. *Казка пра Івана-ганчара і пачвару цара*, Г. Далідовіч. *Страта*, М. Зарэмба. *Паддаўкі*, *Арэхавы Спас*, У. Караткевіч. *Нямоглы бацька,* К. Каганец. *Скрыпач і ваўкі*, Я. Колас. *Дарэктар* (ištrauka iš poemos *Новая зямля*), *У старых дубах*, Legendos *Нарач, Пестунь*, А. Ліндгрэн. *Браты Львінае Сэрца*, М. Лужанін. *Добры хлопец Дзік*, А. Масла. *Таямніца закінутай хаты,* К. Міхаліцына. *Хто расце ў парку,* Г. Пшонік. *Спуск у горад Хлуск,* Э. Распэ. *Прыгоды барона Мюнхаўзена,* М. Танк. *Ля вогніш начлежных* (ištrauka iš poemos *Нарач*), А. Федарэнка. *Падслуханая казка*, К.Хадасевіч-Лісавая. *Ключ да Вялікай Каштоўнасці*, А. Якімовіч. *Рыжык,* Г. Янкута. *Серыя кніг пra ката Шпрота,* Н. Ясмінская. *Чаму Меша не мае хаты* ir kt.

Šiuolaikinių ir klasikinių autorių eilėraščiai pasirinktinai: M. Багдановіч, П. Броўка, А. Грачанікаў, У. Караткевіч, Я. Колас, Я. Янішчыц ir kt.

26.5.4. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

26.5.4.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi atparti lyrinį subjektą, adresatą; nusakyti temą, nuotaiką, pagrindinę teksto mintį, išskirti poetinius vaizdus.

26.5.4.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (veikėją, laiką, įvykį, siužetą); atpažinti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu ir nurodyti jo funkcijas kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus, apibūdinti jų ypatybes ir poelgius; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; išskirti ir paaiškinti realistinius ir fantastinius

elementus; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

26.5.4.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi atpažinti dramos elementus (aktą, sceną, veikėją, dialogą, remarką).

Mokomasi suvokti pagrindinius poezijos, prozos ir dramos kūrinio skirtumus.

26.5.4.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą ir nurodyti žanro – apsakymas, dienoraštis / memuarai, legenda, pasakėčia – ypatybes.

26.5.4.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti tekste alegoriją, epitetą, palyginimą, apostrofą arba kreipinį, perkeltinės reikšmės žodžius, mažybinius žodžius, pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą ir tipiškas pasakoms kalbines formules ir aptarti jų funkcijas.

26.5.4.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis remiantis savo žinojimu ir vertybėmis; išsakyti įspūdį, aptarti grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas; apibūdinti grožinio teksto nuotaiką ir išsakyti savo nuomonę; palyginti du panašios tematikos tekstus pagal nurodytus lengvai atpažįstamus kriterijus.

26.5.4.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus skiriant daugiau dėmesio spektaklio ar filmo interpretavimui: išskirti spektaklio elementus (režisierių, aktorių, vaidmenį, sceną, dekoraciją, kostiumą); išskirti filmo elementus (aktorių, scenarijaus autorių, režisierių, kadrą).

26.5.5. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas, atliekant mokomąsias užduotis:

26.5.5.1. teatro, muziejaus, kino teatro lankymas;

26.5.5.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis;

26.5.5.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);

26.5.5.4. mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

26.5.5.5. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais, meno mokyklomis ir kt.);

26.5.5.6. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais ir kultūriniais įvykiais.

27. Mokymosi turinys 6 klasei:

27.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

27.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių įvairių negrožinių (informacinių, dalykinių, publicistinių, praktinių (receptai, instrukcijos ir pan.)), tautosakos ir grožinės vaikų literatūros tekstų, pokalbių (girdimų tiesiogiai arba iš vaizdo ir garso įrašų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tembru ir skirtingomis intonacijomis. Mokomasi nusakyti ir aptarti teksto temą, tikslą, formuluoti aiškiai išreikštą pagrindinę mintį, kelti probleminius klausimus tekstui.

Mokomasi suprasti, išsamiai ir nuosekliai perteikti turinį (informaciją), atskleisti aiškiai išreikštus požiūrius, nagrinėti netiesiogiai išreikštas mintis, teksto kalbinės raiškos elementus. Mokomasi išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie išgirstą informaciją, remtis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Mokomasi lyginti skirtingos raiškos elementus.

Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, išskirti nurodytą informaciją, daryti išvadas, remtis situacijos kontekstu.

27.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi inicijuoti ir plėtoti pokalbį, išreikšti ir pagrįsti požiūrius, pritarti ar prieštarauti, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką.

Mokomasi rengti interviu: apibrėžti tikslą, temą ir pasirinkti respondentą, susisiekti su pašnekovu, pasirinkti vietą, laiką ir formą (pvz., interviu-dialogas, interviu-pasakojimas), išstudijuoti

medžiagą pasirinktai temai ir apie respondentą iš įvairių šaltinių, paruošti klausimus; žodinį interviu užrašyti raštu, redaguoti, iliustruoti (pvz., nuotraukos, vaizdai, iliustracijos), derinti tekstą su kalbintu asmeniu. Mokomasi laikytis kalbos ir laikysenos etiketo (pvz., veido išraiška, gestai). Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti telefonu, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, interviu, komandiniame darbe).

27.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi kalbėti raiškiai, girdimai, tinkamu tempu. Mokomasi taisyklingos tarties, naujai pažintų žodžių, gramatinių formų kirčiavimo ir sakinių intonavimo (pvz., taikant švariakalbes ir greitakalbes, raiškų mįslių minimą, žaidimą patarlėmis ir priežodžiais, poezijos ir prozos tekstų skaitymą įvairiu tempu). Mokomasi pabrėžti svarbiausią prasminę sakinio vietą. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą, logiškai plėtoti temą ir mintį, paisyti trinarės struktūros. Mokomasi papildyti pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui, naudotis technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi derinti verbalines ir neverbalines kalbos priemones. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, užrašais ar vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėjimą, atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti pranešimo tobulinimui.

27.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

27.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi taisyklingai tarti garsus, kirčiuoti, intonuoti sakinius, pasirinkti skaitymo būdą ir tempą, daryti logines pauzes, tinkamai dėti loginius kirčius, intonacija perteikti teksto prasmę, skaityti vaidmenimis. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: kelia hipotezes, apie ką gali būti tekstas, ieško būdų jas patikrinti; kartoja žemesnių klasių žinias ir sieja su nauja informacija; randa reikšmingus žodžius, pasižymi mintis, rašo komentarus.

27.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti ir grupuoti skirtingos raiškos informaciją (iš kelių skirtingų šaltinių). Mokomasi nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, sudėlioti veiksmų seką, nurodyti priežasties ir pasekmės ryšius, įvardyti teksto temą, problemą ir vertybes, išreikšti ir pagrįsti nuomonę apie tekstą. Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų kuriamą prasmę. Mokomasi sudaryti planą (paprastą ir sudėtinį / išplėstinį); palyginti tekstą, dailininkų iliustracijas, spektaklį, filmą.

27.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi asmenybei ugdytis ir kultūrai pažinti mokinių suvokimo galimybes ir jų kaip skaitytojų įvairius poreikius atitinkantys tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., filmas, reklama, komiksai, interviu, reportažas, elektroninis tekstas, dainovaizdis, vaikų literatūros ekranizacijos, spektakliai, žemėlapis, nesudėtingos schemos). Naudojamasi biblioteka už mokyklos ribų.

27.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

27.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

27.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi kurti tekstą, nuosekliai plėtojant temą, paisant žanro reikalavimų, trinarės struktūros. Tobulinami įgūdžiai kurti rišlų tekstą remiantis planu, iliustracija, schema, minčių žemėlapiu, lentele ir pan. Tobulinami gebėjimai išskirti pastraipas, nusakyti pastraipos temą ir jos ryšį su teksto tema. Siekiant teksto rišlumo mokomasi vartoti tinkamus žodžius. Mokomasi kurti tekstą su tiesiogine ir netiesiogine kalba. Mokomasi išskirti dominuojantį elementą ir detales aprašyme, tinkamai jas parenkant ir grupuojant. Mokomasi formuluoti apibrėžimus pagal pavyzdį. Siekiant teksto aiškumo, mokomasi taisyklingai vartoti žodžius ir jų gramatines formas, epitetus, perkeltinės reikšmės žodžius, vaizdingas frazes, palyginimus, patarles, trumpas citatas.

27.3.1.2. Strategijos. Mokomasi kurti aiškinamąjį tekstą pagal modelius: žinoma – nežinoma, neigimas – teigimas ir anksčiau pažintus modelius. Mokomasi pasiruošti teksto kūrimui, atrinkti medžiagą, parinkti informaciją ir pavyzdžius. Mokomasi taikyti rašymo ir redagavimo strategijas (temos analizavimas, „minčių lietus“, planavimas, pasinaudojimas kitu šaltiniu temos plėtojimui ir teksto struktūravimui, naudojimasis rašybos žodynu, kitais žodynais). Tobulinamas įgūdis dar kartą skaityti parašytą tekstą, mokomasi taisyti jį pagal iš anksto susitartus kriterijus.

27.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją: pasakojimas su tiesioginės ir netiesioginės kalbos elementais, žmogaus aprašymas pasirinktame fone (aplinkoje), charakteristika,

aiškinamasis tekstas, sveikinimai, linkėjimai, padėka, instrukcija, ataskaita (perskaitytos knygos, dalyvavimo įvykyje ir pan.), kūrybiniai bandymai.

27.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

27.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Rašoma sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai, taikant rašybos ir kalbos kultūros taisykles, estetiškai ir logiškai išdėstant tekstą puslapyje. Mokomasi naudotis grafinėmis teksto rišlumo priemonėmis (pavadinimo užrašymas, pastraipos, skyrybos ženklai: dvitaškis, brūkšnys, skliausteliai). Mokomasi sklandžiai rašyti klaviatūra (telefonu, kompiuteriu). Plėtojant žodyną ir mokantis gramatikos pagrindų mokomasi naujų žodžių ir jų gramatinių formų rašybos.

Mokomasi kurti knygos bibliografinį aprašymą. Mokomasi vartoti ir taisyklingai užrašyti sutrumpinimus. Mokomasi įterpti trumpas citatas į tekstą.

27.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti iliustraciją teksto fragmentui; pateikti informaciją ir pavaizduoti jos elementų ryšius minčių žemėlapio, lentelės, schemos forma. Tobulinami įgūdžiai nurodyti vaizdinės medžiagos ir citatos autorių ir šaltinį.

27.3.3.3. Rašyba. Mokomasi taisyklingai rašyti *і, ы, ў* po priešdėlių. Mokomasi taisyklingai rašyti *не* su daiktavardžiais, būdvardžiais, prieveiksmiais; pirmos, antros, ir trečios linksniuotės daiktavardžių priesagas ir galūnes. Didžiųjų raidžių rašymas pavadinimuose. Mokomasi taisyklingai rašyti daiktavardžius su priesagomis *-ак, -ык, -ік, -ачк-, -ечк-; -к-, -чык-, -аньк-, -еньк-*. Mokomasi taisyklingai rašyti sudurtinius daiktavardžius. Mokomasi taisyklingai rašyti būdvardžius su priesaga *-ск-*; būdvardžius su *-н-* ir *-нн-*; skaitvardžius nuo *адзінаццаць* iki *дзевятнаццаць*, *пяцьдзясят, шэсцьдзясят, семдзесят, восемдзесят*; *не* ir *ні* su neigiamaisiais ir nežymimaisiais įvardžiais; brūkšnį tarp žodžių dalių įvardžiuose; brūkšnį tarp sudurtinių būdvardžių dalių.

27.4. Kalbos pažinimas:

27.4.1. Fonetika. Mokomasi taisyklingai tarti balsius ir (ar) priebalsius įvairiose žodžio pozicijose, priebalsių junginiuose. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti skolinius. Lavinami taisyklingo bendrinės kalbos tarimo įgūdžiai.

27.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, mokomasi atitinkamų semantinių grupių žodžių darybos. Mokomasi atpažinti žodžių morfemas, kamienus; skirti giminiškus žodžius ir to paties žodžio formas. Mokomasi skirti žodžių darybos būdus: priešdėlinį, priesaginį, galūninį, sudūrimą.

27.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba:

27.4.3.1. Daiktavardžiai. Susipažįstama su daiktavardžio reikšme, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmeniu. Skiriami tikriniai ir bendriniai, konkretieji ir abstraktieji, gyvąsias būtybes žymintys ir negyvus daiktus žymintys daiktavardžiai. Mokomasi atpažinti daiktavardžių giminę ir priskirti juos atitinkamam linksniavimo modeliui. Kartojamos ir įtvirtinamos žinios apie daiktavardžio skaičių. Mokomasi atpažinti skaičiais nekaitomus daiktavardžius (vienaskaitinius ir daugiskaitinius), juos taisyklingai vartoti. Kartojamos ir įtvirtinamos žinios apie daiktavardžių linksnius ir linksniuotes. Mokomasi taisyklingai linksniuoti 1, 2 ir 3 linksniuotės daiktavardžius. Mokomasi asmenvardžių ir vietovardžių pavadinimų linksniavimo. Mokomasi atpažinti ir vartoti bendrosios giminės daiktavardžius, skirtingai linksniuojamus ir nelinksniuojamus daiktavardžius.

27.4.3.2. Būdvardžiai. Mokomasi nustatyti būdvardžio gramatinius požymius, sintaksinį vaidmenį. Mokomasi taisyklingai derinti daiktavardį ir būdvardį. Skiriamos būdvardžių giminės, skaičiai. Gilinamas supratimas apie būdvardžių linksniavimą. Skiriami kokybiniai, santykiniai ir savybiniai būdvardžius. Mokomasi taisyklingai linksniuoti būdvardžius. Susipažįstama su sudurtinių būdvardžių daryba ir rašyba. Mokomasi taisyklingai vartoti sutrumpintas būdvardžių formas. Mokomasi būdvardžių laipsniavimo.

27.4.3.3. Skaitvardžiai. Mokomasi nustatyti skaitvardžio reikšmę, gramatinius požymius, sintaksinį vaidmenį. Skiriami kiekiniai ir kelintiniai skaitvardžiai. Susipažįstama su kiekinių skaitvardžių poskyriais (pagrindiniai, kuopiniai, dauginiai, trupmeniniai). Mokomasi taisyklingai tarti ir rašyti skaitvardžius nuo *адзінаццаці* iki *дзевятнаццаці*, taip pat *пяцьдзясят, шэсцьдзясят, семдзесят, восемдзесят*. Mokomasi taisyklingai linksniuoti konstrukcijas, susidedančias iš kelių skaitvardžių. Mokomasi taisyklingai linksniuoti ir vartoti skaitvardžius *сорак, дзевяноста, сто.*

Mokomasi taisyklingai derinti skaitvardžius *два, дзве, двое, абодва, абедзве; тры, трое; чатыры, чацвёра; пяцёра, пяцёры* su daiktavardžiais.

27.4.3.4. Įvardžiai. Aiškinamasi įvardžio reikšmė ir gramatiniai požymiai, sintaksinis vaidmuo. Mokomasi priskirti įvardžius atitinkamoms grupėms pagal reikšmę ir atpažinti juos tekste, taisyklingai linksniuoti įvairius įvardžius ir tinkamai vartoti jų formas sakinyje.

27.4.4. Sintaksė ir skyryba.

Sakinio dalys. Toliau gilinamos žinios apie pagrindines vientisinio sakinio dalis - tarinį ir veiksnį. Mokomasi derinti skaitvardžio ir daiktavardžio gimines ir linksnius.

27.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Mokomasi atpažinti buitinio (balt. *размоўны*) stiliaus elementus, jo svarbiausius požymius ir vartojimo sritis. Mokomasi apibūdinti baltarusių kalbos buitinio stiliaus ypatumus ir jų priežastis. Mokomasi nurodyti ir paaiškinti kitų Lietuvoje vartojamų kalbų įtakos padarinius baltarusių kalbos vartosenai, pateikti pavyzdžių.

27.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

27.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus:

27.5.1.1. Savęs pažinimas ir asmenybės tobulinimas. Draugystės stebuklas

27.5.1.2. Praeities ir šių dienų didvyriai

27.5.1.3. Tarp vaikystės ir suaugusiųjų pasaulio

27.5.1.4. Tradicijos – kartų jungtis

27.5.1.5. Vaizduotės galia. Tikrovės ir fantastikos pasaulis

27.5.1.6. Legendos, mitai ir tikrovė. Savo šaknų paieška

27.5.2. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių problematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos: įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; įvairių literatūros – nuotykių, fantastinės – tipų; populiariosios literatūros kūrinių pavyzdžių; bibliniai pasakojimai ir mitai (adaptuoti vaikams), legendos; kiti kultūros tekstai (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.). Rinkdamasis tekstus, mokytojas atsižvelgia į tai, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 5 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir keletą smulkesnių žanrų kūrinių (pasakų, mitų, legendų, apsakymų, eilėraščių).

27.5.3. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: pvz., Я. Баршчэўскі. *Вужыная карона*, Р. Баравікова. *Гальштучнік* (ištrauka iš apysakos *Аповесць чатырох падарожжаў*), Я. Брыль. *Над зямлёй – красавіцкае неба...*, У. Бутрамееў. *Славутая дачка Полацкай зямлі*, А. Бутэвіч. *У гасцях у вечнасці*, З. Бядуля. *Зямля*, А. Васілевіч. *Сябры*, Д. Вашкевіч. *Баваўняная дзяўчынка*,

В. Вольскі. *Падарожжа па краіне продкаў,* І. Грамовіч. *Воблакі*, Я. Колас. *Жывая вада*, *Купальскія светлякі,* Я. Малішэўскі і А. Спрынчан. *Малочны кактэйль для Вужынага Караля,* Я. Маўр. *Багіра*, І. Мележ. *Першы іней* (ištrauka iš romano *Подых навальніцы*), А. Наварыч. *Памалюся Перуну, пакланюся Вялесу*, І. Пташнікаў. *Алені*, *Арчыбал,* А. Савіцкі. *Радасці і нягоды залацістага карасіка Бубліка,* А. Спрынчан. *Таташ Яраш, мамана Аксана, дачэта Альжбэта. Поўны эксклюзіў,* С. Тарасаў. *Ефрасіння Полацкая*, А. Федарэнка. *Шчарбаты талер,* К. Хадасевіч-Лісавая. *Жахліўчык пра трох сяброў і прывід з хутара. Жахліўчык пра жудасную ноч і чатырох сябровак, Знаёмцеся – # Падабай.к@* ir kt.

Э. Суса. *Снежны чалавек у Мінску,* Г. Сянкевіч. *Незабыўная старонка славянскай мінуўшчыны,* Д. Шулцэ. *Роберцік.*

Biblijos fragmentai: *Стварэнне свету, Ной будуе каўчэг. Патоп, Прытча пра блуднага сына.*

Mitai: *Пра славянскіх багоў і духаў.*

Šiuolaikinių ir klasikinių autorių eilėraščiai pasirinktinai: М. Багдановіч, Р. Барадулін, П. Броўка, А. Вялюгін, К. Камейша, У. Караткевіч, А. Коршак, П. Панчанка, А. Пісьмянкоў, Л. Случанін, Люба Тарасюк, П. Трус, А. Хадановіч ir kt.

27.5.4. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

27.5.4.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi apibūdinti lyrinį subjektą, adresatą; nusakyti temą, nuotaiką, pagrindinę teksto mintį ir prasmę; išskirti poetinius vaizdus; atpažinti eilėdaros elementus (eilutę, strofą, rimą, ritmą).

27.5.4.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (veikėją, laiką, įvykį, siužetą); nusakyti pirmojo ir trečiojo asmens pasakojimą ir nurodyti jo funkcijas kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybes ir poelgius; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; išskirti ir paaiškinti realistinius ir fantastinius elementus; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

27.5.4.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi atpažinti dramos elementus (aktą, sceną, veikėją, dialogą, remarką).

Mokosi suvokti poezijos, prozos ir dramos kūrinio pagrindinius skirtumus.

27.5.4.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą ir nurodyti žanro –apsakymas, legenda, mitas, romanas – ypatybes.

27.5.4.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti tekste epitetą, palyginimą, retorinį kreipinį, klausimą, perkeltinės reikšmės žodžius, mažybinius žodžius, pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą, anaforą, retorinius klausimus ir nustatyti jų funkcijas.

27.5.4.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: paaiškinti netiesiogiai pasakytas mintis remiantis savo žinojimu ir vertybėmis; išsakyti įspūdį, aptarti grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas; apibūdinti grožinio teksto nuotaiką ir išsakyti savo nuomonę; palyginti du panašios tematikos tekstus pagal nurodytus lengvai atpažįstamus kriterijus.

27.5.4.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus skiriant daugiau dėmesio spektaklio ar filmo interpretavimui: išskirti spektaklio elementus (režisierių, aktorių, vaidmenį, sceną, dekoraciją, kostiumą, muziką); suprasti, kas yra literatūros kūrinio adaptavimas, atskleisti literatūrinio teksto ir jo adaptavimo skirtumus.

27.5.5. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

27.5.5.1. teatro, muziejaus, kino teatro lankymas;

27.5.5.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikromis temomis ir kūriniais;

27.5.5.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir regioniniai projektai);

27.5.5.4. mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

27.5.5.5. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, muziejais, teatrais, meno mokyklomis ir kt.);

27.5.5.6. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais ir kultūriniais įvykiais.

28. Mokymosi turinys 7 klasei:

28.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

28.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų natūraliu tempu, tembru, skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį. Mokomasi suprasti, išsamiai ir nuosekliai perteikti turinį (informaciją), teksto autoriaus intenciją. Mokomasi atskleisti išreikštus požiūrius, nagrinėti netiesiogiai išreikštas

mintis, kalbinės raiškos elementus. Mokomasi kritiškai vertinti informaciją, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie išgirstą informaciją, remtis asmenine patirtimi, tekstu, specifinėmis žiniomis. Mokomasi lyginti ir vertinti skirtingos raiškos elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, išskirti reikšmingą informaciją, daryti išvadas, kelti klausimus konteksto tikslinimui.

28.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi inicijuoti, palaikyti ir plėtoti pokalbį, remiantis asmenine, kultūrine patirtimi. Mokomasi išreikšti ir paaiškinti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Pratinamasi aktyviai dalyvauti diskusijoje, siekti tiesos, išskirti konkrečią temą (objektą), prieštarauti, sutarti, reikšti ir pagrįsti savo nuomonę (poziciją). Mokomasi žodinės diskusijos teiginius pasižymėti raštu, apibendrinti, kas buvo išgirsta, tinkamai iškelti klausimus. Mokomasi ginčo taisyklių, išreikšti ir paaiškinti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, tinkamai laikantis kalbos ir laikysenos (pvz., veido išraiškos, gestų) etiketo, priimti bendrą sprendimą. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo principų, kurti teigiamus tarpusavio santykius. Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, diskusijoje, ginče, komandiniame darbe).

28.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą, logiškai plėtoti temą ir mintį, paisyti trinarės struktūros, vartoti retorines ir neverbalinės raiškos priemones. Mokomasi derinti tekstą su iliustracine medžiaga, naudojantis technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi informacinės kalbos specifikos: formuojami įgūdžiai parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Pratinamasi žymėti pastabas klausantis pranešimo. Pratinamasi užduoti klausimus pristatančiam, užsirašyti reikalingą informaciją ir pasižymėti šaltinius (klausantis pristatymo), apibendrinti ir interpretuoti (žodžiu) išklausytą pristatymą (kalbą). Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, užrašais ar vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raiškos privalumus ir trūkumus, atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti pranešimo tobulinimui.

28.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

28.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi sklandžiai ir sąmoningai skaityti skirtingais būdais įvairius tekstus, intonacija perteikti teksto prasmę ir nuotaiką. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: pasirinkti skaitymo rūšį (apžvalginis, atrenkamasis), pasižymėti svarbią informaciją, pasitikslinti žodžių reikšmę tradiciniuose ir skaitmeniniuose žodynuose, žinynuose.

28.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją, suprasti teksto autoriaus intenciją, susieti, palyginti, grupuoti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių, įvertinti šaltinio patikimumą. Mokomasi nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, sudėlioti veiksmų seką, nurodyti priežasties ir pasekmės ryšius, įvardyti teksto temą, problemą, idėjas ir vertybes, kelti hipotezes, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas; išreikšti ir pagrįsti savo nuomonę apie tekstą.

28.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi platesnį socialinį kultūrinį kontekstą apimantys įvairios paskirties ir įvairiems adresatams (jaunimui ir plačiajai visuomenei) skirti tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete (publicistiniai, dalykiniai, informaciniai) ir kitose medijose (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, dienoraščiai, atsiminimai; reklama, nesudėtingos schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Mokomasi naudotis skaitmenine biblioteka.

28.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

28.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

28.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Mokomasi atrinkti medžiagą, parinkti ir pateikti pavyzdžius, argumentus. Mokomasi komentuoti loginius ryšius tarp teksto dalių. Tobulinami

gebėjimai motyvuotai išskirti pastraipas. Mokomasi naudotis grafinėmis teksto rišlumo priemonėmis. Mokomasi rašyti logiškos trinarės struktūros samprotaujamąjį rašinį nesudėtinga problemine tema. Mokomasi aptarti viešos kalbos tikslą, temą ir suplanuoti jos struktūrą. Mokomasi kurti žodžiu ir raštu glaustąjį ir detalųjį pasakojimo ir aprašymo tipo teksto atpasakojimą. Siekiant teksto (sakinių / teksto fragmentų / pastraipų) rišlumo mokomasi pasirinkti tinkamas leksikos ir gramatikos formas (pvz., sinonimus, antonimus, įvardžius, jungtukus).

28.3.1.2. Strategijos. Mokomasi nagrinėti temą, išskirti potemes, pagrindinę mintį ir jos sudedamąsias dalis, planuoti teksto struktūrą. Mokomasi kurti samprotavimo tekstą remiantis analize, lyginimu, klasifikacija ar (ir) pagal anksčiau pažintus aiškinimo modelius. Mokomasi naudotis ankščiau pažintomis ir naujomis teksto kūrimo strategijomis (naudojimasis kompiuterių programomis rašybai tikrinti, planavimo ir dėstymo strategijos, informacijos radimas ir atranka ir pan.). Mokomasi redaguoti tekstą pagal pateiktus kriterijus.

28.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją: teksto ir filmo atpasakojimas, paveikslo aprašymas ir interpretavimas, vidinių išgyvenimų, situacijos aprašymas, literatūrinio veikėjo charakteristika, trumpas samprotavimo rašinys, trumpa vieša kalba, informacinis užrašas, asmeninis laiškas, elektroninis laiškas, kūrybiniai bandymai.

28.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

28.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Rašoma sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai taikant rašybos ir kalbos kultūros taisykles, estetiškai ir logiškai išdėstant tekstą puslapyje. Sklandžiai rašoma kompiuterio ar telefono klaviatūra. Mokomasi formatuoti kompiuterinį tekstą (šrifto dydis ir tipas, šriftų tipai, tarpai tarp eilučių, tarpas ir t.t.). Tobulinami įgūdžiai taikyti rašybos taisykles. Plėtojant žodyną ir mokantis gramatikos pagrindų mokomasi naujų žodžių ir jų gramatinių formų, priešdėlių, priesagų rašybos. Mokomasi rašyti paveikslo, filmo bibliografinį aprašymą. Mokomasi tinkamai įterpti citatas į tekstą.

28.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi parinkti įvairią iliustracinę medžiagą teksto fragmentams, aptarti vaizdinės medžiagos ryšį su tekstu.

28.3.3.3. Rašyba. Mokomasi rašyti sutrumpinimus ir santrumpas, dalelytę „*не*“ su skirtingomis kalbos dalimis, sudėtinius žodžius ir sudėtinius pavadinimus. Tobulinami taisyklingos rašybos įgūdžiai. Mokomasi rašyti veiksmažodžių priesagas *-ава- (-ява-), -ыва- (-ива-), -ва-, -оўва- (-ёўва-)*; dalyvių priesagas *-н-, -ен-, -ан-, -т-;* padalyvių priesagas *-шы, -ўшы-, -ачы (-ячы), -учы (-ючы*); *не (ня)* su dalyviais ir padalyviais. Mokomasi rašyti neigiamųjų dalelyčių su kitais žodžiais.

28.4. Kalbos pažinimas:

28.4.1. Fonetika. Kartojamos ir gilinamos įgytos žemesnėse klasėse žinios, mokomasi taikyti ir tobulinti įgūdžius naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

28.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal kalbinės veiklos temas, aiškinama atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba. Mokomasi naudotis spausdintiniais ir skaitmeniniais žodynais. Mokomasi atpažinti ir apibūdinti frazeologizmus, aptarti jų kilmę. Mokomasi vartoti frazeologizmus atsižvelgiant į jų stilistinį atspalvį. Mokomasi atpažinti ekspresyviąją leksiką, jos stilistinius ir emocinius atspalvius, vartoti ją atitinkamame bendravimo kontekste.

28.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba.

28.4.3.1. Veiksmažodžiai. Susipažįstama su veiksmažodžio reikšme, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmenimi; sangrąžiniais veiksmažodžiais. Susipažįstama su veiksmažodžių kaitymu laikais ir asmenimis; balsių ir priebalsių kaita veiksmažodžių šaknyje. Mokomasi išskirti eigos ir įvykio veiksmažodžius. Mokomasi skirti eigos ir įvykio veiksmažodžius pagal klausimus. Mokomasi atpažinti darybinius ir nedarybinius veiksmažodžius; veikiamosios ir neveikiamosios rūšies veiksmažodžius; veiksmažodžių nuosakas (tiesioginę, tariamąją, liepiamąją). Mokomasi keisti veikiamosios rūšies veiksmažodžius neveikiamąja rūšimi. Mokomasi taisyklingai sudaryti veiksmažodžių tariamosios nuosakos formas, vartoti atitinkamas asmenų galūnes, giminės formas. Mokomasi atpažinti, apibūdinti neasmenuojamas veiksmažodžio formas (bendratis, dalyvis,

beasmenės formos) ir tinkamai jas vartoti. Mokomasi I ir II asmenuotės veiksmažodžių asmenavimo. Susipažįstama su veiksmažodžių daryba.

28.4.3.2. Dalyvis. Susipažįstama su dalyviu. Analizuojama dalyvio reikšmė. Mokomasi dalyvio gramatinių požymių. Aptariamos dalyvių rūšys. Mokomasi atpažinti veikiamuosius ir neveikiamuosius dalyvius. Mokomasi veikiamųjų dalyvių laikų darybos, taisyklingo vartojimo. Susipažįstama su veikiamųjų dalyvių linksniavimu, mokomasi jų rašybos. Mokomasi neveikiamųjų dalyvių laikų darybos, taisyklingo vartojimo. Susipažįstama su neveikiamųjų dalyvių linksniavimu, mokomasi juos taisyklingai rašyti, lyginama su linksniuojamųjų kalbos dalių linksnių rašyba. Mokomasi atpažinti ir nusakyti išplėstinį dalyvinį pažyminį ir aplinkybes, jų skyrybos taisykles. Mokomasi taisyklingai sudaryti skirtingas dalyvių rūšis ir tikslingai vartoti juos sakinyje. Susipažįstama su įvardžiuotiniais dalyviais, prisimenama įvardžiuotinius būdvardžius ir mokomasi taisyklingai rašyti ir vartoti įvardžiuotinius dalyvius. Susipažįstama su sangrąžiniais dalyviais. Mokomasi taisyklingai vartoti dalyvio pilnąją ir trumpąją formą.

28.4.3.3. Padalyvis. Susipažįstama su padalyvio reikšme, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmenimi, daryba, vartojimu. Mokomasi atpažinti ir nusakyti padalyvinį sakinio atitikmenį, jo skyrybos taisykles. Mokomasi išskirti eigos ir įvykio padalyvius, mokomasi juos taisyklingai vartoti ir rašyti.

28.4.3.4. Prieveiksmis. Susipažįstama su prieveiksmio reikšmė, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmenimi. Mokomasi skirti prieveiksmius pagal reikšmę ir struktūrą. Susipažįstama su prieveiksmių laipsniavimo būdais. Mokomasi taisyklingai laipsniuoti prieveiksmius. Susipažįstama su pagrindiniais prieveiksmio darybos būdais.

28.4.3.5. Nesavarankiškos kalbos dalys ir jaustukas.

Prielinksnis. Susipažįstama su prielinksnio reikšme, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmeniu, jų skyriais pagal sandarą ir kilmę. Mokomasi skirti vedinius ir savarankiškas kalbos dalis.

Jungtukas. Susipažįstama su jungtuko reikšmė, gramatiniais požymiais, sintaksiniu vaidmenimi, jų skyriais pagal sandarą. Mokomasi skirti ir taisiklingai vartoti vientisinius ir sudėtinius; vieninius, porinius ir kartojamuosius; sujungiamuosius ir prijungiamuosius jungtukus.

Dalelytė. Susipažįstama su dalelytės reikšme, gramatiniais požymiais ir sintaksiniu vaidmenimi. Mokomasi atpažinti dalelyčių skyrius.

Mokomasi skirti ir taisiklingai vartoti dalelytes “*не*”, “*ні*”.

Jaustukas. Susipažįstama su jaustuko reikšme, gramatiniais požymiais, vaidmenimi kalboje. Mokomasi jaustuko skyrybos. Mokomasi skirti jaustukus ir garsažodžius.

28.4.4. Sintaksė ir skyryba. Kartojamos ir gilinamos 6 klasėje įgytos žinios apie sakinio dalis, mokomasi jas taikyti naujuose kontekstuose. Mokomasi atpažinti ir nusakyti sakinio dalių reiškimą įvairiomis kalbos dalimis.

28.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Mokomasi apibūdinti mokslo populiarinimo tekstų paskirtį ir jų kalbos ypatumus.

Mokomasi nurodyti Lietuvoje vartojamų kalbų poveikį baltarusių kalbos žodžių reikšmei, žodžių junginių struktūrai (pvz., linksnio forma, prielinksninė konstrukcija).

28.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

28.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus.

28.5.1.1. Jausmų sūkuryje

28.5.1.2. Pasaulėžiūra. Mano ir kitų žmonių pasauliai

28.5.1.3. Idealai. Autoritetai. Jauno žmogaus vertybių ugdymas

28.5.1.4. Mūsų kultūros ištakos

28.5.1.5. Tėvynė. Praeities ir ateities jungtys

28.5.1.6. Menas ir menininkai. Kūrėjas ir jo darbas

28.5.2. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių problematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos: įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros

atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; įvairių literatūros tipų – istorinių, nuotykių, komiškosios, fantastinės; kiti kultūros tekstai (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.). Rinkdamasis tekstus, mokytojas atsižvelgia, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 6 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir keletą smulkesnių žanrų kūrinių (apsakymų, eilėraščių ir pan.).

28.5.3. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: pvz., В. Адамчык. *Урок арыфметыкі*, У. Аляхновіч. *Першае каханне,* У. Арлоў. *Айчына: маляўнічая гісторыя. Ад Рагнеды да Касцюшкі*, В. Быкаў. *Незагойная рана*, З. Бядуля. *На Каляды к сыну,* А. Васілевіч. *Горкі ліпавы мёд*, Ж. Верн. *Таямнічы востраў,* В. Гапееў. *Жэнька — каралева мышак: гісторыі з жыцця адной беларускай дзяўчынкі,* В. Гардзей. *Шалапут на гаспадарцы,* Л. Дайнека. *Меч князя Вячкі*, А. Длатоўская. *Арнаменты,* Б. Зубкоўскі. *Сцяжынкамі Якуба Коласа,* У. Караткевіч. *Кніганошы, Сівая легенда,* Я. Колас. *У яго быў свет цікавы...* (ištrauka iš poemos *Сымон-музыка*), Я. Купала. *Курган*, Д. Лондан. *Белы клык,* М. Лупсякоў. *Мэры Кэт*, С. Мінскевіч. *Усмешка жалобнай каралевы, альбо Таямніцы магнітнага замка*, І. Навуменка. *Жуль Верн,* І. Пташнікаў. *Львы,* Я. Сіпакоў. *Зялёны лісток на планеце Зямля*, А. Федарэнка. *Афганская шкатулка*, В. Хомчанка. *Звон пад зямлёй,* Цётка. *Шануйце роднае слова*, М. Чарняўскі. *Страла расамахі,* У. Шыцік. *Лісцік серабрыстай таполі*, *Зорны камень,* Н. Ясмінска. *Сем ружаў* ir kt.

Šiuolaikinių ir klasikinių autorių eilėraščiai pasirinktinai: М. Арочка, М. Багдановіч, Д. Бічэль, Н. Гілевіч, У. Караткевіч, А. Разанаў, М. Танк.

28.5.4. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

28.5.4.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi apibūdinti lyrinį subjektą, adresatą; atpažinti eilėdaros elementus (eilutę, strofą, rimą); nusakyti eilėraščio vyksmo sudedamąsias dalis (situacijos pradžią, kas vyksta, lyrinio subjekto nuotaikas, jausmų ir minčių apibūdinimą, poetinius vaizdus).

28.5.4.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (laiką, vietą, įvykį, siužetą); palyginti veikėjus, jų santykius, nuotaikas, jausmus, mintis; aptarti tiesioginę, netiesioginę veikėjo charakteristiką; atpažinti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu ir nurodyti jo funkciją kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybes; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

28.5.4.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi nurodyti ir aptarti dramos elementus (aktą, sceną, siužetą, veikėją, remarką, monologą, dialogą); paaiškinti motyvą ir veiksmus; analizuoti veikėjų charakterius ir elgesio priežastis, palyginti charakterius.

28.5.4.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaitomo kūrinio žanrą ir nurodyti žanro – baladė, novelė, rauda (tren), romanas, satyra, sonetas – ypatybes.

28.5.4.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti tekste epitetą, palyginimą, retorinį kreipinį, perkeltinės reikšmės žodžius, mažybinius žodžius, pakartojimą, garsų pamėgdžiojimą, retorinius klausimus, simbolius ir nustatyti jų funkcijas.

28.5.4.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: pateikti savo supratimą apie kūrinį ir jį pagrįsti; aptarti aktualias paaugliams problemas skaitomuose tekstuose; nagrinėti literatūros kūrinius remiantis visuotinėmis vertybėmis; taikant istorijos ir kultūros žinias; interpretuoti literatūros kūrinius taikant būtinąjį kontekstą, pvz., biografinį, kultūrinį, socialinį; palyginti panašios tematikos tekstus.

28.5.4.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus skiriant daugiau dėmesio paveikslo ir grafikos interpretavimui: suprasti vaizduojamojo meno specifiką; nurodyti pagrindinę meno kūrinio informaciją (autorių kilmę, kūrinio sukūrimo datą, vietą, kur eksponuojamas); nusakyti temą, situaciją, kompoziciją, šviesą, spalvas; aptarti personažą / veikėją; interpretuojant kūrinį pateikti savo įspūdį, nuomonę, refleksiją; apibūdinti nagrinėjamų kultūros tekstų estetinę vertę.

28.5.5. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus,

tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

28.5.5.1. teatro, muziejaus, kino teatro lankymas;

28.5.5.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietos su tam tikrais literatūriniais kūriniais arba temomis;

28.5.5.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);

28.5.5.4. mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

28.5.5.5. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.);

28.5.5.6. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais ir kultūriniais įvykiais.

29. Mokymosi turinys 8 klasei:

29.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

29.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas.

Mokomasi aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų natūraliu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelti hipotezes. Mokomasi suprasti, išsamiai ir nuosekliai perteikti turinį (informaciją), teksto autoriaus intenciją. Mokomasi atskleisti išreikštus požiūrius, nagrinėti netiesiogiai išreikštas informaciją ir mintis, kalbinės raiškos ir stiliaus elementus. Įtvirtinami įgūdžiai kritiškai vertinti informaciją, išsakyti ir pagrįsti savo nuomonę apie išgirstą informaciją, remtis asmenine patirtimi, tekstu, specifinėmis žiniomis. Mokomasi lyginti ir vertinti skirtingos raiškos elementus. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, išskirti reikšmingą informaciją, daryti išvadas, kelti klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.

29.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi inicijuoti, palaikyti ir plėtoti pokalbį, remiantis asmenine, socialine, kultūrine patirtimi. Įtvirtinami įgūdžiai išreikšti ir paaiškinti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Mokomasi aktyviai dalyvauti diskusijoje, siekti tiesos, išskirti konkrečią temą (objektą), prieštarauti, sutarti, reikšti ir pagrįsti savo nuomonę (poziciją). Mokomasi žodinės diskusijos teiginius pasižymėti raštu, apibendrinti, kas buvo išgirsta, tinkamai iškelti klausimus. Mokomasi paisyti ginčo taisyklių, išreikšti ir paaiškinti savo nuomonę, pritarti ar prieštarauti, tinkamai laikantis kalbos ir laikysenos (pvz., veido išraiškos, gestų) etiketo, priimti bendrą sprendimą. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo principų, kurti teigiamus tarpusavio santykius. Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, diskusijoje, ginče, komandiniame darbe).

29.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą, logiškai plėtoti temą ir mintį, paisyti trinarės struktūros, vartoti retorines ir neverbalinės raiškos priemones. Mokomasi derinti tekstą su iliustracine medžiaga, naudotis technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi informacinės kalbos specifikos: parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Mokomasi žymėti pastabas klausantis pranešimo. Mokomasi užduoti klausimus pristatančiam, užsirašyti reikalingą informaciją ir pasižymėti šaltinius (klausantis pristatymo), apibendrinti ir interpretuoti (žodžiu) išklausytą pristatymą (kalbą). Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, užrašais ar vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raiškos privalumus ir trūkumus, atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti pranešimo tobulinimui.

29.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

29.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi sklandžiai ir sąmoningai skaityti skirtingais būdais įvairius tekstus, intonacija perteikti teksto prasmę ir nuotaiką. Mokomasi taikyti skaitymo strategijas: pasirinkti skaitymo rūšį (apžvalginis, atrenkamasis, analitinis), pasižymėti svarbią informaciją, reikšmingus žodžius, rasti svarbiausią informaciją ir detales (išrašyti mintis, pabraukti reikiamą informaciją, formuluoti tezes), sudaryti įvairias schemas.

29.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją, suprasti teksto autoriaus intenciją; susieti, palyginti, grupuoti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių. Mokomasi įvardyti teksto temą, problemą, idėjas ir vertybes, nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas, idėjas, vertybes, išreikšti savo nuomonę apie tekstą; įvertinti informacijos šaltinio patikimumą, informacijos objektyvumą ir subjektyvumą.

29.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi platesnį socialinį kultūrinį kontekstą apimantys įvairios paskirties ir įvairiems adresatams (jaunimui ir plačiajai visuomenei) skirti tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete (publicistiniai, dalykiniai, informaciniai) ir kitose medijose (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, diskusiniai ir mokslo populiarieji straipsniai, dienoraščiai, atsiminimai; reklama, nesudėtingos schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai).

29.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

29.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

29.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Gilinami gebėjimai nagrinėti samprotaujamojo rašinio temą, mokomasi išlaikyti ir aptarti kuriamo teksto temos vientisumą. Mokomasi formuluoti kuriamo teksto pagrindinę mintį, tezę ar hipotezę. Mokomasi plėtoti mintį, suskirstyti pagrindinę mintį į teiginius. Mokomasi teksto planavimo ir argumentavimo struktūros. Mokomasi parinkti ir pateikti argumentus, reikšti mintis ir nuomones rišliu tekstu. Mokomasi motyvuotai išskirti pastraipas. Pratinamasi siekiant teksto (sakinių / teksto fragmentų / pastraipų) rišlumo tinkamai vartoti leksines ir gramatines konstrukcijas (pvz., sinonimus, antonimus, įvardžius, prieveiksmius, jungtukus, žodžių tvarką sakinyje), redaguoti tekstą pagal kriterijus.

29.3.1.2. Strategijos. Pratinamasi taikyti išmoktas teksto kūrimo strategijas. Mokomasi redaguoti tekstą taikant įgytas kalbos žinias ir naudojantis įvairiais elektroniniais ir neelektroniniais žodynais ir kitais informacijos šaltiniais.

29.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų: skulptūros, fotografijos aprašymą, lyginamąją charakteristiką, anotaciją, recenziją, trumpą samprotavimo rašinį, trumpą viešą kalbą, prašymą, gyvenimo aprašymą (CV), asmeninį laišką, elektroninį laišką, kūrybinius bandymus.

29.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

29.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Rašoma sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai taikant rašybos ir kalbos kultūros taisykles, estetiškai ir logiškai išdėstant tekstą puslapyje. Sklandžiai rašoma kompiuterio klaviatūra. Mokomasi redaguoti kompiuterinį tekstą. Mokomasi taikyti rašybos taisykles. Mokomasi naujų žodžių, pavadinimų ir jų gramatinių formų rašybos. Mokomasi rašyti elektroninio ištekliaus, skulptūros, fotografijos bibliografinį aprašymą, sutrumpinimus ir santrumpas, svetimžodžius. Rašant informacinį tekstą, mokomasi rašyti greitai, taikant santrumpas ir sutrumpinimus, simbolius ir kitas strategijas.

29.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi naudoti įvairią iliustracinę medžiagą, pasitelkiant technologijas ir internetinius išteklius, mokomasi derinti verbalinę ir iliustracinę medžiagą. Mokomasi tinkamai išdėstyti tekstą ir iliustracijas puslapyje.

29.4. Kalbos pažinimas:

29.4.1. Fonetika. Kartojamos ir gilinamos įgytos žemesnėse klasėse žinios, mokomasi taikyti ir tobulinti įgūdžius naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

29.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną pagal nurodytas kalbinės veiklos temas, aiškinama atitinkamų semantinių grupių žodžių daryba.

29.4.2.1. Supažindinama su sutrumpinimais ir santrumpomis, pateikiami jų pavyzdžiai ir paaiškinama struktūra.

29.4.2.2. Supažindinama su sąvoka: hiperonimai (baltar. *словы з абагульняльным значэннем*). Mokomasi paaiškinti jų stilistinę funkciją, pateikti pavyzdžių, vartoti kalbinėje veikloje.

29.4.2.3. Frazeologizmai skiriami pagal sintaksinę struktūrą, mokomasi kaupti ir t si įvairiais frazeologijos ir kitais žodynais.

29.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Kalbos dalys. Kartojamos, gilinamos inkamai vartoti naujus frazeologizmus ir sustabarėjusius žodžių junginius. Naudojama ir taikomos naujuose kontekstuose įgytos 5-7 klasėse žinios apie kalbos dalis ir tobulinami jų kaitybos įgūdžiai.

29.4.3.1. Daiktavardžai. Mokomasi vartoti tinkamas daiktavardžių galūnes. Mokomasi taisyklingai linksniuoti tikrinius daiktavardžius (asmenvardžius ir vietovardžius) ir vartoti juos sakinyje. Mokomasi nusakyti linksniuojamas ir nelinksniuojamas santrumpas ir skolinius, priskirti juos atitinkamiems linksniavimo modeliams.

29.4.3.2. Įvardis. Mokomasi taisyklingai vartoti įvardžius *сябе, сабе* ir tinkamai juos derinti su veiksmažodžių formomis.

29.4.3.3. Veiksmažodžiai. Mokomasi keisti sakinius su veikiamosios rūšies veiksmažodžių formomis į sakinius su neveikiamosios rūšies veiksmažodžių formomis.

29.4.3.4. Nekaitomos kalbos dalys. Klasifikuojami ir aptariami sujungiamieji ir prijungiamieji jungtukai. Mokomasi atpažinti dalelytes, paaiškinti jų vaidmenį sakinyje.

29.4.3.5. Mokomasi sieti kalbos dalis su jų sintaksine funkcija sakinyje.

29.4.4. Sintaksė ir skyryba:

29.4.4.1. Žodžių junginiai. Mokomasi atpažinti žodžių junginių reikšmę, sandarą ir rūšį (derinimą, valdymą, šliejimą). Susipažįstama su tam tikrų veiksmažodžių ir būdvardžių valdymo ypatumais. Mokomasi atpažinti derinimo ir valdymo ypatumus baltarusių kalboje. Mokomasi skirti pagrindinius ir priklausomuosius žodžius pagal klausimus.

29.4.4.2. Vientisinis sakinys. Aptariama vientisinio sakinio sąvoka. Gilinamos žinios apie vientisinių sakinių tipus (tiesioginius, klausiamuosius, šaukiamuosius, liepiamuosius). Susipažįstama su žodžių tvarka sakinyje, sakinio intonacija ir loginiu kirčiu. Susipažįstama su vientisinių sakinių rūšimis: išplėstiniais ir neišplėstiniais, asmeniniais ir beasmeniais, nepilnaisiais sakiniais. Mokomasi juos atpažinti ir tinkamai vartoti.

29.4.4.3. Dvinariai sakiniai.

Veiksnys ir tarinys. Toliau gilinamos žinios apie pagrindines vientisinio sakinio dalis - tarinį ir veiksnį. Mokomasi nustatyti tarinio ir veiksnio rūšis ir reiškimo būdus. Kartojamas ir plečiamas supratimas apie veiksnį ir jo raišką.

Kartojamas ir plečiamas supratimas apie tarinį. Įtvirtinama grynojo tarinio raiška, susipažįstama ir mokomasi sudurtinio, suvestinio, mišriojo tarinio ir jų raiškos. Susipažįstama su galimybe rašyti brūkšnį vietoj praleistos tarinio jungties.

Antrininkės sakinio dalys. Toliau gilinamos žinios apie antrininkes sakinio dalis: pažyminį, aplinkybes, papildinį. Mokomasi atpažinti ir nusakyti sakinio dalių reiškimą įvairiomis kalbos dalimis.

Kartojamas, plečiamas ir įtvirtinamas supratimas apie papildinį ir jo raišką.

Kartojama ir toliau mokomasi vietos, laiko, būdo aplinkybių ir jų raiškos, mokomasi kitų aplinkybių rūšių (kiekybės, priežasties, sąlygos, nuolaidos ir tikslo) ir jų raiškos.

Kartojamas, plečiamas ir gilinamas supratimas apie pažyminį. Mokomasi derinamųjų ir nederinamųjų pažyminių, jų raiškos ir skyrybos. Mokomasi išplėstinių pažyminių, jų raiškos ir skyrybos. Atpažįstama vienarūšiai ir nevienarūšiai derinamieji pažyminiai. Gilinama, įtvirtinama vienarūšių sakinio dalių skyrybą.

Aiškinamasi, kas yra priedėlis, suprantama, kuo jis skiriasi nuo išplėstinio pažyminio ir sudurtinio tarinio, mokomasi jo skyrybos.

29.4.4.4.Vienanariai sakiniai. Susipažįstama su sąvoka *vienanariai sakiniai* ir jų rūšimis (asmeniniai neapibrėžiamieji, asmeniniai apibendrinamieji, beasmeniai, asmeniniai, bendraties, veiksnio).

29.4.4.5. Nepilnieji sakiniai. Mokomasi atskirti nepilnuosius dvinarius ir pilnuosius vienanarius sakinius. Mokomasi nepilnųjų sakinių skyrybos.

29.4.4.6. Vienarūšės sakinio dalys. Mokamasi rasti ir nurodyti vienarūšes sakinio dalis, vartoti jungtukus, skyrybos ženklus. Mokomasi sakinių su apibendrinamaisiais žodžiais skyrybos.

29.4.4.7. Kreipinys. Kartojamas ir apibendrinamas supratimas apie kreipinį ir jo raišką. Kartojama ir įtvirtinama kreipinio skyryba.

29.4.4.8. Įterpiniai. Aptariami žodžiai ir posakiai, klausimais nesusiję su sakiniu. Aptariami įterpiniai. Analizuojama įterpinių reikšmė ir tinkamas jų vartojimas. Įtvirtinami dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Mokomasi ir įtvirtinama įterpinių skyryba.

29.4.4.9. Aiškinamosios sakinio dalys. Susipažįstama su aiškinamosiomis sakinio dalimis, jų požymiais ir intonacija. Mokomasi rasti, apibūdinti aiškinamąsias sakinio dalis su įvairiais jungiamaisiais žodžiais, mokomasi jų skyrybos. Mokomasi ąiškinamųjų sakinio dalių be jungiamojo žodžio skyrybos. Susipažįstama su daugianarėmis aiškinamosiomis sakinio dalimis ir jų skyryba.

29.4.4.10. Lyginamieji posakiai. Mokomasi skirti lyginamuosius posakius. Mokomasi jų skyrybos.

29.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Aptariami dalykinio stiliaus kalbos ypatumai ir pasirinkti dalykinių tekstų žanrai. Aptariami skirtingos gimtosios kalbos atmainos: bendrinė kalba, tarmės ir žargonai, pvz. jaunimo žargonas. Nagrinėjama baltarusių jaunimo žargono specifika Lietuvoje, pateikiami žargoninės leksikos pavyzdžiai. Aptariamas kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikis baltarusių kalbos sintaksinėms konstrukcijoms.

29.5. Literatūros ir kultūros pažinimas:

29.5.1. Nagrinėjamos temos ir kultūros tekstų atranka. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus:

29.5.1.1. Jaunystė ir branda. Tikrovė ir svajonės

29.5.1.2. Konfliktai ir jų sprendimo būdai

29.5.1.3. Gyvenimo modeliai. Egzistencijos džiaugsmas

29.5.1.4. Tradicinės vertybės šiuolaikinio žmogaus akimis

29.5.1.5. Tapatybės paieškos

29.5.1.6. Literatūra ir menas

29.5.2. Kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į mokinių amžių ir jų interesus, pateiktą nagrinėjamų kūrinių tematiką, skaitymui ir nagrinėjimui pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos: įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; įvairių literatūros tipų – istorinės, nuotykių ar detektyvinės, komiškosios, fantastinės, populiariosios literatūros; priskiriami kitiems kultūros tekstams (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.). Rinkdamasis tekstus, mokytojas atsižvelgia į tai, kad mokiniai turėtų perskaityti ir aptarti bent 6 stambesnės formos kūrinius (romanus, apysakas, dramas) ir keletą smulkesnių žanrų kūrinių (pvz., apsakymų, eilėraščių ir pan.).

29.5.3. Rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašas: pvz., В. Адамчык. *Дзікі голуб*, А. Бадак. *Адзінокі васьмікласнік хоча пазнаёміцца*, Р. Баравікова. *Казімір – сын Ягайлы + Насця з 8 “Б”= каханне*, У. Бутрамееў. *Новыя прыгоды Несцеркі*, В. Гапееў. *Ведзьміна тоня*, Г. Далідовіч. *Губаты*, А. Дудараў. *Вечар*, *Святая птушка*, *Кім*, А. Жвалеўскі, С. Кавалёў. *Драўляны рыцар*, З. Камінска. *Калядны стол*, В. Карамазаў. *Дзяльба кабанчыка*, *Прыліпала*, У. Караткевіч. *Як звяргаюцца ідалы*, *Лісце каштанаў*, Я. Колас. *Хмарка*, К. Крапіва. *Ганарысты Парсюк, Дыпламаваны Баран*, У. Краўчанка. *Тайна адной выспы*, Я. Купала. *Магіла льва*, *Бандароўна*, Н. Кухарчык. *Яна была,* У. Ліпскі. *Споведзь сына*, А. Маруа. *Мурашкі*, Г. Марчук. *Новыя прыгоды Несцеркі*, А. Міцкевіч. Baladės *Свіцязь, Свіцязянка,* Я. Пастэрнак. *Гімназія №13*, І. Саламаціна, М. Стральцоў. *Адзін лапаць, адзін чунь*, К. Шталенкова. *Адваротны бок люстра, Губернскі дэтэктыў: справа аб крывавых дукатах,* І. Шылер. Baladė *Кубак*, У. Шэкспір. *Санеты* ir kt.

Eilėraščiai klasikinių ir šiuolaikinių autorių pasirinktinai: pvz. М. Багдановіч, Р. Барадулін, П. Броўка, А. Вярцінскі, С. Дзяргай, У. Караткевіч, Я. Колас, А. Куляшоў, Я. Купала, М. Танк, Я. Янішчыц ir kt.

29.5.4. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

29.5.4.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi apibūdinti lyrinį subjektą, adresatą; atpažinti eilėdaros elementus (eilutę, strofą, rimą); nusakyti eilėraščio vyksmo sudedamąsias dalis (situacijos pradžią, kas vyksta, lyrinio subjekto nuotaikas, jausmų ir minčių apibūdinimą, poetinius vaizdus).

29.5.4.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi aptarti vaizduojamo pasaulio elementus (laiką, vietą, įvykį, siužetą); palyginti veikėjus, jų santykius, nuotaikas, jausmus, mintis; aptarti tiesioginę, netiesioginę veikėjo charakteristiką; atpažinti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu ir nurodyti jo funkciją kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybes; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

29.5.4.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi nurodyti ir aptarti dramos elementus (siužetą, veikėją, sceną, aktą, remarką, repliką, monologą, dialogą, prologą); apibrėžti komedijos ir tragedijos sąvokas; paaiškinti motyvą ir veiksmus; analizuoti veikėjų charakterius ir elgesio priežastis, palyginti charakterius.

29.5.4.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Mokomasi atpažinti skaityto kūrinio žanrą – apsakymas, dienoraštis, komedija, memuarai, parabolė, reportažas, romanas, tragedija, sonetas – ir nurodyti jų ypatybes.

29.5.4.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti žemesnėse klasėse pažintas meninės (kalbinės) raiškos priemones, susipažįstama su naujomis (meniniu neologizmu, ekspresyviąja leksika), mokomasi atpažinti jas tekste ir nusakyti jų funkcijas. Mokomasi analizuoti kūrinį, remiantis dominuojančiais jo konstrukcijos elementais.

29.5.4.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: pateikti savo supratimą apie kūrinį ir jį pagrįsti; aptarti aktualias paaugliams problemas skaitomuose tekstuose; nagrinėti literatūros kūrinius remiantis visuotinėmis vertybėmis; taikant istorijos ir kultūros žinias; interpretuoti literatūros kūrinius taikant būtinąjį kontekstą, pvz., biografinį, istorinį, kultūrinį, filosofinį, socialinį; palyginti panašios tematikos tekstus.

29.5.4.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus (pavyzdžiui, grafiką, skulptūrą, fotografiją): suprasti vaizduojamojo meno specifiką; nurodyti pagrindinę meno kūrinio informaciją (autorių, kūrinio sukūrimo datą, vietą, kur eksponuojamas); nusakyti temą, situaciją, kompoziciją, šviesą, spalvas; aptarti personažą / veikėją; interpretuojant kūrinį pateikti savo įspūdį, nuomonę, refleksiją; apibūdinti nagrinėjamų kultūros tekstų estetinę vertę.

29.5.5. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

29.5.5.1. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais arba temomis;

29.5.5.2. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai ir nacionaliniai projektai);

29.5.5.3. mokykliniai, tarpmokykliniai ir respublikiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

29.5.5.4. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.);

29.5.5.5. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais ir kultūriniais įvykiais.

30. Mokymosi turinys 9 arba I gimnazijos klasei:

30.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

30.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Plėtojami įgūdžiai aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelti hipotezes, analizuoti argumentų tinkamumą. Mokomasi atpažinti stilistinio registro pokyčius. Pratinamasi samprotauti apie tekste keliamas problemas ir sprendimo būdus, interpretuoti ir apibendrinti. Mokomasi atskleisti kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, pratinamasi įžvelgti teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. Mokomasi kritiškai vertinti informaciją (įvertinti informacijos patikimumą), pratinamasi pagrįsti savo nuomonę tinkamais argumentais, remtis asmenine patirtimi, tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, išskirti reikšmingą informaciją, svarbiausius teiginius, daryti išvadas, kelti klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.

30.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Mokomasi palaikyti ir plėtoti pokalbį, dalyvauti diskusijoje remiantis asmenine, socialine, kultūrine patirtimi. Mokomasi išsakyti savo požiūrį ir pagrįsti nuomonę, pateikti kontrargumentus, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Mokomasi debatų taisyklių: diskutuoti konkrečia tema, išsakyti savo požiūrį, pagrįsti nuomonę faktais, duomenimis, gyvenimo pavyzdžiais, tinkamai iškelti klausimus, atremti argumentus. Mokomasi žodinės diskusijos teiginius pasižymėti raštu, konkrečiai, nuosekliai ir logiškai apibendrinti, kas buvo išgirsta, įtikinti savo pozicijos teisumu. Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo principų, kurti teigiamus tarpusavio santykius. Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje, virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, diskusijoje, debatuose, komandiniame darbe).

30.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą, paisyti minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros, vartoti retorines ir neverbalinės raiškos priemones. Mokomasi derinti tekstą su iliustracine medžiaga, naudotis technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi įtikinamos kalbos specifikos: parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Mokomasi žymėti pastabas klausantis pranešimo. Mokomasi užduoti klausimus pristatančiam, užsirašyti reikalingą informaciją ir pasižymėti šaltinius (klausantis pristatymo), apibendrinti ir interpretuoti (žodžiu) išklausytą pristatymą (kalbą).

Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raiškos privalumus ir trūkumus, poveikį klausytojui, sutelkti dėmesį į pagrindinę mintį ir ją pagrindžiančius teiginius. Mokomasi atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti ją pranešimo tobulinimui.

30.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokomasi susieti žodinę ir vaizdinę, grafinę medžiagą. Tobulina skaitymo technikas ir taiko pažintas žemesnėse klasėse strategijas įvairiuose naujuose kontekstuose (pvz., konspektuoja, sudaro schemas, kelia ir tikrina hipotezes, aptaria teksto supratimą ir kt.).

30.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti, grupuoti, kritiškai vertinti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių. Skaitant sudėtingesnius tekstus mokomasi įvardyti teksto temą, problemą, nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas, idėjas, vertybes, išreikšti savo nuomonę apie tekstą. Mokomasi atpažinti tekstų tipus ir žanrus. Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; išreikšti savo nuomonę apie tekstą; įvertinti informacijos šaltinio patikimumą, informacijos objektyvumą ir subjektyvumą, teksto nevienareikšmiškumą; atpažįsti manipuliacijos ir propagandos apraiškas.

30.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi įvairų socialinį kultūrinį kontekstą apimantys įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, diskusiniai, poleminiai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laiškai, įvairūs skaitmeniniai žodynai; reklama, schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai).

30.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

30.3.1. Teksto kūrimas ir redagavimas.

30.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Nagrinėjama kuriamo teksto forma / žanras, tikslas, adresatas, temos vientisumas, medžiagos atranka. Tobulinami gebėjimai plėtoti mintį, motyvuotai išskirti pastraipas. Susipažįstama su argumentavimo ir įtikinimo būdais, argumentų tipais, kontrargumentų funkcija. Mokomasi tinkamai parinkti ir išreikšti argumentus ir kontrargumentus. Mokomasi aiškiai perteikti kitų žmonių nuomones, pateikti ir argumentuoti savo nuomonę. Mokomasi tikslingai vartoti aprašymo, pasakojimo elementus ir citatas samprotavimo tekste ir viešoje kalboje. Taisant ir tobulinant tekstą, siekiant teksto taisyklingumo, aiškumo, rišlumo mokomasi tinkamai vartoti leksines ir gramatines konstrukcijas.

30.3.1.2. Strategijos. Pratinamasi taikyti pažintas strategijas, redaguoti tekstą taikant įgytas kalbos žinias ir tikslingai naudojantis įvairiais elektroniniais ir neelektroniniais žodynais ir kitais informacijos šaltiniais.

30.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų ir atsižvelgiant į komunikacinę situaciją: samprotavimo rašinį, viešą kalbą, anotaciją (knygos, kito kūrinio), biografinę žinutę, nesudėtingo mokslo populiarinimo teksto santrauką, asmeninį laišką, elektroninį laišką, motyvacinį laišką, kūrybinius bandymus (pvz., straipsnis, scenarijus, dienoraštis, tinklaraštis, eilėraščiai, dainų tekstai ir pan.).

30.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas.

30.3.3.1. Rašymas ir rašyba. Tobulinami įgūdžiai rašyti sklandžiai, aiškiai ir taisyklingai, sklandžiai rašyti kompiuterio ar telefono klaviatūra. Mokomasi rašyti greitai, taikant planą, santrumpas, sutrumpinimus, simbolius ir kitas strategijas. Pagal pateiktus pavyzdžius mokomasi šaltinių bibliografinio aprašo. Tobulinami įgūdžiai taikyti rašybos, skyrybos ir kalbos kultūros taisykles, naudojantis tinkamais šaltiniais.

30.3.3.2. Teksto grafinis apipavidalinimas. Mokomasi formatuoti kompiuterinį tekstą, panaudoti įvairią iliustracinę medžiagą, tinkamai išdėstyti tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje ar skaidrėje. Mokomasi grupuoti ir nuosekliai pateikti pasirinktos temos informaciją skaidrėse, pavaizduoti jos elementų tarpusavio ryšius neverbaline forma (pvz., lentelės, schemos ir pan.). Mokomasi tikslingai naudoti informacines technologijas ir internetinius išteklius, derinti verbalinę ir iliustracinę medžiagą.

30.4. Kalbos pažinimas:

30.4.1. Fonetika. Kartojamos ir gilinamos įgytos žemesnėse klasėse žinios, mokomasi taikyti ir tobulinti įgūdžius naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

30.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną, ypač vartojant abstrakcinę ir specifinę leksiką susijusią su literatūros ir kultūros raida, naudotis įvairiais žodynais ir žinynais; vartojami įvairūs vedinių ir dūrinių darybos modeliai.

Mokomasi skirti įvairius frazeologizmų šaltinius (mitologija, Biblija, istorija, literatūra, kasdienis gyvenimas) ir paaiškinti gerai žinomų frazeologizmų kilmę.

Mokomasi paaiškinti, kaip leksiniai skoliniai iš kitų kalbų yra susiję su tautos istorija ir tarpkultūriniais ryšiais, pateikti skolinių pavyzdžių iš skirtingų kalbų.

30.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Kalbos dalys siejamos su jų sintaksiniu vaidmeniu sakinyje ir stilistine teksto raiška. Mokomasi atpažinti kalbos dalis, jų gramatinius požymius sintaksinėje sakinio struktūroje ir meninės raiškos priemonėse. Mokomasi tobulinti jų taisyklingų gramatinių formų vartojimą. Naudojantis įvairiomis vaizdinėmis formomis (pvz., lentelės, žemėlapio), mokomasi sisteminti žinias ir taisyklingų gramatinių formų vartojimo principus.

Mokomasi atpažinti tipines žodžių kaitybos klaidas ir taisyti jas nurodytuose tekstuose. Mokomasi naudotis įvairiais norminiais šaltiniais.

30.4.4. Sintaksė ir skyryba.

30.4.4.1. Sudėtiniai sakiniai. Aiškinamasi sudėtinio sakinio sąvoka. Mokomasi atpažinti ir aptarti įvairių rūšių sudėtinius sujungiamuosius ir prijungiamuosius sakinius, jų jungimo būdus, mokomasi taisyklingos sudėtinių sakinių skyrybos. Mokomasi taisyklingai vartoti jungtukus bei atpažinti jų stilistinius atspalvius. Mokomasi sudėtinių sakinių rūšių pagal dėmenų jungimo priemones: jungtukiniai ir bejungtukiai sakiniai. Mokomasi sudėtinių jungtukinių sakinių: sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai.

30.4.4.2. Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai. Mokomasi sudėtinių sujungiamųjų sakinių, jų vartojimo ir skyrybos. Mokomasi sudėtinių sujungiamųjų sakinių, jų jungimo būdų ir skyrybos. Susipažįstama su sujungiamųjų jungtukų klasifikacija. Aptariami dažnai vartojami sudėtiniai sakiniai, jų skyryba, jungtukai. Mokomasi pakeisti vientisinius sakinius su vienarūšiais tariniais į sujungiamuosius sakinius, ir atvirkščiai.

30.4.4.3. Sudėtiniai prijungiamieji sakiniai. Aiškinamasi sudėtinio prijungiamojo sakinio sąvoka. Aptariami sudėtiniai sujungiamieji ir prijungiamieji sakiniai. Mokomasi atpažinti ir vartoti sudedamojo, gretinamojo bei priešinamojo, skiriamojo ir paremiamojo sujungimo sakinius; prijungiamojo sakinio pagrindinį ir priklausomąjį šalutinį dėmenį. Mokomasi apibūdinti bei vartoti prijungiamuosius jungtukus (pvz., *калі, таму што, каб, як, хоць, нібы* ir pan.) bei kitus jungiamuosius žodžius (santykinius įvardžius, prieveiksmius, dalelytes). Aptariama šalutinio dėmens vieta. Mokomasi atpažinti prijungiamuosius sakinius su keliais vienarūšiais ir nevienarūšiais šalutiniais dėmenimis; mokomasi šalutinių dėmenų laipsnių, jų skyrybos. Kartojama ir įtvirtinama prijungiamųjų sakinių skyryba.

30.4.4.4. Aptariami sudėtiniai bejungtukiai sakiniai; jų dėmenis siejanti atitinkama intonacija ir tų dėmenų prasminiai santykiai. Mokomasi vartoti ir skirti sudėtinius bejungtukius sakinius; mišriuosius sudėtinius sakinius. Mokomasi vartoti bejungtukių sakinių dėmenų jungimo būdus. Mokomasi sudėtinių bejungtukių sakinių skyrybos. Mokomasi vartoti kablelį, kabliataškį, dvitaškį, brūkšnį, skliaustus.

30.4.4.5. Mišrieji sudėtiniai sakiniai. Mokomasi atskirti mišriuosius sudėtinius sakinius. Mokomasi kablelio, brūkšnio, kabliataškio, skliaustų skyrybos. Mokomasi pakeisti mišriuosius sudėtinius sakinius vientisiniais, sujungiamaisiais, prijungiamaisiais, bejungtukiais sakiniais.

30.4.4.6. Tiesioginė ir netiesioginė kalba. Aptariama tiesioginė ir netiesioginė kalba. Mokomasi vartoti tiesioginę ir netiesioginę kalbą; keisti tiesioginę kalbą netiesiogine ir netiesioginę kalbą - tiesiogine. Aptariama autoriaus žodžių vieta sakiniuose su tiesiogine kalba. Mokomasi taisyklingai vartoti tiesioginės ir netiesioginės kalbos skyrybą. Mokomasi apibūdinti citatų pateikimo būdus. Mokomasi citatų skyrybos.

30.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Aptariama istorinė kalbos kaita, aiškinamasi, kodėl leksika yra greičiausiai kintančia kalbos sistemos dalis. Mokomasi ankstesnių epochų tekstuose rasti pasenusius žodžius, nusakyti jų reikšmę ir paaiškinti jų vaidmenį tekste. Mokomasi skirti indoeuropiečių kalbų svarbiausias grupes (slavų, baltų, germanų, romanų). Susipažįstama su slavų kalbomis ir jų giminystės ryšiais, mokomasi atpažinti panašumus ir skirtumus tarp mokamų slavų kalbų, nusakyti baltarusių kalbos leksinius ir gramatinius ypatumus, palyginti su lietuvių kalba. Mokomasi aptarti kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikį baltarusių kalbai, atpažinti šio poveikio pasekmes.

30.5. Literatūros ir kultūros pažinimas.

Grožinės literatūros raida (problematika ir autoriai). Mokomasi suvokti grožinės literatūros epochų (Antikos, Viduramžių, Renesanso, Baroko, Šviečiamojo amžiaus ir Romantizmo) ir krypčių esminius ypatumus, aptarti jų idėjas skirtinguose kontekstuose. Mokomasi gretinti aptarinėjamos epochos kūrinius su skirtingais kultūros tekstais. Aptariama įvardytų epochų idėjų ir motyvų įtaka šiuolaikinei kultūrai. Mokomasi nagrinėti įvairiais aspektais pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Skaityti pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos.

Kiekvienos epochos užsienio literatūros 1 ar 2 kūrinių arba jų ištraukų parinkimas, atsižvelgiant į mokinių amžių ir gebėjimų lygį, integravimo galimybėmis su užsienio kalbomis ir siekiant išvengti kartojimo su lietuvių kalbos ir literatūros dalyko programa.

30.5.1. Biblija ir jos tradicija.

30.5.1.1. Senojo ir Naujojo Testamentų vaizdiniai, herojai ir siužetai: jų interpretacija literatūroje, pvz., krikščioniškoji meilės samprata, auka ir aukojimasis.

30.5.1.2. Bibliniai motyvai literatūriniuose kūriniuose ir įvairiuose kultūros tekstuose.

30.5.2. Antika.

30.5.2.1. Mitų reikšmė antikos ir dabarties žmogaus gyvenimui.

30.5.2.2. Epas – tautinę bendruomenę vaizduojantis, ugdantis ir telkiantis pasakojimas. Epo herojus ir jo kovos prasmė. Epinio pasakojimo poetika.

30.5.2.3. Antikinė drama ir jos reikšmė.

30.5.2.4. Antikiniai motyvai literatūros kūriniuose ir įvairiuose kultūros tekstuose. Garbės ir šlovės sampratos atsispindėjimas įvairiose literatūrinėse žanruose.

30.5.2.5. Autoriai ir kūriniai pasirinktinai.

30.5.3. Viduramžiai ir jų vaizdavimas literatūroje.

30.5.3.1. Viduramžių žmogaus ir pasaulio samprata.

30.5.3.2. Religinis menas: ištikimybė, garbė, pamaldumas, šventumas, asketizmas.

30.5.3.3. Riterių literatūros vaizdiniai, siužetai klasikinėje ir šiuolaikinėje literatūroje.

30.5.3.4. Valdovo vaizdavimas. Valdovo idealas ir jo atsakomybė.

30.5.3.5. Pirmieji religiniai ir pasaulietiški kūriniai baltarusių kalba.

30.5.3.6. Šiuolaikinio žmogaus polemika su viduramžių vertybėmis ir idealais.

30.5.3.7. Autoriai ir kūriniai pasirinktinai.

30.5.4. Renesanso kultūra.

30.5.4.1. Renesansas – tai atradimų epocha.

30.5.4.2. Humanistinės vertybės: pasaulio grožis, tikėjimas, garbė, sąžinės ramybė, gėris, darbas, kūrybiškumas, asmenybės harmonija, draugystė, meilė.

30.5.4.3. Renesanso žmogaus bruožai.

30.5.4.4. Tėvynės samprata. Tarnyba Tėvynei.

30.5.4.5. Abiejų Tautų Respublika, jos reikšmė ir kultūrinis gyvenimas.

30.5.4.6. Literatūros kūriniai lotinų kalba.

30.5.4.7. Pranciškaus Skorinos fenomenas.

30.5.4.8. Šekspyro dramaturgijos reikšmė teatro istorijoje.

30.5.4.9. Renesanso bruožai ir humanistinės vertybės šiuolaikinėje kultūroje.

30.5.4.10. Autoriai ir kūriniai: pvz., М. Гусоўскі. *Песня пра зубра*, Ф.Скарына. *Прадмовы*. М. дэ Сервантэс *Дон Кіхот* ir kt.

30.5.5. Barokas.

30.5.5.1. Žmogaus ir pasaulio prieštaringumas. Kova tarp gėrio ir blogio.

30.5.5.2.Barokinis konceptizmas ir jo raiška įvairiuose kultūros tekstuose.

30.5.5.3. Nuo epistolografijos ir atsiminimų iki šiuolaikinio laiško ir interneto tinklaraščio.

30.5.5.4. Barokinio meno savitumas ir jo atspindys šiuolaikinėje kultūroje.

30.5.5.5. Autoriai ir kūriniai: pvz., А. Рымша, С. Полацкі (pasirinktinai) ir kt.

30.5.6. Šviečiamasis amžius.

30.5.6.1. Apšvietos epochos vertybės: mokslas, išsilavinimas, proto ir patirties iškėlimas.

30.5.6.2. Viešųjų ir privačių reikalų, pareigos ir jausmo konfliktas.

30.5.6.3. Tautos, pilietybės ir pareigos supratimas.

30.5.6.4. Juoko, ironijos ir kritikos galia.

30.5.6.5. Idealaus (utopinio) pasaulio paieška.

30.5.6.6. Tarp racionalizmo ir sentimentalizmo.

30.5.6.7. Tarp racionalizmo ir sentimentalizmo.

30.5.6.8. Šviečiamojo amžiaus įtaka šiuolaikinei kultūrai.

30.5.6.9. Autoriai ir kūriniai: pvz., burleskos-satyriniai kūriniai (pvz., В. Равінскі. *Энеіда навыварат,* К. Вераніцын. Poema *Тарас на Парнасе.*), Гётэ (pasirinktinai) ir kt.

30.5.7. Romantizmo tradicijos.

30.5.7.1. Romantinis maištas ir individualizmas, tragizmas.

30.5.7.2. Išorinis ir vidinis konfliktas. Psichologinis veikėjų dramatizmas.

30.5.7.3. Gėrio ir blogio kova pasaulyje ir žmoguje.

30.5.7.4. Moters ir meilės idealizavimas.

30.5.7.5. Gamtos ir žmogaus jausmų pasaulio sąveika.

30.5.7.6. Kova už laisvę, patriotizmas.

30.5.7.7. Domėjimasis tautosaka, praeitimi.

30.5.7.8. Menininko kaip pranašo vaidmuo.

30.5.7.9. Šiuolaikinio žmogaus polemika su romantizmo idealais ir pasaulėjauta.

30.5.7.10. Autoriai ir kūriniai: pvz., Я. Баршчэўскі. *Шляхціц Завальня, Плачка, Белая Сарока.* К. Вераніцын. *Тарас на Парнасе.* В. Дунін-Марцінкевіч. *Ідылія,* А. Міцкевіч. Baladė *Свіцязянка,* poema *Гражына* ir kt.

30.5.8. Realizmo literatūra.

30.5.8.1. Realizmas literatūroje ir visuomenėje.

30.5.8.2. Visuomenės harmonijos ir teisingumo samprata.

30.5.8.3. Tipiškas personažas tipiškomis aplinkybėmis.

30.5.8.4. Žmogus ir pinigai, materialios vertybės, socialinė padėtis.

30.5.8.5. Autoriai ir kūriniai: pvz., Э. Ажэшка. *Раманіха*, *ABC,* Ф. Багушэвіч. *Прадмова да зборніка "Дудка беларуская",* 2-3 eilėraščiai, В. Дунін-Марцінкевіч. *Халімон на каранацыі.*

30.5.9. Kultūros tekstų atranka. Skaityti ir nagrinėti pasirenkami grožinės literatūros ir įvairūs kultūros tekstai: jų problematika atspindi Antikos, Viduramžių, Renesanso, Baroko, Šviečiamojo amžiaus idėjas, Romantizmo tematiką ir vertybes; baltarusių ir kai kurie kiti visuotinės literatūros kūriniai, kurie padeda suvokti literatūros istoriškumą, sudaryti gimtosios literatūros raidos vaizdą; įvairių rūšių ir žanrų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; įvairūs šiuolaikinės literatūros ir kultūros tekstai, kuriuose atsispindi antikos, viduramžių, renesanso, baroko, Šviečiamojo amžiaus idėjos, romantizmo tematika ar vertybės; aukštosios, populiariosios, masinės kultūros pavyzdžiai.

30.5.10. Grožinio teksto analizė, interpretacija, vertinimas ir kontekstai.

30.5.10.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi apibūdinti (tiesioginį ir netiesioginį) lyrinį subjektą, adresatą; atpažinti eilėdaros elementus (eilutę, strofą, rimą); nusakyti eilėraščio vyksmo sudedamąsias dalis (situacijos pradžią, kas vyksta, lyrinio subjekto nuotaikas, jausmus ir mintis, poetinius vaizdus).

30.5.10.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi nagrinėti temą ir problematiką bei jų ryšį su literatūros epocha; aptarti kūrimo būdus, nagrinėjamą pasaulį, laiką, vietą, įvykį, siužetą; palyginti veikėjus, jų santykius, nuotaikas, jausmus, mintis; aptarti tiesioginę, netiesioginę veikėjo charakteristiką; atpažinti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu ir nurodyti jo funkciją kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybės; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

30.5.10.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi nurodyti ir aptarti dramos elementus (siužetą, veikėją, sceną, aktą, remarką, chorą, repliką, monologą, dialogą); paaiškinti motyvą ir veiksmus; analizuoti veikėjų charakterius ir elgesio priežastis, palyginti charakterius.

30.5.10.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Įtvirtinamos žemesnėse klasėse įgytos žinias apie literatūros žanrus ir naujų žanrų – epas, epinė poema, kronika, odė, sonetas, tragedija, komedija, mokomasi nusakyti jų pagrindines ypatybes.

30.5.10.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti meninės (kalbinės) raiškos priemones ir nusakyti jų funkcijas tekste: antitezė, paralelizmas, oksimoronas, hiperbolė, epitetas, palyginimas, garsų pamėgdžiojimas, mažybiniai žodžiai, personifikacija, animizacija, retorinis

kreipinys, kartojimas, perkeltinės reikšmės žodžiai, anafora, retorinis klausimas, alegorija, parafrazė, simbolis, meninis neologizmas, ekspresyvioji leksika.

30.5.10.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: aiškinti alegorinį ir simbolinį literatūros kūrinio turinį; atpažinti literatūros tekstuose ironiją, humorą, patosą; apibūdinti jų funkcijas tekste; interpretuoti literatūros kūrinius taikant būtinąjį kontekstą, pvz., istorinį, socialinį, politinį, filosofinį, biografinį, kultūrinį, literatūrinį, mitologinį, biblinį ir egzistencinį; atpažinti žmogaus vertybių svarbą visuotinės ir tautinės literatūros kūriniuose ir nusakyti jų vaidmenį veikėjo poelgiuose.

30.5.10.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus: apibūdinti pagrindines filosofines tendencijas ir jų įtaką epochos kultūrai; interpretuoti ir palyginti skirtingus kultūros tekstus; apibūdinti aukštosios, populiariosios, masinės kultūros tekstus.

30.5.11. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime.

Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

30.5.11.1. teatro, muziejaus, meno parodų ir pan. lankymas;

30.5.11.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais, temomis arba literatūrinių ir istorinių epochų reiškiniais;

30.5.11.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);

30.5.11.4. mokykliniai, tarpmokykliniai, respublikiniai ir tarptautiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

30.5.11.5. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.);

30.5.11.6. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, su jų kūryba ar darbais ir kultūriniais įvykiais.

31. Mokymosi turinys 10 arba II gimnazijos klasei:

31.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

31.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Tobulinami įgūdžiai aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelti hipotezes, analizuoti argumentų tinkamumą. Mokomasi atpažinti stilistinio registro pokyčius. Mokomasi samprotauti apie tekste keliamas problemas ir sprendimo būdus, interpretuoti ir apibendrinti. Mokomasi atskleisti kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, įžvelgti teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. Mokomas kritiškai vertinti informaciją (įvertinti informacijos patikimumą), pagrįsti savo nuomonę tinkamais argumentais, remtis asmenine patirtimi, tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti, išskirti reikšmingą informaciją, svarbiausius teiginius, daryti išvadas, kelti klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.

31.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Įtvirtinami įgūdžiai palaikyti ir plėtoti pokalbį, dalyvauti diskusijoje remiantis asmenine, socialine, kultūrine patirtimi. Mokomasi išsakyti savo požiūrį ir pagrįsti nuomonę, pateikti kontrargumentus, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Mokomasi paisyti debatų taisyklių: diskutuoti konkrečia tema, išsakyti savo požiūrį, pagrįsti nuomonę faktais, duomenimis, gyvenimo pavyzdžiais, tinkamai iškelti klausimus, atremti argumentus. Mokomasi žodinės diskusijos teiginius pasižymėti raštu, konkrečiai, nuosekliai ir logiškai apibendrinti, kas buvo išgirsta, įtikinti savo pozicijos teisumu.

Mokomasi laikytis mandagaus bendravimo principų, kurti teigiamus tarpusavio santykius. Mokomasi etiškai ir saugiai bendrauti oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje,

virtualioje erdvėje, laikytis bendradarbiavimo principų (pvz., pokalbyje, diskusijoje, debatuose, komandiniame darbe).

31.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Mokomasi pristatyti žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą, paisyti minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros, vartoti retorines ir neverbalinės raiškos priemones. Mokomasi derinti tekstą su iliustracine medžiaga, pasitelkti technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi įtikinamos kalbos specifikos: parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Mokomasi žymėti pastabas klausantis pranešimo. Mokomasi užduoti klausimus pristatančiam, užsirašyti reikalingą informaciją ir pasižymėti šaltinius (klausantis pristatymo), apibendrinti ir interpretuoti (žodžiu) išklausytą pristatymą (kalbą). Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, vaizdine medžiaga. Aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raiškos privalumus ir trūkumus, poveikį klausytojui, sutelkti dėmesį į pagrindinę mintį ir ją pagrindžiančius teiginius. Mokomasi atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti ją pranešimui tobulinti.

31.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

31.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokiniai tobulina skaitymo technikas ir taiko pažintas žemesnėse klasėse strategijas įvairiuose naujuose kontekstuose (pvz., konspektuoja, sudaro schemas, kelia ir tikrina hipotezes, aptaria teksto supratimą ir kt.).

31.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti, grupuoti, kritiškai vertinti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių. Skaitant sudėtingesnius tekstus mokomasi įvardyti teksto temą, problemą, nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas, idėjas, vertybes, išreikšti savo nuomonę apie tekstą. Mokomasi atpažinti tekstų tipus ir žanrus. Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; išreikšti savo nuomonę apie tekstą; įvertinti informacijos šaltinio patikimumą, informacijos objektyvumą ir subjektyvumą, atpažinti manipuliacijų ir propagandos apraiškas. Diskutuojama apie žiniasklaidos paskirtį ir poveikį.

31.2.3. Tekstų atranka. Skaitomi įvairų socialinį kultūrinį kontekstą apimantys gana abstrakčios tematikos įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai ir medijų (pvz., anketa, interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, diskusiniai, poleminiai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laiškai, įvairūs skaitmeniniai žodynai; reklama, schemos, elektroninis tekstas, periodikos leidiniai, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai).

31.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

31.3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas.

31.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Kartojamas ir gilinamas 9 klasės mokymosi turinys. Mokomasi loginių ryšių tarp teksto dalių (chronologinis, priežasties – pasekmės, situacija – vertinimas, epizodas – refleksija, bendra – detalu). Aptariama argumentų ir kontrargumentų seka kūriamame tekste. Mokomasi tikslingai vartoti aprašymo, pasakojimo, atpasakojimo, charakteristikos elementus ir citatas samprotavimo tekste ir viešoje kalboje. Tobulinami gebėjimai redaguoti, taisyti ir tobulinti tekstą, siekiant teksto taisyklingumo, aiškumo, rišlumo, taikyti kalbos žinias, tinkamai vartoti leksines ir gramatines konstrukcijas.

31.3.1.2. Strategijos. Gilinami gebėjimai taikyti pažintas strategijas ir principus, redaguoti savo ir kitų autorių tekstus tikslingai naudojantis įvairiais elektroniniais ir neelektroniniais žodynais ir kitais informacijos šaltiniais.

31.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų ir atsižvelgiant į komunikacinę situaciją: samprotavimo rašinį, straipsnį, recenziją, nesudėtingo mokslo populiarinimo teksto santrauką, viešą kalbą, anotaciją, kūrybinius bandymus.

31.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas. Tobulinami žemesnių klasių gebėjimai.

31.4. Kalbos pažinimas:

31.4.1. Fonetika. Kartojamos ir gilinamos įgytos žemesnėse klasėse žinios, mokomasi taikyti ir tobulinti įgūdžius naujuose kalbos vartojimo kontekstuose.

31.4.2. Leksika ir žodžių daryba. Mokomasi plėtoti žodyną, ypač vartojant abstrakcinę ir specifinę leksiką susijusią su literatūros ir kultūros raida, naudotis įvairiais žodynais ir žinynais; vartojami įvairūs vedinių ir dūrinių darybos modeliai. Aptariama, kaip globalizacijos procesai ir civilizacinės permainos įtakoja naujos leksikos atsiradimą, remiantis konkrečiais pavyzdžiais. Mokomasi paaiškinti, kokiose gyvenimo srityse atsiranda naujausi skoliniai, pateikti pavyzdžių. Skiriami įvairūs skolinių adaptavimo būdai, įsimenama skolinių rašyba.

31.4.3. Kalbos dalys ir žodžių kaityba. Mokomasi nagrinėjant kalbinę raišką nusakyti kalbos dalių ir jų gramatinių požymių stilistinę funkciją, o nagrinėjant sakinių struktūrą - sintaksinę.

Mokomasi atpažinti tipines žodžių kaitybos klaidas ir taisyti jas redaguojant savo rašinį. Mokomasi naudotis įvairiais norminiais šaltinais.

31.4.4. Sintaksė ir skyryba. Mokomasi taikyti įvairias sinonimines sintaksines konstrukcijas, siekiant stiliaus aiškumo ir žanro tikslumo. Mokomasi vartoti būdingas dalykinei kalbai konstrukcijas (pvz., beasmenius sakinius su neveikiamosios rūšies dalyvių formomis). Siekiant teksto rišlumo, mokomasi žodžių tvarkos sakinyje ir jos reikšmės.

Mokomasi nusakyti pagrindinių skyrybos ženklų (taško, klaustuko, šauktuko, kablelio, brūkšnio, dvitaškio, daugtaškio, skliaustų, kabučių, kabliataškio) vartojimo skirtumus baltarusių ir lietuvių kalbose.

31.4.5. Kalba kaip socialinis reiškinys. Aptariami globalizacijos procesai, jų poveikis tautinėms kalboms. Aiškinamasi, kokia yra anglų kalbos įtaka. Susipažįstama su sąvoka leksikos internacionalizacija, nagrinėjami jos pavyzdžiai. Mokomasi apibūdinti baltarusių ir lietuvių kalbų giminystės ryšius, leksikos ir gramatikos panašumus. Mokomasi naudotis dvikalbiais lietuvių–baltarusių ir baltarusių–lietuvių kalbų žodynais ir atlikti nesudėtingus vertimus iš lietuvių į baltarusių kalbą. Mokomasi aptarti kitų Lietuvoje vartojamų kalbų poveikį baltarusių kalbai, atpažinti tipines šio poveikio nulemtas klaidas ir taisyti jas.

31.5. Literatūros ir kultūros pažinimas. Grožinės literatūros raida (problematika ir autoriai). Mokomasi suvokti grožinės literatūros epochų (XX a. ir XXI a.) ir krypčių esminius ypatumus, aptarti jų idėjas skirtinguose kontekstuose. Mokosi gretinti aptariamos epochos kūrinius su skirtingais kultūros tekstais. Mokomasi atpažinti įvardytų epochų idėjų ir motyvų įtaką šiuolaikinei kultūrai. Mokomasi įvairiais aspektais nagrinėti pateiktas privalomas temas pasirenkant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Skaityti pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos. Kiekvienos epochos užsienio literatūros 1 ar 2 kūrinių arba jų ištraukų parinkimas, atsižvelgiant į mokinių amžių ir gebėjimų lygį, integravimo galimybes su užsienio kalbų mokymo turiniu ir siekiant išvengti kartojimo su lietuvių kalbos ir literatūros dalyko programa.

pavyzdžiai.

31.5.1. Nacionalinio atgimimo literatūra.

31.5.1.1. Susidomėjimas savo tautos likimu ir istorija, dėmesys buitinėms tautos tradicijoms, kalbai.

31.5.1.2. Literatūrinis ir kultūrinis gyvenimas XX a. pradžioje Vilniuje.

31.5.1.3. Žmogus ir visuomenė. Kova dėl visuomenės atnaujinimo. Naujas patriotizmo supratimas.

31.5.1.4. Literatūrinė istorinių įvykių interpretacija.

31.5.1.5. Autoriai ir kūriniai: pvz., М. Багдановіч (eilėraščiai), А. Гарун apsakymas *П'ера і Каламбіна*, eilėraščiai pasirinktiniai, М. Гарэцкі. *Роднае карэнне, Літоўскі хутарок, Рускі,* Я. Колас. Apsakymų ciklas *Казкі жыцця*, poema *Новая зямля,* eilėraščiai pasirinktiniai), Я. Купала. Pjesė "Паўлінка", eilėraščiai, poemos pasirinktiniai, Цётка. Apsakymai pasirinktiniai, Ядвігін Ш. (apsakymai pasirinktiniai) ir kt.

31.5.2. Tarpukario dvidešimtmetis.

31.5.2.1. Socialiniai konfliktai, literatūros ir visuomenės gyvenimo idealizacijos ir politizacijos didėjimas, Stalino represijos.

31.5.2.2 Poetinių grupių – *Маладняк, Полымя, Узвышша* – atstovai ir jų kūryba.

31.5.2.3. Vakarų Baltarusijos literatūra.

31.5.2.4. Baltarusių draugijos Vilniuje.

31.5.2.5. Autoriai ir kūriniai: pvz., Н. Арсеннева (eilėraščiai), З. Бядуля. *Бондар*. М. Гарэцкі. *Дзве душы, Ціхая плынь* (pasirinktinai), М. Зарэцкі. *Ворагі, Дзіўная, Кветка пажоўклая,* Я. Колас. *У палескай глушы*, К. Крапіва. *Хто смяеецца апошнім,* К. Чорны. *Макаркавых Волька, Лявон Бушмар,* А. Куляшоў (eilėraščiai), М. Танк (eilėraščiai), У. Фолкнер. *Пах вербены,* Гіём Апалінэр. *Мост Мірабо, Цень,* С. Цвейг. *Нябачная калекцыя* ir kt.

31.5.3. Literatūra nuo 1941 m.

31.5.3.1. Antrasis pasaulinis karas literatūroje.

31.5.3.2. Totalitarizmo patirtis, tautų persekiojimas.

31.5.3.3. Vertybių krizė XX a. II pusėje pakitusiame pasaulyje. Literatūra – vertybių gynėja.

31.5.3.4. Literatūros amžinosios temos ir motyvai: humanizmas, empatija, gyvenimo prasmės ieškojimas, meilės siekimas, individualizmas, patriotizmas, garbė, maištas ir kt.

31.5.3.5. Šiuolaikinės literatūros ir kultūros temos, idėjos, formos.

31.5.3.6. Autoriai ir kūriniai**:** pvz., П. Броўка, А. Куляшоў, П. Панчанка (eilėraščiai pasirinktiniai), Я. Брыль (2-3 apsakymai pasirinktiniai), В. Быкаў. *Абеліск*, У. Караткевіч. *Паром на бурнай рацэ, Дзікае паляванне караля Стаха, eilėraščiai* (pasirinktinai), Макаёнак. *Зацюканы апостал*, І. Мележ. *Людзі на балоце,* П. Панчанка (eilėraščiai pasirinktinai), М. Танк. Poema *Люцыян Таполя, eilėraščiai* (pasirinktinai), І. Шамякін. *Гандлярка і паэт*, Я. Янішчыц, А. Разанаў, Р. Барадулін, Н. Гілевіч (eilėraščiai pasirinktinai), Э. Хэмінгуэй. *Стары і мора* ir kt.

31.5.4. Kultūros tekstų atranka. Skaityti ir nagrinėti pasirenkami grožinės literatūros ir kultūros tekstai: atspindintys XIX ir XX a. literatūros epochų idėjas, tematiką ir vertybes; baltarusių ir kai kurie kiti visuotinės literatūros kūriniai, kurie padeda suvokti literatūros istoriškumą, sudaryti gimtosios literatūros raidos vaizdą; įvairių rūšių ir žanrų; autorių, kurių kūryba ar kultūrinė veikla susijusi su Lietuva; aukštosios, populiariosios, masinės kultūros pavyzdžiai.

31.5.5. Grožinio teksto analizė, interpretacija ir vertinimas.

31.5.5.1. Lyrikos analizė. Analizuojant lyrikos tekstą mokomasi apibūdinti (tiesioginį ir netiesioginį) lyrinį subjektą, adresatą; atpažinti eilėdaros elementus (eilutę, strofą, rimą); nusakyti eilėraščio vyksmo sudedamąsias dalis (situacijos pradžią, kas vyksta, lyrinio subjekto nuotaikas, jausmų ir minčių apibūdinimą, poetinius vaizdus).

31.5.5.2. Epikos analizė. Analizuojant epikos tekstą mokomasi nagrinėti temą ir problematiką bei jų ryšį su literatūros epocha; aptarti kūrimo būdus, nagrinėjamą pasaulį, laiką, vietą, įvykį, siužetą; palyginti veikėjus, jų santykius, nuotaikas, jausmus, mintis; aptarti tiesioginę, netiesioginę veikėjo charakteristiką; atpažinti pasakojimą pirmuoju ir trečiuoju asmeniu, nurodyti pasakotojo funkciją kūrinyje; nurodyti pagrindinį ir kitus kūrinio veikėjus ir apibūdinti jų ypatybės; nusakyti temą ir pagrindinę teksto mintį; aptarti kūrinio konstrukcinių elementų funkcijas (ekspoziciją, veiksmo užuomazgą, vyksmą, kulminaciją ir atomazgą).

31.5.5.3. Dramos analizė. Analizuojant dramos tekstą mokomasi nurodyti ir aptarti dramos elementus (siužetą, veikėją, sceną, aktą, remarką, repliką, monologą, dialogą, veiksmą); paaiškinti motyvą ir veiksmus; analizuoti veikėjų charakterius ir elgesio priežastis, palyginti charakterius.

31.5.5.4. Literatūros žanrų atpažinimas. Įtvirtinamos žemesnėse klasėse įgytos žinios apie literatūros žanrus, mokomasi nusakyti jų pagrindines ypatybes.

31.5.5.5. Meninė kalba ir jos funkcijos. Mokomasi atpažinti meninės (kalbinės) raiškos priemones, ir nusakyti jų funkcijas tekste: antitezė, paralelizmas, oksimoronas, hiperbolė, epitetas, palyginimas, garsų pamėgdžiojimas, mažybiniai žodžiai, personifikacija, animizacija, retorinis kreipinys, kartojimas, perkeltinės reikšmės žodžiai, anafora, retorinis klausimas, alegorija, parafrazė, simbolis, meninis neologizmas, ekspresyvioji leksika.

31.5.5.6. Grožinio teksto interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti ir vertinti grožinį tekstą: aiškinti alegorinį ir simbolinį literatūros kūrinio turinį; atpažinti literatūriniuose tekstuose ironiją, satyrą, humorą, patosą; apibūdinti jų funkcijas tekste; interpretuoti literatūros kūrinius taikant būtinąjį kontekstą, pvz., istorinį, literatūrinį, politinį, kultūrinį, filosofinį, biografinį, mitologinį, biblinį ir egzistencinį; atpažinti žmogaus vertybių svarbą visuotinės ir tautinės literatūros kūriniuose ir nusakyti jų vaidmenį veikėjo poelgiuose.

31.5.5.7. Kitų kultūros tekstų interpretavimas ir vertinimas. Mokomasi interpretuoti kitus kultūros tekstus: apibūdinti pagrindines filosofines tendencijas ir apibūdinti jų įtaką epochos kultūrai; interpretuoti ir palyginti skirtingus kultūros tekstus; apibūdinti aukštosios, populiariosios, masinės kultūros tekstus.

31.5.6. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

31.5.6.1. teatro, muziejaus, meno parodų ir pan. lankymas;

31.5.6.2. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais, temomis arba literatūrinių ir istorinių epochų reiškiniais;

31.5.6.3. projektinė veikla (dalykiniai ir tarpdalykiniai projektai; mokykliniai, regioniniai ir respublikiniai projektai);

31.5.6.4. mokykliniai, tarpmokykliniai, respublikiniai ir tarptautiniai renginiai (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai);

31.5.6.5. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.);

31.5.6.6. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, jų kūryba ar darbais ir kultūriniais įvykiais.

32. Mokymosi turinys III gimnazijos klasei:

32.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

32.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Įtvirinami įgūdžiai aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelti hipotezes, analizuoti argumentų tinkamumą. Mokomasi atpažinti ir apibūdinti stilistinio registro pokyčius. Mokomasi samprotauti apie tekste keliamas problemas ir sprendimo būdus, interpretuoti ir apibendrinti. Mokomasi išskirti iš teksto prielaidas, tinkamai įvertinti argumentų ir išvadų pagrįstumą, skirti faktus, nuomonę, refleksiją. Mokomasi atpažinti argumentavimo tipus (faktiniai, loginiai ir emociniai argumentai). Mokomasi atskleisti, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus, visuomenės nuomonės ir jų vertybines nuostatas. Mokomasi gautą informaciją panaudoti įvairiems komunikaciniams tikslams. Mokomasi taikyti aktyvaus klausymosi strategijas: nusiteikti klausyti, suprasti ir domėtis, išskirti reikšmingą informaciją. Mokomasi grafine forma pavaizduoti teksto tezes ir ją pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašyti esminius žodžius, kelti klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.

32.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Įtvirtinami įgūdžiai palaikyti ir plėtoti pokalbį, dalyvauti diskusijoje ir debatuose remiantis įvairių sričių žiniomis. Mokomasi polemizuoti, samprotauti apie įvykius, reiškinius ir tekstus, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką.

Įtvirtinami įgūdžiai tinkamai taikyti pokalbio, diskusijos ir debatų taisykles. Mokomasi analizuoti tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas, nagrinėti kalbinį elgesį komunikacijos etikos aspektu. Įtvirtina įgūdžius etiško ir saugaus bendravimo oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje, virtualioje erdvėje.

32.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Tobulinami įgūdžiai pristatyti žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą, plėtoti temą ir mintį, remiantis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Mokomasi teiginius iliustruoti pavyzdžiais, citatomis, kitų autorių mintimis. Mokomasi vartoti retorines ir neverbalinės

raiškos priemones, atsižvelgiant į daromą poveikį klausytojui. Mokomasi prisitaikyti prie kintančios komunikavimo situacijos.Tobulinami įgūdžiai derinti tekstą su iliustracine medžiaga, pasitelkti technologijomis ir internetiniais ištekliais. Mokomasi proginės kalbos specifikos: parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Tobulinami įtikinamos kalbos rengimo ir pristatymo įgūdžiai. Mokomasi oratorystės meno. Mokomasi atsižvelgti į retorinės situacijos veiksnius (pvz. kalbėtojas, klausytojas, įvykis, kalba), panaudoti šią informaciją rengiant ir pristatant kalbą skirtingose socialinio gyvenimo situacijose. Mokomasi taikyti kalbėjimo strategijas: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, įvairiomis technologijomis, siekti pranešimo aiškumo ir įtaigumo. Mokomasi aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raišką, poveikį klausytojui, sutelkti dėmesį į sąsajas tarp pagrindinės minties, argumentų ir išvadų. Mokomasi atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti ją pranešimui tobulinti.

32.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

32.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokiniai taiko pažintas žemesnėse klasėse strategijas įvairiose naujuose mokymosi kontekstuose.

32.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti, grupuoti, kritiškai vertinti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių. Mokomasi įžvelgti teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines manipuliacijas. Skaitant sudėtingesnius tekstus mokomasi įvardyti teksto temą, problemą, nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas, idėjas, vertybes, išreikšti savo nuomonę apie tekstą. Mokomasi nagrinėti teksto problemą ir jos sprendimo būdus, analizuoti argumentų tinkamumą, skirti faktus, nuomonę, refleksiją, aptarti pranešimo funkcijas (informacinę, ekspresinę, įtikinamąją, poetinę). Mokomasi atpažinti ir aptarti įvairių tekstų žanrus: moksliniai tekstai (pvz., paskaita, referatas, mokslinis straipsnis); administraciniai tekstai (pvz., gyvenimo aprašymas, motyvacinis laiškas, protokolas, prašymas). Mokomasi atpažinti ir aptarti elektroninių tekstų žanrų ypatumus: elektroninis laiškas, tinklaraštis, internetinės diskusijos, komentarai, klausimais ir atsakymai FAQ, pokalbių svetainės “chat“ ir kt. Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą, išreikšti savo nuomonę apie raiškos priemonių funkcionalumą. Mokomasi taikyti įvairius kriterijus vertinant tekstą: informatyvumas, aktualumas, estetiškumas, originalumas. Mokomasi įvertinti informacijos šaltinio patikimumą, informacijos objektyvumą ir subjektyvumą, teisingumą ir „melagingumą“; atpažinti manipuliacijų ir propagandos apraiškas. Diskutuojama apie žiniasklaidos paskirtį ir poveikį.

32.2.3. Tekstų atranka. Parenkami įvairų socialinį kultūrinį kontekstą apimantys gana abstrakčios tematikos įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete ir kitose medijose: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai (pvz., interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, publicistiniai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laiškai, įvairūs žodynai; reklama, schemos, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Mokomasi rinkti informaciją atsižvelgiant į savo poreikius, interesus, gebėjimus ir įvairius sociokultūrinius kontekstus.

32.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

32.3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas.

32.3.1.1. Teksto kūrimo gebėjimai. Kartojamas ir gilinamas pagrindinio ugdymo mokymosi turinys. Mokomasi tikslingai vartoti formaliojo (paviršinės struktūros) rišlumo priemones: jungtukus ir kitus žodžius ir posakius, signalizuojančius perėjimą nuo vienos minties prie kitos. Mokomasi tikslingai vartoti semantinio rišlumo priemones: temos pasikartojimas / kartojimas visame tekste; ryšių tarp atskirų teksto dalių signalizavimas (priežastis-pasekmė, problema-sprendimas, tezė-įrodymas, argumentas-kontrargumentas, keli vienarūšiai pavyzdžiai-apibendrinimas ir t.t.). Redaguojant, taisant ir tobulinant tekstą mokomasi siekiant teksto taisyklingumo, aiškumo, rišlumo taikomos taisyklės, tinkamai vartojamos leksinės ir gramatinės konstrukcijos. Mokomasi tinkamai vartoti kuriamame tekste abstrakcinę leksiką ir svetimžodžius.

32.3.1.2. Strategijos. Mokomasi pasirinkti teksto kūrimo, rašymo ir tobulinimo strategiją ir principus ir juos taikyti. Tobulinami gebėjimai redaguoti savo ir kitų autorių tekstus tikslingai naudojantis įvairiais elektroniniais ir neelektroniniais žodynais ir kitais informacijos šaltiniais.

32.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Mokomasi kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų ir atsižvelgiant į komunikacinę situaciją: samprotavimo rašinį problemine tema, literatūrinio ar kito kultūros teksto interpretaciją, mokslo populiarinimo teksto santrauką, referatą, viešą kalbą, oficialų laišką, kūrybinius bandymus (pvz. straipsnis, reportažas, feljetonas, interviu ir t.t.).

32.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas. Tobulinami pagrindinio ugdymo programos pakopoje įgyti gebėjimai.

32.4. Kalbos pažinimas:

32.4.1. Kalbos atmainų ir tekstų įvairovė. Mokomasi atpažinti ir aptarti tekstų kalbinės (leksines, gramatines) raiškos priemones įvairiuose tekstų žanruose. Mokomasi nurodyti ir aptarti elektroninių tekstų raiškos ypatumus (leksika, sutrumpinimai ir santrumpos; rašyba, skyryba, kiti grafiniai ženklai). Aptariant neverbalinės raiškos priemones (iliustracijas, schemas, grafinis išdėstymas ir pan.) paaiškinama, kaip verbalinės ir neverbalinės raiškos priemonės dera tarpusavyje. Mokomasi skirti kalbos funkcinius stilius (šnekamasis, kanceliarinis / administracinis, mokslinis), aptarti jų kalbinę raišką ir vartojimo sritis. Mokomasi skirti žodžių bei gramatinių formų ir konstrukcijų stilistinius atspalvius, nurodyti jų vartojimo sritį. Mokomasi nurodyti ir apibūdinti sakytinės ir rašytinės kalbos skirtumus. Susipažįstama su bendrinės kalbos sąvoka ir arealine gimtosios kalbos diferenciacija. Mokomasi nurodyti bendrinio ir regioninio kalbos variantų vartojimo sritis.

32.4.2. Kalbinė komunikacija ir kalbos kultūra. Susipažįstama su kalbos kultūros sąvoka, su dviem bendrinės kalbos normos lygmenimis, jų taikymo sritimis (baltar. *гутарковы стыль і кніжныя стылі*). Plėtojama abstrakcinė ir specifinė leksika susijusi su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis. Gilinami įgūdžiai rūpintis kalbos taisyklingumu. Mokomasi vertinti ir redaguoti tekstus stilistiniu (parinkti tinkamą leksiką ir gramatines konstrukcijas, vengti leksinių ir gramatinių pasikartojimų) ir estetiniu (kūrybiškai vartoti palyginimus, epitetus, metaforas, perifrazes ir kitas stilistines kalbos priemones) atžvilgiais. Gilinami įgūdžiai teksto rišlumui pasiekti. Mokomasi įžvelgti ir aptarti formaliojo ir semantinio rišlumo apraiškas. Mokomasi suvokti kalbos etiketą kaip kiekvieno žmogaus vidinės kultūros raišką, įžvelgti ir aptarti kalbos etiketo elementus. Mokomasi taikyti atitinkamas kalbos etiketo priemones ir vartoti tinkamus kreipinius į adresatą įvairiose (oficialiose ir neoficialiose) komunikacinėse situacijose.

32.4.3. Gimtosios kalbos raida ir jos sąsajos su kitomis kalbomis. Mokomasi suprasti kalbą kaip dinamišką reiškinį, susijusį su tautos istorija ir tarpkultūriniais ryšiais. Chronologiškai aptariami leksiniai skoliniai gimtojoje kalboje, atsižvelgiant į jų šaltinį, istorines ir kultūrines jų atsiradimo aplinkybes. Susipažindinama su archaizmo sąvoka, mokomasi atpažinti archaizmus ankstesnių epochų tekstuose (pvz., dokumentuose, laiškuose, grožiniuose tekstuose ir pan.). Aptariami kalbų kontaktai daugiakultūrėje aplinkoje. Mokomasi įžvelgti ir aptarti kitų kalbų įtaką (interferenciją) gimtajai kalbai, pvz., skolinius ir vertinius leksikos ir gramatikos lygmenyje.

32.5. Literatūros ir kultūros pažinimas. Mokomasi įvairiais aspektais nagrinėti pateiktas privalomas problemines temas pasirenkant ir gretinant grožinės literatūros kūrinius ir kitus įvairius kultūros tekstus. Aptariama skaitomų skirtingų epochų kūrinių idėjų ir motyvų įtaka šiuolaikinei kultūrai. Skaityti pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos iš privalomų ir rekomenduojamų kūrinių sąrašų atsižvelgiant į tekstų atrankos kriterijus.

32.5.1. Nagrinėjama problematika:

32.5.1.1. Žmogus istorijos sūkuryje. Individo vaidmuo istorijoje: kova ir bejėgystė prieš istorijos mechanizmus. Tautos likimo dramatizmas. Tautinio išsivadavimo kova. Santvarkos kaita. Valdžia ir žmogus. Istorinės tiesos ir meninės išmonės santykis. Karas ir jo vaizdavimo būdai. Skirtingos patriotizmo sampratos.

32.5.1.2. Žmogus ir tradicija. Antikinės kultūros atspindžiai literatūroje ir menuose. Krikščionybės tradicijos Europos ir baltarusių kultūroje. Tautinės tradicijos ir kultūros

ženklai literatūroje. Šeimos vaidmuo pažįstant ir tęsiant tradicijas. Kūrėjų ir jų kartų dialogas literatūroje.

32.5.1.3. Žmogus tarp kitų žmonių. Individo laisvė ir atsakomybė. Žmogaus teisė į laimę ir pareiga artimiesiems, visuomenei ir tautai. Socialinė hierarchija ir antagonizmai visuomenėje: jų priežastis ir pasekmės. Jaunystė – branda – senatvė: žmogiškosios būties tarpsniai. Savigarba ir pagarba kitiems. Nesitaikstančios su pasauliu asmenybės.

32.5.1.4. Žmogus vertybių pasaulyje. Universaliosios vertybės ir jų reikšmė žmogaus gyvenime. Žmogus tarp gėrio ir blogio. Žmogaus ryšys su gamta. Gyvenimo prasmės ir savo vietos gyvenime ieškojimas.

32.5.1.5. Žmogaus tapatybės apraiškos. Tautinės tapatybės elementai: kalba, kultūra, religija, tradicijos. Jų vaidmuo globalizacijos laikais. Kosmopolitizmas. Tolerancija kitoms kultūroms, kalboms, papročiams. Kultūrinė istorinė atmintis.

32.5.2. Literatūros ir kitų kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į pateiktą problematiką, skaityti ir nagrinėti pasirenkami kūriniai (arba jų ištraukos) iš privalomų ir rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašo: įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; priskiriami kitiems kultūros tekstams (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.). Privalomų kūrinių sąraše pateikti kūriniai, kuriuos reikia perskaityti ir išsamiai išnagrinėti. Kitiems (rekomenduojamiems) autoriams ir kūriniams skiriama žymiai mažiau laiko, jie gali būti naudojami kaip kontekstai privalomų kūrinių interpretacijai ir nagrinėjamos problematikos aptarimui. Kūrinių nagrinėjimo tvarką, atsižvelgdamas į individualiąją programą, nustato pats mokytojas. Mokytojas taip pat savo nuožiūra gali pasirinkti, kokius kūrinius arba jų ištraukas iš privalomų ir rekomenduojamų kūrinių sąrašo tikslinga pasirinkti nurodytoms problemoms nagrinėti. Rekomenduojamas kūrinių sąrašas gali būti koreguojamas mokytojo atsižvelgiant į mokinių pasiūlymus, poreikius ir kitas aplinkybes.

32.5.3. Privalomų kūrinių sąrašas:

Сафокл *Антыгона*

М. Гусоўскі *Песня пра зубра*

У. Шэкспір *Гамлет*

В. Дунін-Марцінкевіч *Пінская шляхта*

Ф. Багушэвіч *Тралялёначка*

М. Багдановіч *Апокрыф*

Цётка *Успаміны з паездкі ў Фінляндыю*

А. Гарун *Пан Шабуневіч*

Я. Купала *Раскіданае гняздо*

Я. Колас *У палескай глушы*

М. Гарэцкі *У чым яго крыўда?*

32.5.4. Rekomenduojamų kūrinių sąrašas: Эсхіл *Прыкуты Праметэй*, Вергілій *Энеіда*, К. Тураўскі *Словы, Казанні, Прытчы*, *Слова пра паход Ігаравы,* В. Дунін-Марцінкевіч *Шчароўскія дажынкі,* Ядвігін Ш. *Золата*, А. Гарун. *У Панасавым сяле,* К. Марашэўскі. *Камедыя, Стомлены д'ябал*, Я. Купала. *Тутэйшыя,* Я. Колас *Сымон-музыка,* М. Гарэцкі *Дзве душы*, Я. Нёманскі *Маці*, Ф. Аляхновіч *Ненапісаная п'еса*, *У кіпцюрах ГПУ*, К. Чорны *Люба Лук'янская*, Дж. Оруэл *Ферма* , Г. Бёль *Дом без гаспадара,* І. Мележ *Подых навальніцы,* Э. Хемінгуэй *Стары і мора*, М. Матукоўскі *Мудрамер,* К. Караткевіч *Чазенія,* Н. Гілевіч *Родныя дзеці,* В. Быкаў *Жоўты пясочак*, В. Карамазаў *Бежанцы*, У. Сауліч *Сабака з залатым зубам*, Р. Баравікова *Барбара Радзівіл*, С. Дубавец *Практыкаванні,* А. Аблажэй *Броўнаўскія думкі*, С. Ворса *Горад аслеплых скрыжаляў*, Я. Хвалей *Прынцэса з тусоўкі*, Л. Рублеўская *Авантуры Пранціша Вырвіча,* А. Петрашкевіч *Прарок для Айчыны*, А. Дудараў *Чорная панна Нясвіжа*, І. Пташнікаў *Французжанкі,* А. Дзялендзік *Смак яблыка,* А. Брава *Камендантскі час для ластавак,* З. Бойка *Крывавая Мэры* ir kt.

32.5.5. Rekomenduojamų autorių eilėraščiai pasirinktinai: Ф. Петрарка, А. Міцкевіч, Ф. Багушэвіч, Я. Купала, Я. Колас, М. Багдановіч, А. Гарун, Н. Арсеннева, А. Куляшоў, П.

Панчанка, М. Танк, Л. Геніюш, У. Караткевіч, Н. Гілевіч, А. Вярцінскі, Р. Барадулін, Г. Бураўкін, У. Някляеў, С. Законнікаў, А. Разанаў, Я. Янішчыц, Л. Дранько-Майсюк, А. Мінкін, Т. Сапач, З. Дудзюк, Я. Сіпакоў, Э. Валасевіч, Н. Мацяш, А. Хадановіч, Э. Акулін, Л. Рублеўская ir kt.

32.5.6. Grožinio teksto analizė, interpretacija, kontekstai ir vertinimas

32.5.6.1. Analizė ir interpretacija. Analizuojant ir interpretuojant kūrinį mokomasi remtis literatūros teorijos išmanymu, įgytu pagrindinėje mokykloje, ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. Nagrinėjant epikos / dramos / lyrikos kūrinį mokomasi tinkamai vartoti literatūrologijos sąvokas, pažintas pagrindinėje mokykloje. Mokomasi sieti interpretaciją su analize pasirinktu analizės aspektu, skaitytojo kultūrine, literatūrine ir gyvenimo patirtimi. Mokomasi atpažinti ir aptarti literatūros kūrinyje išreikštas vertybes. Mokomasi aptarti raiškos priemonių ir meninių detalių funkcijas tekste. Mokomasi analizuoti epikos / lyrikos / dramos kūrinius žanro, tematikos, problematikos, kalbinės raiškos ir kt. aspektais, pasirinkti tinkamą kūrinio analizės aspektą, kryptingai vedantį prie interpretacijos. Mokomasi lyginti skirtingus kūrinius. Mokomasi atpažinti ir aptarti kalbinę stilizaciją literatūros kūriniuose, nusakyti jos tipus. Mokomasi apibūdinti romano kaip žanro ypatumus, išskirti romano rūšis – epinį romaną socialinį, psichologinį romaną, įvardyti jų ypatumus. Mokomasi nusakyti ir apibrėžti klasikinio pasakojimo specifiką ir autoriaus pozicijos išreiškimo būdus. Remiantis dramos analizės išmanymu, mokomasi apibūdinti klasikinės dramos kūrinių ypatumus, įžvelgti pagrindinius dramos kaitos etapus ir palyginti pasikeitimus su klasikine drama.

32.5.6.2. Interpretacija ir kontekstai. Mokomasi interpretuoti kūrinį literatūros raidos, kultūros, istorijos, filosofijos idėjų ir kt. kontekstuose. Mokomasi atpažinti kūrinyje gimtosios ir visuotinės kultūros ženklus, skirtingų kultūrų, epochų vertybes, požiūrius ir kitus bruožus. Interpretuojant kūrinį, mokomasi kelti ir tikrinti hipotezes remiantis tekstu ir kontekstais. Mokomasi taikyti įvairius kūrinio interpretacijos būdus, palyginti įvairių interpretacijų galimybes.

32.5.6.3. Vertinimas. Mokomasi argumentuotai vertinti ir lyginti literatūros kūrinius estetiškumo, meninės raiškos, pažinimo, aktualumo, originalumo, daugiareikšmiškumo ir kt. aspektais, panaudojant analizės ir interpretacijos išvadas. Mokomasi lyginti literatūros kūrinius su kitais kultūros tekstais (*pvz., filmu, spektakliu ir kt.)* įvairiais aspektais. Mokomasi paaiškinti, kaip literatūra ir menas paveikia įvairių skaitytojų, kultūros vartotojų estetinius, emocinius ir intelektualinius išgyvenimus.

32.5.7. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, įgyvendinti savo kultūrinius interesus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

32.5.7.1. susipažinimas su žymiausiais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, jų kūryba ar darbais ir aktualiais kultūriniais įvykiais ir reiškiniais naudojantis įvairiomis medijomis; susipažinimas su baltarusių literatūrai svarbiu istoriniu kultūriniu kontekstu kultūrai istoriniais įvykiais ir procesais;

32.5.7.2. susipažinimas su lokalia, regionine Lietuvos kultūra, su įvairialypės kultūrinės bendruomenės fenomenu;

32.5.7.3. teatro, muziejaus, meno parodų, renginių ir pan. lankymas;

pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais, mokymosi turinyje numatyta nagrinėjama problematika, aktualiais kultūros reiškiniais;

32.5.7.4. dalyvavimas projektinėje veikloje (dalykiniuose ir tarpdalykiniuose projektuose; mokykliniuose, regioniniuose ir respublikiniuose projektuose);

32.5.7.5. dalyvavimas mokykliniuose, tarpmokykliniuose, respublikiniuose ir tarptautiniuose renginiuose (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai), jų organizavimo procese;

32.5.7.6. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.).

33. Mokymosi turinys IV gimnazijos klasei:

33.1. Kalbėjimas, klausymas ir sąveika:

33.1.1. Įvairių tekstų klausymas ir supratimas. Įtvirinami įgūdžiai aktyviai klausytis amžiaus tarpsnį atitinkančių grožinių ir negrožinių tekstų iš įvairių šaltinių (pvz., televizijos ir radijo laidų), perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru ir skirtingomis intonacijomis, formuluoti teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelti hipotezes, analizuoti argumentų tinkamumą. Mokomasi atpažinti ir apibūdinti stilistinio registro pokyčius. Mokomasi samprotauti apie tekste keliamas problemas ir sprendimo būdus, įtvirtinami teksto interpretavimo ir apibendrinimo įgūdžiai. Mokomasi išskirti iš teksto prielaidas, tinkamai įvertinti argumentų ir išvadų pagrįstumą, skirti faktus, nuomonę, refleksiją. Mokomasi atpažinti argumentavimo tipus (faktiniai, loginiai ir emociniai argumentai).Mokomasi atskleisti, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus, visuomenės nuomonės ir jų vertybines nuostatas. Įtvirtinami įgūdžiai gautą informaciją panaudoti įvairiems komunikavimo tikslams. Įtvirtinami įgūdžiai aktyvaus klausymosi strategijų: nusiteikti klausytis, suprasti ir domėtis, išskirti reikšmingą informaciją, grafine forma pavaizduoti teksto tezes ir jas pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašyti esminius žodžius, kelti klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui.

33.1.2. Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose. Įtvirtinami įgūdžiai palaikyti ir plėtoti pokalbį, dalyvauti diskusijoje ir debatuose remiantis įvairių sričių žiniomis. Mokomasi polemizuoti, samprotauti apie įvykius, reiškinius ir tekstus, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką.

Įtvirtinami įgūdžiai tinkamai taikyti pokalbio, diskusijos ir debatų taisykles. Mokomasi analizuoti tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas, nagrinėti kalbinį elgesį komunikacijos etikos aspektu. Įtvirtina įgūdžius etiško ir saugaus bendravimo oficialioje ir neoficialioje komunikacinėje situacijoje, virtualioje erdvėje.

33.1.3. Sakytinio teksto pristatymas. Mokomasi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. Įtvirtinami įgūdžiai pristatyti žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą, plėtoti temą ir mintį, remiantis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Mokomasi teiginius iliustruoti pavyzdžiais, citatomis, kitų autorių mintimis. Mokomasi vartoti retorines ir neverbalinės raiškos priemones, atsižvelgiant į daromą poveikį klausytojui. Mokomasi prisitaikyti prie kintančios komunikavimo situacijos. Įtvirtinami įgūdžiai derinti tekstą su iliustracine medžiaga, pasinaudoti technologijomis ir interneto ištekliais. Mokomasi proginės kalbos specifikos: parengti (planuoti, rengti ir sakyti) viešosios kalbos tekstą atsižvelgiant į temos pobūdį, tikslus ir poveikį klausytojui, tikslingai vartoti retorines (leksines, sintaksines) ir neverbalines raiškos priemones, paremti pristatymą vaizdine medžiaga. Įtvirtinami įtikinamos kalbos rengimo ir pristatymo įgūdžiai. Mokomasi oratorystės meno. Mokomasi atsižvelgti į retorinės situacijos veiksnius (pvz., kalbėtojas, klausytojas, įvykis, kalba), panaudoti šią informaciją rengiant ir pristatant kalbą skirtingose socialinio gyvenimo situacijose. Įtvirtinami įgūdžiai kalbėjimo strategijų: pristatyti tekstą žodžiu, naudotis planu, įvairiomis technologijomis, siekti pranešimo aiškumo ir įtaigumo. Mokomasi aptarti savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, turinį ir raišką, poveikį klausytojui, sutelkti dėmesį į sąsajas tarp pagrindinės minties, argumentų ir išvadų. Mokomasi atsižvelgti į suteiktą grįžtamąją informaciją, panaudoti ją pranešimui tobulinti.

33.2. Skaitymas ir teksto supratimas:

33.2.1. Skaitymo technika ir teksto supratimo strategijos. Mokiniai taiko pažintas žemesnėse klasėse strategijas įvairiose naujuose mokymosi kontekstuose.

33.2.2. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas. Mokomasi įžvelgti teksto nevienareikšmiškumo apraiškas, atpažinti tiesioginę ir netiesioginę informaciją; sieti, lyginti, grupuoti, kritiškai vertinti ir apibendrinti skirtingos raiškos informaciją iš kelių įvairių šaltinių. Skaitant sudėtingesnius tekstus mokomasi įvardyti teksto temą, problemą, nurodyti esmines ir neesmines detales, faktus, atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą; aptarti teksto vertę, problemas, idėjas, vertybes, išreikšti savo nuomonę apie tekstą. Mokomasi nagrinėti teksto problemą ir jos sprendimo būdus, analizuoti argumentų tinkamumą, skirti faktus, nuomonę, refleksiją, tiesiogines ir netiesiogines komunikacijos dalyvių intencijas, pvz., ironija, sarkazmas, agresija, provokacija, įtaiga. Mokomasi atpažinti įvairių tekstų žanrus: žurnalistiniai tekstai

(informacinius, pvz., pranešimas, interviu; publicistinius, pvz., reportažas, recenzija, feljetonas, komentaras); reklaminiai tekstai (komercinė ir socialinė reklama). Mokomasi atpažinti raiškos priemones, paaiškinti jų prasmę ir tikslingumą, išreikšti savo nuomonę apie raiškos priemonių funkcionalumą. Mokomasi taikyti įvairius kriterijus vertinant tekstą: informatyvumas, aktualumas, estetiškumas, originalumas. Mokomasi paaiškinti, kaip siejasi tekstas ir jį lydintis vaizdas, garsas. Mokomasi įvertinti informacijos šaltinio patikimumą, informacijos objektyvumą ir subjektyvumą, teisingumą ir „melagingumą“, kalbines manipuliacijas ir propagandos apraiškas. Mokomasi atpažinti, kaip naujosios medijos įvairiomis priemonėmis paveikia vartotojus. Diskutuojama apie žiniasklaidos paskirtį ir poveikį. Mokomasi įžvelgti teksto santykį su kitais kultūros objektais.

33.2.3. Tekstų atranka. Parenkami įvairų socialinį kultūrinį kontekstą apimantys gana abstrakčios tematikos įvairaus pobūdžio tekstai knygose, periodiniuose leidiniuose, internete ir kitose medijose: publicistiniai, dalykiniai, informaciniai (pvz., interviu, enciklopedijų, žinynų straipsniai, publicistiniai ir mokslo populiarieji straipsniai, viešosios kalbos, dienoraščiai, atsiminimai, laiškai, įvairūs žodynai; reklama, schemos, internetinių diskusijų forumai, televizijos ir radijo laidos, filmai, spektakliai). Mokomasi rinkti informaciją atsižvelgiant į savo poreikius, interesus, gebėjimus ir įvairius sociokultūrinius kontekstus. Aptariami informacijos atrankos, sisteminimo ir apibendrinimo principai. Mokomasi sisteminti ir apibendrinti informaciją iš kelių skirtingų šaltinių.

33.3. Rašymas ir teksto kūrimas:

33.3.1. Rišlaus teksto kūrimas ir redagavimas. Kartojamas ir gilinamas III gimnazijos klasės ugdymo mokymosi turinys. Mokomasi tikslingai vartoti formaliojo (paviršinės struktūros) rišlumo priemones: pasikartojimus (pažodinius, ne pažodinius / netikslius leksinius ir gramatinius); motyvuotai parinkti žodžių tvarką sakinyje. Mokomasi naudotis semantinio rišlumo priemonėmis: paslėptu autoriaus ir skaitytojo dialogu (klausimas-atsakymas).

33.3.2. Tekstų tipai ir žanrai. Tobulinami gebėjimai kurti įvairaus pobūdžio tekstus, paisant žanro reikalavimų: samprotavimo rašinį, literatūrinio teksto interpretaciją, viešą kalbą.

33.3.3. Rašymo technika ir rašyba, teksto pateikimas. Tobulinami įgyti įgūdžiai.

33.4. Kalbos pažinimas:

33.4.1. Kalbos atmainų ir tekstų įvairovė. Tobulinami gebėjimai atpažinti ir aptarti tekstų kalbinės (leksinės, gramatinės) raiškos priemones įvairiuose tekstų žanruose, verbalinės ir neverbalinės raiškos priemonių dermę. Mokomasi skirti kalbos funkcinius stilius (grožinis, publicistinis), aptarti jų kalbinę raišką ir vartojimo sritis. Susipažįstama su socialine dabartinės gimtosios kalbos diferenciacija (pvz., profesinių ir socialinių grupių žargonas). Mokomasi įžvelgti ir aptarti jaunimo kalbos ypatumus ir nurodyti jos vartojimo sritis. Mokomasi nurodyti tekste ir aptarti kalbinės stilizacijos (archaizacijos, šnekamosios kalbos, tarmės, žargono stilizacijos) atvejus.

33.4.2. Kalbinė komunikacija ir kalbos kultūra. Plėtojama abstrakcinė ir specifinė leksika susijusi su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis. Gilinami įgūdžiai rūpintis kalbos taisyklingumu ir teksto estetika. Mokomasi parinkti tinkamą žodžių tvarką sakinyje, siekiant rišlumo. Mokomasi redaguojant savo tekstą atpažinti ir taisyti tipines klaidas. Mokomasi suvokti kalbos etiketą kaip tautos kultūros dalį, įžvelgti ir aptarti baltarusių kalbos etiketo savitumą lyginant su kitomis kalbomis.

33.4.3. Gimtosios kalbos raida ir jos sąsajos su kitomis kalbomis. Mokomasi suprasti ir aptarti baltarusių kalbos leksikos plėtotės būdus: žodžių darinius, semantinius naujadarus ir skolinius, pateikti jų pavyzdžių. Aptariamas globalizacijos procesų poveikis gimtosios kalbos leksikos raidai, remiantis konkrečiais pavyzdžiais.

Gretinami gimtosios ir kitos kalbos tekstai ir jų kalbinės raiškos (leksikos ir gramatikos lygmenyje) elementai.

33.5. Literatūros ir kultūros pažinimas. Mokomasi įvairiais aspektais nagrinėti pateiktas privalomas temas pasirenkant ir gretinant grožinės literatūros kūrinius ir įvairius kultūros tekstus. Skaitomi XX ir XXI a. kūriniai; aptariama jų problematika; įžvelgiamos jų sąsajos su kitų epochų kūriniais ir kultūros tekstais. Skaityti pasirenkami kūriniai arba jų ištraukos iš privalomų ir rekomenduojamų kūrinių sąrašų atsižvelgiant į tekstų atrankos kriterijus.

33.5.1. Nagrinėjama problematika:

33.5.1.1. Skirtingos istorinės atmintys. Istoriniai įvykiai ir atskiro asmens išgyvenimai. Asmens ir jo vertybių išbandymas. Patriotizmas. Valdžios vaizdiniai. Įvairūs karo vaizdavimo būdai.

33.5.1.2. Tradicija ir naujos paieškos. Tautinių vertybių idealizavimas ir polemika su tradicija. Prisirišimas prie tradicijos ir jos "laužymas". Kūrėjų dialogas su literatūrine tradicija. Aukštoji ir masinė kultūra. Populiariosios kultūros apraiška ir jų vertinimas.

33.5.1.3. Žmogus – sociali būtybė. Žmogus kitų žmonių kančios ir nelaimių akivaizdoje. Normos ir stereotipai tarpasmeniniuose santykiuose. Tapatinimasis su savąja karta. Kartų polilogas. Žmogiškumas kaip dovana ir įpareigojimas. Pilietiškumo nuostata.

33.5.1.4. Vertybių universalumas ir kaita. Vertybės ir antivertybės. Dvasingumas, idealizmas ir materialiosios vertybės. Laisvas vertybių pasirinkimas: šiuolaikinio žmogaus orientyrai. Skirtingi gyvenimo modeliai. Žmogiškumas kaip vienijanti vertybė.

33.5.1.5. Tapatybės paieškos daugiakultūriniame pasaulyje. Lokalinė tapatybė. Gimtinės vaizdiniai. Tapatybės problemos daugiatautėje ir daugiakultūrėje aplinkoje. Tolerancijos idėjos sklaida. „Svetimo" problema.

33.5.2. Literatūros ir kitų kultūros tekstų atranka. Atsižvelgiant į pateiktą problematiką, skaityti ir nagrinėti pasirenkami kūriniai (arba jų ištraukos): iš privalomų ir rekomenduojamų autorių ir kūrinių sąrašo; įvairių rūšių ir žanrų; klasikinių ir šiuolaikinių autorių; žymiausių gimtosios ir visuotinės literatūros atstovų; autorių, kurių kūryba ar biografija susijusi su Lietuva; priskiriami kitiems kultūros tekstams (pvz., spektakliai, filmai, publicistika, muzikos kūriniai, televizijos laidos, dailė ir grafika, komiksai, reklama ir pan.). Privalomų kūrinių sąraše pateikti kūriniai, kuriuos reikia perskaityti ir išsamiai išnagrinėti. Kitiems (rekomenduojamiems) autoriams ir kūriniams skiriama žymiai mažiau laiko, jie gali būti naudojami kaip kontekstai privalomų kūrinių interpretacijai ir nagrinėjamos problematikos aptarimui. Kūrinių nagrinėjimo tvarką, atsižvelgdamas į individualiąją programą, nustato pats mokytojas. Mokytojas taip pat savo nuožiūra gali pasirinkti, kokius kūrinius arba jų ištraukas iš privalomų ir rekomenduojamų kūrinių sąrašo tikslinga pasirinkti nurodytoms problemoms nagrinėti. Rekomenduojamas kūrinių sąrašas gali būti koreguojamas mokytojo atsižvelgiant į mokinių pasiūlymus, poreikius ir kitas aplinkybes.

33.5.3. Privalomų kūrinių sąrašas:

К. Чорны. *Лявон Бушмар*

І. Мележ *Людзі на балоце*

К. Караткевіч. *Каласы пад сярпом тваім*

В. Быкаў. *Аблава*

С. Алексіевіч. *Чарнобыльская малітва*

А. Дудараў. *Князь Вітаўт*

33.5.4. Rekomenduojamų kūrinių sąrašas: Эсхіл *Прыкуты Праметэй*, Вергілій *Энеіда*, К. Тураўскі *Словы, Казанні, Прытчы*, *Слова пра паход Ігаравы,* В. Дунін-Марцінкевіч *Шчароўскія дажынкі,* Ядвігін Ш. *Золата*, А. Гарун. *У Панасавым сяле,* К. Марашэўскі. *Камедыя, Стомлены д'ябал*, Я. Купала. *Тутэйшыя,* Я. Колас *Сымон-музыка,* М. Гарэцкі *Дзве душы*, Я. Нёманскі *Маці*, Ф. Аляхновіч *Ненапісаная п'еса*, *У кіпцюрах ГПУ*, К. Чорны *Люба Лук'янская*, Дж. Оруэл *Ферма* , Г. Бёль *Дом без гаспадара,* І. Мележ *Подых навальніцы,* Э. Хемінгуэй *Стары і мора*, М. Матукоўскі *Мудрамер,* К. Караткевіч *Чазенія,* Н. Гілевіч *Родныя дзеці,* В. Быкаў *Жоўты пясочак*, В. Карамазаў *Бежанцы*, У. Сауліч *Сабака з залатым зубам*, Р. Баравікова *Барбара Радзівіл*, С. Дубавец *Практыкаванні,* А. Аблажэй *Броўнаўскія думкі*, С. Ворса *Горад аслеплых скрыжаляў*, Я. Хвалей *Прынцэса з тусоўкі*, Л. Рублеўская *Авантуры Пранціша Вырвіча,* А. Петрашкевіч *Прарок для Айчыны*, А. Дудараў *Чорная панна Нясвіжа*, І. Пташнікаў *Французжанкі,* А. Дзялендзік *Смак яблыка,* А. Брава *Камендантскі час для ластавак,* З. Бойка *Крывавая Мэры* ir kt.

33.5.5. Rekomenduojamų autorių eilėraščiai pasirinktinai: Ф. Петрарка, А. Міцкевіч, Ф. Багушэвіч, Я. Купала, Я. Колас, М. Багдановіч, А. Гарун, Н. Арсеннева, А. Куляшоў, П. Панчанка, М. Танк, Л. Геніюш, У. Караткевіч, Н. Гілевіч, А. Вярцінскі, Р. Барадулін, Г. Бураўкін, У. Някляеў, С. Законнікаў, А. Разанаў, Я. Янішчыц, Л. Дранько-Майсюк, А. Мінкін,

Т. Сапач, З. Дудзюк, Я. Сіпакоў, Э. Валасевіч, Н. Мацяш, А. Хадановіч, Э. Акулін, Л. Рублеўская ir kt.

33.5.6. Grožinio teksto analizė, interpretacija, kontekstai ir vertinimas.

33.5.6.1. Analizė ir interpretacija. Analizuojant ir interpretuojant kūrinį remiamasi anksčiau įgytų literatūros teorijos ir literatūros raidos išmanymu ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. Tobulinami analizavimo ir interpretavimo įgūdžiai / gebėjimai, numatyti 11 klasės mokymosi turinyje. Mokomasi atpažinti modernaus kūrinio ypatumus, lyginti jį su klasikinių kūrinių bruožais. Mokomasi atpažinti ir apibūdinti XX-XXI a. skirtingų poezijos krypčių naujų formų paieškas (nauji eiledaros ypatumai, nauja poetinė kalba, klasikinių kanonų nepaisymas, žaidimai su klasikine poetine tradicija, kalbos normomis ir kt.). Mokomasi analizuoti XX-XXI a. skirtingų literatūros krypčių epikos kūrinius. Mokomasi nusakyti ir apibrėžti modernaus pasakojimo specifiką (pvz., fragmentiškumas, intertekstualumas, laiko plotmių įvairovė, pasakotojo vaidmens pasikeitimas). Mokomasi nusakyti ir apibrėžti klasikinės ir modernios dramos kūrinių panašumus ir skirtumus.

33.5.6.2. Interpretacija ir kontekstai. Interpretuojant kūrinį remiamasi literatūros raidos, kultūros, istorijos, filosofijos idėjų ir kt. kontekstais. Mokomasi įžvelgti ir aptarti literatūros kūrinio intertekstualumą turinio ir raiškos lygmenyse. Mokomasi nurodyti panašumus ir skirtumus tarp įvairių literatūros kūrinių ir aptarti juos. Mokomasi aptarti pagrindinius kūrinių motyvus ir problematiką, siejant literatūros kūrinius su įvairiais kultūros tekstais. Mokomasi palyginti savo interpretaciją su kitomis interpretacijomis (pvz., literatūrinėje kritikoje, teatro spektaklyje, kūrinio ekranizacijoje).

33.5.6.3. Vertinimas. Literatūros kūriniai vertinami ir lyginami įvairiais aspektais, panaudojant analizės ir interpretacijos išvadas. Mokomasi apibūdinti kūrinio estetinius bruožus. Mokomasi skirti aukštosios ir populiariosios (masinės) kultūros kūrinius. Mokomasi apibūdinti literatūros ir kitų menų šedevro savybes. Mokomasi vertinti novatoriškų sprendimų, naujų formų naudojimo pagrįstumą, vertinti kūrinius meninės vertės aspektu. Mokomasi vertinti XX-XXI a. literatūros kūrinių ir kitų kultūros tekstų įtaką šiuolaikinei visuomenei.

33.5.7. Dalyvavimas kultūriniame gyvenime. Pateikiamos įvairios kultūrinio ugdymo formos, kurių tikslas – padėti įtvirtinti per kalbos ir literatūros pamokas įgytas žinias ir gebėjimus, visapusiškai plėsti savo kultūrinį akiratį, įgyvendinti savo kultūrinius interesus, tobulinti kritinio mąstymo gebėjimus, ugdyti kūrybiškumą, socialinius emocinius įgūdžius, pilietines nuostatas atliekant mokomąsias užduotis:

33.5.7.1. susipažinimas su šiuolaikiniais Lietuvos ir Baltarusijos kūrėjais, mokslininkais, jų kūryba ar darbais ir aktualiais kultūriniais įvykiais ir reiškiniais naudojantis įvairiomis medijomis;

33.5.7.2. susipažinimas su baltarusių literatūros istoriniu kultūriniu kontekstu, įvykiais ir procesais;

susipažinimas su Lietuvos kultūra, su įvairialypės kultūrinės bendruomenės fenomenu;

33.5.7.3. teatro, muziejaus, meno parodų, renginių ir pan. lankymas;

33.5.7.4. pamokos įvairiose kultūrinėse erdvėse (pvz., edukacinės ekskursijos, teminiai užsiėmimai, dirbtuvės), susietose su tam tikrais literatūriniais kūriniais, mokymosi turinyje numatyta nagrinėjama problematika, aktualiais kultūros reiškiniais;

33.5.7.5. dalyvavimas projektinėje veikloje (dalykiniuose ir tarpdalykiniuose projektuose; mokykliniuose, regioniniuose ir respublikiniuose projektuose);

33.5.7.6. dalyvavimas mokykliniuose, tarpmokykliniuose, respublikiniuose ir tarptautiniuose renginiuose (pvz., konkursai, olimpiados, festivaliai), jų organizavimo procese;

33.5.7.7. bendradarbiavimas su kultūros institucijomis (pvz., bibliotekomis, teatrais, kino teatrais, muziejais, galerijomis, meno mokyklomis ir kt.).

VI SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

34. Vertinimas ugdymo procese.

34.1. Vertinimas – viena svarbiausių ugdymo(si) proceso dedamųjų etapų, reikšmingas mokymosi pažangą ir kokybę skatinantis bei užtikrinantis veiksnys. Tai priemonė stebėti mokinių pasiekimus, apibendrinti daromą pažangą, planuoti bei tobulinti tolesnį ugdymo(si) procesą ir turinį. Vertinimas turi padėti mokiniams mokytis, suprasti, ko jau išmoko ir ko dar reikės mokytis. Mokinys turi žinoti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, jas turi žinoti ir tėvai. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Vertindami apmąstomi ne vien ugdymo tikslus ir principai, turinis ir metodai, bet ir vertinimo bei įvertinimo poveikis vaikų motyvacijai bei savigarbai.

34.2. Vertinimas dalyko pamokose.

Vertinimas baltarusių kalbos ir literatūros pamokose – mokinių kalbos ir literatūros mokymosi rezultatų vertinimas suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Planuojant mokinių vertinimą svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad būtų vertinamos visos pasiekimų sritys: kalbėjimas, klausymas ir sąveika; skaitymas ir teksto supratimas; rašymas ir teksto kūrimas; kalbos pažinimas; literatūros ir kultūros pažinimas.

34.3. Pasiekimų lygių požymių aprašymas.

34.3.1. Pasiekimų lygių požymių aprašymo paskirtis.

Mokinių pasiekimų lygių požymiai pateikiami klasių koncentrams ir aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinis (I), patenkinamas (II), pagrindinis (III), aukštesnysis (IV). Jie turėtų padėti mokytojui stebėti, fiksuoti, apibendrinti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Tuo pačiu jie turėtų skatinti mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padėti į(si)vertinti mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą. Pasiekimų aprašai skirti ne vien mokytojui vertinti, bet ir patiems mokiniams įsivertinti. Pasiekimų lygiais yra vertinami tam tikro laikotarpio mokinių pasiekimai, o ne pavieniai, fragmentiniai mokinių darbai.

34.3.2. Pradiniame ugdyme mokinių pasiekimai nevertinami pažymiais (balais) ar jų pakaitalais (raidėmis, ženklais, simboliais, procentais ir pan.) ir viešai tarpusavyje nelyginami. Mokinių pasiekimai įvertinami pasiekimų lygiais mokymosi laikotarpio (trimestro, pusmečio ar pan.) pabaigoje apžvelgus visą laikotarpį ir įvertinus nueitą etapą.

34.3.3. Pagrindiniame ir viduriniame ugdyme, kai mokinių pasiekimai vertinami pažymiais, jie siejami su pasiekimų lygiais: slenkstinis (I) lygis – 4, patenkinamas (II) lygis – 5−6, pagrindinis (III) lygis – 7−8, aukštesnysis (IV) lygis – 9−10.

34.3.4. Nurodomi pasiekimų lygių požymiai skirti vertinti mokinių pasiekimus ir stebėti daromą pažangą. Remiantis nurodytais požymiais galima spręsti apie tarpinius mokinių pasiekimus ir daryti apibendrinamuosius vertinimo aprašus pusmečio ir metų pabaigoje. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad tas pats pasiekimų lygis skirtinguose koncentruose skiriasi ir nagrinėjamos medžiagos sudėtingumu bei gilumu.

34.4. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių pasiekimų pažangos skalės: savarankiškumo, konteksto, apimties, sistemiškumo.

34.5. Remiantis nurodytais požymiais galima spręsti apie tarpinius mokinių pasiekimus bei pažangą ir daryti apibendrinamąjį vertinimą trimestro, pusmečio ar metų pabaigoje. Rengiant formuojamojo ar apibendrinamojo vertinimo užduotis ugdymo procese svarbu atsižvelgti į pasiekimų lygių požymius ir pateikti mokiniams skirtingus pasiekimų lygius atitinkančias užduotis, kurios turėtų būti pateiktos visiems mokiniams neribojant jų galimybių atlikti ir sudėtingesnes užduotis.

35. Išorinis vertinimas.

35.1. Baltarusių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros išorinio vertinimo tikslas – informuoti apie mokinių tautinių mažumų gimtosios kalbos ir literatūros pasiekimus mokytojus, mokinius ir jų tėvus (globėjus, rūpintojus), kad mokytojai galėtų tikslingiau teikti mokymo(si) pagalbą mokiniams, teikti objektyvią grįžtamojo ryšio informaciją apie mokinių pasiekimus mokyklai ir jos steigėjui. Išorinis apibendrinamasis vertinimas apima nacionalinius mokinių pasiekimų patikrinimus (toliau – NMPP), kurie vykdomi 4 ir 8 klasėse, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą (toliau – PUPP), vykdomą 10 (II gimnazijos) klasėje, tarpinį patikrinimą III gimnazijos klasėje ir brandos egzaminą (toliau – BE) IV gimnazijos klasėje.

35.2. Išorinis vertinimas pradiniame ugdyme.

35.2.1. 4 klasės NMPP užduoties struktūra:

4 kl. NMPP užduotis	Pasiekimų sritys ir mokymosi turinys					Užduoties procentai
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas ir teksto supratimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	Literatūros ir kultūros pažinimas	
Klausomo teksto supratimas						20
Skaitomo teksto supratimas						50
Rašymas ir teksto kūrimas						30
Iš viso %	15	30	15	25	15	100

35.2.2. 4 klasės NMPP užduotis: Klausomo ir skaitomo teksto supratimo, rašymo ir teksto kūrimo testas.

35.2.2.1. Klausomų ir skaitomų tekstų tematika ir turinys. Tekstų temos ir turinys turi atitikti mokinių amžiaus tarpsnį.

35.2.2.2. Klausomų tekstų parametrai. Audio tekstai (pvz., situaciniai dialogai, interviu, informacinis tekstas ir pan.), kuriuose kalba bendrine kalba 1-2 pašnekovai (aiškiai išskiriami, pvz., moteris ir vyras), iki 2 min.

35.2.2.3. Skaitomų tekstų parametrai. Parenkami bendrine baltarusių kalba pateikti autentiški arba minimaliai adaptuoti tekstai trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti parinkti iš grožinės baltarusių ir visuotinės literatūros, vaikams skirtų laikraščių, žurnalų, interneto žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų ir pan., taip pat papildyti grafiniais elementais (pvz., iliustracijos, diagramos, grafikai, lentelės, plakatas, žemėlapis). Patikrinimui turi būti pateikti tekstai elektroniniame formate ir / ar spausdintame.

35.2.2.4. Skaitomų tekstų skaičius 2-3 tekstai. Bendra tekstų apimtis: iki 700 žodžių.

35.2.2.5. Skaitomų tekstų stilius. Teksto supratimui gali būti parenkami negrožinio ir grožinio stiliaus tekstai.

35.2.2.6. Rašymo ir teksto kūrimo užduočių pobūdis. Rengiamos praktinio pobūdžio užduotys, vertinančios žinių taikymo gebėjimus, teksto kaip visumos supratimą, gebėjimą komponuoti tekstą (pvz., nuosekliai sudėlioti, susieti teksto dalis, sakinius ir kt.) atsižvelgiant į žanro reikalavimus.

35.2.2.7. Testo trukmė – 60 min.

35.2.2.8. Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

35.3. Išorinis vertinimas pagrindiniame ugdyme.

35.3.1. 8 klasės NMPP užduoties struktūra.

8 kl. NMPP užduotis	Pasiekimų sritys ir mokymosi turinys					Užduoties procentai
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas ir teksto supratimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	Literatūros ir kultūros pažinimas	
Klausomo teksto supratimas						20
Skaitomo teksto supratimas						40
Rašymas ir teksto kūrimas						40

Iš viso %	15	20	20	25	20	100

35.3.2. 8 klasės NMPP užduotis: Klausomo ir skaitomo teksto supratimo, rašymo ir teksto kūrimo testas.

35.3.2.1. Klausomų ir skaitomų tekstų tematika ir turinys. Tekstų temos ir turinys turi atitikti mokinių amžiaus tarpsnį.

35.3.2.2. Klausomų tekstų parametrai. Audiovizualiniai tekstai (pvz., situaciniai dialogai, interviu, informacinis tekstas ir pan.), kuriuose kalba bendrine kalba 1-2 pašnekovai (aiškiai išskiriami, pvz., moteris ir vyras), iki 3-4 min.

35.3.2.3. Skaitomų tekstų parametrai. Parenkami pateikti bendrine baltarusių kalba autentiški arba minimaliai adaptuoti tekstai trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti parinkti iš grožinės baltarusių ir visuotinės literatūros, laikraščių, žurnalų, interneto žiniasklaidos, enciklopedijų, žinynų, mokslo populiarinimo darbų ir pan., taip pat papildyti grafiniais elementais (pvz., iliustracijos, diagramos, grafikai, lentelės, plakatas, žemėlapis).

35.3.2.4. Skaitomų tekstų skaičius 2–3 tekstai. Bendra tekstų apimtis: iki 900 žodžių.

35.3.2.5. Skaitomų tekstų stilius. Teksto supratimo testui gali būti parenkami dalykinio, publicistinio ir grožinio stiliaus tekstai.

35.3.2.6. Rašymo ir teksto kūrimo užduočių pobūdis. Rengiamos praktinio pobūdžio užduotys, vertinančios žinių taikymo gebėjimus, teksto kaip visumos supratimą, gebėjimą komponuoti tekstą atsižvelgiant į žanro reikalavimus. Pvz., teksto dalių papildymas, siejimo priemonių panaudojimas, struktūros tobulinimas ir pan.

35.3.2.7. Testo trukmė – 90 min.

35.3.2.8. Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

35.3.3. PUPP užduoties struktūra.

PUPP užduotis	Pasiekimų sritys ir mokymosi turinys					Užduoties procentai
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas ir teksto supratimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	Literatūros ir kultūros pažinimas	
Klausomo teksto supratimas						15
Skaitomo teksto supratimas						35
Teksto kūrimas						50
Iš viso %	10	20	30	20	20	100

35.3.4. PUPP I dalis. Skaitomų ir klausomų tekstų supratimas.

35.3.4.1. Teksto supratimo testui pateikiami 2–3 tekstai gali būti parenkami dalykinio, publicistinio, grožinio stiliaus ir pan. Tekstai autentiški arba minimaliai adaptuoti trumpinant, redaguojant. Tekstai gali būti ne tik žodiniai, bet ir grafiniai, pvz., iliustracijos, diagramos, grafikai, lentelės ir pan. Bendra tekstų apimtis: iki 1000 žodžių.

35.3.4.2. Klausymo daliai pateikiami 1–2 audiovizualiniai tekstai, kuriuose kalba bendrine kalba 1–2 pašnekovai (aiškiai išskiriami, pvz., moteris ir vyras) iki 5 min.

35.3.5. PUPP II dalis. Teksto kūrimas.

35.3.5.1. Teksto kūrimui pateikiamos 3 užduotys su įvestimis, kuriose nurodyta: tema, komunikacinė situacija, kuriamo teksto žanras, gali būti pateikta kūrinio ištrauka arba kitas kultūros tekstas.

35.3.6. Bendra I ir II dalies trukmė – 240 min.

35.3.7. Užduotis rengiama centralizuotai, pateikiama ir atliekama elektroninėje užduoties atlikimo sistemoje, vertinama elektroninėje užduoties vertinimo sistemoje.

36. Išorinis vertinimas viduriniame ugdyme.

36.1. Baltarusių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros egzamino tikslas – patikrinti ir įvertinti mokinio mokymosi pagal vidurinio ugdymo Baltarusių tautinės mažumos gimtosios kalbos ir literatūros programą pasiekimus.

36.2. Išorinį vertinimą viduriniame ugdyme sudaro 2 dalys:

1-oji dalis – tarpinis patikrinimas baigiant III gimnazijos klasę;

2-oji dalis – brandos egzaminas baigiant IV gimnazijos klasę.

36.3. Tarpinis patikrinimas III gimnazijos klasėje.

36.3.1. Tarpinio patikrinimo užduoties struktūra:

Tarpinio išorinio vertinimo užduotis	Pasiekimų sritys ir mokymosi turinys					Užduoties procentai
	Kalbėjimas, klausymas ir sąveika	Skaitymas ir teksto supratimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	Literatūros ir kultūros pažinimas	
Klausomo teksto supratimas						10
Skaitomo teksto supratimas						20
Teksto kūrimas						10
Iš viso %	5	10	10	5	10	40

36.3.2. Tarpinio patikrinimo užduotis: Kalbos pažinimo bei rašytinės kalbos vartojimo, grožinio ir negrožinio tekstų supratimo testas.

36.3.2.1. Parengta centralizuotai.

36.3.2.2. Klausymo testo daliai pateikiami audiovizualiniai tekstai, interviu, tinklalaidės, kuriose kalbama bendrine kalba iki 6 min.

36.3.2.3. Mokiniai klausosi garso įrašų ir atsako į uždarojo tipo klausimus, atlieka siejimo užduotis.

36.3.2.4. Skaitymo testo daliai mokiniams pateikiami du skirtingi – grožiniai ir negrožiniai – tekstai ar jų ištraukos. Bendra tekstų apimtis iki 1000 žodžių.

36.3.2.5. Teksto kūrimo daliai pateikiamos užduotys, kuriomis patikrinami teksto kūrimo ir redagavimo gebėjimai: struktūruotas atsakymas į probleminį klausimą, gebėjimas rengti santrauką, trumpo teksto redagavimas ir pan.

36.3.2.6. Testo trukmė – 120 min.

36.4. Brandos egzaminas.

36.4.1. Egzamino struktūra:

Egzamino dalys	Pasiekimų sritys ir mokymosi turinys				Užduoties procentai
	Skaitymas ir teksto supratimas	Rašymas ir teksto kūrimas	Kalbos pažinimas	Literatūros ir kultūros pažinimas	
Testas (kalbos pažinimo, literatūros ir kultūros žinių taikymas teksto analizei, interpretacijai ir vertinimui)					30
Rašto darbas (rašinys arba teksto interpretacija pasirinktinai)					30
Iš viso	15	20	10	15	60

36.4.2. Egzamino I dalis. Testas.

36.4.2.1. Parengta centralizuotai.

36.4.2.2. Užduotis su uždarais ir atvirais klausimais.

36.4.2.3. Literatūros ir kitų kultūros tekstų analizė ir interpretacija, taikant įvairių kontekstų išmanymą, literatūros teorijos ir kalbos žinias.

36.4.3. Egzamino II dalis. Rašto darbas:

36.4.3.1. Parengta centralizuotai.

36.4.3.2. Atviro tipo užduotis.

36.4.3.3. Samprotaujamojo pobūdžio tekstas arba teksto / ištraukos interpretacija.

36.4.3.4. Kuriamo teksto apimtis – 300–400 žodžių.

36.4.3.5. Teksto kūrimui pateikiamos trys problemiškos temos, iš kurių 1–2 turi būti susijusios su egzamino I dalies tematika.

36.4.3.6. Mokinys, kurdamas samprotaujamojo pobūdžio tekstą, privalo pasiremti bent vienu skaitytu grožiniu kūriniu iš Privalomos literatūros sąrašo.

36.4.3.7. Interpretacijai gali būti pateikti tekstai iš neįtrauktų į programą autorių ir kūrinių. Tuomet turėtų būti nurodyta kūrinio parašymo data ir kita esminė informacija.

36.4.4. Bendra I ir II dalies trukmė – 240 min.

36.5. III ar IV gimnazijos klasėje mokiniai gali pasirinkti rengti brandos darbą.

VII SKYRIUS
MOKINIŲ PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

37. Pasiekimų požymių lentelėse raide ir skaičių junginiu (pavyzdžiui, A1.3) – žymima pasiekimų sritis (A), pirmas skaičius nurodo pasiekimą (1), o antras skaičius (3) – pasiekimų lygį.

37.1. Pasiekimų lygių požymiai. 1–2 klasės:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus. (A.1.)			
Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų natūraliu tempu, girdimą gyvai ar medijose, nusako teksto temą tik suteikus pagalbą. (A.1.1.1.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų natūraliu tempu, girdimą gyvai ar medijose, kartais gali prireikti pagalbos nusakant teksto temą ar esminę informaciją. (A.1.1.2.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų natūraliu tempu, girdimą gyvai ar medijose, nusako teksto temą, išskiria esminę informaciją pagal nurodytus kriterijus. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų natūraliu tempu, girdimą gyvai ar medijose, nusako teksto temą, išskiria esminę informaciją. (A.1.1.4.)
Nukreipiamuju klausimų pagalba įžvelgia tekste aiškiai pateiktą informaciją. Sieja ją su asmenine patirtimi. (A.1.2.1.)	Tikslingai klausdamas įžvelgia tekste aiškiai pateiktą informaciją. Dalinai pasako savo nuomonę apie ją remdamasis asmenine patirtimi. Atkreipia dėmesį į kai kuriuos raiškos elementus. (A.1.2.2.)	Įžvelgia tekste aiškiai pateiktą informaciją. Pasako savo nuomonę apie ją remdamasis asmenine patirtimi. Atkreipia dėmesį į kelis raiškos elementus. (A.1.2.3.)	Įžvelgia tekste aiškiai pateiktą informaciją. Pasako savo nuomonę pateikdamas pavyzdžių iš asmeninės patirties. Atkreipia dėmesį į įvairius raiškos elementus. (A.1.2.4.)
Klausydamas teksto nusiteikia suprasti, reaguoja į klausimus, prašo pakartoti, jeigu ko nors nesuprato. (A.1.3.1.)	Klausydamas teksto nusiteikia suprasti, reaguoja į klausimus/pastebėjimus, patikslina, jeigu ko nors nesuprato. (A.1.3.2.)	Klausydamas teksto nusiteikia suprasti, tinkamai reaguoja į klausimus, pastebėjimus. (A.1.3.3.)	Klausydamas teksto nusiteikia suprasti, kelia klausimus, daro išvadas. (A.1.3.4.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose. (A.2.)			
Dalyvauja dialoge, trumpais sakiniais atsako į pašnekovo klausimus ir pasisakymus. Intuityviai vartoja kai kurias neverbalines kalbos priemones (pvz.veido išraiška, žvilgsnis). (A.2.1.1.)	Dalyvauja dialoge, reaguoja į pašnekovo klausimus ir pasisakymus. Papasakoja esminę informaciją, pasako, apie ką buvo kalbama. Vartoja kai kurias neverbalines kalbos	Dalyvauja dialoge, reaguoja į pašnekovo klausimus ir pasisakymus. Papasakoja, paaiškina ir išsako savo nuomonę. Vartoja neverbalines kalbos priemones (pvz.veido išraiška, žvilgsnis, gestai). (A.2.1.3.)	Dalyvauja dialoge, reaguoja į pašnekovo klausimus ir pasisakymus. Išsamiai papasakoja, paaiškina ir išsako savo nuomonę. Tinkamai vartoja neverbalines kalbos priemones

	priemones (pvz.veido išraiška, žvilgsnis, gestai). (A.2.1.2.)		(pvz.veido išraiška, žvilgsnis, gestai, balso kokybė). (A.2.1.4.)
Bendraudamas neoficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir nurodytą tikslą, kai yra suteikiama pagalba. Pagal vieną kriterijų iš nurodytų laikosi mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.1.)	Bendraudamas neoficialiose komunikavimo situacijose iš dalies atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir nurodytą tikslą.Laikosi elementarių mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.2.)	Bendraudamas neoficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir nurodytą tikslą. Laikosi elementarių mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose komunikavimo situacijose beveik visada atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, artimieji, mokytojai) ir nurodytą tikslą. Nuosekliai laikosi elementarių mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją. (A.3.)			
Atsižvelgdamas į adresatą pristato žodžiu pagal pateiktus klausimus parengtą kelių sakinių tekstą artima tema, remiantis iliustracijomis. (A.3.1.1.)	Atsižvelgdamas į adresatą pristato žodžiu pagal pateiktą pavyzdį kelių sakinių tekstą artima/ kasdienė tema, laikydamasis kai kurių užduoties reikalavimų. Remiasi iliustracijomis, nuotraukomis. (A.3.1.2.)	Atsižvelgdamas į adresatą pristato žodžiu parengtą trumpą tekstą artima/ kasdienė temą, laikydamasis išvardytų užduoties reikalavimų. Remiasi iliustracijomis, nuotraukomis. (A.3.1.3.)	Atsižvelgdamas į adresatą pristato žodžiu parengtą trumpą ir aiškų tekstą artima/ kasdienė temą, laikydamasis išvardytų užduoties reikalavimų. Remiasi iliustracijomis, nuotraukomis. (A.3.1.4.)
Naudodamasis pagalba taisyklingai kalba tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja žinomus žodžius. (A.3.2.1.)	Remdamasis pavyzdžiais kalba tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. (A.3.2.2.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius. Pagal pavyzdį tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes. (A.3.2.3.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes. (A.3.2.4.)
Pagal pateiktą modelį pristato parengtą kelių sakinių tekstą, kartais papildo jį vaizdine medžiaga. (A.3.3.1.)	Pristatydamas kelių sakinių tekstą žodžiu pratinasi naudotis aptartu iš anksto planu ar/ir vaizdine medžiaga. Įvardija kas pasisekė, atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.2.)	Pristatydamas trumpą tekstą žodžiu pratinasi naudotis planu ar/ir vaizdine medžiaga. Apmąsto savo kalbėjimą, atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.3.)	Pristatydamas tekstą žodžiu naudojasi planu ar/ir vaizdine medžiaga. Išsamiai apmąsto savo kalbėjimą, atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.4.)
Skaitymas ir teksto supratimas (B)			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)

Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
Skaito trumpus ir nesudėtingus tekstus skiemenimis, žodžiais, trumpais sakiniais balsu / garsiai ir tyliai ir supranta, apie ką perskaitė. (B.1.1.1.)	Skaito trumpus ir nesudėtingus tekstus skiemenimis, žodžiais, trumpais sakiniais balsu ir tyliai, supranta, ką perskaitė. Skatinamas skaito vaidmenimis trumpus tekstus, jeigu vaidmenys yra aiškiai išskirti. (B.1.1.2.)	Sklandžiai ir sąmoningai skaito balsu ir tyliai trumpus ir nesudėtingus tekstus. Skaito vaidmenimis trumpus tekstus, jeigu vaidmenys yra aiškiai išskirti. (B.1.1.3.)	Sklandžiai ir sąmoningai skaito balsu ir tyliai nesudėtingus tekstus. Skaito vaidmenimis trumpus tekstus. (B.1.1.4.)
Dažniausiai taisyklingai taria garsus, kirčiuoja žinomus žodžius ir pagal pateiktą pavyzdį intonuoja sakinius. (B.1.2.1.)	Dažniausiai taisyklingai taria garsus, kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius atsižvelgdamas į skyrybos ženklus. (B.1.2.2.)	Taisyklingai taria garsus, kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, daro pauzes atsižvelgdamas į skyrybos ženklus. (B.1.2.3.)	Taisyklingai taria garsus ir tinkamai kirčiuoja žodžius. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes atsižvelgdamas į skyrybos ženklus. (B.1.2.4.)
Padedamas taiko bent vieną mokymosi turinyje nurodytą skaitymo strategiją. (B.1.3.1.)	Naudodamasis pagalba taiko kai kurias mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.2.)	Pasinaudodamas patarimais taiko daugumą mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų. (B.1.3.3.)	Savarankiškai taiko mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Padedamas randa aiškiai pateiktą informaciją. (B.2.1.1.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus randa aiškiai pateiktą informaciją ir aptaria nurodytus esminius žodžius. Sieja skirtingos raiškos informacijos elementus pagal pateiktą pavyzdį. (B.2.1.2.)	Randa aiškiai pateiktą informaciją. aptaria nurodytus esminius žodžius, kuriais perteikiama informacija. Pasinaudodamas patarimais sieja skirtingos raiškos informacijos elementus. (B.2.1.3.)	Randa aiškiai pateiktą informaciją (pvz., tekste ir iliustracijose). Aptaria, kokiais žodžiais ir iliustracijomis perteikiama informacija ir prasmė. Sieja skirtingos raiškos informacijos elementus. (B.2.1.4.)
– (B.2.2.1.)	– (B.2.2.2.)	– (B.2.2.3.)	– (B.2.2.4.)
Pagal pateiktą pavyzdį nusako aiškiai išreikštą tekste temą. Naudodamasis pagalbą randa pažįstamame tekste įvykių sekos chronologinius ryšius. (B.2.3.1.)	Pagal pateiktą pavyzdį nusako teksto temą. Pagal pateiktą modelį randa pažįstamame tekste įvykių sekos chronologinius ryšius. (B.2.3.2.)	Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus nusako teksto temą. Randa pažįstamame tekste įvykių sekos chronologinius ryšius. (B.2.3.3.)	Nusako teksto temą. Randa tekste įvykių sekos chronologinius ryšius. (B.2.3.4.)

Naudodamasis pagalba sieja tekste esančią informaciją su asmenine patirtimi. (B.2.4.1.)	Naudodamasis pagalba sieja tekste esančią informaciją su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Dalinasi savo įspūdžiai apie perskaitytą informaciją. (B.2.4.2.)	Pagal pateiktą modelį sieja tekste esančią informaciją su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus pasako savo nuomonę apie tekstą ir perskaitytą informaciją. (B.2.4.3.)	Sieja tekste esančią informaciją su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Pasako savo nuomonę apie tekstą ir perskaitytą informaciją. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			
Pagal pateiktą pavyzdį randa informaciją nurodytame šaltinyje. (B.3.1.1.)	Naudodamasis patarimais randa informaciją nurodytame šaltinyje randa informaciją. (B.3.1.2.)	Nurodytame šaltinyje randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. (B.3.1.3.)	Nurodytame šaltinyje savarankiškai randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. (B.3.1.4.)
– (B.3.2.1.)	Naudodamasis pagalbą paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.2.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.)	Paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			
Pagal pateiktą pavyzdį ir iliustraciją kuria trumpą konkretaus turinio tekstą laikydamasis detalizuotų nurodymų ir kai kurių užduoties reikalavimų. (C.1.1.1)	Pagal bendrus nurodymus, pateiktą pavyzdį ir iliustraciją kuria trumpą konkretaus turinio tekstą iš dalies laikydamasis užduoties reikalavimų. (C.1.1.2)	Pagal bendrus nurodymus, pavyzdį ir iliustracijas kuria trumpą konkretaus turinio tekstą iš esmės laikydamasis užduoties ir mokymosi turinyje nurodytų žanro reikalavimų. (C.1.1.3)	Pagal bendrus nurodymus, pavyzdį ir ilustracijas kuria trumpą konkretaus turinio tekstą laikydamasis užduoties ir mokymosi turinyje nurodytų žanro reikalavimų. (C.1.1.4)
Kurdamas tekstą fragmentiškai sieja jį su tema. Dažnai nepagrįstai kartoja tuos pačius žodžius. (C.1.2.1)	Kurdamas tekstą iš dalies sieja jį su tema. Nepagrįstai kartoja tuos pačius žodžius. (C.1.2.2)	Kurdamas tekstą iš esmės sieja jį su tema. Vartoja žinomus sinonimus ar įvardžius vengdamas žodžių kartojimo tekste. (C.1.2.3)	Kurdamas tekstą laikosi temos. Vartoja žinomus sinonimus ar įvardžius vengdamas žodžių kartojimo tekste. (C.1.2.4)

Vartoja vieną kitą naujai pažintą žodį ir posakį. (C.1.3.1)	Vartoja kai kuriuos naujai pažintus žodžius ir posakius. (C.1.3.2)	Siekdamas aiškumo vartoja daugumą naujai pažintų žodžių ir posakių. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo nuosekliai vartoja naujai pažintus žodžius ir posakius. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2.)			
Rašo aiškiai daugumą raidžių, žodžių ir sakinių. Iš dalies paiso linijų ir paraščių, pagal nurodymą išdėsto puslapyje trumpą tekstą ir jo pavadinimą. (C.2.1.1)	Rašo aiškiai daugumą raidžių, žodžių, sakinių ir žinomų skyrybos ženklų. Iš esmės paiso linijų ir paraščių, tinkamai išdėsto puslapyje trumpą tekstą ir jo pavadinimą. (C.2.1.2)	Iš esmės aiškiai rašo raides, žodžius, sakinius ir žinomus skyrybos ženklus, paiso linijų ir paraščių, tinkamai išdėsto puslapyje tekstą ir jo pavadinimą. (C.2.1.3)	Rašo aiškiai ir dailiai raides, žodžius, sakinius ir žinomus skyrybos ženklus, paiso linijų ir paraščių, tinkamai išdėsto puslapyje tekstą ir jo pavadinimą. (C.2.1.4)
Iš dalies rašo taisyklingai dažnai vartojamus įsimintus žodžius, fragmentiškai paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Pagal nurodymus iš dalies tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Dažnai pasitaiko rašybos, gramatikos ir leksikos klaidų, bet pagrindinė informacija dar suprantama. (C.2.2.1)	Iš dalies rašo taisyklingai įsimintus žodžius, paiso dalies rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš dalies tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Dažnai pasitaiko rašybos, gramatikos ir leksikos klaidų, bet teksto prasmė dar suprantama. (C.2.2.2)	Rašo taisyklingai daugumą įsimintų žodžių, iš esmės paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinės rašybos, gramatikos ir leksikos klaidos netrukdo suprasti teksto prasmę. (C.2.2.3)	Rašo taisyklingai įsimintus žodžius, paiso rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Kartais pasitaiko viena kita rašybos, gramatikos ir leksikos klaida. (C.2.2.4)
Pagal konkrečius nurodymus ir pavyzdį panaudoja vaizdinę medžiagą teksto konkretaus pobūdžio elementų iliustravimui. (C.2.3.1)	Pagal konkrečius nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto konkretaus pobūdžio elementų iliustravimui. (C.2.3.2)	Pagal bendrus nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto konkretaus pobūdžio elementų iliustravimui. (C.2.3.3)	Savarankiškai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto konkretaus pobūdžio elementų iliustravimui. (C.2.3.4)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)			
Kuria tekstą pagal pavyzdį, pateiktą trumpą planą ar paveikslėlių seką. Skatinamas tobulina kuriamą tekstą:	Kuria tekstą pagal pavyzdį, pateiktą planą ar paveikslėlių seką. Skatinamas tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį	Kuria tekstą pagal pavyzdį, pateiktą planą ar paveikslėlių seką. Tobulina kuriamą tekstą: dar kartą jį skaito, taiso pagal nurodymą. (C.3.1.3)	Kuria tekstą pagal pavyzdį, sudarytą planą ar paveikslėlių seką. Savarankiškai tobulina kuriamą tekstą:

dar kartą jį skaito, taiso pagal pavyzdį ar konkretų nurodymą. (C.3.1.1)	skaito, taiso pagal konkretų nurodymą. (C.3.1.2)		dar kartą jį skaito, taiso pagal nurodymą. (C.3.1.4)
Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)			
Išskiria dalį pagrindinių kalbos elementų: raides, garsus, žodžius, pagrindines kalbos dalis, sakinius. Kai yra suteikiama pagalba, atpažįsta gimininguss žodžius. (D.1.1.1.)	Išskiria daugumą pagrindinių kalbos elementų: raides, garsus, žodžius, pagrindines kalbos dalis, sakinius. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta gimininguss žodžius. (D.1.1.2)	Išskiria pagrindinius kalbos elementus: raides, garsus, žodžius, pagrindines kalbos dalis, sakinius. Atpažįsta gimininguss žodžius, pateikia pavyzdžių. (D.1.1.3.)	Išskiria ir aptaria pagrindinius kalbos elementus: raides, garsus, žodžius, pagrindines kalbos dalis, sakinius. Atpažįsta gimininguss žodžius, pateikia ir nagrinėja įvairius pavyzdžius. (D.1.1.4.)
Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			
Remdamasis mokytojo nurodymais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko daugumą pagrindinių gramatikos, tarimo ir skyrybos taisyklių, numatytų 1-2 klasės mokymosi turinyje. Daromos klaidos netrukdo suprasti pranešimą. (D.2.1.1.)	Remdamasis pateiktais modeliais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko pagrindines gramatikos, tarimo ir skyrybos taisykles, numatytų 1-2 klasės mokymosi turinyje. Daromos klaidos leidžia suprasti pranešimą (D.2.1.2.)	Kalbinėje veikloje taiko pagrindines gramatikos, tarimo ir skyrybos taisykles, numatytas 1-2 klasės mokymosi turinyje. (D.2.1.3.)	Kalbinėje veikloje nuosekliai taiko pagrindines gramatikos, tarimo ir skyrybos taisykles, numatytas 1-2 klasės mokymosi turinyje, randa sprendimą sudėtingesnėse atvejuose. (D.2.1.4.)
Skatinamas plėtoja žodyną reikalingą dalyvauti kalbinėje veiklose. (D.2.2.1.)	Skatinamas plėtoja žodyną atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. (D.2.2.2.)	Plėtoja žodyną atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. (D.2.2.3.)	Nuosekliai plėtoja žodyną atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. (D.2.2.4.)
Skatinamas vartoja tipinius vientisinius išplėstinius sakinius, pagal pateiktą pavyzdį taisyklingai sieja žodžius sakinyje. (D.2.3.1.)	Vartoja tipinius vientisinius išplėstinius sakinius, remdamasis pateiktais modeliais taisyklingai sieja žodžius sakinyje. (D.2.3.2.)	Vartoja įvairių rūšių vientisinius išplėstinius sakinius, taisyklingai sieja žodžius sakinyje. (D.2.3.3.)	Tikslingai vartoja įvairių rūšių vientisinius išplėstinius sakinius, taisyklingai sieja žodžius sakinyje. (D.2.3.4.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)			
Skatinamas atpažįsta savo aplinkoje skirtingas kalbas. Remiantis nukreipiamaisiais klausimais palygina jų leksiką. (D.3.1.1.)	Atpažįsta savo aplinkoje skirtingas kalbas. Pagal pateiktą pavyzdį palygina jų leksiką. (D.3.1.2.)	Atpažįsta savo aplinkoje skirtingas kalbas ir palygina jų leksiką. (D.3.1.3.)	Atpažįsta savo aplinkoje skirtingas kalbas, aptaria jas, palygina jų leksiką nurodydamas panašumus ir skirtumus. (D.3.1.4.)

Iš dalies atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, remdamasis nukreipiamaisiais klausimais atpažįsta ryškius jų skirtumus. (D.3.2.1.)	Iš dalies atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, remdamasis pavyzdžiais nurodo kelius ryškius jų skirtumus. (D.3.2.2.)	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, nurodo kelius ryškius jų skirtumus. (D.3.2.3.)	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, nurodo ir aptaria jų tarimo, leksikos ir gramatikos skirtumus. (D.3.2.4.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas. (D.4.)			
Sekdamas mokytojo nurodymus iš dalies taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Grupuoja kalbos elementus pagal nesudėtingą kriterijų. (D.4.1.1.)	Sekdamas mokytojo nurodymus taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Grupuoja skirtingus kalbos elementus pagal nurodytą kriterijų. (D.4.1.2.)	Taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Grupuoja, palygina skirtingus kalbos elementus pagal nurodytą kriterijų. (D.4.1.3.).	Sumaniai taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. Pasirenka tinkamiausią kriterijų, pagal kurį galima grupuoti, palyginti skirtingus kalbos elementus. (D.4.1.4.)
Skatinamas naudojasi vadovėliu ir iš dalies nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.1.)	Naudojasi vadovėliu ir iš dalies nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.2.)	Naudojasi vadovėliu ir nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.).	Naudojasi vadovėliu, nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis ir žinynais. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, žymiausių rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (E.1.)			
Skaito ir atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius. (E.1.1.1)	Skaito ir pagal pavyzdį aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius atsižvelgdamas į vieną aspektą iš pateiktų. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus išvardija bent vieną autorių, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.2)	Skaito ir pagal pavyzdį aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius atsižvelgdamas į du aspektus iš pateiktų. Išvardija bent du autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.3)	Skaito ir aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius pagal nurodytus aspektus. Išvardija bent kelis autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.4)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Nusako bent dviejų įvykių seką; atsakinėdamas į klausimus trumpai apibūdina pagrindinį kūrinio veikėją, nurodydamas bent du esminės informacijos elementus.	Nusako bent trijų įvykių seką; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus trumpai apibūdina pagrindinį kūrinio veikėją, kartais paaiškina jo veiksmus.	Nusako kelių įvykių seką; trumpai apibūdina pagrindinius kūrinio veikėjus, atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jų veiksmus.	Nusako įvykių seką; trumpai apibūdina pagrindinius kūrinio veikėjus, paaiškina jų veiksmus. Savarankiškai randa vaizdingus žodžius ir frazes. Išsamiai paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu.

Pagal pateiktą pavyzdį randa bent dvi vaizdingas frazes. Padedamas paaiškina iliustracijos sąsają su tekstu. Formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą kai suteikiama tiesioginė pagalba; atsakinėdamas į pateiktus klausimus pasidalina įspūdžiais apie kūrinį. (E.2.1.1.)	Pagal pateiktą pavyzdį randa bent po du vaizdingus žodžius ir frazes. Atsakinėdamas į klausimus paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Pagal pateiktą pavyzdį formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus išsako savo įspūdį. (E.2.1.2.)	Randa daugumą vaizdingų žodžių ir frazių. Paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Pagal pateiktą pavyzdį formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą, išsako savo įspūdį, aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.3.)	Formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą, išsako įspūdį, aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.4.)
– (E.2.2.1.)	– (E.2.2.2.)	Skiria poeziją nuo prozos pagal nurodytą kriterijų. (E.2.2.3.)	Skiria poeziją nuo prozos pagal du iš nurodytų kriterijų. (E.2.2.4)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Atpažįsta kai kuriuos savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros elementus. (E.3.1.1.)	Atpažįsta daugumą savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijų, dabarties kultūros elementus. (E.3.1.2.)	Atpažįsta ir atsakinėdamas į kreipiančiuosius klausimus aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius. (E.3.1.3.)	Atpažįsta ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius. (E.3.1.4.)
Atpažįsta vieną kitą etninės kultūros simbolį, tradiciją. (E.3.2.1.)	Atpažįsta kai kuriuos etninės kultūros simbolius, tradicijas. (E.3.2.2.)	Atpažįsta daugumą etninės kultūros simbolių, tradicijų, žymiausių asmenybių. (E.3.2.3.)	Atpažįsta ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas, žymiausias asmenybes. (E.3.2.4.)
Skatinamas dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas užduotys, kai yra suteikiama pagalba. (E.3.3.1.)	Skatinamas dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas skirtas užduotys. (E.3.3.2.)	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas įvairias užduotys. (E.3.3.4.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)			
Padedamas taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. (E.4.1.1.)	Naudodamasis pagalba taiko kartojimą ir iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria bent dvį sąvokas iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.2.)	Taiko kartojimą, iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria bent tris sąvokas iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.3.)	Savarankiškai taiko kartojimą, iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria kelias iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.4.)
Padedamas naudojasi mokymo(si) priemone ir nurodyta skaitmenine mokymosi priemone. (E.4.2.1.)	Padedamas naudojasi mokymo(si) priemone ir nurodytomis	Konsultuodamasis naudojasi pasirinkta mokymo(si) priemone ir nurodytomis	Savarankiškai naudojasi pasirinkta mokymo(si) priemonėmis ir

	skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (E.4.2.2.)	skaitmeninėmis priemonėmis. (E.4.2.3.)	nurodytomis skaitmeninėmis priemonėmis. (E.4.2.4.)

37.2. Pasiekimų lygių požymiai. 3-4 klasė:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus. (A.1.)			
Klausydamas teksto bendrine sakytine kalba, girdimo gyvai ar medijose, perteikiamų natūraliu tempu, tembru, padedamas nusako teksto temą ir esminę informaciją. Pagal nukreipiamuosius klausimus formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį. (A.1.1.1.)	Klausydamas teksto bendrine sakytine kalba, girdimo gyvai ar medijose, perteikiamų natūraliu tempu, tembru, nusako teksto temą ir esminę informaciją, pagal nurodytus kriterijus formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį. (A.1.1.2.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, girdimų gyvai ar medijose, perteikiamų natūraliu tempu, tembru, nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ar/ir keletą minčių apie teksto visumą. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, girdimų gyvai ar medijose, perteikiamų natūraliu tempu, tembru, nusako ir aptaria teksto temą, tiksliai formuluoja pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. (A.1.1.4.)
Pagal nurodytus kriterijus įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją. Sieja ją su asmenine patirtimi ir iš dalies su tekstu. Supranta kai kuriuos pažintus raiškos elementus. (A.1.2.1.)	Pagal nurodytus kriterijus įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Išgirstą informaciją sieja su asmenine patirtimi ir iš dalies su tekstu. Supranta kai kurių pažintų raiškos elementų svarbą. (A.1.2.2.)	Įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Išgirstą informaciją sieja su asmenine patirtimi ir tekstu. Supranta pažintų raiškos elementų svarbą. (A.1.2.3.)	Įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Išgirstą informaciją sieja tekstu ir lygina su asmenine patirtimi. Supranta raiškos elementų svarbą. (A.1.2.4.)
Nusiteikia atidžiai klausytis ir suprasti nurodytą informaciją. Pagal nurodytus kriterijus kelia vieną kitą klausimą. (A.1.3.1.)	Nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, naudodamasis netiesiogine pagalba pasižymi informaciją. Kelia vieną kitą klausimą. (A. 1.3.2.)	Nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, tikslingai klausdamas pasižymi informaciją. Kelia vieną kitą klausimą, daro išvadas. (A. 1.3.3.)	Nusiteikia suprasti ir domėtis, išsiaiškina tikslą, pasižymi informaciją/raktinius žodžius. Kelia klausimus, daro išvadas. (A. 1.3.4.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose. (A.2.)			
Dalyvauja dialoge/pokalbyje, atsako į klausimus ir pats klausia, pritaria ar prieštarauja.Vartoja kai kurias neverbalines (pvz. veido išraiška,	Dalyvauja dialoge/pokalbyje, palaiko jį, išreiškia požiūrį, pritaria ar prieštarauja. Parenka ir vartoja kai kurias verbalines ir neverbalines (pvz.	Dalyvauja dialoge/pokalbyje, palaiko ir plėtoja jį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų, pritaria ar prieštarauja. Parenka ir vartoja verbalines ir	Dalyvauja dialoge/pokalbyje, inicijuoja ir plėtoja jį, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal kelis aspektus iš pateiktų, pritaria ar prieštarauja. Tikslingai parenka ir vartoja verbalines ir

balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A. 2.1.1.)	veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A. 2.1.2.)	neverbalines (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A.2.1.3.)	neverbalines (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A.2.1.4.)
Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose fragmentiškai atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, suaugusieji), kitus situacijos elementus (kasdienė/artima aplinka) ir nurodytą tikslą. Laikosi elementarių mandagaus bendravimo susitarimų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.1.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose dalinai atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, suaugusieji), kitus situacijos elementus (kasdienė/artima aplinka) ir nurodytą tikslą. Laikosi pagrindinių mandagaus bendravimo taisyklių, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.2.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, suaugusieji), kitus situacijos elementus (kasdienė/artima aplinka) ir nurodytą tikslą. Laikosi pagrindinių mandagaus bendravimo taisyklių, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, suaugusieji), kitus situacijos elementus (kasdienė/artima aplinka) ir nurodytą tikslą. Nuosekliai laikosi pagrindinių mandagaus bendravimo taisyklių, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją. (A.3.)			
Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato trumpą žodžiu parengtą aiškų tekstą žinoma/nauja tema, kartais paiso trinarės struktūros. Fragmentiškai plėtoja konkrečią temą. (A.3.1.1.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą žinoma/nauja tema, dauguma atvejų paiso trinarės struktūros. Iš dalies plėtoja konkrečią temą ir mintį. (A.3.1.2.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą žinoma/nauja tema, paiso trinarės struktūros. Plėtoja konkrečią temą ir mintį, kartais pasirinkdamas tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.3.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą žinoma/nauja tema, paiso trinarės struktūros. Išsamiai plėtoja konkrečią temą ir mintį, pasirinkdamas tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.4.)
Kai yra suteikiama pagalba kalba pakankamai raiškiai, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, fragmentiškai paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Suteikus pagalbą tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius. (A.3.2.1.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsus ir kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, iš dalies paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Pagal pavyzdį tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, pabrėžia svarbiausius žodžius. (A.3.2.2.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius ir kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Iš esmės tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.3.)	Kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius ir kirčiuoja vartojamus žodžius, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.4.)
Pristatydamas kelių sakinių tekstą žodžiu pratinasi naudotis aptartu iš anksto planu ar/ir vaizdine medžiaga. Įvardija kas pasisekė, atsižvelgia į kitų	Pristatydamas tekstą žodžiu iš dalies tinkamai naudojasi planu, raktiniais žodžiais ir/ar vaizdine medžiaga. Apmąsto savo kalbėjimą, atsižvelgia į	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu, raktiniais žodžiais ir/ar vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui. Aptaria savo	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu, raktiniais žodžiais ir/ar vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas

suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.1.)	kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.2.)	kalbėjimą, pasinaudoja kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.3.)	technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria ir vertina savo kalbėjimą, pasinaudoja kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.4.)
Skaitymas ir teksto supratimas (B)			
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
Skaito sklandžiai ir sąmoningai žinomą tekstą. (B.1.1.1.)	Skaito sklandžiai ir sąmoningai žinomą tekstą. Atsižvelgdamas į pateiktą modelį derina skaitymo tempą. (B.1.1.2.)	Skaito sklandžiai, sąmoningai, įvairiais būdais (pvz. garsiai, tyliai). Pasirenka tinkamą skaitymo tempą. (B.1.1.3.)	Skaito sklandžiai, sąmoningai, įvairiais būdais (pvz. garsiai, tyliai, peržvelgdamas akimis). Tikslingai pasirenka skaitymo tempą. (B.1.1.4.)
Skaitydamas balsu taisyklingai taria daugumą garsų junginius ir skatinamas intonuoja sakinius. (B.1.2.1.)	Skaitydamas balsu taisyklingai taria garsų junginius, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius pagal pateiktą modelį. (B.1.2.2.)	Skaitydamas balsu taisyklingai taria garsų junginius, tinkamai kirčiuoja žodžius ir intonuoja sakinius, pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu taisyklingai taria garsų junginius, tinkamai kirčiuoja žodžius ir tikslingai intonuoja sakinius, pabrėžia svarbiausią prasminę sakinio vietą. (B.1.2.4.)
Pasinaudodamas pateiktų modeliu taiko kai kurias mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.1.)	Taiko kai kurias mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.2.)	Taiko dauguma mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu. (B.1.3.3.)	Savarankiškai taiko mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslu. (B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus randa aiškiai pateiktą informaciją ir aptaria nurodytus esminius žodžius. Sieja skirtingos raiškos informacijos elementus pagal pateiktą pavyzdį. (B.2.1.1.)	Randa aiškiai pateiktą informaciją. aptaria nurodytus esminius žodžius, kuriais perteikiama informacija. Pasinaudodamas patarimais sieja skirtingos raiškos informacijos elementus. (B.2.1.2.)	Randa tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, grupuoja ją. Išskiria ir aptaria esminius žodžius ir sakinius, kuriais perteikiama informacija. Pagal pateiktą modelį sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Savarankiškai randa tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, grupuoja ją. Išskiria ir aptaria esminius žodžius ir sakinius, kuriais perteikiama informacija. Sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.4.)
Padedamas randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją. (B.2.2.1.)	Pagal pateiktą modelį randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją. (B.2.2.2.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina. (B.2.2.3.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją. (B.2.2.4.)

Pasinaudodamas pagalba nusako teksto temą ir pasidalina įspūdžiais apie teksto visumą. Pagal pateiktą planą atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją. (B.2.3.1.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus nusako teksto temą, aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir pasidalina įspūdžiais apie teksto visumą. Pagal sudarytą planą atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, padedamas randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. (B.2.3.2.)	Nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, pagal pateiktą modelį randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja ir lygina. (B.2.3.3.)	Nusako teksto temą, tinkamai formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Nuosekliai atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina ir daro išvadas. (B.2.3.4.)
Pagal pateiktą modelį sieja tekste esančią informaciją su bendro pobūdžio kasdieninėmis žiniomis ir asmenine patirtimi. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus pasako savo nuomonę apie tekstą ir perskaitytą informaciją. (B.2.4.1.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Išsako savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi. (B.2.4.2.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. (B.2.4.3.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kitų šaltinių. Išsako ir sąmoningai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			
Naudodamasis patarimais randa informaciją nurodytame šaltinyje. (B.3.1.1.)	Nurodytame šaltinyje randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. (B.3.1.2.)	Nurodytuose keliuose šaltiniuose randa ir atrenka aiškiai įvardytą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja ir palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose savarankiškai ieško, randa ir tinkamai atrenka aiškiai įvardytą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Tinkamai sieja ir palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. (B.3.1.4.)
Naudodamasis pagalbą paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.1.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.2.)	Įžvelgia ir paaiškina atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.)	Savarankiškai įžvelgia ir išsamiai paaiškina atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			
Pagal bendrus nurodymus, tipinį pavyzdį, pateiktą planą, iliustracijas kuria trumpą konkretaus turinio tekstą, fragmentiškai atitinkantį mokymosi	Pagal bendrus nurodymus, tipinį pavyzdį, pateiktą planą ir vaizdinę medžiagą kuria konkretaus turinio tekstą, iš dalies atitinkantį mokymosi	Pagal bendrus nurodymus, pavyzdį, planą, vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstą, daugeliu atvejų atitinkantį mokymosi turinyje	Pagal nurodymus, pavyzdį, planą, vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstą, atitinkantį beveik visus mokymosi turinyje nurodytus žanro

turinyje nurodytus žanro reikalavimus, iš dalies atsižvelgdamas į adresatą artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.1)	turinyje nurodytus žanro reikalavimus, iš esmės atsižvelgdamas į adresatą artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.2)	nurodytus žanro reikalavimus, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.3)	reikalavimus, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.4)
Pagal konkrečius nurodymus plėtoja teksto temą. Iš dalies paiso trinarės teksto struktūros. Pagal konkrečius nurodymus išskiria pastraipas. Vienu kitu atveju pagal prasmę sieja sakinius tekste. Kartais nepagrįstai kartoja tuos pačius žodžius. (C.1.2.1)	Pagal nurodymus plėtoja teksto temą. Iš esmės paiso trinarės teksto struktūros, formuluoja trumpą įžanginį ir baigiamąjį sakinį. Iš dalies pagal prasmę sieja sakinius ir pagal nurodymus išskiria pastraipas. Iš dalies vartoja žinomus sinonimus ar įvardžius vengdamas žodžių kartojimo tekste. (C.1.2.2)	Pagal aptartą planą plėtoja teksto temą. Paiso trinarės teksto struktūros, formuluoja įžanginį ir baigiamąjį sakinį. Iš esmės pagal prasmę išskiria pastraipas ir sieja sakinius. Vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, praleidžia kai kuriuos žodžius, vengdamas jų kartojimo tekste. (C.1.2.3)	Savarankiškai plėtoja teksto temą. Paiso trinarės teksto struktūros, formuluoja tinkamą trumpą įžangą ir pabaigą. Pagal prasmę išskiria pastraipas ir sieja sakinius. Vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, praleidžia kai kuriuos žodžius, vengdamas jų kartojimo tekste. (C.1.2.4)
Fragmentiškai vartoja naujai pažintą leksiką, pagal konkrečius nurodymus vartoja vieną kitą epitetą. (C.1.3.1)	Siekdamas aiškumo iš dalies tinkamai vartoja žinomus žodžius ir dalį naujai pažintos leksikos. Pagal konkrečius nurodymus vartoja kai kuriuos vaizdingus žodžius: palyginimus, epitetus. (C.1.3.2)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos daugeliu atvejų tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką. Vartoja vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius, palyginimus, epitetus. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos tikslingai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius ir posakius, palyginimus, epitetus. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2.)			
Iš dalies aiškiai rašo ranka žodžius, trumpus sakinius ir trumpus kelių sakinių tekstus. Pagal konkrečius nurodymus rašo kelių sakinių tekstus mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.1)	Iš esmės aiškiai rašo ranka žodžius, sakinius ir trumpus tekstus. Pagal nurodymus rašo kelių sakinių tekstus mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.2)	Iš esmės aiškiai ir sklandžiai rašo ranka žodžius, sakinius ir tekstus. Rašo vieno-dviejų pastraipų trumpus tekstus mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.3)	Rašo aiškiai ir sklandžiai ranka. Rašo kelių pastraipų trumpus tekstus mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.4)
Fragmentiškai laikosi kai kurių gramatikos, rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš dalies tinkamai	Iš dalies laikosi gramatikos, rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Daugeliu atvejų tinkamai vartoja savo amžiaus	Laikosi daugumos gramatikos, rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį	Laikosi gramatikos, rašybos ir skyrybos pagrindinių taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Tinkamai vartoja savo amžiaus tarpsnį

vartoja savo amžiaus tarpsnį atitinkančią dažnai vartojamą bendrinės kalbos leksiką. Pasitaiko daug rašybos, skyrybos, gramatikos ir leksikos klaidų, bet teksto prasmė dar suprantama. (C.2.2.1)	tarpsnį atitinkančią dažnai vartojamą bendrinės kalbos leksiką. Dažnai pasitaiko rašybos ir skyrybos, gramatikos ir leksikos klaidų, bet teksto prasmė suprantama. (C.2.2.2)	atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Iš dalies pasitaikančios sudėtingesnės rašybos ir skyrybos klaidos, gramatikos ir leksikos klaidos netrukdo suprasti teksto prasmę. (C.2.2.3)	atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinės rašybos ir skyrybos, gramatikos ar leksikos klaidos netrukdo suprasti teksto prasmę. (C.2.2.4)
Pagal konkrečius nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, atsakydamas į konkrečius klausimus fragmentiškai nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.1)	Pagal nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, atsakydamas į klausimus nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.2)	Panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, iš dalies nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.3)	Tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, iš esmės nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.4)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)			
Kuria tekstą pagal pavyzdį, pateiktą planą, vaizdinę medžiagą, pateiktus žodžius. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą skatinamas dar kartą jį fragmentiškai skaito, taiso pagal susitartą vieną kriterijų. (C.3.1.1)	Kuria tekstą pagal pavyzdį, sudarytą planą, vaizdinę medžiagą, pateiktus esminius žodžius. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį iš dalies skaito, taiso pagal susitartus vieną ar du kriterijus. (C.3.1.2)	Kuria tekstą pagal pavyzdį, sudarytą planą, vaizdinę medžiagą, pateiktus esminius žodžius. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, taiso pagal susitartus kriterijus. (C.3.1.3)	Savarankiškai kuria tekstą pagal pavyzdį, sudarytą planą, vaizdinę medžiagą, esminius žodžius. Siekdamas tobulinti kuriamą tekstą dar kartą jį skaito, nuosekliai taiso pagal susitartus kriterijus. (C.3.1.4)
Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)			
Kai yra suteikiama pagalba išskiria daugumą kalbos vienetų: balsius ir priebalsius, žodžius ir jų reikšmę, žodžių dalis, kalbos dalis, sakinių rūšis, nurodo vieną kitą jų požymį. (D.1.1.1.)	Pagal pavyzdį išskiria daugumą kalbos vienetų: balsius ir priebalsius, žodžius ir jų reikšmę, žodžių dalis, kalbos dalis, sakinių rūšis, ir aptaria juos nurodydamas vieną kitą jų požymį. (D.1.1.2)	Išskiria daugumą kalbos vienetų: balsius ir priebalsius, žodžius ir jų reikšmę, žodžių dalis, kalbos dalis, sakinių rūšis, ir aptaria juos nurodydamas jų pagrindinius požymius. (D 1.1.3.)	Išskiria daugumą kalbos vienetų: balsius ir priebalsius, žodžius ir jų reikšmę, žodžių dalis, kalbos dalis, sakinių rūšis, ir išsamiai apibūdina jų požymius. (D.1.1.4.)
Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			

Remdamasis mokytojo nurodymais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, tarimo ir skyrybos taisyklių, numatytų 3-4 klasės mokymosi turinyje. Daromos klaidos leidžia suprasti pranešimą. Pagal pateiktą pavyzdį linksniuoja ir asmenuoja žodžius taikydamas taisyklingus kaitybos modelius. Taisyklingai derina daugumą dažnai vartojamų žodžių formų sakinyje. (D.2.1.1.)	Remdamasis pateiktais modeliais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko gramatikos, tarimo ir skyrybos taisykles, numatytų 3-4 klasės mokymosi turinyje. Daromos klaidos leidžia suprasti pranešimą. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius taikydamas taisyklingus kaitybos modelius. Taisyklingai derina daugumą žinomų žodžių formų sakinyje. (D.2.1.2.)	Kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, tarimo ir skyrybos taisyklių, numatytų 3-4 klasės mokymosi turinyje. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius taikydamas taisyklingus kaitybos modelius. Taisyklingai derina žinomų žodžių formas sakinyje. (D.2.1.3.)	Kalbinėje veikloje nuosekliai taiko gramatikos, tarimo ir skyrybos taisykles, numatytas 3-4 klasės mokymosi turinyje, ieško sprendimo sudėtinguose atvejuose. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius taikydamas taisyklingus ir netaisyklingus kaitybos modelius. Taisyklingai derina žinomų ir naujų žodžių formas sakinyje. (D.2.1.4.)
Skatinamas plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Atpažįsta pažįstamų žodžių pagrindinę ir perkeltinę reikšmę. (D.2.2.1.)	Plėtoja žodyną, daugelių atvejų atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Iš dalies atpažįsta dažniau vartojamų žodžių pagrindinę ir perkeltinę reikšmę. (D.2.2.2.)	Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Atpažįsta žodžių pagrindinę ir perkeltinę reikšmę. (D.2.2.3.)	Nuosekliai plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas. Atpažįsta ir aptaria žodžių pagrindinę ir perkeltinę reikšmę. (D.2.2.4.)
Vartoja išplėstinius ir remdamasis pateiktais modeliais tipinius sudėtinius sakinius. Konsultuodamasis taiko taisyklingas gramatines konstrukcijas. (D.2.3.1.)	Vartoja įvairių rūšių išplėstinius ir tipinius sudėtinius sakinius. Konsultuodamasis taiko taisyklingas gramatines konstrukcijas, pavartoja vieną kitą žinomą vaizdingą žodį. (D.2.3.2.)	Vartoja įvairių rūšių išplėstinius ir sudėtinius sakinius, taiko taisyklingas gramatines konstrukcijas, dažnai vartojamus vaizdingus žodžius ir posakius. (D.2.3.3.)	Tikslingai pasirenka įvairių rūšių išplėstinius ir sudėtinius sakinius, taiko taisyklingas gramatines konstrukcijas, įvairius vaizdingus žodžius ir posakius. (D.2.3.4.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)			
Skatinamas stebi įvairias kalbas savo aplinkoje. Pagal pateiktą pavyzdį palygina skirtingų kalbų leksikos ar gramatikos elementus. (D.3.1.1.)	Stebi įvairias kalbas savo aplinkoje. Pagal pateiktą modelį palygina ir iš dalies aptaria skirtingų kalbų leksikos ir gramatikos elementus. (D.3.1.2.)	Stebi įvairias kalbas savo aplinkoje. Palygina ir aptaria skirtingų kalbų leksikos ir gramatikos elementus. (D.3.1.3.)	Domisi įvairiomis kalbomis savo aplinkoje. Palygina ir aptaria skirtingų kalbų leksikos ir gramatikos elementus, nurodydamas panašumus ir skirtumus. (D.3.1.4.)
Iš dalies atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, remdamasis pateiktais pavyzdžiais palygina	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, remdamasis pateiktais modeliais palygina ryškius jų tarimo,	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, palygina jų tarimo, leksikos, gramatikos skirtumus. (D.3.2.3.)	Atpažįsta artimiausioje aplinkoje gimtosios kalbos bendrinį ir regioninį variantą, nurodo jų vartojimo sritis, palygina ir aptaria jų tarimo, leksikos, gramatikos skirtumus. (D.3.2.4.)

ryškius jų leksikos ar gramatikos skirtumus. (D.3.2.1.)	leksikos, gramatikos skirtumus. (D.3.2.2.)		
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas. (D.4.)			
Sekdamas mokytojo nurodymus taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Grupuoja kalbos elementus pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.1.)	Skatinamas taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Grupuoja ir palygina kalbos elementus pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.2.)	Taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Grupuoja, palygina ir pertvarko kalbos elementus pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.3.)	Sumaniai taiko kartojimą atsižvelgdamas į informacijos sudėtingumą. Pasirenka tinkamiausius kriterijus, pagal kuriuos galima grupuoti, palyginti ir pertvarkyti kalbos elementus. (D.4.1.4.)
Naudojasi vadovėliu ir nurodytais skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.1.)	Naudojasi vadovėliu ir nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, remdamasis mokytojo nurodymais taip pat aiškinamaisiais žodynais. (D.4.2.2.)	Naudojasi vadovėliu, aiškinamaisiais žodynais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Naudojasi vadovėliu, įvairiais žodynais ir žinynais, skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (E.1.)			
Skaito ir pagal pavyzdį aptaria nedidelės apimties tautosakos, vaikų literatūros kūrinius atsižvelgdamas į bent vieną aspektą iš pateiktų. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus išvardija bent du autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.1)	Skaito ir pagal pavyzdį aptaria tautosakos, vaikų literatūros kūrinius, atsižvelgdamas į du aspektus iš pateiktų. Išvardija bent du autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, ir sieja juos su kūriniais. (E.1.1.2)	Skaito ir pagal nurodytus aspektus aptaria tautosakos, vaikų literatūros kūrinius. Sieja kelis autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais. (E.1.1.3)	Skaito ir savarankiškai aptaria tautosakos, vaikų literatūros kūrinius, pagal nurodytus aspektus. Sieja autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais. (E.1.1.4)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Nusako bent trijų įvykių seką; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus trumpai apibūdina pagrindinį kūrinio veikėją, atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jo veiksmus.	Nusako kelių įvykių seką; pagal pateiktą pavyzdį randa priežasties ir pasekmės ryšius; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria kūrinio veikėjus, jų veiksmus ir jausmus.	Nusako įvykių seką ir pagal pateiktą pavyzdį randa priežasties ir pasekmės ryšius; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria kūrinio veikėjus, jų veiksmus, santykius, jausmus ir mintis.	Nusako įvykių seką ir randa priežasties ir pasekmės ryšius; aptaria kūrinio veikėjus, jų veiksmus, santykius, jausmus ir mintis. Randa vaizdingus žodžius ir frazes ir atsakinėdamas į nukreipiančius

Pagal pateiktą pavyzdį randa bent po du vaizdingus žodžius ir frazes. Atsakinėdamas į klausimus paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Pagal pateiktą pavyzdį formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus išsako įspūdį. (E.2.1.1.)	Randa daugumą vaizdingų žodžių ir frazių. Paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Pagal pateiktą pavyzdį formuluoja aiškiai išreikštą grožinio teksto temą, išsako įspūdį, aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.2.)	Randa daugumą vaizdingų žodžių ir frazių ir pagal pateiktą pavyzdį paaiškina jų reikšmę. Paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus formuluoja grožinio teksto temą, aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir aptaria vertybes; išsako įspūdį; aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.3.)	klausimus paaiškina jų reikšmę. Išsamiai paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Savarankiškai formuluoja grožinio teksto temą, aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir vertybes; išsako įspūdį; išsamiai aptaria kūrinio nuotaiką. (E.2.1.4.)
Skiria poeziją nuo prozos pagal nurodytą kriterijų. (E.2.2.1.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstą pagal nurodytą kriterijų. Skiria poeziją nuo prozos. (E.2.2.2.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstą. Skiria poeziją ir prozą, atpažįsta dramą pagal nurodytą kriterijų. (E.2.2.3.)	Skiria grožinį ir negrožinį tekstą. Skiria poeziją ir prozą, atpažįsta dramą. (E.2.2.4.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Atpažįsta kai kuriuos savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros elementus. (E.3.1.1.)	Atpažįsta daugumą savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijų, dabarties kultūros elementus. (E.3.1.2.)	Atpažįsta ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius. (E.3.1.3.)	Atpažįsta ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, dabarties kultūros reiškinius. (E.3.1.4.)
Atpažįsta vieną kitą etninės kultūros simbolį, tradiciją. (E.3.2.1.)	Atpažįsta kai kuriuos etninės kultūros simbolius, tradicijas. (E.3.2.2.)	Atpažįsta daugumą etninės kultūros simbolių, tradicijų, žymiausių asmenybių. (E.3.2.3.)	Atpažįsta ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas, žymiausias asmenybes. (E.3.2.4.)
Skatinamas dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas užduotys, kai yra suteikiama pagalba. (E.3.3.1.)	Skatinamas dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas skirtas užduotys. (E.3.3.2.)	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo klasės ir mokyklos bendruomenės gyvenime, atlikdamas įvairias užduotys. (E.3.3.4.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)			
Padedamas taiko kartojimą kaip pagrindinę įsiminimo strategiją. (E.4.1.1.)	Naudodamasis pagalba taiko kartojimą ir iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria bent dvį sąvokas iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.2.)	Taiko kartojimą, iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria bent tris sąvokas iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.3.)	Savarankiškai taiko kartojimą, iliustravimą kaip pagrindines įsiminimo strategijas. Pagal nurodytą kriterijų skiria kelias iš nurodytų mokymosi turinyje. (E.4.1.4.)

Padedamas naudojasi mokymo(si) priemone ir nurodyta skaitmenine mokymosi priemone. (E.4.2.1.)	Padedamas naudojasi mokymo(si) priemone ir nurodytomis skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis. (E.4.2.2.)	Konsultuodamasis naudojasi pasirinkta mokymo(si) priemone ir nurodytomis skaitmeninėmis priemonėmis. (E.4.2.3.)	Savarankiškai naudojasi pasirinkta mokymo(si) priemonėmis ir nurodytomis skaitmeninėmis priemonėmis. (E.4.2.4.)

37.3. Pasiekimų lygių požymiai. 5-6 klasė:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
A Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus.(A.1.)			
Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru nusako ir aptaria teksto temą. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį. (A.1.1.1.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru-nusako ir aptaria teksto temą. Vadovaudamasis nukreipiamaisiais klausimais formuluoja teksto tikslą ir pagrindinę mintį. (A.1.1.2.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru-nusako ir aptaria teksto temą, tikslą, tiksliai formuluoja pagrindinę mintį, kelia vieną kitą probleminį klausimą tekstui. (A.1.1.3.)	Klausydamas tekstų bendrine sakytine kalba, perteikiamų įvairių kalbėtojų skirtingu tempu, tembru, nusako ir aptaria teksto temą, tikslą, tiksliai formuluoja pagrindinę mintį, kelia probleminius klausimus tekstui, išsiaiškina nesuprastas sąvokas. (A.1.1.4.)
Įžvelgia tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, priežasties ir pasekmės ryšius. Padedamas atskleidžia aiškiai išreikštus požiūrius. Kartais išsako savo nuomonę ir komentuoja ją remdamasis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Pagal aptartus kriterijus sieja ir lygina raiškos elementus. (A.1.2.1.)	Naudodamasis netiesiogine pagalba atskleidžia tekste aiškiai išreikštus požiūrius, nagrinėja netiesiogiai išreikštas mintis, susieja teksto dalis pagal vieną kitą kriterijų. Išsako savo nuomonę ir apibendrina ją remdamasis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Iš dalies sieja ir lygina raiškos elementus. (A.1.2.2.)	Atskleidžia tekste aiškiai išreikštus požiūrius, nagrinėja netiesiogiai išreikštas mintis, susieja teksto dalis. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Sieja ir lygina raiškos elementus. (A.1.2.3.)	Atskleidžia tekste aiškiai išreikštus požiūrius, nagrinėja netiesiogiai išreikštas mintis, susieja teksto dalis. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis asmenine patirtimi, tekstu, žiniomis iš kitų šaltinių. Kritiškai vertina ją pagal sutartus kriterijus. Sieja ir lygina raiškos elementus. (A.1.2.4.)
Nusiteikia aktyviai klausytis, išsiaiškina klausymo tikslą, pasižymi nurodytą informaciją. Kelia vieną kitą klausimą, daro išvadas. (A. 1.3.1.)	Nusiteikia aktyviai klausytis, išsiaiškina klausymo tikslą, pasižymi didžiąją dalį nurodytos informacijos. Kelia klausimus, daro išvadas. (A. 1.3.2.)	Nusiteikia aktyviai klausytis, išsiaiškina klausymo tikslą, pasižymi esminę informaciją, vartoja pritarimo teiginius. Kelia klausimus, daro išvadas, remiasi situacijos kontekstu. (A. 1.3.3.)	Nusiteikia aktyviai klausytis, išsiaiškina klausymo tikslą, tikslingai pasižymi reikšmingą informaciją, remiantis situacijos kontekstu vartoja pritarimo ar neigimo teiginius. Kelia klausimus, daro išvadas. (A. 1.3.4.)

Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose.(A.2.)			
Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose remdamasis asmenine patirtimi. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį artima tema, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal nurodytą aspektą, pritaria ar prieštarauja. Derina kai kurias verbalines ir neverbalines (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba) kalbos priemones. (A. 2.1.1.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose remdamasis asmenine patirtimi. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį žinoma tema, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų, pritaria ar prieštarauja. Derina kai kurias verbalines ir neverbalines (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba, laiko paskirstymas) kalbos priemones. (A. 2.1.2.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose remdamasis asmenine patirtimi, žiniomis iš kitų šaltinių. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį mažai žinoma tema, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal kelis aspektus iš pateiktų, pritaria ir prieštarauja. Tinkamai derina verbalines ir neverbalines kalbos priemones (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba, laiko paskirstymas). (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose remdamasis asmenine patirtimi, žiniomis iš kitų šaltinių. Inicijuoja ir plėtoja pokalbį žinoma/nežinoma tema, išreiškia ir pagrindžia požiūrį pagal kelis aspektus iš pateiktų, pritaria, argumentuotai prieštarauja. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis (pvz. veido išraiška, balso kokybė, kūno kalba, laiko paskirstymas). (A.2.1.4.)
Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji/asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas paaiškinti. Laikosi jam žinomų mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje pažintų taisyklių. (A.2.2.1.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji/asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas gauti informacijos ar ją perduoti. Pasirenka keletą pažintų mandagaus bendravimo principų. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.2.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji/asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas apsikeisti informaciją. Laikosi mandagaus bendravimo/bendradarbiavimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami suaugusieji), kitus situacijos elementus (viešoji/asmeninė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas apsikeisti informaciją, sudominti, įtikinti. Tikslingai laikosi mandagaus bendravimo/bendradarbiavimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją.(A.3.)			
Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu pagal pateiktą išdėstymo struktūra parengtą aiškų tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, dauguma atvejų paiso trinarės struktūros. Fragmentiškai plėtoja temą ir mintį. Kai yra suteikiama pagalba, pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.1.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų ir rišlų tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, dauguma atvejų paiso trinarės struktūros. Iš dalies logiškai plėtoja temą ir mintį, iš dalies pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.2.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, paiso trinarės struktūros. Iš esmės logiškai plėtoja temą ir mintį. Daugeliu atvejų pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.3.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą aiškų, rišlų ir vaizdingą tekstą pasirinkta/pasiūlyta tema, nuosekliai paiso trinarės struktūros. Logiškai plėtoja temą ir mintį. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (A.3.1.4.)

Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius, kirčiuoja dažniausiai vartojamus žodžius, iš dalies paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Pagal pavyzdį tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją, kalba raiškiai, garsiai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius ir kirčiuoja dažnai vartojamus žodžius, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Iš esmės tinkamai intonuoja sakinius ir daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją, kalba raiškiai ir girdimai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius, kirčiuoja naujai pažintus žodžius, frazes, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Tinkamai intonuoja sakinius, daro pauzes, pabrėždamas svarbiausią prasminę sakinio vietą. (A.3.2.3.)	Atsižvelgdamas į kalbėjimo situaciją, kalba raiškiai ir girdimai, tinkamu tempu, taisyklingai taria garsų junginius, kirčiuoja naujai pažintus žodžius ir gramatines formas, paisydamas taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų. Deda loginius kirčius sakiniuose, daro pauzes. (A.3.2.4.)
Pristatydamas tekstą žodžiu iš dalies tinkamai naudojasi planu, raktiniais žodžiais ir/ar vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui. Aptaria savo kalbėjimą, atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.1.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui pagal aiškiai nurodytus kriterijus, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo kalbėjimą, pasinaudoja kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.2.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Kartais papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, dažniausiai įžvelgia jų privalumus ir trūkumus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.4.)
Skaitymas ir teksto suvokimas (B)			
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
Skaito sklandžiai ir sąmoningai žinomą tekstą. Atsižvelgdamas į pateiktą modelį derina skaitymo tempą. (B.1.1.1.)	Skaito sklandžiai, sąmoningai (pvz. garsiai, tyliai). Pasirenka tinkamą skaitymo tempą. (B.1.1.2.)	Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito tekstą balsu, tyliai, peržvelgdamas akimis. (B.1.1.3.)	Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito tekstą balsu, tyliai, peržvelgdamas akimis. (B.1.1.4.)
Skaitydamas balsu daro logines pauzes pagal pateiktą modelį. (B.1.2.1.)	Skaitydamas balsu daro logines pauzes pagal pateiktą modelį, stengdamasis intonacija perteikti teksto prasmę. (B.1.2.2.)	Raiškiai skaitydamas balsu daro logines pauzes. Intonacija perteikia teksto prasmę. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu daro logines pauzes ir kūrybiškai perteikia teksto prasmę. (B.1.2.4.)
Naudodamasis pagalba taiko kai kurias mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.1.)	Taiko dauguma mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijas	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų	Savarankiškai pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų

	derindamas jas su skaitymo tikslu. (B.1.3.2.)	tinkamiausia skaitymo tikslui. (B.1.3.3.)	tinkamiausias skaitymo tikslams. (B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Randa aiškiai pateiktą informaciją. aptaria nurodytus esminius žodžius, kuriais perteikiama informacija. Pasinaudodamas patarimais sieja skirtingos raiškos informacijos elementus. (B.2.1.1.)	Randa tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, grupuoja ją. Pagal pateiktą pavyzdį aptaria kai kuriuos teksto kalbinės raiškos elementus. Pagal pateiktą pavyzdį sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.2.)	Randa, grupuoja ir lygina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, aiškiai išreikštą požiūrį. Aptaria dauguma teksto kalbinės raiškos elementų. Sieja, palygina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.	Randa, grupuoja ir tinkamai lygina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, aiškiai išreikštus požiūrius. Aptaria teksto kalbinės raiškos elementus. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.4.)
Pagal pateiktą modelį randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją. (B.2.2.1.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus jas paaiškina. (B.2.2.2.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, atpažįsta kai kurias netiesiogiai pasakytas mintis ir pagal pateiktą pavyzdį jas paaiškina. (B.2.2.3.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, atpažįsta netiesiogiai pasakytas mintis ir jas paaiškina. (B.2.2.4.)
Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus nusako teksto temą, aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir pasidalina įspūdžiais apie teksto visumą. Pagal sudarytą planą atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, padedamas randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. (B.2.3.1.)	Nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, pagal pateiktą modelį randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja ir lygina. (B.2.3.2.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, pagal pateiktą modelį kelia probleminius klausimus. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro išvadas. (B.2.3.3.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia probleminius klausimus. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: nuosekliai atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius ir juos aptaria. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro išvadas. (B.2.3.4.)
Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Skatinamas išsako savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi. (B.2.4.1.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Išsako ir dalinai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. (B.2.4.2.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su kitu tekstu nurodytu aspektu. (B.2.4.3.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Tinkamai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus tikslingai remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su kitu tekstu nurodytais aspektais. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			

Nurodytame šaltinyje dažniausiai randa informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. (B.3.1.1.)	Nurodytuose keliuose šaltiniuose randa ir atrenka aiškiai įvardintą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja ir palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. (B.3.1.2.)	Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja, palygina ir pagal nurodytą kriterijų grupuoja informaciją iš kelių šaltinių. (B.3.1.3.)	Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose ieško, randa ir tinkamai atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja, palygina ir pagal nurodytą kriterijų tinkamai grupuoja informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.4.)
Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina atrinktos informacijos reikalingumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.1.)	Naudodamasis pagalbą vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.2.)	Pagal pateiktą modelį vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.3.)	Vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			
Pagal nurodymus, pavyzdį, planą, vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstus, fragmentiškai atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus teksto žanrų reikalavimus. Pasirenka vieną kitą raiškos elementą, atitinkantį teksto žanrą ir adresatą artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.1)	Pagal nurodymus, pavyzdį, planą, vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstus su abstrahavimo elementais, iš dalies atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Iš dalies pasirenka raiškos elementus, atitinkančius teksto žanrą, turinį, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją artimoje ir kasdienėje aplinkoje. (C.1.1.2)	Pagal bendrus nurodymus, modelį, susidarytą planą, įvairią vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstus su abstraktaus turinio elementais, iš esmės atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Vartoja pagrindinius raiškos elementus, atitinkančius teksto žanrą, turinį, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste. (C.1.1.3)	Pagal bendrus nurodymus, modelį, susidarytą planą, įvairią vaizdinę medžiagą ir esminius žodžius kuria tekstus su abstraktaus turinio elementais, atitinkantį mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Pasirenka raišką, atitinkančią teksto žanrą, turinį, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste. (C.1.1.4)
Pagal aptartą planą plėtoja teksto temą. Iš esmės paiso trinarės struktūros, formuluoja įžanginį ir baigiamąjį sakinį. Dėstyme pagal prasmę išskiria bent dvi pastraipas. Iš dalies sieja sakinius pastraipoje kartais vartodamas rišlumo priemones. Dažnai kartoja tuos pačius žodžius. (C.1.2.1)	Iš dalies logiškai plėtoja teksto temą. Iš esmės paiso trinarės struktūros, formuluoja įžanginį ir baigiamąjį sakinį. Iš dalies pagal prasmę išskiria pastraipas. Sieja sakinius pastraipoje vartodamas kai kurias rišlumo priemones. Vartoja kai kuriuos žinomus sinonimus ir įvardžius,	Logiškai plėtoja teksto temą. Paiso trinarės struktūros, formuluoja trumpą įžangą ir pabaigą. Pagal prasmę išskiria pastraipas. Sieja sakinius pastraipoje vartodamas rišlumo priemones. Iš esmės tinkamai vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, praleidžia kai kuriuos žodžius, vengdamas jų kartojimo tekste. (C.1.2.3)	Logiškai ir nuosekliai plėtoja ir detalizuoja teksto temą. Paiso trinarės struktūros, formuluoja tinkamą trumpą įžangą ir pabaigą. Pagal prasmę logiškai iskiria pastraipas. Sieja sakinius pastraipoje vartodamas rišlumo priemones. Nepagrįstai nekartoja tų pačių žodžių, savarankiškai pasirenka joms tinkamas

	vengdamas žodžių kartojimo tekste. (C.1.2.2)		alternatyvas: vartoja žinomus sinonimus ir įvardžius, tikslingai praleidžia kai kuriuos žodžius. (C.1.2.4)
Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos pagal nurodymus vartoja žinomą leksiką ir vieną kitą naujai pažintą žodį, kai kurias gramatines konstrukcijas, atsitiktinai vartoja palyginimus, epitetus. (C.1.3.1)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos iš dalies tinkamai vartoja žinomą leksiką ir kai kuriuos naujai pažintus žodžius, dalį įšmoktų gramatinių konstrukcijų, kartais vartoja vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius, epitetus, palyginimus, patarles. (C.1.3.2)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, daugumą išmoktų gramatinių konstrukcijų, vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius, epitetus, palyginimus, patarles. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, išmoktas gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius: perkeltinės reikšmės žodžius, epitetus, vaizdingas frazes, palyginimus, patarles. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2)			
Iš dalies aiškiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.1)	Iš esmės aiškiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.2)	Iš esmės aiškiai, sklandžiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.3)	Aiškiai, sklandžiai rašo ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. (C.2.1.4)
Taiko pagal nurodymus kai kurias gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Pagal nurodymus taisyklingai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Raštingumas yra pakankamas, kad iš dalies galima būtų suprasti tekstą. (C.2.2.1)	Iš dalies taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Iš dalies taisyklingai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Raštingumas yra pakankamas, kad galima būtų suprasti tekstą. (C.2.2.2)	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės taisyklingai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinės klaidos netrukdo perteikti teksto prasmę. (C.2.2.3)	Taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Nuosekliai taisyklingai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Atsitiktinai daro vieną kitą klaidą. (C.2.2.4)
Pagal nurodymą panaudoja iš dalies tinkamą vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, kartais nurodo šaltinį ar autorių. (C.2.3.1)	Pagal nurodymą panaudoja iš dalies tinkamą vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, skatinamas nurodo šaltinį ar autorių. Pagal užduotį kartais pateikia	Panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Nurodo šaltinį ar autorių. Daugeliu atvejų pateikia vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.3)	Savarankiškai tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius Nurodo šaltinį ar autorių. Daugeliu atvejų savarankiškai pateikia vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.4)

	vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.2)		
Taiko rašymo strategijas. (C.3)			
Taiko konkrečiai nurodytą teksto kūrimo ar tobulinimo strategiją. Fragmentiškai naudojasi nurodytu informacijos šaltiniu temos plėtojimui ar teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises skatinamas kartais nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.1)	Iš dalies taiko nurodytas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Dalinai naudojasi nurodytais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ar teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises skatinamas iš dalies nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.2)	Taiko nurodytas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Daugeliu atvejų naudojasi nurodytais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises iš esmės nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	Savarankiškai taiko nurodytas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi nurodytais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.4)
Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)			
Vartoja dalį terminų, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Atpažįsta esminius balsių ir priebalsių požymius. Remdamasis pateiktais klausimais atpažįsta žodžių dalis, kalbos dalis. Pagal pateiktą modelį skiria vientisinius ir sudėtinius sujungiamuosius sakinius, nurodo pagrindines sakinio dalis, jeigu jų raiška yra labai aiški. (D.1.1.1.)	Vartoja daugumą terminų, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Skiria esminius balsių ir priebalsių požymius. Atpažįsta žodžių dalis, kalbos dalis, nurodo vieną kitą esminį jų požymį. Pagal pateiktą modelį aptaria vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų sakinių struktūrą, nurodo pagrindines sakinio dalis, iš dalies nusako jų raišką. (D.1.1.2)	Vartoja terminus, numatytus 5-6 klasės mokymosi turinyje. Skiria balsių ir priebalsių požymius. Atpažįsta žodžių dalis, kalbos dalis, nurodo ir aptaria esminius jų požymius, apibūdina vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų sakinių struktūrą, nurodo pagrindines sakinio dalis, nusako jų raišką. (D.1.1.3.)	Vartoja terminus, numatytus 5-6 klasės mokymosi turinyje. Skiria balsių ir priebalsių požymius. Atpažįsta žodžių dalis, kalbos dalis, nurodo ir aptaria esminius jų požymius, apibūdina vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų sakinių struktūrą, nurodo pagrindines sakinio dalis, nusako jų raišką. (D.1.1.3.)
Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			
Remdamasis mokytojo nurodymais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko daugumą fonetikos, leksikos, gramatikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Pasitaikančios	Remdamasis pateiktais modeliais tipiniuose atvejuose kalbinėje veikloje taiko daugumą fonetikos, leksikos, morfologijos, gramatikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Pasitaikančios	Kalbinėje veikloje taiko daugumą fonetikos, leksikos, gramatikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-6 klasės mokymosi turinyje. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius, turinčius netaisyklingų formų. Taisyklingai	Kalbinėje veikloje nuosekliai taiko fonetikos, leksikos, gramatikos ir skyrybos taisykles, numatytas 5-6 klasės mokymosi turinyje, ieško sprendimų sudėtinguose atvejuose. Linksniuoja ir asmenuoja žodžius,

klaidos netrukdo komunikacijai. Pagal pateiktą pavyzdį linksniuoja ir asmenuoja žodžius, turinčius netaisyklingų formų. Daugeliu atvejų taisyklingai suderina dažnai vartojamų žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Sudėtiniuose sakiniuose vartoja tipinius jungtukus. (D.2.1.1.)	klaidos netrukdo komunikacijai. Pagal pateiktą pavyzdį linksniuoja ir asmenuoja žodžius, turinčius netaisyklingų formų. Daugeliu atvejų taisyklingai suderina žinomų žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Sudėtiniuose sakiniuose vartoja ne tik tipinius, bet ir kai kuriuos rašytinei kalbai būdingus jungtukus. (D.2.1.2.)	suderina žinomų žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Sudėtiniuose sakiniuose vartoja įvairius jungtukus. (D.2.1.3.)	turinčius netaisyklingų formų. Taisyklingai suderina žinomų ir naujų žodžių formas derinimo ir valdymo junginiuose. Sudėtiniuose sakiniuose vartoja įvairius jungtukus. (D.2.1.4.)
Plėtoja žodyną, iš dalies atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, pagal pateiktą pavyzdį sudaro nesudėtingus vedinius. Atpažįsta daugiareikšmius žodžius. (D.2.2.1.)	Plėtoja žodyną daugeliu atvejų atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, pagal pateiktą pavyzdį sudaro įvairius vedinius. Atpažįsta ir iš dalies aptaria daugiareikšmius žodžius. (D.2.2.2.)	Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, sudaro įvairius vedinius. Atpažįsta ir aptaria daugiareikšmius žodžius. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną, atsižvelgdamas į kalbinės veiklos temas, sudaro įvairius vedinius. Atpažįsta ir aptaria daugiareikšmius žodžius. (D.2.2.3.)
Skatinamas vartoja įvairių rūšių sakinius ir gramatines konstrukcijas, pagal pateiktą pavyzdį taiko nurodytus vaizdingus žodžius ir sinonimus. (D.2.3.1.)	Konsultuodamasis vartoja įvairių rūšių sakinius ir gramatines konstrukcijas, taiko nurodytus vaizdingus žodžius ir posakius, pagal pateiktą pavyzdį vartoja sinonimus. (D.2.3.2.)	Vartoja įvairių rūšių sakinius ir gramatines konstrukcijas, sinonimus, vaizdingus žodžius ir pasakius. (D.2.3.3.)	Tikslingai pasirenka įvairių rūšių sakinius ir gramatines konstrukcijas, kūrybiškai vartoja sinonimus, vaizdingus žodžius ir pasakius. (D.2.3.4.)
D 3 Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas.			
Skatinamas stebi ir aptaria ryškius kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, remiantis nukreipiamaisiais klausimais atpažįsta kalbų kontaktų poveikio atvejus gimtajai kalbai leksikoje ir morfologijoje. (D.3.1.1.)	Stebi ir aptaria ryškius kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta kalbų kontaktų poveikio atvejus gimtajai kalbai leksikoje ir morfologijoje. (D.3.1.2.)	Stebi ir aptaria kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai leksikoje ir morfologijoje. (D.3.1.3.)	Domisi kalbos reiškiniais, vykstančiais daugiakalbėje aplinkoje, aptaria juos, nurodo ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai leksikoje ir morfologijoje, pateikia pavyzdžių. (D.3.1.4.)
Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais atpažįsta ir nurodo kai kuriuos šnekamosios kalbos požymius. (D.3.2.1.)	Atpažįsta ir pagal pateiktus kriterijus aptaria dalį šnekamosios kalbos požymių, nurodo jos vartojimo sritis. (D.3.2.2.)	Atpažįsta ir aptaria daugumą šnekamosios kalbos požymių, nurodo jos vartojimo sritis. (D.3.2.3.)	Atpažįsta ir aptaria šnekamosios kalbos požymius, nurodo jos vartojimo sritis, palygina su rašytine kalba. (D.3.2.4.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas. (D.4.)			

Remdamasis pateiktu modeliu iš dalies sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, pagal pateiktą pavyzdį grupuoja informaciją. (D.4.1.1.1.)	Remdamasis pateiktu modeliu sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, pagal pateiktą pavyzdį grupuoja ir tvarko informaciją. (D.4.1.2.)	Sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, grupuoja ir tvarko informaciją. (D.4.1.3.)	Kūrybiškai sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis. Pasirenka tinkamiausius kriterijus, pagal kuriuos galima tvarkyti informaciją. (D.4.1.4.)
Sekdamas mokytojo nurodymus pastebi tam tikrus kalbos reiškinių dėsningumus. (D.4.1.2.1.)	Skatinamas stebi kalbos reiškinius, pastebi tam tikrus jų dėsningumus, iš dalies daro nesudėtingas išvadas. (D.4.1.2.)	Stebi kalbos reiškinius, pastebi daugumą jų dėsningumų, daro nesudėtingas išvadas. (D.4.1.3.)	Tyrinėja kalbos reiškinius, pastebi ir aptaria daugumą jų dėsningumų, daro išvadas. (D.4.1.4.)
Sekdamas mokytojo nurodymus naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.1.)	Skatinamas naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.2.)	Naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Sumaniai naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais ir mokymosi priemonėmis, ieško informacijos savarankiškai. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (E.1.)			
Skaito ir pagal pavyzdį aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atsižvelgdamas į bent du aspektus iš nurodytų. Sieja bent du autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais ir aptaria jų biografijos bent vieną elementą. (E.1.1.1)	Skaito ir aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atpažįsta jų istorinio konteksto bent du elementus iš pateiktų. Sieja bent tris autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais ir aptaria jų biografijos vieną kitą elementą. (E.1.1.2)	Skaito ir aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atpažįsta nurodytus jų istorinio konteksto elementus. Sieja dauguma autorių, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais ir aptaria jų biografijos elementus. (E.1.1.3)	Skaito ir savarankiškai aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atpažįsta jų istorinio konteksto elementus. Sieja kūrinius su autoriais ir aptaria rašytojų biografijos elementus. (E.1.1.4)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Nusako įvykių seką ir pagal pateiktą pavyzdį randa priežasties ir pasekmės ryšius; atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria kūrinio veikėjus, jų veiksmus, santykius ir jausmus.	Remdamasis pateiktu pavyzdžiu aptaria vaizduojamojo pasaulio elementus, nusako įvykių seką ir aptaria priežasties ir pasekmės ryšius; apibūdina veikėjus bent dviem aspektais iš pateiktų, atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus vertina jų poelgius.	Remdamasis sudarytu modeliu aptaria vaizduojamojo pasaulio elementus, nusako įvykių seką ir aptaria priežasties ir pasekmės ryšius; apibūdina veikėjus nurodytais aspektais, atsakinėdamas į	Remdamasis savarankiškai sudaryta schema aptaria vaizduojamojo pasaulio elementus, nusako įvykių seką ir aptaria priežasties ir pasekmės ryšius; apibūdina veikėjus, vertina jų charakterį ir poelgius.

Randa tekste bent dvi iš nurodytų meninės kalbos priemones. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus formuluoja grožinio teksto temą, įvardija aiškiai išreikštą pagrindinę mintį. (E.2.1.1.)	Randa tekste vieną kitą iš nurodytų meninės kalbos priemones ir atsakinėdamas į klausimą pasako jų funkciją. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus formuluoja grožinio teksto temą, įvardija aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir vertybes. (E.2.1.2.)	nukreipiančius klausimus vertina jų charakterį ir poelgius. Randa tekste daugumą iš nurodytų meninės kalbos priemones ir pagal pavyzdį aptaria jų funkciją. Formuluoja grožinio teksto temą, mintį, nusako nuotaiką; pagal pateiktą pavyzdį aptaria aiškiai išreikštas vertybes, problemas. (E.2.1.3.)	Randa tekste nurodytas meninės kalbos priemones ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria jų funkciją. Formuluoja grožinio teksto temą, mintį, nusako nuotaiką; įžvelgia ir aptaria aiškiai išreikštas vertybes, problemas. (E.2.1.4.)
Skiria grožinį ir negrožinį tekstą. Skiria poeziją, prozą ir dramą. (E.2.2.1.)	Pagal pateiktą schemą skiria literatūros rūšis, priskiria bent po vieną būdingą joms žanrą iš išvardytų mokymosi turinyje. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus įžvelgia sąsajas su bent vienu kultūros tekstu (pvz. filmu, daile, muzika). (E.2.2.2.)	Pagal pateiktą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.3.)	Pagal sudarytą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.4.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Atpažįsta, diferencijuoja ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, bent du kultūros reiškinius. (E.3.1.1.)	Stebi, atpažįsta, diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, kultūros reiškinius. (E.3.1.2.)	Diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, kultūros reiškinius nurodydamas panašumus ir skirtumus. (E.3.1.3.)	Savarankiškai diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, kultūros reiškinius nurodydamas kelis panašumus ir skirtumus. (E.3.1.4.)
Skiria ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas. Įvardija bent 1 žymiausią asmenybę ir aptaria jos vaidmenį. (E.3.2.1.)	Skiria ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas. Įvardija bent 2 žymiausias asmenybes ir aptaria jų vaidmenį. (E.3.2.2.)	Skiria ir apibūdina etninės kultūros simbolius, tradicijas ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus aptaria jų reikšmę. Įvardija ir aptaria dviejų-trijų pasirinktų žymiausių asmenybių vaidmenį ir jų nuopelnų reikšmę. (E.3.2.3.)	Skiria ir apibūdina etninės kultūros simbolius, tradicijas, aptaria jų reikšmę. Įvardija ir aptaria pasirinktų kelių žymiausių asmenybių vaidmenį ir jų nuopelnų reikšmę. (E.3.2.4.)
Skatinamas dalyvauja savo mokyklos ir bendruomenės gyvenime atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.1.)	Dalyvauja savo mokyklos ir bendruomenės gyvenime atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.2.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame

		gyvenime, savarankiškai atlikdamas užduotys. (E.3.3.3.)	gyvenime, kūrybiškai atlikdamas užduotys. (E.3.3.4.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)			
Padedamas sieja naujas žinias ir gebėjimus su jau įgytomis žiniomis. Pagal pateiktą schemą grupuoja informaciją. (E.4.1.1.)	Konsultuodamasis sieja naujas žinias ir gebėjimus su jau įgytomis žiniomis. Pagal pateiktą schemą grupuoja informaciją. (E.4.1.2.)	Sieja naujas žinias ir gebėjimus su jau įgytomis žiniomis. Pagal pateiktą schemą grupuoja informaciją, skirsto į kategorijas, daro nesudėtingas išvadas. (E.4.1.3.)	Savarankiškai sieja naujas žinias ir gebėjimus su jau įgytomis žiniomis. Pagal pateiktą schemą grupuoja informaciją, skirsto į kategorijas, daro išvadas. (E.4.1.4.)
Padedamas naudojasi nurodytais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas nesudėtingą užduotį. (E.4.2.1.)	Konsultuodamasis naudojasi nurodytais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas nesudėtingą užduotį. (E.4.2.2.)	Naudojasi nurodytais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotį. (E.4.2.3.)	Tikslingai naudojasi nurodytais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotį. (E.4.2.4.)

37.4. Pasiekimų lygių požymiai. 7-8 klasė:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus.(A.1.)			
Nukreipiamųjų klausimų pagalba įžvelgia tekste tiesiogiai ir netiesiogiai pateiktą informaciją, teksto autoriaus intenciją. Pagal aptartus kriterijus sieja ir lygina raiškos elementus. Išsako savo nuomonę ir komentuoja ją remdamasis tekstu ir specifinėmis žiniomis. (A.1.2.1.)	Įžvelgia ir fragmentiškai apibendrina tekste pateiktą informaciją, teksto autoriaus intenciją. Pagal pateiktą modelį vertina turinį ir raišką, dalinai pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis tekstu ir specifinėmis žiniomis. (A.1.2.2.)	Įžvelgia ir apibendrina tekste pateiktą informaciją, teksto autoriaus intenciją. Daugeliu atvejų kritiškai vertina turinį ir raišką, pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis tekstu ir specifinėmis žiniomis. (A.1.2.3.)	Įžvelgia, išsako savo požiūrį apie tekste pateiktą informaciją, teksto autoriaus intenciją ir raišką, argumentuotai pagrindžia savo nuomonę apie išgirstą informaciją remdamasis tekstu ir specifinėmis žiniomis. (A.1.2.4.)
Aktyviai klausydamas teksto išskiria didžiąją dalį nurodytos informacijos. Vartoja pritarimo ar neigimo teiginius. Pateikią vieną kitą klausimą kontekstui aiškinti. (A.1.3.1.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria esminę informaciją. Remiantis situacijos kontekstu vartoja pritarimo ar neigimo teiginius. Pateikią keletą klausimų reikalaujančių kontekstui tikslinti, aiškinti. (A.1.3.2.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją. Remiantis situacijos kontekstu vartoja pritarimo ar neigimo teiginius. Kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui. (A.1.3.3.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją, supranta minčių logiką. Pagal pateiktą grafinį modelį pavaizduoja keletą teksto tezių. Remiantis situacijos kontekstu vartoja pritarimo ar neigimo

			teiginius. Kūrybiškai kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui. (A.1.3.4.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose.(A.2.)			
Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose remdamasis asmenine, socialine patirtimi. Pasako keletą susijusių sakinių tekstą žinoma tema, išreiškia ir paaiškina savo nuomonę, remiantis vienos dviejų sričių žiniomis, prieštarauja. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A. 2.1.1.)	Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose remdamasis asmenine, socialine patirtimi. Diskutuoja artimos aplinkos temomis, išreiškia ir paaiškina savo nuomonę, remiantis įvairių sričių žiniomis, prieštarauja. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A. 2.1.2.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose remdamasis asmenine, socialine patirtimi. Diskutuoja įvairiomis temomis, išreiškia ir paaiškina savo nuomonę, remiantis įvairių sričių žiniomis, argumentuotai prieštarauja. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose remdamasis socialine, kultūrine patirtimi. Diskutuoja įvairiomis temomis, kelia problemas, išreiškia ir paaiškina savo nuomonę, remiantis įvairių sričių žiniomis, argumentuotai prieštarauja, apibendrina. Pagrįstai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.4.)
Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), kitus situacijos elementus (viešoji/kasdienė erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas apsikeisti informaciją, išsakyti savo nuomonę. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius daugeliu atvejų pasirenka tinkamus mandagaus bendravimo principus. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.1.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), kitus situacijos elementus (viešoji/už mokyklos ribų erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas, įtikinti, išreikšti savo nuomonę. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius pasirenka tinkamus mandagaus bendravimo principus. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.2.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), kitus situacijos elementus (viešoji/už mokyklos ribų erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas reikšti ir pagrįsti požiūrį, priimti bendrus sprendimus. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.3.)	Bendraudamas neoficialiose/ oficialiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (bendraamžiai, mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), kitus situacijos elementus (viešoji/už mokyklos ribų erdvė) ir nurodytą tikslą, siekdamas argumentuotai išreikšti savo nuomonę, priimti bendrus sprendimus. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius tikslingai laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje reikalavimų. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją.(A.3.)			
Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų tekstą literatūros/visuomenės ar kultūrinio gyvenimo tema, fragmentiškai paiso trinarės struktūros.	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą literatūros/visuomenės ar kultūrinio	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą literatūros/visuomenės ar kultūrinio gyvenimo tema, paiso trinarės	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą literatūros/visuomenės ar kultūrinio gyvenimo tema, paiso trinarės

Iš dalies logiškai plėtoja konkrečią temą ir mintį, naudoja kai kurias kalbinės raiškos priemones. (A.3.1.1.)	gyvenimo tema, dauguma atvejų paiso trinarės struktūros. Iš dalies logiškai plėtoja konkrečią temą ir mintį, iš dalies tinkamai naudoja kalbinės raiškos priemones. (A.3.1.2.)	struktūros. Iš esmės logiškai plėtoja temą ir mintį. Tinkamai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.3.)	struktūros. Logiškai plėtoja temą ir mintį.Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.4.)
Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose, laikosi kai kurių taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. (A.3.2.1.)	Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose iš dalies laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. (A.3.2.2.)	Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose, daugeliu atvejų laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo normų.Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.2.3.)	Dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo normų.Tinkamai intonuoja atsižvelgdamas į kalbėjimo turinį. (A.3.2.4.)
Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui pagal aiškiai nurodytus kriterijus, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo kalbėjimą, tobulina jį, atsižvelgdamas į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją. (A.3.3.1.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Papildo pristatymą vaizdine medžiaga teksto elementų iliustravimui pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimus, dažniausiai įžvelgia jų privalumus ir trūkumus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.2.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Derina jį su iliustracine medžiaga, siekdamas pranešimo aiškumo. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, įžvelgia raiškos privalumus ir trūkumus. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tinkamai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais. Derina tekstą su iliustracine medžiaga, siekdamas pranešimo aiškumo. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, įžvelgia raiškos privalumus ir trūkumus, sutelkia dėmesį į pagrindinę mintį ir ją pagrindžiančius teiginius. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tikslingai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.4.)
Skaitymas ir teksto supratimas (B)			
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
Skaito sklandžiai, sąmoningai (pvz. garsiai, tyliai). Pasirenka tinkamą skaitymo tempą. (B.1.1.1.)	Sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu skaito tekstą balsu, tyliai, peržvelgdamas akimis. (B.1.1.2.)	Sąmoningai skaito skirtingais būdais įvairius tekstus. (B.1.1.3.)	Sąmoningai ir kūrybiškai skaito skirtingais būdais įvairius tekstus. (B.1.1.4.)
Skaitydamas balsu daro logines pauzes pagal pateiktą modelį, stengdamasis intonacija perteikti teksto prasmę. (B.1.2.1.)	Raiškiai skaitydamas balsu daro logines pauzes. Siekia intonacija perteikti teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.2.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių tipų tekstus perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių tipų tekstus kūrybiškai perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.4.)

Pasitardamas taiko kai kurias mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas. (B.1.3.1.)	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausia skaitymo tikslui. (B.1.3.2.)	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausias skaitymo tikslams. (B.1.3.3.)	Savarankiškai pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausias skaitymo tikslams ir kūrybiškai jas taiko. (B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Randa tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, grupuoja ją. Pagal pateiktą pavyzdį aptaria kai kuriuos teksto kalbinės raiškos elementus. Pagal pateiktą pavyzdį sieja ir palygina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.1.)	Randa, grupuoja ir lygina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją, aiškiai išreikštą požiūrį. Aptaria dauguma teksto kalbinės raiškos elementų. Sieja, palygina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.2.)	Randa, grupuoja, lygina ir apibendrina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją ir išreikštus požiūrius. Pagal pateiktą modelį aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Randa, grupuoja, lygina ir tinkamai apibendrina tekste tiesiogiai pateiktą informaciją ir išreikštus požiūrius. Aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus. Tinkamai sieja, palygina ir išsamiai apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.4.)
Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus paaiškina. (B.2.2.1.)	Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, atpažįsta kai kurias netiesiogiai pasakytas mintis ir pagal pateiktą pavyzdį jas paaiškina. (B.2.2.2.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir mintis, atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus įžvelgia teksto autoriaus intencijas. (B.2.2.3.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir mintis, įžvelgia teksto autoriaus intencijas. (B.2.2.4.)
Nusako teksto temą, formuluoja aiškiai išreikštą pagrindinę mintį ir keletą minčių apie teksto visumą. Atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, pagal pateiktą modelį randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Taiko mąstymo operacijas: analizuoja ir lygina. (B.2.3.1.)	Pagal pateiktą modelį formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia bent vieną probleminį klausimą. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties ir pasekmės ryšius. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro nesudėtingas išvadas. (B.2.3.2.)	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Įžvelgia įvairius ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja ir daro išvadas. (B.2.3.3.)	Formuluoja ir išsamiai aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Įžvelgia įvairius ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja, abstrahuoja ir daro išvadas. (B.2.3.4.)
Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su įgytomis žiniomis ir informacija iš kito šaltinio. Skatinamas išsako ir dalinai pagrindžia savo nuomonę apie	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Išsako ir dalinai pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina tekstą, pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą,	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Kritiškai vertina tekstą, tinkamai pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, tikslingai remdamasis asmenine patirtimi, tekstu

perskaitytą informaciją remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. (B.2.4.1.)	kitu tekstu nurodytu aspektu. (B.2.4.2.)	remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytais aspektais. (B.2.4.3.)	ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais keliais aspektais. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			
Nurodytuose keliuose šaltiniuose randa ir atrenka aiškiai įvardytą informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina informaciją iš dviejų skirtingų šaltinių. (B.3.1.1.)	Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina ir pagal nurodytą kriterijų grupuoja informaciją iš kelių šaltinių. (B.3.1.2.)	Pasirinktuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Pasirinktuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Tinkamai palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.4.)
Naudodamasis pagalbą vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.1.)	Pagal pateiktą modelį vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. (B.3.2.2.)	Atsižvelgdamas į pateiktus kriterijus vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent pora kriterijų. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją. (B.3.2.3.)	Vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent keletą kriterijų. Skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			
Kuria žodžiu ir raštu skirtingos paskirties ir turinio tekstus, fragmentiškai atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto žanrų reikalavimus. Iš dalies pasirenka kalbinę raišką, atsižvelgdamas į žanrą, adresatą ir komunikavimo situacijos kai kuriuos elementus įprastame kontekste. (C.1.1.1)	Kuria žodžiu ir raštu skirtingos paskirties ir turinio tekstus, iš dalies atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Iš dalies pasirenka atitinkamą kalbinę raišką, atsižvelgdamas į žanrą, temą, adresatą ir komunikavimo situacijos elementus kai kuriuos elementus įprastame kontekste. (C.1.1.2)	Kuria žodžiu ir raštu skirtingos paskirties ir turinio tekstus, atitinkančius daugumą mokymosi turinyje nurodytų teksto tipų ir žanrų reikalavimų. Dažniausiai pasirenka atitinkamą kalbinę raišką, atsižvelgdamas į žanrą, temą, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste ir už mokyklos ribų. (C.1.1.3)	Kuria žodžiu ir raštu skirtingos paskirties ir turinio tekstus, atitinkančius beveik visus mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Pasirenka atitinkamą kalbinę raišką, atsižvelgdamas į žanrą, temą, tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją įprastame kontekste ir už mokyklos ribų. (C.1.1.4)
Fragmentiškai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Iš esmės paiso	Iš dalies logiškai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Plėtodamas	Logiškai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Gana aiškiai formuluoja pagrindinę	Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį.

trinarės teksto struktūros, dėstyme pagal prasmę išskiria dvi-tris pastraipas. Fragmentiškai vartoja teksto rišlumo leksines ir gramatines priemones. (C.1.2.1)	mintį formuluoja bent du teiginius, bent vieną iš jų detalizuoja. Iš esmės paiso trinarės teksto struktūros. Iš dalies pagrįstai išskiria pastraipas. Fragmentiškai paiso pastraipos logikos; iš dalies tinkamai vartoja kai kurias teksto rišlumo leksines ir gramatines priemones. (C.1.2.2)	teksto mintį, suskirsto ją į teiginius, bent du teiginius pakankamai detalizuoja. Paiso trinarės teksto struktūros. Iš esmės pagrįstai išskiria pastraipas, laikosi pastraipos logikos; tinkamai vartoja kai kurias teksto rišlumo leksines ir gramatines priemones. (C.1.2.3)	Aiškiai formuluoja pagrindinę teksto mintį, suskirsto ją į teiginius, teiginius detalizuoja. Paiso trinarės teksto struktūros. Pagrįstai išskiria pastraipas, laikosi pastraipos logikos; tinkamai vartoja teksto rišlumo leksines ir gramatines priemones. (C.1.2.4)
Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos pagal nurodymus vartoja žinomą leksiką ir kai kuriuos naujai pažintus žodžius, dalį įšmoktų gramatinių konstrukcijų, kartais vartoja epitetus, palyginimus, patarles, kai kuriuos vaizdingus žodžius. (C.1.3.1)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos pagal nurodymus vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, dalį išmoktų gramatinių konstrukcijų, iš dalies vartoja epitetus ir palyginimus, kartais vartoja vaizdingus žodžius ir frazes. (C.1.3.2)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomą ir naujai pažintą leksiką, daugumą išmoktų gramatinių konstrukcijų, daugeliu atvejų vartoja vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2.)			
Rašo iš esmės aiškiai ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. Rašydamas klaviatūra fragmentiškai formatuoja tekstą, pasirenka šriftą, jo dydį, paraštes, tarpus tarp eilučių.Pagal nurodymus išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.1)	Rašo iš esmės aiškiai it gana sklandžiai ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. Rašydamas klaviatūra iš dalies formatuoja tekstą, pasirinkdamas pagrindinius nustatymus: šriftą, jo dydį, tarpus tarp eilučių. Iš dalies tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.2)	Rašo aiškiai ir iš esmės sklandžiai ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. Rašydamas klaviatūra, formatuoja tekstą, iš esmės nuosekliai pasirinkdamas šriftą, jo dydį, paraštes, pastraipas, tarpus tarp eilučių. Iš esmės tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)	Rašo aiškiai, sklandžiai ranka, mobiliųjų įrenginių ir kompiuterio klaviatūra. Rašydamas klaviatūra formatuoja tekstą, nuosekliai pasirinkdamas šriftą, jo dydį, paraštes, pastraipas, tarpus tarp eilučių. Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.4)
Taiko kai kurias gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Fragmentiškai	Iš dalies taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Iš dalies	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų mokymosi turinyje. Iš esmės tinkamai vartoja	Taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas mokymosi turinyje. Tinkamai vartoja amžiaus

tinkamai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Dažnai daro klaidų, bet raštingumas pakankamas, kad galima būtų suprasti tekstą. (C.2.2.1)	tinkamai vartoja amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Dažnai daro klaidų, bet raštingumas pakankamas, kad galima būtų suprasti visą tekste išsakytą informaciją ir mintis. (C.2.2.2)	amžiaus tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Daro kai kurias klaidas, bet raštingumas pakankamas, kad galima būtų suprasti visą tekste išsakytą informaciją, mintis ir teksto logiką. (C.2.2.3)	tarpsnį atitinkančią bendrinės kalbos leksiką. Viena kita klaida netrukdo suprasti visą tekste išsakytą informaciją, mintis ir teksto logiką. (C.2.2.4)
Pagal nurodymus panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, kartais suderina tekstą su iliustracine medžiaga. Pagal nurodymus nurodo šaltinį ar autorių, užrašo vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.1)	Iš dalies tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, iš dalies suderina tekstą su iliustracine medžiaga. Iš dalies nurodo šaltinį ar autorių, užrašo vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.2)	Tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, dažniausiai suderina tekstą su iliustracine medžiaga. Daugeliu atvejų nurodo šaltinį ar autorių, kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.3)	Nuosekliai ir tinkamai panaudoja vaizdinę medžiagą teksto elementų iliustravimui, pasitelkdamas technologijas ir internetinius išteklius, suderina tekstą su iliustracine medžiaga. Nurodo šaltinį ar autorių, kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos pavadinimą. (C.2.3.4)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)			
Fragmentiškai taiko nurodytą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Naudojasi pasirinktu informacijos šaltiniu temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises kartais nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.1)	Iš dalies taiko nurodytą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Naudojasi iš dalies tinkamu informacijos šaltiniu temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises iš dalies nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.2)	Taiko pasirinktą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Naudojasi iš esmės tinkamais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises dažniausiai nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	Taiko pasirinktas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi tinkamais informacijos šaltiniais temos plėtojimui ir teksto redagavimui, įskaitant spausdintinius ir elektroninius šaltinius. Saugodamas autorių teises nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.4)
Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)			

Vartoja dalį terminų, numatytų 5-8 klasės mokymosi turinyje. Pagal nurodytus kriterijus formuluoja žinomų kalbos sąvokų apibrėžimus. Remdamasis pateiktais modeliais aptaria nesudėtingų žodžių, vientisinių ir sudėtinių sakinių struktūrą, skiria sakinio dalis, jeigu jų raiška yra labai aiški. (D.1.1.1.)	Vartoja daugumą terminų, numatytų 5-8 klasės mokymosi turinyje. Pagal nurodytus kriterijus formuluoja žinomų kalbos sąvokų apibrėžimus, pateikia vieną kitą pavyzdį. Remdamasis pateiktais modeliais aptaria nesudėtingų žodžių, vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų ir prijungiamųjų sakinių struktūrą, skiria sakinio dalis, iš dalies apibūdina jų raiškos būdus. (D.1.1.2)	Vartoja terminus, numatytus 5-8 klasės mokymosi turinyje. Formuluoja žinomų kalbos sąvokų apibrėžimus pateikdamas esminius jų požymius ir pavyzdžius. Nagrinėja žodžių, vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų ir prijungiamųjų sakinių struktūrą, skiria sakinio dalis, apibūdina jų raiškos būdus. (D.1.1.3.)	Nuosekliai vartoja terminus, numatytus 5-8 klasės mokymosi turinyje. Formuluoja žinomų kalbos sąvokų apibrėžimus pateikdamas jų požymius ir įvairius pavyzdžius. Nagrinėja žodžių, vientisinių ir sudėtinių sujungiamųjų ir prijungiamųjų sakinių struktūrą, kūrybiškai sprendžia sudėtingus atvejus, skiria sakinio dalis, išsamiai apibūdina jų raiškos būdus. (D.1.1.4.)
Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			
Remdamasis nurodymais kalbinėje veikloje taiko dalį gramatikos, fonetikos, leksikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-8 klasės mokymosi turinyje, siekia vengti tipinių klaidų. Pagal pateiktą pavyzdį sudėtingesnius žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Iš dalies taisyklingai vartoja įprastus jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose sakiniuose. (D.2.1.1.)	Konsultuodamasis kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, fonetikos, leksikos ir skyrybos taisyklių, numatytų 5-8 klasės mokymosi turinyje, vengia tipinių klaidų. Vadovaudamasis pateiktais modeliais sudėtingesnius žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Taisyklingai vartoja įprastus jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose sakiniuose. (D.2.1.2.)	Kalbinėje veikloje taiko daugumą gramatikos, fonetikos, leksikos ir skyrybos taisykles, numatytas 5-8 klasės mokymosi turinyje. Sudėtingesnius žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Taisyklingai vartoja jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose sakiniuose. (D.2.1.3.)	Kalbinėje veikloje nuosekliai taiko gramatikos, fonetikos, leksikos ir skyrybos taisykles, numatytas 5-8 klasės mokymosi turinyje. Sudėtingesnius žodžius priskiria atitinkamiems linksniavimo ir asmenavimo modeliams. Taisyklingai vartoja įvairius jungtukus ir jungiamuosius žodžius sudėtiniuose sakiniuose. (D.2.1.4.)
Plėtoja žodyną kartais vartodamas specifinę leksiką, susijusią su kalbinės veiklos temomis, atpažįsta gerai žinomus žodžius su ryškiu stilistiniu atspalviu. Pagal pateiktus pavyzdžius sudaro vedinius ir sudurtinius žodžius. Atpažįsta dažnai vartojamus frazeologizmus. (D.2.2.1.)	Plėtoja žodyną iš dalies vartodamas specifinę leksiką, susijusią su kalbinės veiklos temomis, atpažįsta žodžius su ryškiu stilistiniu atspalviu, nurodo jų vartojimo kontekstą. Remdamasis pateiktais modeliais sudaro vedinius ir sudurtinius žodžius. Atpažįsta ir	Plėtoja žodyną vartodamas specifinę leksiką, susijusią su kalbinės veiklos temomis, atpažįsta žodžių stilistinius atspalvius, nurodo jų vartojimo kontekstą. Sudaro įvairius vedinius ir sudurtinius žodžius. Atpažįsta ir aptaria žinomus frazeologizmus. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną nuosekliai vartodamas specifinę leksiką, susijusią su kalbinės veiklos temomis, atpažįsta žodžių stilistinius atspalvius, sieja jų vartojimą su atitinkamu kontekstu. Pasirikdamas tinkamiausius darybos būdus sudaro įvairius vedinius ir sudurtinius žodžius.

	aptaria dažnai vartojamus frazeologizmus (D.2.2.2.)		Atpažįsta ir aptaria žinomus ir naujus frazeologizmus. (D.2.2.4.)
Remdamasis pavyzdžiais vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius, remdamasis pateiktais modeliais keičia nesudėtingas sintaksines konstrukcijas. Skatinamas taiko dažnai vartojamus sinonimus ir nurodytus frazeologizmus. (D.2.3.1.)	Konsultuodamasis vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius, remdamasis pateiktais modeliais keičia sintaksines konstrukcijas. Taiko dažnai vartojamus sinonimus, sustabarėjusius žodžių junginius, vaizdingus žodžius ir nurodytus frazeologizmus. (D.2.3.2.)	Vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius, pagal nuorodą keičia sintaksines konstrukcijas. Vartoja sinonimus, sustabarėjusius žodžių junginius, frazeologizmus ir kitus vaizdingus žodžius. (D.2.3.3.)	Tikslingai pasirenka įvairių rūšių sudėtinius sakinius, pagal nuorodą keičia sintaksines konstrukcijas. Siekdamas estetiško rezultato vartoja sinonimus, sustabarėjusius žodžių junginius, frazeologizmus ir kitus vaizdingus žodžius. (D.2.3.4.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)			
Stebi ir remdamasis nukreipiamaisiais klausimais nagrinėja akivaizdžius kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktą pavyzdį atpažįsta kalbų kontaktų poveikio atvejus gimtajai kalbai žodžių semantikoje ar žodžių junginių struktūroje. (D.3.1.1.)	Stebi ir remiantis nukreipiamaisiais klausimais nagrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta kalbų kontaktų poveikio atvejus gimtajai kalbai žodžių semantikoje ir žodžių junginių struktūroje. (D.3.1.2.)	Stebi ir nagrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, pagal pateiktas nuorodas atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai žodžių semantikoje ir žodžių junginių struktūroje. (D.3.1.3.)	Domisi kalbos reiškiniais, vykstančiais daugiakalbėje aplinkoje, tyrinėja ir nagrinėja juos, nurodo ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai žodžių semantikoje ir žodžių junginių struktūroje, analizuoja pavyzdžius. (D.3.1.4.)
Iš dalies atpažįsta pagrindines gimtosios kalbos atmainas, remdamasis nurodytu kriterijumi nurodo tarmių ir žargonų ryškius požymius. (D.3.2.1.)	Iš dalies atpažįsta įvairias gimtosios kalbos atmainas ir pagal pateiktus kriterijus aptaria pagrindinius tarmių ir žargonų požymius, nurodo jų vartojimo sritis. (D.3.2.2.)	Atpažįsta įvairias gimtosios kalbos atmainas, aptaria pagrindinius tarmių ir žargonų požymius, nurodo jų vartojimo sritis. (D.3.2.3.)	Atpažįsta įvairias gimtosios kalbos atmainas, aptaria tarmių ir žargonų požymius, remdamasis pavyzdžiais, nurodo jų paskirtį ir vartojimo sritis. (D.3.2.4.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas (D4).			
Remdamasis pateiktu modeliu iš dalies sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, sekdamas mokytojo nurodymus sistemina informaciją pagal vieną kriterijų. (D.4.1.1.1.)	Iš dalies sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, sistemina informaciją pagal vieną nurodytą kriterijų. (D.4.1.2.)	Sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis, sistemina informaciją pagal nurodytus kriterijus. (D.4.1.3.	Kūrybiškai sieja naujas kalbos žinias ir gebėjimus su jau žinomomis. Pasirenka tinkamiausius kriterijus informacijai sisteminti. (D.4.1.4.)

Skatinamas stebi kalbos reiškinius, iš dalies juos aptaria, remdamasis nukreipiamaisiais klausimais pateikia argumentus. (D.4.1.2.1)	Stebi iš dalies nagrinėja kalbos reiškinius, pagal pateiktą pavyzdį kelia klausimą, pateikia argumentus. (D.4.1.2.)	Tyrinėja ir nagrinėja kalbos reiškinius, pagal pateiktą pavyzdį kelia klausimą, pateikia argumentus, daro išvadas. (D.4.1.3.)	Domisi kalbos reiškiniais, tyrinėja ir nagrinėja juos, kelia klausimą, pateikia tinkamus argumentus, daro išvadas. (D.4.1.4.)
Skatinamas iš dalies naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.1.)	Naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.2.)	Naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste (E.1.)			
Skaito ir aptaria tautosakos, literatūros kūrinius, atpažįsta jų istorinio konteksto bent du elementus iš pateiktų. Sieja bent tris autorius, su kuriais susipažino ugdymo procese, su kūriniais ir aptaria jų vieną kitą biografijos elementą. Padedamas pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką. (E.1.1.1)	Skaito ir aptaria literatūros kūrinius, jų istorinio konteksto bent tris elementus, atsakydamas į klausimus išreiškia nuomonę apie kūrinį. Sieja daugumą perskaitytų kūrinių su autoriais, jų biografijos ryškiausiais elementais ir su kitų kūrinių, pagal nurodytą aspektą. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką ir autorių. (E.1.1.2)	Skaito ir aptaria literatūros kūrinius, jų istorinio konteksto elementus pagal daugumą nurodytų aspektų. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus aptaria kūrinių vertę bent dviem aspektais iš pateiktų. Sieja daugumą perskaitytų kūrinių su autoriais, jų biografijos elementais ir su kitais kūriniais, pagal nurodytus aspektus. Iš esmės orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką ir autorių. (E.1.1.3)	Skaito ir savarankiškai aptaria literatūros kūrinius, jų istorinio konteksto elementus, aptaria kūrinių vertę. Sieja perskaitytus kūrinius su autoriais, jų biografijos elementais ir kitais kūriniais. Orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą ir autorių. (E.1.1.4)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Pasinaudodamas pateiktų modeliu fragmentiškai analizuoja, interpretuoja ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius remdamasis pateiktomis literatūros teorijos sąvokomis ir nurodytų kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu).	Pasinaudodamas pateiktų modeliu analizuoja, interpretuoja ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius remdamasis literatūros teorija ir nurodytų kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu).	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir savarankiškai pasirinktu kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir atsakinėdamas į	Savarankiškai analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir tikslingai pasirinktais kontekstais (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu).

Atsakinėdamas į pateiktus klausimus analizuoja ir fragmentiškai vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką. (E.2.1.1.)	Atsakinėdamas į pateiktus klausimus analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką. (E.2.1.2.)	nukreipiančius klausimus paaiškina jos funkciją kūrinyje. (E.2.1.3.)	Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir paaiškina jos funkciją kūrinyje. (E.2.1.4.)
Pagal pateiktą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.1.)	Atsakinėdamas į pateiktus klausimus skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Palygina panašios tematikos kultūros tekstus bent dviem aspektais. (E.2.2.2.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina skirtingus kultūros tekstus. (E.2.2.3.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina skirtingus kultūros tekstus savarankiškai pasirinktais aspektais. (E.2.2.4.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Atpažįsta, diferencijuoja ir aptaria savo mokyklos ir gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų tradicijas, kultūros bent du reiškinius. (E.3.1.1.)	Pagal pateiktą schemą klasifikuoja kultūros reiškinius. Atsakydamas į klausimus aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.2.)	Pagal pateiktą schemą klasifikuoja kultūros reiškinius. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.3.)	Klasifikuoja kultūros reiškinius. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.4.)
Skiria ir aptaria etninės kultūros simbolius, tradicijas. Įvardija bent dvį žymiausias asmenybes ir aptaria jų vaidmenį. (E.3.2.1.)	Atpažįsta kultūrinius ženklus ir vertybes, aptaria jų reikšmę, nurodydamas bent vieną aspektą. Įvardija ir aptaria pasirinktų bent dviejų žymiausių asmenybių vaidmenį ir jų nuopelnų reikšmę. (E.3.2.2.)	Atpažįsta ir apibūdina kultūrinius ženklus ir vertybes, aptaria jų reikšmę, nurodydamas du-tris aspektus. Aptaria dviejų-trijų žymiausių mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę. (E.3.2.3.)	Savarankiškai atpažįsta ir apibūdina kultūrinius ženklus ir vertybes, aptaria jų reikšmę, nurodydamas kelis aspektus. Aptaria įvairių laikotarpių pasirinktų žymiausių mokslininkų, menininkų ir kitų kultūros kūrėjų vaidmenį bei jų darbų reikšmę. (E.3.2.4.)
Dalyvauja savo mokyklos ir miesto / regiono bendruomenės gyvenime atlikdamas skirtas užduotys. (E.3.3.1.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atlikdamas pasirinktas užduotys. (E.3.3.2.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, savarankiškai ir atsakingai atlikdamas užduotys. (E.3.3.3.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, savarankiškai, atsakingai atlikdamas kelias užduotis. (E.3.3.4.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)			
Aptardamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus, stebėdamas ir	Aptardamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus, stebėdamas ir	Aptardamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus, stebėdamas ir	Aptardamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus, stebėdamas ir

nagrinėdamas kultūrinius reiškinius pagal pateiktą modelį kaupia žinias ir iš dalies jas sistemina; padedamas daro užrašus pagal nesudėtingą pavyzdį. (E.4.1.1.)	nagrinėdamas kultūrinius reiškinius pagal pateiktą modelį kaupia žinias ir jas sistemina; padedamas daro užrašus pagal pavyzdį. (E.4.1.2.)	nagrinėdamas kultūrinius reiškinius pagal pateiktą modelį kaupia žinias ir jas sistemina; daro užrašus pagal pasiūlytą schemą. (E.4.1.3.)	nagrinėdamas kultūrinius reiškinius kaupia žinias ir jas sistemina; daro užrašus, pasirinkdamas asmeniškai veiksmingą / mokymuisi naudingą formą. (E.4.1.4.)
Padedamas naudojasi žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas nesudėtingą užduotį. (E.4.2.1.)	Konsultuodamasis naudojasi žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas nesudėtingą užduotį. (E.4.2.2.)	Naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotį. (E.4.2.3.)	Savarankiškai naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, tikslingai vykdydamas užduotį. (E.4.2.4.)

37.5. Pasiekimų lygių požymiai. 9-10 ir I-II gimnazijos klasė:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus.(A.1.)			
Klausydamas įvairių tekstų, bendrine sakytine kalba perteikiamų įvairių kalbėtojų formuluoja teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus kelia hipotezes, aptaria vieno kito argumento tinkamumą. (A.1.1.1.)	Klausydamas įvairių tekstų, bendrine sakytine kalba perteikiamų įvairių kalbėtojų formuluoja teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį. Pagal pateiktą pavyzdį kelia hipotezes, aptaria argumentų tinkamumą. Padedamas atpažįsta įprastus stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.2.)	Klausydamas įvairių tekstų, bendrine sakytine kalba perteikiamų įvairių kalbėtojų tikslingai klausdamas formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta įprastus stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.3.)	Klausydamas įvairių tekstų, bendrine sakytine kalba perteikiamų įvairių kalbėtojų, apibendrina išgirstą informaciją, aptaria temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą ir adresatui daromą poveikį. Atpažįsta stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.4.)
Samprotauja apie tekste keliamas problemas ir jų sprendimo būdus, pateikiamus argumentus, remdamasis tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus aptaria kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, atpažįsta kalbėtojo intencijas. (A.1.2.1.)	Samprotauja apie tekste keliamas problemas ir jų sprendimo būdus, pateikiamus argumentus, remdamasis tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Pagal nurodymus aptaria kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, įžvelgia kalbėtojo intencijas. (A.1.2.2.)	Samprotauja (interpretuoja ir apibendrina) apie tekste keliamų problemų ir sprendimo būdų pagrįstumą, remdamasis tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Aptaria kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, įžvelgia teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (A.1.2.3.)	Samprotauja (interpretuoja, apibendrina, grupuoja) apie tekste keliamų problemų ir sprendimo būdų pagrįstumą, remdamasis tekstu, specifinėmis žiniomis, sociokultūriniu kontekstu. Aptaria kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas, komentuoja jų pagrįstumą. Įžvelgia

			teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (A.1.2.4.)
Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria esminę informaciją, pagal pateiktą grafinį modelį pavaizduoja vieną kitą teksto tezę, užsirašo kelis raktinius žodžius. Kelia vieną kitą klausimą konteksto tikslinimui, aiškinimui. (A. 1.3.1.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria esminę informaciją, grafine forma pavaizduoja keletą teksto tezių, užsirašo kelis raktinius žodžius. Kelia vieną kitą klausimą konteksto tikslinimui, aiškinimui, pasinaudodamas bendra teksto logika. (A. 1.3.2.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją, grafine forma pavaizduoja teksto tezes, užsirašo raktinius žodžius, svarbiausius teiginius. Kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui, pasinaudodamas bendra teksto logika. (A. 1.3.3.)	Aktyviai ir dėmesingai klausydamas teksto išskiria reikšmingą informaciją, grafine forma pavaizduoja teksto tezių ir jas pagrindžiančių minčių ryšį, užsirašo raktinius žodžius, svarbiausius teiginius ir pasižymi jų ryšį. Kelia klausimus konteksto tikslinimui, aiškinimui, pasinaudodamas bendra teksto logika. (A. 1.3.4.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose. (A.2.)			
Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis socialine, kultūrine, patirtimi. Diskutuoja/debatuoja aktualiomis temomis, išsako savo požiūrį, pateikia vieną kitą argumentą, apibendrina pagal nurodytus aspektus.Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.1.)	Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis socialine, kultūrine, patirtimi. Diskutuoja/debatuoja aktualiomis temomis, kultūringai kelia problemas, išsako savo požiūrį, pateikia argumentus, apibendrina. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.2.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis socialine, kultūrine, literatūrine patirtimi. Diskutuoja/debatuoja aktualiomis temomis, kelia problemas, plėtoja mintis ar idėjas, išsako savo požiūrį, argumentuoja, pateikia vieną kitą kontrargumentą, apibendrina, vertina. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis socialine, kultūrine, literatūrine patirtimi. Diskutuoja/debatuoja aktualiomis temomis, kelia problemas, plėtoja mintis ar idėjas, išsako savo požiūrį, pateikia kelis argumentus/kontrargumentus, apibendrina, vertina. Pagrįstai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.4.)
Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), oficialios ir neoficialios situacijos ypatumus ir nurodytą tikslą, siekdamas, įtikinti, išreikšti savo nuomonę, pagrįsti požiūrį. Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius daugeliu atvejų	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), oficialios ir neoficialios situacijos ypatumus, intenciją (reikšti ir pagrįsti požiūrį, priimti sprendimus). Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius iš esmės laikosi mandagaus bendravimo	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), oficialios ir neoficialios situacijos ypatumus, intenciją (svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, apibendrinti požiūrius). Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius tikslingai laikosi mandagaus	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į adresatą (mažai pažįstami ir nepažįstami žmonės), oficialios ir neoficialios situacijos ypatumus, intenciją (kelti problemas, svarstyti, argumentuoti, prieštarauti, apibendrinti požiūrius). Kurdamas teigiamus tarpusavio santykius

laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.1.)	principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.2.)	bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)	tikslingai laikosi mandagaus bendravimo principų, saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją.(A.3.)			
Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų tekstą įvairiomis temomis. Fragmentiškai paiso minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros. Plėtoja temą ir mintį. Iš dalies atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tinkamai naudoja kai kurias meninės raiškos priemones. (A.3.1.1.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą įvairiomis temomis. Dalinai paiso minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros. Plėtoja temą ir mintį. Iš esmės atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tinkamai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.2.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą įvairiomis temomis. Daugeliu atvejų paiso minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai įterpia citatas. Nuosekliai plėtoja temą ir mintį. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.3.)	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą įvairiomis temomis. Naudojasi sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai įterpia citatas. Daugeliu atvejų paiso minčių dėstymo logikos, trinarės struktūros. Nuosekliai plėtoja temą ir mintį. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. (A.3.1.4.)
Laikosi kai kurių išmoktų taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų, dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose. Nežinomus atvejus tikrina nurodytuose šaltiniuose. (A.3.2.1.)	Iš esmės laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų, dalyvaudamas įvairiose komunikavimo situacijose. Nežinomus atvejus tikrina nurodytuose šaltiniuose. (A.3.2.2.)	Laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų, nežinomus atvejus tikrina pasirinktuose šaltiniuose. Kalba tinkama intonacija (pvz., iškilmingai, neutraliai) atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą. (A.3.2.3.)	Laikosi taisyklingos bendrinės kalbos tarties normų, nežinomus atvejus tikrina pasirinktuose šaltiniuose. Tikslingai derina kalbėjimo intonaciją atsižvelgdamas į kalbėjimo tikslą ir situaciją. (A.3.2.4.)
Pristatydamas tekstą žodžiu tinkamai naudojasi planu ar užrašais, įvairiomis technologijomis siekdamas pranešimo aiškumo. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, raišką, poveikį klausytojui. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, iš dalies tinkamai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.1.)	Pristatydamas tekstą žodžiu naudojasi įvairiomis technologijomis siekdamas pranešimo aiškumo. Aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, raišką, poveikį klausytojui, sutelkia dėmesį į pagrindinę mintį plėtojama tekste. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tinkamai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.2.)	Pristatydamas tekstą žodžiu naudojasi įvairiomis technologijomis siekdamas pranešimo aiškumo ir įtaigumo. Detaliai aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, raišką, poveikį klausytojui, sutelkia dėmesį į pagrindinę mintį ir ją pagrindžiančius teiginius. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją, tinkamai ją	Pristatydamas tekstą žodžiu naudojasi įvairiomis technologijomis siekdamas pranešimo aiškumo ir įtaigumo. Detaliai aptaria savo ir kitų kalbėtojų pranešimo turinį, raišką, poveikį klausytojui, sutelkia dėmesį į sąsajas tarp pagrindinės minties, argumentų ir išvadų. Atsižvelgia į kitų suteiktą grįžtamąją informaciją,

		panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.3.)	tikslingai ją panaudoja pranešimo tobulinimui. (A.3.3.4.)
B Skaitymas ir teksto supratimas (B)			
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
– (B.1.1.1.)	– (B.1.1.2.)	– (B.1.1.3.)	– (B.1.1.4.)
Skaitydamas balsu nežinomus tekstus daro logines pauzes, stengdamasis intonacija perteikti teksto prasmę. (B.1.2.1.)	Raiškiai skaitydamas balsu nežinomus tekstus daro logines pauzes. Intonacija perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.2.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių epochų tekstus perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.3.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių epochų tekstus kūrybiškai perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.4.)
Pasitardamas psirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausia skaitymo tikslui. (B.1.3.1.)	Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausias skaitymo tikslams. (B.1.3.2.)	Taiko skirtingas mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslais. (B.1.3.3.)	Savarankiškai taiko skirtingas mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslais. (B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Fragmentiškai aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus. Sieja, palygina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.1.)	Iš dalies aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.2.)	Aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas. Sieja, palygina, apibendrina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	Tinkamai aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas ir galimas alternatyvas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus.(B.2.1.4.)
Randa netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, atpažįsta kai kurias netiesiogiai pasakytas mintis ir pagal pateiktą pavyzdį jas paaiškina. (B.2.2.1.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir mintis, atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus įžvelgia teksto autoriaus intencijas. (B.2.2.2.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, mintis ir požiūrius, įžvelgia teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (B.2.2.3.)	Randa ir išsamiai paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją, mintis ir požiūrius, įžvelgia teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (B.2.2.4.)
Pagal pateiktą modelį formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia bent vieną probleminį klausimą. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių: atpasakoja tekstą pagal įvykių chronologiją, randa tekste priežasties	Pagal pateiktą modelį formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia bent vieną ar dvi hipotezes. Įžvelgia ryšius tarp teksto dalių. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja,	Formuluoja ir aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Pagal pateiktą modelį daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko	Formuluoja ir išsamiai aptaria teksto temą, tikslą, pagrindinę mintį, tikslingai kelia hipotezes. Išsamiai aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko

ir pasekmės ryšius. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, daro nesudėtingas išvadas. (B.2.3.1.)	lygina, argumentuoja ir daro išvadas. (B.2.3.2.)	mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, lygina, argumentuoja, daro išvadas, apibendrina. (B.2.3.3.)	mąstymo operacijas: analizuoja, sintezuoja, apibendrina prasminius ryšius, lygina, argumentuoja, abstrahuoja, daro išvadas, apibendrina. (B.2.3.4.)
Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus išsako ir iš dalies pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su kitu tekstu nurodytu aspektu. (B.2.4.1.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina tekstą, iš dalies pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytu aspektu. (B.2.4.2.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių, su sociokultūriniu ar / ir istoriniu kontekstu. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis tekstu, specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytai keliais aspektais. (B.2.4.3.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių, su sociokultūriniu, istoriniu kontekstu. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis tekstu, specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais įvairiais aspektais. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			
Nurodytuose įvairiuose šaltiniuose ieško, randa ir atrenka informaciją, kuri yra svarbi konkrečiam tikslui. Sieja, palygina ir pagal nurodytą kriterijų grupuoja informaciją iš kelių šaltinių. (B.3.1.1.)	Pasitardamas tikslingai pasirenka informacijos šaltinius, randa, atrenka ir vertina informaciją. Palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.2.)	Tikslingai pasirenka informacijos šaltinius, randa, atrenka ir vertina informaciją. Palygina, klasifikuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Tikslingai pasirenka informacijos šaltinius, randa, atrenka ir tinkamai vertina informaciją. Tinkamai palygina, klasifikuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.4.)
Pagal pateiktą modelį vertina ir dažniausiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą užduoties įvykdymui. Pagal pavyzdį skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją. (B.3.2.1.)	Atsižvelgdamas į pateiktus kriterijus vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent pora kriterijų. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją. (B.3.2.2.)	Vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent keletą kriterijų. Skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Pagal pateiktus kriterijus atpažįsta akivaizdžias manipuliacijos apraiškas, įžvelgia ir aptaria medijų poveikį vartotojams. (B.3.2.3.)	Vertina ir išsamiai argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertina šaltinio informacinį patikimumą skirtingais kriterijais. Skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Atpažįsta akivaizdžias manipuliacijos ir propagandos apraiškas, įžvelgia ir aptaria medijų poveikį vartotojams. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			

Pagal detalizuotą įvestį kuria tekstus, iš dalies atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situacijos kai kuriuos elementus, adresatą, fragmentiškai atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto žanrų reikalavimus. Iš dalies pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (C.1.1.1)	Pagal įvestį kuria tekstus, iš dalies atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą, atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Iš dalies pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (C.1.1.2)	Pagal įvestį kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą, atitinkančius mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Pasirenka iš esmės tinkamą kalbinę raišką. (C.1.1.3)	Kuria tekstus, atsižvelgdamas į temą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą, atitinkančius beveik visus mokymosi turinyje nurodytus teksto tipų ir žanrų reikalavimus. Pasirenka tinkamą kalbinę raišką. (C.1.1.4)
Iš dalies logiškai plėtoja teksto temą ir mintį. Pagrindinė teksto mintis iš dalies aiški, bent vienas teiginys detalizuojamas. Iš esmės laikosi trinarės teksto struktūros, iš dalies išskiria pastraipas. Spontaniškai vartoja teksto rišlumo priemones. (C.1.2.1)	Iš esmės motyvuotai plėtoja teksto temą ir mintį. Kartais įterpia citatas į savo kuriamą tekstą. Laikosi logiškos, trinarės teksto struktūros, dalinai motyvuotai išskiria pastraipas. Iš dalies laikosi teksto ir pastraipos logiškos struktūros. Vartoja kai kurias žinomas teksto rišlumo priemones. (C.1.2.2)	Motyvuotai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Įterpia citatas į savo kuriamą tekstą. Laikosi logiškos, trinarės teksto struktūros, iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas. Pastraipoje dažniausiai laikosi minčių dėstymo logikos. Tinkamai vartoja daugumą žinomų teksto rišlumo priemonių. (C.1.2.3)	Motyvuotai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį. Tinkamai įterpia citatas į savo kuriamą tekstą ir jas komentuoja. Laikosi logiškos, trinarės teksto struktūros, motyvuotai išskiria pastraipas. Pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos. Vartoja teksto rišlumo priemones. (C.1.2.4)
Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos iš dalies tinkamai vartoja žinomą leksiką ir kai kuriuos naujai pažintus žodžius, gramatines konstrukcijas. Kartais vartoja vaizdingus žodžius ar frazes, citatas, epitetus ir palyginimus. (C.1.3.1)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš dalies tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, gramatines konstrukcijas, citatas. Kartais vartoja specifinę leksiką, vaizdingus žodžius ir frazes, kai kurias meninės kalbos priemones. (C.1.3.2)	Siekdamas preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)	Siekdamas preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2.)			
Rašydamas klaviatūra pagal nurodymus iš dalies formatuoja tekstą. Pagal nurodymus išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje,	Rašydamas klaviatūra iš dalies formatuoja ir maketuoja tekstą. Iš dalies tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje,	Rašydamas klaviatūra formatuoja ir maketuoja tekstą. Iš esmės tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)	Rašydamas klaviatūra formatuoja ir maketuoja tekstą. Tinkamai išdėsto tekstą, iliustracinę ir papildomą medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.4)

vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.1)	vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.2)		
Fragmentiškai taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje. Iš dalies tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką. Fragmentiškai paiso rašytinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.1)	Iš dalies taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje. Dažniausiai tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką. Iš dalies paiso rašytinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.2)	Taiko daugumą gramatikos, rašybos ir skyrybos taisyklių, nurodytų pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje. Beveik visada tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką. Dažniausiai paiso rašytinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.3)	Taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles, nurodytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje. Tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką. Paiso rašytinės kalbos reikalavimų. (C.2.2.4)
Pagal konkrečią užduotį pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: pateikia informaciją, fragmentiškai derina tekstą su nesudėtinga iliustracine medžiaga. Fragmentiškai kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, kartais nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.1)	Pagal užduotį pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: pateikia informaciją ir kartais ją grupuoja, iš dalies derina tekstą su nesudėtinga iliustracine medžiaga. Iš dalies kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos kai kurių dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, iš dalies nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.2)	Pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: iš dalies grupuoja ir pateikia informaciją, pavaizduoja kai kurių jos elementų santykius grafine forma, iš esmės derina tekstą su dviejų rūšių iliustracine medžiaga. Dažniausiai kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, daugeliu atvejų nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.3)	Pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: dažniausiai grupuoja ir pateikia informaciją, iš dalies pavaizduoja jos elementų santykius grafine forma, derindamas tekstą su su dviejų-trijų rūšių iliustracine medžiaga. Kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.4)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)			
Iš dalies taiko išmoktą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Fragmentiškai naudojasi nurodytais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus iš dalies taiko įgytas kalbos žinias, kartais naudojasi pasirinktu informacijos šaltiniu. Skatinamas iš dalies nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.1)	Iš dalies taiko išmoktas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Iš dalies tinkamai naudojasi pasirinktais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus iš dalies taiko įgytas kalbos žinias, iš dalies naudojasi pasirinktu informacijos šaltiniu. Saugodamas autorių teises iš dalies nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.2)	Taiko išmoktas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Iš esmės tinkamai naudojasi pasirinktais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus taiko įgytas kalbos žinias, daugeliu atvejų naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises dažniausiai nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	Savarankiškai taiko išmoktas teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Tinkamai naudojasi pasirinktais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus visada taiko įgytas kalbos žinias, naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.4)

Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas kalbinę raišką ir kalbinės komunikacijos reiškinius. (D.1.)			
Vartoja dalį kalbos terminų, numatytų pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, aptardamas pranešimų kalbinę raišką ir kalbinius reiškinius. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais kalbos dalis susieja su jų sintaksine funkcija. (D.1.1.1.)	Vartoja daugumą kalbos terminų, numatytų pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, aptardamas pranešimų kalbinę raišką ir kalbinius reiškinius. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais kalbos dalis susieja su jų sintaksine funkcija ir stilistine teksto raiška. (D.1.1.2)	Vartoja kalbos terminus, numatytus pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Kalbos dalis sieja su jų sintaksine funkcija ir stilistine teksto raiška. (D.1.1.3.)	Vartoja beveik visus kalbos terminus, numatytus pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Kalbos dalis sieja su jų sintaksine funkcija ir stilistine teksto raiška. (D.1.1.4.)
Taiko gimtosios kalbos žinias, taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			
Konsultuodamasis kalbinėje veikloje tikslingai taiko dalį kalbos žinių, numatytų pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, siekdamas kalbos taisyklingumo, vengia tipinių klaidų. (D.2.1.1.)	Kalbinėje veikloje iš dalies tikslingai taiko kalbos žinias, numatytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo, vengia tipinių klaidų. (D.2.1.2.)	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, numatytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo. (D.2.1.3.)	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, numatytas pagrindinio ugdymo mokymosi turinyje, laikosi kalbos taisyklingumo, sąmoningai pasirenka tinkamas stilistines raiškos priemones. (D.2.1.4.)
Plėtoja žodyną epizodiškai vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros raida. Vadovaudamasis pateiktais modeliais naudoja naujų žodžių darybos būdus. Atpažįsta žinomus skolinius. (D.2.2.1.)	Plėtoja žodyną iš dalies vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros raida. Naudoja tipinius naujų žodžių darybos būdus. Atpažįsta žinomus skolinius, iš dalies juos aptaria. (D.2.2.2.)	Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros raida. Naudoja įvairius naujų žodžių darybos būdus. Atpažįsta ir aptaria skolinius. (D.2.2.3.)	Plėtoja žodyną nuosekliai vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros raida. Tinkamai pasirenka įvairius naujų žodžių darybos būdus. Atpažįsta, aptaria ir grupuoja skolinius. (D.2.2.4.)
Iš dalies pasirenka tinkamas leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, pagal pateiktą pavyzdį keičia sintaksines konstrukcijas. Vartoja sudėtinius sakinius su tipiniais jungtukais ir jungiamaisiais žodžiais. Taiso tekstą pagal kitų išsakytas pastabas. (D.2.3.1.)	Iš dalies pasirenka tinkamas leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, pagal pateiktą nuorodą keičia sintaksines konstrukcijas. Siekdamas pranešimo logikos, vartoja sudėtinius sakinius su tipiniais jungtukais ir jungiamaisiais žodžiais. Atpažįsta ir	Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, keičia sintaksines konstrukcijas atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Siekdamas pranešimo logikos vartoja įvairių rūšių sudėtinius sakinius. Atpažįsta ir taiso nurodytame	Siekdamas estetiško ir užbaigto rezultato pasirenka tinkamas leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, kūrybiškai keičia sintaksines konstrukcijas atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Siekdamas pranešimo logikos tikslingai vartoja įvairių rūšių

	taiso nurodytame tekste dalį tipinių klaidų. (D.2.3.2.)	tekste daugumą tipinių klaidų. (D.2.3.3.)	sudėtinius sakinius. Atpažįsta, aptaria ir taiso nurodytame tekste tipines klaidas. (D.2.3.4.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius visuomenėje, gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)			
Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais tyrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, atpažįsta ryškius kalbų kontaktų poveikio gimtajai kalbai atvejus. Iš dalies atpažįsta globalizacijos procesų poveikį gimtajai kalbai. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais aptaria baltarusių kalbos giminystės ryšius, pateikia vieną kitą panašumo ar skirtumo pavyzdį. (D.3.1.1.)	Sekdamas mokytojo nurodymus tyrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, atpažįsta ir aptaria ryškius kalbų kontaktų poveikio gimtajai kalbai atvejus įvairiuose kalbos lygmenyse. Iš dalies atpažįsta globalizacijos procesų poveikį gimtajai kalbai, pateikia vieną kitą pavyzdį. Pagal pateiktą modelį aptaria baltarusių kalbos giminystės ryšius su kitomis kalbomis, pateikia panašumų ar skirtumų pavyzdžių. (D.3.1.2.)	Tyrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, atpažįsta ir aptaria kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai įvairiuose kalbos lygmenyse, pateikia pavyzdžių. Aptaria globalizacijos procesų poveikį gimtajai kalbai, remdamasis ryškiais pavyzdžiais. Apibūdina baltarusių kalbos giminystės ryšius su kitomis kalbomis, nurodo panašumus ir skirtumus. (D.3.1.3.)	Tyrinėja kalbos reiškinius, vykstančius daugiakalbėje aplinkoje, diskutuoja apie jas, atpažįsta ir nagrinėja kalbų kontaktų poveikį gimtajai kalbai įvairiuose kalbos lygmenyse, pateikia ir analizuoja įvairius pavyzdžių. Domisi globalizacijos procesų poveikiu gimtajai kalbai, diskutuoja, pagrindžia savo nuomonę pavyzdžiais. Išsamiai apibūdina baltarusių kalbos giminystės ryšius su kitomis kalbomis, remiasi pavyzdžiais. Palygina kalbas, nagrinėja panašumus ir skirtumus. (D.3.1.4.)
Pagal pateiktus kriterijus nurodo baltarusių kalbos ryškius požymius, išskiriančius ją tarp kitų kalbų. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais atpažįsta ankstesnių epochų tekstuose pasenusius žodžius. (D.3.2.1.)	Pagal pateiktus kriterijus nurodo baltarusių kalbos unikalius požymius, išskiriančius ją tarp kitų kalbų, pateikia pavyzdžių. Remdamasis pateiktais pavyzdžiais įžvelgia kalboje istoriškai kintančius elementus, iš dalies atpažįsta ankstesnių epochų tekstuose pasenusius žodžius. (D.3.2.2.)	Nurodo baltarusių kalbos unikalius požymius, išskiriančius ją tarp kitų kalbų, pateikia pavyzdžių. Įžvelgia kalboje istoriškai kintančius elementus, atpažįsta ankstesnių epochų tekstuose pasenusius žodžius. (D.3.2.3.)	Nurodo ir aptaria baltarusių kalbos unikalius požymius, išskiriančius ją tarp kitų kalbų, palygina su kitomis kalbomis. Įžvelgia kalboje istoriškai kintančius elementus, aptaria šio proceso priežastis, atpažįsta ankstesnių epochų tekstuose pasenusius žodžius ir gramatines formas. (D.3.2.4.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas. (D.4.)			
Sekdamas mokytojo nurodymus sistemina įgytas žinias. (D.4.1.1.1.)	Remdamasis pateiktu modeliu sistemina įgytas žinias, iš dalies taiko jų vartojimo strategijas. (D.4.1.1.2.)	Sistemina įgytas žinias, taiko jų vartojimo strategijas. (D.4.1.1.3.)	Pasirinkdamas tinkamiausius būdus sistemina įgytas žinias, sumaniai taiko jų vartojimo strategijas. (D.4.1.1.4.)

Skatinamas tyrinėja kalbos reiškinius, remdamasis nukreipiamaisiais klausimais kelia klausimą, pasinaudoja pasiūlytu sprendimo būdu. (D.4.1.2.1.)	Skatinamas tyrinėja kalbos reiškinius, remiantis pateiktu modeliu kelia klausimą, pasirenka vieną iš pasiūlytų sprendimo būdų ir daro išvadas. (D.4.1.2.2.)	Tyrinėdamas kalbos reiškinius kelia klausimą, randa ir įvertina tinkamus sprendimo būdus, daro išvadas. (D.4.1.2.3.)	Tyrinėdamas kalbos reiškinius kelia klausimą, kūrybiškai ieško tinkamiausių sprendimo būdų, daro išvadas. (D.4.1.2.4.)
Skatinamas naudojasi nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.1.)	Tikslingai naudojasi įvairiais nurodytais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.2.)	Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.3.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais kalbos žodynais, kitais šaltiniais ir mokymosi priemonėmis. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (A.1.)			
Skaito ir pagal modelį aptaria kūrinius literatūrinio proceso kontekste. Sieja kai kuriuos aptartus kūrinius su autoriais, jų biografijos bent dviem elementais ir su kitais kūriniais, pagal nurodytą aspektą. Atsakinėdamas į nukreipiamuosius klausimus apibūdina literatūros raidą kaip istorinio proceso dalį, atpažįsta bent vieną istorinio konteksto elementą. Atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką. (E.1.1.1)	Skaito ir atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus aptaria kūrinius literatūrinio proceso kontekste. Sieja daugumą aptartų kūrinių su autoriais, jų biografijos ryškiausiais elementais ir kitais kūriniais. Atsakinėdamas į nukreipiamuosius klausimus apibūdina literatūros raidą kaip istorinio proceso dalį, atpažįsta bent du istorinio konteksto elementus. Orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką. (E.1.1.2)	Skaito ir aptaria kūrinius literatūrinio proceso kontekste. Sieja nagrinėtus kūrinius su autoriais, jų biografijos elementais ir kitais kūriniais. Apibūdina literatūros raidą kaip istorinio proceso dalį, atpažįsta istorinio konteksto elementus ir pagal pavyzdį aptaria. Orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą ir autorių. (E.1.1.3)	Skaito ir savarankiškai aptaria kūrinius literatūrinio proceso kontekste. Sieja nagrinėtus kūrinius su autoriais, jų biografijos elementais ir kitais kūriniais. Savarankiškai apibūdina literatūros raidą kaip istorinio proceso dalį, atpažįsta ir aptaria istorinio konteksto elementus. Orientuojasi tekstų ir autorių įvairovėje ir tikslingai pasirenka literatūros kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą ir autorių. (E.1.1.4)
Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Pasinaudodamas pateiktų modeliu fragmentiškai analizuoja, interpretuoja ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius remdamasis pateiktomis	Pasinaudodamas pateiktų modeliu analizuoja, interpretuoja ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius remdamasis literatūros teorija ir	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir savarankiškai pasirinktu	Savarankiškai analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir

literatūros teorijos sąvokomis ir nurodytų kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Atsakinėdamas į pateiktus klausimus analizuoja ir fragmentiškai vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką. (E.2.1.1.)	nurodytų kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Atsakinėdamas į pateiktus klausimus analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką. (E.2.1.2.)	kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jos funkciją kūrinyje. (E.2.1.3.)	tikslingai pasirinktais kontekstais (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir paaiškina jos funkciją kūrinyje. (E.2.1.4.)
Pagal pateiktą schemą skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus įžvelgia sąsajas su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.1.)	Atsakinėdamas į pateiktus klausimus skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Palygina panašios tematikos kultūros tekstus bent dviem aspektais. (E.2.2.2.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina skirtingus kultūros tekstus. (E.2.2.3.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina skirtingus kultūros tekstus savarankiškai pasirinktais aspektais. (E.2.2.4.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Pagal pateiktą schemą klasifikuoja kultūros reiškinius. Atsakydamas į nukreipiančius klausimus aptaria aukštosios ir populiariosios kultūros bent vieną-dvį apraiškas. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.1.)	Pagal pateiktą schemą klasifikuoja kultūros reiškinius. Atsakydamas į nukreipiančius klausimus aptaria aukštosios ir populiariosios kultūros apraiškas. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūrą kaip svarbią bendruomenes visuomeninio gyvenimo dalį. (E.3.1.2.)	Klasifikuoja kultūros reiškinius, aptaria aukštosios ir populiariosios kultūros apraiškas pagal nurodytus kriterijus. Aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.3.)	Klasifikuoja kultūros reiškinius, išsamiai aptaria aukštosios ir populiariosios kultūros apraiškas. Nurodydamas kelius aspektus aptaria savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.4.)
Aptaria bent dvį baltarusių kultūros tradicijas ir vertybes ir palygina su kitų tautų tradicijomis ir vertybėmis, nurodytu aspektu. (E.3.2.1.)	Aptaria ir palygina bent dvį reikšmingiausias baltarusių kultūros tradicijas ir vertybes su kitų tautų tradicijomis ir vertybėmis. Įžvelgia tradicijų kaitą. (E.3.2.2.)	Aptaria ir palygina reikšmingiausias baltarusių kultūros tradicijas ir vertybes su kitų tautų tradicijomis ir vertybėmis. Aptaria tradicijų kaitą. (E.3.2.3.)	Nurodydamas kelius aspektus aptaria ir palygina reikšmingiausias baltarusių kultūros tradicijas ir vertybes su kitų tautų tradicijomis ir vertybėmis. Aptaria tradicijų kaitą. (E.3.2.4.)
Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atlikdamas užduotys. (E.3.3.1.)	Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atsakingai atlikdamas užduotys. (E.3.3.2.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. Inicijuoja kultūrines ir/ar visuomenines veiklas. (E.3.3.3.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. Inicijuoja ir/ar kuria įvairias kultūrines ir/ar visuomenines veiklas. (E.3.3.4.)

Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas. (E.4.)			
Tyrinėdamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius pagal pateiktą pavyzdį kaupia žinias; daro užrašus pagal pateiktą schemą, kai yra suteikiama pagalbą. (E.4.1.1.)	Tyrinėdamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius pagal pateiktą pavyzdį kaupia žinias ir kartais jas sistemina; daro užrašus pagal pateiktą schemą. (E.4.1.2.)	Tyrinėdamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius kaupia žinias ir dažniausiai jas sistemina; daro užrašus pasinaudodamas pasiūlytomis schemomis. (E.4.1.3.)	Tyrinėdamas literatūrinius kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius sąmoningai kaupia žinias ir jas sistemina; daro užrašus pasirinkdamas asmeniškai veiksmingą / mokymuisi naudingą formą. (E.4.1.4.)
Konsultuodamasis naudojasi žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas nesudėtingą užduotį. (E.4.2.1.)	Pasirenka ir naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotis. (E.4.2.2.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, vykdydamas užduotis. (E.4.2.3.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais žodynais, enciklopedijomis, elektroniniais šaltiniais ir skaitmeninėmis mokymosi priemonėmis, kūrybiškai vykdydamas užduotis. (E.4.2.4.)

37.6. Pasiekimų lygių požymiai. 11-12 klasė:

Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
Kalbėjimas, klausymas ir sąveika (A)			
Taikydamas klausymosi strategijas, klauso įvairių tipų tekstus, analizuoja ir interpretuoja turinio elementus.(A.1.)			
Klausydamas įvairių tekstų (monologą/dialogą/ polilogą), bendrine sakytine kalba, apibendrina išgirstą informaciją, aptaria temą, tikslą, pagrindinę mintį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta įprastus stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.1.)	Klausydamas įvairių tekstų (monologą/dialogą/ polilogą) bendrine sakytine kalba nurodo tikslo, konteksto ir adresato ryšį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta įprastus stilistinio registro pokyčius, elementariai aptardamas juos. (A.1.1.2.)	Klausydamas įvairių tekstų (monologą/dialogą/ polilogą) bendrine sakytine kalba nurodo ir paaiškina tikslo, konteksto ir adresato ryšį, kelia hipotezes, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal nurodytus kriterijus atpažįsta ir apibūdina stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.3.)	Klausydamas įvairių tekstų (monologą/dialogą/ polilogą) bendrine sakytine kalba nurodo ir paaiškina tikslo, konteksto ir adresato ryšį, kūrybiškai kelia hipotezes, analizuoja ir pagrindžia argumentų tinkamumą. Atpažįsta ir apibūdina stilistinio registro pokyčius. (A.1.1.4.)
Samprotauja apie tekste keliamas problemas ir sprendimo būdus, interpretuoja ir apibendrina. Aptaria teksto turinį, skiria faktus, nuomones.	Samprotauja apie tekste keliamas problemas, sprendimo būdus ir išvadas. Aptaria teksto turinį, skiria faktus, nuomones. Įžvelgia, kaip	Samprotauja apie tekste keliamų problemų, sprendimo būdų ir išvadų pagrįstumą. Vertina teksto turinį, faktų ir/ar nuomonės daroma įtaką.	Samprotauja apie tekste keliamų problemų, sprendimo būdų ir išvadų pagrįstumą. Argumentuotai vertina teksto turinį, faktų ir/ar nuomonės

Padedamas įžvelgia, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones, jų vertybines nuostatas. (A.1.2.1.)	kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones, jų vertybines nuostatas. (A.1.2.2.)	Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones, jų vertybines nuostatas. (A.1.2.3.)	daroma įtaką. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones, jų vertybines nuostatas. (A.1.2.4.)
Pasirenka tinkamas teksto klausymo strategijas iš pasiūlytų. (A.1.3.1.)	Pasirenka tinkamiausias teksto klausymo strategijas iš pasiūlytų. (A.1.3.2.)	Pasirenka ir derina tinkamas teksto klausymo strategijas. (A.1.3.3.)	Tikslingai pasirenka ir derina tinkamas teksto klausymo strategijas. (A.1.3.4.)
Derina klausymą ir kalbėjimą bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose. (A.2.)			
Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/ diskusijose/debatuose, remdamasis vienos srities kontekstu. Diskutuoja, samprotauja apie literatūros istorijos reiškinius, medijų įvairovę. Pagrindžia savo nuomonę vieno tipo argumentais, apibendrina pagal nurodytus aspektus. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.1.)	Iš anksto pasirengęs dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis kelių sričių kontekstais. Diskutuoja, samprotauja apie literatūros istorijos reiškinius, medijų įvairovę. Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina. Tinkamai naudojasi neverbalinės kalbos priemonėmis. (A.2.1.2.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis įvairių sričių kontekstais. Diskutuoja, samprotauja apie literatūros istorijos reiškinius, medijų įvairovę. Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina, vertina. Tikslingai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.3.)	Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose/diskusijose/debatuose remdamasis įvairių sričių kontekstais. Diskutuoja, polemizuoja, samprotauja apie literatūros istorijos reiškinius, medijų įvairovę. Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina, vertina. Pagrįstai naudojasi neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis. (A.2.1.4.)
Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į vieną kitą reikšmingą situacijos elementą. Atpažįsta tiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal nurodytus aspektus. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.1.)	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į kelis reikšmingus situacijos elementus. Tikslingai klausdamas supranta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal nurodytus aspektus. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.2.)	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į daugumą reikšmingų situacijos elementų. Supranta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.3.)	Bendraudamas įvairiose komunikavimo situacijose atsižvelgia į visus reikšmingus situacijos elementus. Supranta ir analizuoja tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal kelis aspektus iš pateiktų. Laikosi saugaus ir etiško bendravimo virtualioje erdvėje. (A.2.2.4.)
Pristato sakytinius tekstus, atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją.(A.3.)			
Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą rišlų ir vaizdingą tekstą įvairiomis temomis. Daugeliu atvejų paiso minčių dėstymo	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą. Iš dalies logiškai ir nuosekliai plėtoja	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą. Dažniausiai logiškai ir nuosekliai	Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą. Logiškai ir nuosekliai plėtoja temą ir

logikos, trinarės struktūros. Plėtoja temą ir mintį. Iš dalies atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. Tinkamai naudoja kai kurias meninės raiškos priemones. (A.3.1.1.)	temą ir mintį, naudojasi sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Fragmentiškai teiginius iliustruoja pavyzdžiais, įterpia citatas.Tinkamai naudoja meninės raiškos priemones. Iš esmės atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui. (A.3.1.2.)	plėtoja temą ir mintį, naudojasi sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai įterpia citatas. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui, prisitaiko prie kintančios komunikavimo situacijos. (A.3.1.3.)	mintį, naudojasi įvairių sričių žiniomis ir patirtimi. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas, kitų autorių mintis. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui, prisitaiko prie kintančios komunikavimo situacijos. (A.3.1.4.)
Siekdamas komunikavimo tikslų, paiso esminių bendrųjų stiliaus reikalavimų. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. (A.3.2.1.)	Siekdamas komunikavimo tikslų, iš dalies paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. (A.3.2.2.)	Siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų.(A.3.2.3.)	Siekdamas įvairių komunikavimo tikslų, tikslingai paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų, stiliaus vientisumo. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų. (A.3.2.4.)
Pasirenka išmoktas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant iš pasiūlytų. (A.3.3.1.)	Pasirenka tinkamas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant iš pasiūlytų. (A.3.3.2.)	Pasirenka ir taiko tinkamas strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.3.3.3.)	A 3.3 Tikslingai pasirenka, derina ir taiko strategijas rengiantis kalbėti ir kalbant. (A.3.3.4.)
Skaitymas ir teksto supratimas (B)			
Skaito įvairių tipų tekstus atsižvelgdamas į skaitymo tikslą ir taikydamas įvairias skaitymo strategijas. (B.1.)			
– (B.1.1.1.)	– (B.1.1.2.)	– (B.1.1.3.)	– (B.1.1.4.)
Skaitydamas balsu nežinomus tekstus daro logines pauzes. Intonacija perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.1.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairių epochų tekstus perteikia teksto prasmę ir nuotaiką. (B.1.2.2.)	Raiškiai skaitydamas balsu įvairius tekstus perteikia teksto prasmę, nuotaiką ir savo interpretaciją. (B.1.2.3.)	Raiškiai ir meniškai skaitydamas balsu įvairius tekstus perteikia teksto prasmę, nuotaiką ir savo interpretaciją. (B.1.2.4.)
Pasirenka iš mokymosi turinyje nurodytų skaitymo strategijų tinkamiausią skaitymo tikslui ir ją taiko. (B.1.3.1.)	Taiko skirtingas mokymosi turinyje nurodytas skaitymo strategijas derindamas jas su skaitymo tikslais. (B.1.3.2.)	Tikslingai parenka skaitymo strategijas ir kūrybiškai jas taiko. (B.1.3.3.)	Tikslingai parenka skaitymo strategijas ir kūrybiškai jas taiko atsižvelgdamas į besikeičiančius tikslus.(B.1.3.4.)
Įžvelgia ir aptaria skaitomų tekstų turinio ir kalbinės raiškos elementus, teksto kontekstus, intenciją. (B.2.)			
Pagal pateiktą modelį aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų	Aptaria teksto kalbinės raiškos ir stiliaus elementus, jų funkcijas. Sieja,	Aptaria teksto stilių ir kitus kalbinės raiškos elementus, jų funkcijas.	Išsamiai aptaria teksto stilių ir kitus kalbinės raiškos elementus, jų

funkcijas. Sieja, palygina ir apibendrina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.1.)	palygina, apibendrina ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.2.)	Atpažįsta ir aptaria įvairių tekstų žanrų ypatumus; nagrinėja konkrečių pranešimų funkcijas pagal nurodytus kriterijus. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones ir vertybines nuostatas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus. (B.2.1.3.)	funkcijas ir galimas alternatyvas. Savarankiškai atpažįsta ir aptaria įvairių tekstų žanrų ypatumus; nagrinėja konkrečių pranešimų funkcijas. Išsamiai paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones ir vertybines nuostatas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus, aptaria jų poveikį. (B.2.1.4.)
Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir mintis, atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus įžvelgia teksto autoriaus intencijas, padedamas aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas. (B.2.2.1.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai išreikštą tekste informaciją ir požiūrius, įžvelgia teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas, atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus atpažįsta kalbinę manipuliaciją. (B.2.2.2.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai pateiktą tekste informaciją, išreikštus požiūrius, aptaria teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines manipuliacijas. (B.2.2.3.)	Randa ir paaiškina netiesiogiai pateiktą tekste informaciją, išreikštus požiūrius, išsamiai aptaria teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines manipuliacijas, aptaria jų poveikį ir numato grėsmės. (B.2.2.4.)
Pagal pateiktą pavyzdį įvardija ir nagrinėja teksto problemą, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal pavyzdį skiria faktus ir nuomonę. Interpretuodamas taiko mąstymo operacijas: analizuoja, lygina, argumentuoja ir daro išvadas. Vertina tekstą pagal bent vieną iš pateiktų vertinimo kriterijų. (B.2.3.1.)	Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus įvardija ir nagrinėja teksto problemą, analizuoja argumentų tinkamumą. Pagal pateiktą modelį skiria faktus, nuomonę, refleksiją. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Pagal pateiktą modelį daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko kai kurias mąstymo operacijas. Vertina tekstą pagal kai kuriuos pateiktus vertinimo kriterijus. (B.2.3.2.)	Įvardija ir nagrinėja teksto problemą ir jos sprendimo būdus, analizuoja argumentų tinkamumą. Skiria faktus, nuomonę, refleksiją. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas taiko įvairias mąstymo operacijas. Vertina tekstą pagal nurodytus vertinimo kriterijus. (B.2.3.3.)	Įvardija ir nagrinėja teksto problemą ir jos sprendimo būdus, išsamiai analizuoja argumentų tinkamumą. Savarankiškai skiria faktus, nuomonę, refleksiją. Išsamiai aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Tinkamai daro teksto visumą apibendrinančias įžvalgas. Interpretuodamas tikslingai taiko įvairias mąstymo operacijas. Vertindamas tekstą taiko įvairius vertinimo kriterijus. (B.2.3.4.)

Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš kitų šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie perskaitytą tekstą ar jo elementus remdamasis asmenine patirtimi ir tekstu. Lygina tekstą su kitu tekstu nurodytu aspektu. (B.2.4.1.)	Sieja ir lygina tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus kritiškai vertina tekstą, pagrindžia savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis asmenine patirtimi, tekstu ir specifinėmis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais nurodytu aspektu. (B.2.4.2.)	Sieja, lygina ir aptaria tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis savo išmanymu, tekstu, specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais pasirinktu aspektu. (B.2.4.3.)	Sieja, lygina ir išsamiai aptaria tekste esančią informaciją su žiniomis iš įvairių šaltinių, su įvairiais kontekstais. Kritiškai vertina tekstą, argumentuotai išsako savo nuomonę apie nagrinėjamą tekstą, remdamasis savo išprusimu ir išmanymu, tekstu, specifinėmis ir viešomis žiniomis. Lygina tekstą su kitais tekstais pasirinktai aspektais. (B.2.4.4.)
Tikslingai ir atsakingai naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. (B.3.)			
Pasitardamas tikslingai pasirenka informacijos šaltinius, randa, atrenka ir vertina informaciją. Palygina, grupuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.1.)	Pagal pateiktus kriterijus pasirinktuose šaltiniuose randa, atrenka ir vertina informaciją, reikalingą konkrečiai problemai spręsti. Palygina, klasifikuoja ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.2.)	Pasirinktuose šaltiniuose randa, atrenka ir vertina informaciją, reikalingą konkrečiai problemai spręsti. Palygina, sistemina ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.3.)	Įvairiuose šaltiniuose randa, atrenka ir vertina informaciją, reikalingą konkrečiai problemai spręsti. Tinkamai palygina, sistemina ir apibendrina informaciją iš kelių skirtingų šaltinių. (B.3.1.4.)
Atsižvelgdamas į pateiktus kriterijus vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent pora kriterijų. Atsakinėdamas į nukreipiančiuosius klausimus skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją. Pagal pateiktus kriterijus atpažįsta akivaizdžias manipuliacijos apraiškas. (B.3.2.1.)	Vertina ir argumentuoja atrinktos informacijos tinkamumą; vertindamas šaltinio informacinį patikimumą pritaiko bent keletą kriterijų. Skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, pasikardamas kritiškai vertina ją. Pagal pateiktus kriterijus atpažįsta akivaizdžias manipuliacijos apraiškas, įžvelgia ir aptaria medijų poveikį vartotojams. (B.3.2.2.)	Kritiškai vertina skirtingų šaltinių informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Atpažįsta ir analizuoja manipuliacijos ir propagandos apraiškas. Paaiškina žiniasklaidos reikšmę pilietinei visuomenei ir aptaria, kaip medijos įvairiomis priemonėmis paveikia vartotojus. (B.3.2.3.)	Kritiškai vertina skirtingų šaltinių informacinį patikimumą, skiria objektyvią ir subjektyvią informaciją, kritiškai vertina ją. Atpažįsta ir išsamiai analizuoja manipuliacijos ir propagandos apraiškas. Išsamiai ir argumentuotai paaiškina žiniasklaidos reikšmę pilietinei visuomenei ir aptaria, kaip medijos įvairiomis priemonėmis paveikia vartotojus, numato pasekmės. (B.3.2.4.)
Rašymas ir teksto kūrimas (C)			
Kuria rišlius tekstus laikydamasis žanro reikalavimų ir atsižvelgdamas į adresatą, tikslą ir komunikavimo situaciją. (C.1.)			

Kuria tekstus, iš dalies atsižvelgdami į temą, nesudėtingą problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Iš dalies laikosi nurodyto teksto žanro pagrindinių reikalavimų, pasirenka tinkamą raišką. (C.1.1.1)	Kuria tekstus, iš dalies atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Laikosi nurodyto teksto žanro pagrindinių reikalavimų. Iš esmės pasirenka tinkamą raišką. (C.1.1.2)	Kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų. (C.1.1.3)	Kuria tekstus, atsižvelgdami į temą, probleminę situaciją, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš esmės laikosi kalbos stiliaus reikalavimų. (C.1.1.4)
Iš dalies logiškai plėtoja probleminę teksto temą, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Iš dalies tinkamai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš dalies motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto logiškos struktūros. Iš dalies paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų. (C.1.2.1)	Iš esmės logiškai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Iš esmės tinkamai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto logiškos struktūros. Pastraipoje iš dalies laikosi minčių dėstymo logikos, iš dalies paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų. (C.1.2.2)	Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto logiškos struktūros. Daugeliu atvejų pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos, iš esmės paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų. (C.1.2.3)	Logiškai, nuosekliai ir išsamiai plėtoja teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą, paaiškina jų pagrįstumą. Nuosekliai ir motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto logiškos struktūros. Laikosi minčių dėstymo logikos pastraipoje, paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų. (C.1.2.4)
Siekdamas aiškumo ir teksto estetikos iš dalies tinkamai vartoja žinomus ir naujai pažintus žodžius, gramatines konstrukcijas, kartais tinkamai vartoja specifinę arba abstrakčią leksiką, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, kai kurias meninės kalbos priemones. (C.1.3.1)	Siekdamas aiškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš dalies tinkamai vartoja abstrakčią ar specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, kai kurias meninės kalbos priemones. (C.1.3.2)	Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai ir tikslingai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.3)	Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos beveik visada tinkamai ir tikslingai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones. (C.1.3.4)
Tinkamai ir estetiškai pateikia ir iliustruoja savo sukurtą tekstą. (C.2.)			
Rašydamas klaviatūra iš dalies tinkamai formatuoja ir maketuoja tekstą. Kartais išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą	Rašydamas klaviatūra iš esmės formatuoja ir maketuoja tekstą. Iš dalies tinkamai išdėsto tekstą ir	Rašydamas klaviatūra formatuoja ir maketuoja tekstą. Tinkamai išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą	Rašydamas klaviatūra tinkamai formatuoja ir maketuoja tekstą. Išdėsto tekstą ir iliustracinę medžiagą

puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.1)	iliustracinę medžiagą puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.2)	puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje. (C.2.1.3)	puslapyje, vizualizacijai skirtoje priemonėje, kūrybiškai atlikdamas užduotį. (C.2.1.4)
Iš dalies taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles. Daugeliu atvejų tinkamai vartoja dažniau vartojamą tipinę bendrinės kalbos leksiką, fragmentiškai paiso stiliaus reikalavimų. (C.2.2.1)	Taiko pagrindines gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles. Dažniausiai tinkamai vartoja dažniau vartojamą tipinę bendrinės kalbos leksiką, iš dalies paiso stiliaus reikalavimų. (C.2.2.2)	Taiko daugumą rašybos, gramatikos ir skyrybos taisyklių. Iš esmės tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką, iš esmės paiso stiliaus reikalavimų. (C.2.2.3)	Taiko gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles. Tinkamai vartoja bendrinės kalbos leksiką, paiso stiliaus reikalavimų. (C.2.2.4)
Fragmentiškai atsižvelgdamas į probleminę situaciją, paruošia ir pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: pateikia informaciją ir kartais ją grupuoja, fragmentiškai derina tekstą su iliustracine medžiaga. Iš dalies kuria ir dažniausiai užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.1)	Iš dalies atsižvelgdamas į probleminę situaciją paruošia ir pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: iš dalies grafine forma struktūruoja pateikiamą informaciją, atsitiktinai pavaizduoja jos elementų santykius, iš dalies derina tekstą su iliustracine medžiaga. Iš dalies kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.2)	Atsižvelgdamas į probleminę situaciją paruošia ir pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: grafine forma struktūruoja dalį pateikiamos informacijos, pavaizduoja jos kai kurių elementų santykius, derindamas tekstą su dviejų-trijų rūšių iliustracine medžiaga. Iš esmės kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.3)	Atsižvelgdamas į probleminę situaciją tinkamai paruošia ir pristato pasirinktos temos vaizdinę medžiagą: grafine forma struktūruoja pateikiamą informaciją, pavaizduoja jos elementų santykius, derindamas tekstą su kelių rūšių iliustracine medžiaga. Kuria ir užrašo vaizdinės medžiagos ir jos dalių (pvz., skaidrių) pavadinimus, nurodo šaltinius ar autorius. (C.2.3.4)
Taiko rašymo strategijas. (C.3.)			
Taiko vieną kitą išmoktą teksto kūrimo ir tobulinimo strategiją. Iš dalies tinkamai naudojasi pasirinktu šaltiniu temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus dažniausiai taiko sukauptas kalbos žinias, iš dalies naudojasi pasirinktu informacijos šaltiniu. Saugodamas autorių teises iš dalies nurodo	Iš dalies tikslingai parenka ir taiko sakytinio ir rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi iš esmės tinkamais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus dažniausiai taiko sukauptas kalbos žinias, iš dalies naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises dažnai nurodo perteikiamos	Iš esmės tikslingai pasirenka ir taiko sakytinio ir rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi įvairiais šaltiniais temos plėtojimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus taiko sukauptas kalbos žinias, daugeliu atvejų naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises daugeliu atvejų nurodo perteikiamos	Tikslingai pasirenka ir taiko sakytinio ir rašytinio teksto kūrimo ir tobulinimo strategijas. Naudojasi įvairiais tinkamais šaltiniais temos plėtojimui, problemos sprendimo būdo pasirinkimui ir teiginių argumentavimui. Redaguodamas tekstus taiko sukauptas kalbos žinias, naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais. Saugodamas autorių teises

perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.1)	informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.2)	informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.3)	nurodo perteikiamos informacijos ir vaizdinės medžiagos šaltinį. (C.3.1.4)
Kalbos pažinimas (D)			
Atpažįsta pagrindines kalbotyros sąvokas, vartoja terminus ir taiko juos aptardamas gimtosios kalbos, kalbinės komunikacijos reiškinius ir mokantis kitų kalbų. (D.1.)			
Vartoja dalį skirtingų kalbos lygmenų ir kalbotyros terminus, numatytus pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais atpažįsta ir iš dalies aptaria kalbos funkcinius stilius, nurodo tipiškus jų kalbinės raiškos elementais. (D.1.1.1.)	Vartoja daugumą skirtingų kalbos lygmenų ir kalbotyros terminus, numatytus pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Remdamasis pateiktais modeliais atpažįsta ir iš dalies aptaria kalbos funkcinius stilius, nurodo jų vartojimo sritį ir tipiškus kalbinės raiškos elementais. (D.1.1.2)	Vartoja kalbos ir kalbotyros terminus, numatytus pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinyje, nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir aptardamas kalbinius reiškinius. Atpažįsta ir apibūdina kalbos funkcinius stilius, remdamasis jų funkcija, vartojimo sritimi ir būdingais kalbinės raiškos elementais. (D.1.1.3.)	Tikslingai vartoja skirtingų kalbos lygmenų ir kalbotyros terminus, numatytus pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokymosi turinyje, išsamiai nagrinėdamas pranešimų kalbinę raišką ir diskutuodamas apie kalbinius reiškinius. Atpažįsta ir išsamiai apibūdina kalbos funkcinius stilius, remdamasis įvairiais kriterijais. Aptaria ir vertina jų būdingus kalbinės raiškos elementus. (D.1.1.4.)
Taiko gimtosios kalbos žinias taisyklingai ir tikslingai vartodamas kalbą. (D.2.)			
Konsultuodamasis kalbinėje veikloje iš dalies taiko kalbos žinias, siekdamas kalbos taisyklingumo, vengia tipinių stiliaus klaidų. Atpažįsta skirtingus bendrinės kalbos normos variantus, nurodo įprastas jų taikymo sritis, siekia paisyti jų pagrindinių reikalavimų. Tinkamai vartoja pagrindines baltarusių kalbos mandagumo formules ir kreipinius įprastame kontekste. (D.2.1.1.)	Kalbinėje veikloje iš dalies taiko kalbos žinias, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo ir sklandumo, vengia tipinių stiliaus klaidų. Atpažįsta ir aptaria skirtingus bendrinės kalbos normos variantus, nurodo įprastas jų taikymo sritis ir paiso jų pagrindinių reikalavimų. Tinkamai vartoja pagrindines baltarusių kalbos mandagumo formules ir kreipinius įprastame ir naujame kontekste. (D.2.1.2.)	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo, sklandumo ir estetikos. Apibrėžia skirtingus bendrinės kalbos normos variantus, nurodo jų taikymo sritis ir paiso jų reikalavimų. Tinkamai vartoja baltarusių kalbos mandagumo formules ir kreipinius, tinkamai derindamas jas prie konteksto. (D.2.1.3.)	Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, laikosi kalbos ir stiliaus taisyklingumo, sąmoningai pasirenka ir įvertina raiškos priemones, siekdamas stiliaus sklandumo ir estetikos. Apibrėžia skirtingus bendrinės kalbos normos variantus, įvertina jų taikymo tinkamumą skirtinguose kontekstuose ir paiso jų reikalavimų. Tinkamai vartoja baltarusių kalbos mandagumo formules ir kreipinius, derindamas jas prie įvairių formalių kontekstų. (D.2.1.4.)
Plėtoja žodyną epizodiškai vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis	Plėtoja žodyną iš dalies vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros	Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros	Nuosekliai plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis

temomis. Pagal nurodytus kriterijus nurodo leksikos plėtotės būdus ir paaiškina vieno kito žodžio atsiradimo priežastis. (D.2.2.1.)	probleminėmis temomis. Pagal nurodytus kriterijus nurodo leksikos plėtotės būdus ir iš dalies paaiškina naujų žodžių atsiradimo priežastis, pateikia vieną kitą pavyzdį. (D.2.2.2.)	probleminėmis temomis. Aptaria leksikos plėtotės būdus ir naujų žodžių atsiradimo priežastis, pateikia pavyzdžių. (D.2.2.3.)	temomis. Išsamiai aptaria leksikos plėtotės būdus ir naujų žodžių atsiradimo priežastis, remdamasis įvairių sričių žiniomis ir asmenine patirtimi ir atitinkamais pavyzdžiais. (D.2.2.4.)
Iš dalies pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdamas į aiškiai nurodytas stiliaus reikalavimus. Remdamasis aiškiai pateiktais kriterijais redaguoja ir taiso savo tekstą. (D.2.3.1.)	Iš dalies pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdamas į nurodytas stiliaus reikalavimus. Remdamasis pateiktais kriterijais redaguoja savo tekstą, atpažįsta ir taiso dalį tipinių klaidų. (D.2.3.2.)	Tikslingai pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, atsižvelgdamas į stiliaus reikalavimus. Redaguodamas savo tekstą atpažįsta ir taiso daugumą tipinių klaidų. (D.2.3.3.)	Tikslingai ir kūrybiškai pasirenka leksines ir gramatines kalbinės raiškos priemones, siekdamas stiliaus vientisumo. Redaguodamas savo tekstą atpažįsta ir taiso klaidas, ieško tinkamesnių žodžių ir gramatinių konstrukcijų. (D.2.3.4.)
Sąmoningai stebi ir reflektuoja kalbinius reiškinius daugiakalbėje visuomenėje; gretina žinomas kalbas ar jų atmainas. (D.3.)			
Remdamasis pateiktais pavyzdžiais aptaria ryškius baltarusių kalbos ir kitų kalbų panašumus ir skirtumus. Pagal pateiktus nurodymus atpažįsta leksinius skolinius kalboje, aptaria jų atsiradimą remiantis nurodytu kontekstu (D.3.1.1.)	Remiantis pateiktais modeliais tyrinėja ir aptaria ryškius baltarusių kalbos ir kitų kalbų panašumus ir skirtumus. Atpažįsta leksinius skolinius kalboje, aptaria jų atsiradimą remiantis nurodytai aspektais, pateikia skolinių iš įvairių kalbų pavyzdžių. (D.3.1.2.)	Tyrinėja, palygina ir aptaria baltarusių kalbos ir kitų kalbų panašumus ir skirtumus įvairiuose kalbos lygmenyse. Aptaria leksinius skolinius kalboje, siedamas jų atsiradimą su istoriniu kontekstu ir tarpkultūriniais kontaktais, pateikia skolinių iš įvairių kalbų pavyzdžių. (D.3.1.3.)	Pasirinkdamas tinkamiausius būdus tyrinėja, palygina ir nagrinėja baltarusių kalbos ir kitų kalbų panašumus ir skirtumus įvairiuose kalbos lygmenyse. Nagrinėja leksinius skolinius kalboje, pagrindžia jų atsiradimą istoriniu kontekstu ir tarpkultūriniais kontaktais, remdamasis tinkamais skolinių iš įvairių kalbų pavyzdžiais. (D.3.1.4.)
Pagal pateiktus kriterijus įvardija bendrinės kalbos bruožus. Nurodo baltarusių kalbos arealinės ir socialinė diferenciacijos pavyzdžius. Nurodo regioninio varianto vartojimo sritis, pateikia tipinių jo ypatumų pavyzdžių. Sekdamas mokytojo nurodymus randa tekstuose ryškiai skiriantis ankstesnių epochų kalbinius ypatumus; iš dalies paaiškina archaizmo sampratą. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais randa	Pagal pateiktus kriterijus įvardija bendrinės kalbos bruožus. Nurodo baltarusių kalbos arealinės ir socialinė diferenciacijos pavyzdžius. Nurodo regioninio varianto vartojimo sritis, pateikia tipinių jo ypatumų pavyzdžių. Sekdamas mokytojo nurodymus randa tekstuose ryškiai skiriantis ankstesnių epochų kalbinius ypatumus; iš dalies paaiškina archaizmo sampratą. Remdamasis nukreipiamaisiais klausimais randa	Paaiškina bendrinės kalbos sąvoką. Aptaria baltarusių kalbos arealinę ir socialinę diferenciaciją, remdamasis pavyzdžiais. Nurodo regioninio varianto vartojimo sritis, įvardija ir aptaria jo ypatumus, pateikia pavyzdžių. Atpažįsta tekstuose ir aptaria ankstesnių epochų kalbinius ypatumus; paaiškina archaizmo sampratą, pateikia pavyzdžių. Randa tekste ir aptaria ryškius kalbinės stilizacijos	Išsamiai paaiškina bendrinės kalbos sąvoką. Apibūdina baltarusių kalbos arealinę ir socialinę diferenciaciją, remdamasis įvairiais pavyzdžiais. Nurodo regioninio varianto vartojimo sritis, įvardija ir aptaria daugumą jo ypatumų, siekia paaiškinti jų priežastis. Aptaria kalbos kaitos priežastis, randa tekstuose ir nagrinėja ankstesnių epochų kalbinius ypatumus, paaiškina archaizmo sampratą, pateikia įvairių archaizmų rūšių pavyzdžių. Atpažįsta

tekste ryškius kalbinės stilizacijos atvejus. (D.3.2.1.)	tekste ryškius kalbinės stilizacijos atvejus. (D.3.2.1.)	atvejus, paaiškina jų taikymo tikslingumą. (D.3.2.3.)	tekste ir aptaria kalbinės įvairius stilizacijos atvejus, paaiškina ir įvertina jų taikymo tikslingumą. (D.3.2.4.)
Taiko kalbos žinių kaupimo ir sisteminimo, taisyklingos kalbos vartojimo strategijas (D4)			
Remdamasis pateiktu modeliu taiko pagrindines kalbos žinių kaupimo, sisteminimo ir vartojimo strategijas. (D.4.1.1.1.)	Remdamasis pateiktais modeliais taiko kalbos žinių kaupimo iš įvairių šaltinių, jų sisteminimo ir vartojimo strategijas. (D.4.1.1.2.)	Taiko kalbos žinių kaupimo iš įvairių šaltinių, jų sisteminimo ir vartojimo strategijas. (D.4.1.1.3.)	Nuosekliai taiko kalbos žinių kaupimo iš įvairių šaltinių, jų sisteminimo ir vartojimo strategijas. (D.4.1.1.4.)
Pagal pavyzdį atlieka nesudėtingus tiriamuosius darbus: konsultuodamasis kelia probleminius klausimus, stebi ir iš dalies analizuoja kalbos reiškinius, daro išvadas. (D.4.1.2.1.)	Pagal nurodymus atlieka nesudėtingus tiriamuosius darbus: konsultuodamasis kelia probleminius klausimus, stebi ir iš dalies analizuoja kalbos reiškinius, daro išvadas ir apibendrina. (D.4.1.2.2.)	Atlieka tiriamuosius darbus: kelia nesudėtingus probleminius klausimus, tyrinėja ir analizuoja kalbos reiškinius, daro išvadas ir apibendrina. (D.4.1.2.3.)	Atlieka tiriamuosius darbus: kelia probleminius klausimus, kūrybiškai atlieka tyrimus ir analizuoja kalbos reiškinius, tinkamai daro išvadas ir apibendrina. (D.4.1.2.4.)
Naudojasi nurodytais ir kitų pasiūlytais spausdintiniais ir skaitmeniniais žodynais, šaltiniais ir mokymo priemonėmis. (D.4.2.1.)	Tikslingai naudojasi nurodytais ir kitų pasiūlytais spausdintiniais ir skaitmeniniais žodynais, šaltiniais ir mokymo priemonėmis. Kartais rekomenduoja juos kitiems. (D.4.2.2.)	Tikslingai naudojasi pasirinktais spausdintiniais ir skaitmeniniais žodynais, šaltiniais ir mokymo priemonėmis. Atsižvelgdamas į poreikį rekomenduoja juos kitiems. (D.4.2.3.)	Domisi naujovėmis. Tikslingai naudojasi įvairiais spausdintiniais ir skaitmeniniais žodynais, šaltiniais ir mokymo priemonėmis. Rekomenduoja juos kitiems atsižvelgdamas į tikslą ir poreikį. (D.4.2.4.)
Literatūros ir kultūros pažinimas (E)			
Aptaria svarbiausius baltarusių ir kitų tautų literatūros kūrinius, rašytojų kūrybą istorijos kontekste. (E.1.)			
Skaito ir aptaria kūrinį remiantis literatūros raidos žiniomis, pagal du aspektus iš pateiktų. Aptaria rašytojo, iš privalomų kūrinių sąrašo, kūrybos vertę pagal nurodytą aspektą. Konsultuodamasis pasirenką kūrinį atsižvelgdamas į tematiką ir autorių. (E.1.1.1)	Skaito ir aptaria kūrinį remiantis literatūros raidos žiniomis, pagal bent tris aspektus iš pateiktų, įžvelgia vieną kitą bruožą, būdingą epochai, kurioje kūrinys atsirado (pvz. problematiką, tradicijas). Aptaria kai kurių rašytojų, iš privalomų kūrinių sąrašo, kūrybos vertę literatūros kontekste, pagal bent du aspektus iš pateiktų. Pasirenką kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą ir autorių. (E.1.1.2)	Skaito ir aptaria kūrinį remiantis literatūros raidos žiniomis, įžvelgia bruožus būdingus epochai, kurioje kūrinys atsirado (pvz. problematiką, stilių ar kalbą, tradicijas). Aptaria rašytojų, iš privalomų kūrinių sąrašo, kūrybos vertę literatūros istorijos kontekste pagal nurodytus aspektus. Pasirenką kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą, autorių ir problematiką. (E.1.1.3)	Skaito ir aptaria kūrinį remiantis literatūros raidos žiniomis, įžvelgia bruožus būdingus epochai, kurioje kūrinys atsirado (problematiką, stilių, kalbą ir tradicijas). Aptaria rašytojų, iš privalomų kūrinių sąrašo, kūrybos vertę istorijos ir platesniame kultūros kontekste. Tikslingai pasirenką kūrinį atsižvelgdamas į tematiką, žanrą, autorių ir problematiką. (E.1.1.4)

Įvairiais aspektais analizuoja, interpretuoja ir vertina literatūros ir kitus meno kūrinius. (E.2.)			
Atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus analizuoja, interpretuoja ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius remdamasis literatūros teorija ir nurodytų kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Atsakinėdamas į pateiktus klausimus analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką. (E.2.1.1.)	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija ir savarankiškai pasirinktu kontekstu (pvz. socialiniu, istoriniu, kultūriniu). Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir atsakinėdamas į nukreipiančius klausimus paaiškina jos funkciją kūrinyje. Grožiniuose kūriniuose atpažįsta bent vieną iš pateiktų kalbinės stilizacijos tipą. (E.2.1.2.)	Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija, kontekstų (pvz. socialiniu, istoriniu, biografiniu, filosofiniu) išmanymu ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. Paaiškina, kaip interpretacija priklauso nuo pasirinkto analizės aspekto, skaitytojo literatūrinės ir gyvenimo patirties. Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir paaiškina jos funkciją kūrinyje. Atpažįsta ir aptaria grožiniuose kūriniuose kalbinės stilizacijos tipus. (E.2.1.3.)	Savarankiškai analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina lyrikos, epikos ir dramos kūrinius, remdamasis literatūros teorija, įvairių kontekstų išmanymu ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. Išsamiai paaiškina, kaip interpretacija priklauso nuo pasirinkto analizės aspekto, skaitytojo literatūrinės ir gyvenimo patirties. Savarankiškai analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir išsamiai paaiškina jos funkciją kūrinyje. Atpažįsta ir aptaria grožiniuose kūriniuose įvairius kalbinės stilizacijos tipus. (E.2.1.4.)
Skiria literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Palygina panašios tematikos kultūros tekstus bent dviem aspektais. (E.2.2.1.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, išvardytus mokymosi turinyje. Lygina bent dviem aspektais literatūros kūrinius su kitais literatūros kūriniais ir su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.2.)	Skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, aptaria jų meninės raiškos ir stiliaus ypatumus. Įžvelgia ir aptaria literatūros kūrinio intertekstualumą. Lygina literatūros kūrinius su kitais literatūros kūriniais ir su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.3.)	Savarankiškai skiria ir apibūdina literatūros rūšis ir joms būdingus žanrus, aptaria jų meninės raiškos ir stiliaus ypatumus. Išsamiai aptaria literatūros kūrinio intertekstualumą. Lygina skirtingais aspektais literatūros kūrinius su kitais literatūros kūriniais ir su kitais kultūros tekstais. (E.2.2.4.)
Domisi savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūra, tradicijomis ir visuomeniniu gyvenimu, ieško tarpkultūrinių ryšių; dalyvauja kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. (E.3.)			
Stebi ir pagal pateiktą schemą aptaria nurodytu aspektu šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas, fragmentiškai jas vertina. Atsakydamas į nukreipiančius klausimus aptaria ir lygina nurodytu aspektu savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų	Stebi ir pagal pateiktą schemą lygina, vertina ir aptaria nurodytu aspektu šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas. Atsakydamas į nukreipiančius klausimus aptaria, lygina ir vertina nurodytu aspektu savo gimtinės,	Stebi, lygina, vertina ir aptaria nurodytais aspektais šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas. Aptaria, lygina ir vertina nurodytais aspektais savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir	Savarankiškai stebi, lygina, vertina ir aptaria keliais aspektais šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas. Aptaria, lygina ir vertina keliais aspektais savo gimtinės, baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir

kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui, fragmentiškai ją vertina. (E.3.1.1.)	baltarusių ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.2.)	asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.3.)	asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui. (E.3.1.4.)
Aptaria reikšmingiausias baltarusių tradicijas ir vertybes, palygindamas su kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis bent vienu aspektu. (E.3.2.1.)	Aptaria reikšmingiausias baltarusių tradicijas ir vertybes, palygindamas su kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis bent vienu aspektu. Įžvelgia jų kaitą. (E.3.2.2.)	Aptaria, palygina reikšmingiausias baltarusių tradicijas ir vertybes su kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis. Aptaria ir vertina jų kaitą. (E.3.2.3.)	Savarankiškai aptaria, palygina reikšmingiausias baltarusių tradicijas ir vertybes su kitų tautų kultūros reiškiniais ir tradicijomis. Išsamiai aptaria ir kritiškai vertina jų kaitą. (E.3.2.4.)
Dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atsakingai atlikdamas užduotys. (E.3.3.1.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, atsakingai atlikdamas užduotys. (E.3.3.2.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, inicijuoja ir kuria įvairias kultūrines ir/ar visuomenines veiklas. (E.3.3.3.)	Tikslingai dalyvauja savo mokyklos, bendruomenės, regiono, Lietuvos kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime, sąmoningai inicijuoja ir kuria įvairias kultūrines ir visuomenines veiklas. (E.3.3.4.)
Taiko literatūros ir kultūros žinių kaupimo, sisteminimo ir panaudojimo strategijas (E.4.)			
Pagal pateiktą pavyzdį taiko žinių kaupimo iš įvairių šaltinių ir jų sisteminimo pasiūlytas strategijas. Padedamas atlieka tiriamuosius darbus: kelia hipotezes, iš dalies analizuoja literatūros kūrinius, kitus kultūros tekstus, daro fragmentiškas išvadas. (E.4.1.1.)	Taiko žinių kaupimo iš įvairių šaltinių ir jų sisteminimo pasiūlytas strategijas. Atlieka tiriamuosius darbus: kelia probleminius klausimus, analizuoja literatūros kūrinius, kitus kultūros tekstus, iš dalies apibendrina ir daro fragmentiškas išvadas. (E.4.1.2.)	Taiko žinių kaupimo iš įvairių šaltinių ir jų sisteminimo asmeniškai naudingiausias strategijas. Atlieka tiriamuosius darbus: kelia probleminius klausimus, analizuoja literatūros kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius, apibendrina ir daro išvadas. (E.4.1.3.)	Taiko žinių kaupimo iš įvairių šaltinių ir jų sisteminimo strategijas, pasirinkdamas asmeniškai veiksmingą / mokymuisi naudingą. Savarankiškai atlieka tiriamuosius darbus: kelia probleminius klausimus, analizuoja literatūros kūrinius, kitus kultūros tekstus ir kultūros reiškinius, apibendrina ir daro išsamias išvadas. (E.4.1.4.)
Naudojasi pasiūlytais šaltiniais, atsižvelgdamas į tikslą ir poreikius. (E.4.2.1.)	Pasirenka ir naudojasi keliais šaltiniais, atsižvelgdamas į tikslą ir poreikius. (E.4.2.2.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais šaltiniais, rekomenduoja kitiems atsižvelgdamas į tikslą ir poreikius. (E.4.2.3.)	Tikslingai pasirenka ir naudojasi įvairiais šaltiniais, argumentuotai rekomenduoja kitiems atsižvelgdamas į tikslą ir poreikius. (E.4.2.4.)